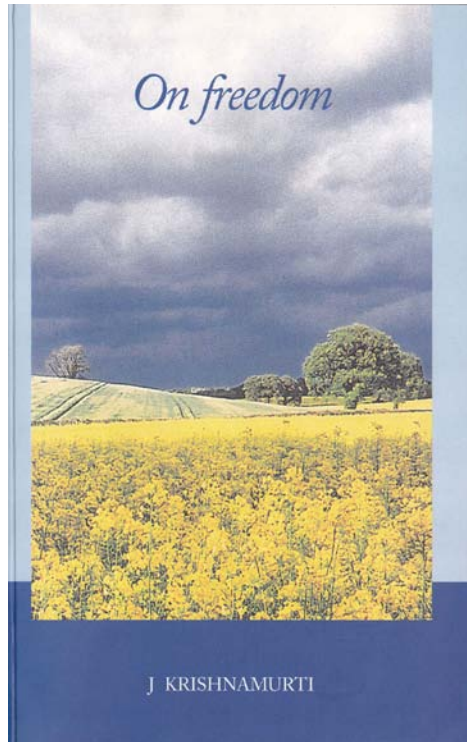

J. KRISHNAMURTI

BÀN VỀ TỰ DO

ON FREEDOM

Lời dịch: **ÔNG KHÔNG**

[\[www.jkrishnamurtionghong.com\]](http://www.jkrishnamurtionghong.com)

– Tháng 12-2012 –

Tri ân Jan Erik – Norway – đã gửi tặng nguyên tác tiếng
Anh: *ON FREEDOM*

ON FREEDOM

J. Krishnamurti

Krishnamurti Foundation India

*Đối với tôi, tự do là tuyệt đối cần thiết – tự do tại ngay
Đầu tiên, ở khoảng giữa, và tại khúc cuối – và tự do đó
bị khước từ khi tôi mang qua ngày hôm sau một vấn đề. Điều
này có nghĩa không những tôi phải khám phá làm thế nào
vấn đề nảy sinh, nhưng còn cả làm thế nào kết thúc nó hoàn
toàn, trọn vẹn, để cho không có lặp lại, không có mang qua
của vấn đề, không có cảm thấy rằng tôi sẽ suy nghĩ về nó và
tìm được đáp án vào ngày mai. Nếu tôi mang qua ngày hôm
sau một vấn đề, tôi đã cung cấp đất màu mỡ để vấn đề đó
bám rễ, và rồi thì cắt tia vấn đề đó lại trở thành một vấn đề
khác.*

Nội dung

Lời tựa

Bombay, ngày 7 tháng 3, 1948

Bangalore, ngày 18 tháng 7, 1948

Poona, ngày 31 tháng giêng, 1953

Bombay, ngày 8 tháng 3, 1953

Cùng trẻ em tại Rajghat School, Varanasi, ngày 20 tháng giêng, 1954

Poona, ngày 21 tháng 9, 1958

Bombay, ngày 3 tháng 12, 1958

Bombay, ngày 14 tháng 12, 1958

Madras, ngày 22 tháng 11, 1959

Bombay, ngày 23 tháng 12, 1959

Varanasi, ngày 24 tháng giêng, 1960

Ojai, ngày 21 tháng 5, 1960

Varanasi, ngày 1 tháng giêng, 1962

New Delhi, ngày 14 tháng 2, 1962

Saanen, ngày 31 tháng 7, 1962

Saanen, ngày 11 tháng 7, 1963

Madras, ngày 15 tháng giêng, 1964

Bombay, ngày 16 tháng 2, 1964

Bombay, ngày 1 tháng 3, 1964

Saanen, ngày 14 tháng 7, 1964

Varanasi, ngày 26 tháng 11, 1964

Madras, ngày 16 tháng 12, 1964

Saanen, ngày 18 tháng 7, 1965

Saanen, ngày 27 tháng 7, 1965

Rome, ngày 10 tháng 4, 1966
New Delhi, ngày 19 tháng 11, 1967
New Delhi, ngày 23 tháng 11, 1967
Bàn về Tự do và Trật tự: từ quyển *Krishnamurti bàn về Giáo dục, Chương 4*
Tự do và Cảnh đồng: từ quyển *Truyền thống và Cách mạng*, Đối thoại 19, Madras, ngày 16 tháng giêng, 1971
Brockwood Park, ngày 9 tháng 9, 1972
Saanen, ngày 1 tháng 8, 1976
Saanen, ngày 13 tháng 7, 1978
Brockwood Park, ngày 12 tháng 9, 1978
Thông minh, Máy tính, và Cái trí máy móc: từ quyển *Phương cách của Thông minh*, Rishi Valley, ngày 4 tháng 12, 1980
Tương lai của Con người : từ quyển *Phương cách của Thông minh*, Rishi Valley, ngày 4 tháng 12, 1980
Saanen, ngày 10 tháng 7, 1984
Brockwood Park, ngày 31 tháng 8, 1985

Lời tựa

Jiddu Krishnamurti được sinh ra ở Ấn độ năm 1895 và, lúc mới ba tuổi, được thu nhận bởi Theosophical Society, vì hiểu rằng ông là phương tiện cho “thầy thế giới”, mà sự hiện thân của người đó đã được tuyên bố từ trước. Cũng ngay chốc Krishnamurti đã nổi bật như một người thầy đầy quyền năng, không thỏa hiệp, và không thể phân hạng; những nói chuyện của ông không liên quan đến bất kỳ tôn giáo đặc biệt nào và cũng không thuộc phương Tây hay phương Đông nhưng giành cho toàn thế giới. Cương quyết phủ nhận hình ảnh đáng chú ý, năm 1929 ông giải tán tổ chức to lớn và giàu có đã được xây dựng quanh ông và tuyên bố sự thật là “một mảnh đất không lối vào,” không thể tiếp cận được bởi bất kỳ tôn giáo, giáo phái và triết lý chính thức nào.

Suốt phần còn lại thuộc sống của ông, ông cương quyết phủ nhận danh vị đạo sư mà những người khác cố gắng gán ghép cho ông. Ông tiếp tục thu hút những khán giả đông đúc khắp thế giới nhưng khẳng định không là uy quyền, không mong muốn những đệ tử, và luôn luôn nói chuyện như một cá thể cùng một cá thể khác. Tâm điểm lời giảng của ông là nhận ra rằng những thay đổi cơ bản trong xã hội có thể được

sáng tạo chỉ bằng một thay đổi của ý thức cá thể. Yêu cầu cho đang hiểu rõ về chính mình và một đang hiểu rõ về những ảnh hưởng gây tách rời, gây kiềm chế của những quy định thuộc quốc gia và tôn giáo, liên tục được nhấn mạnh. Krishnamurti luôn luôn hướng đến nhu cầu khẩn thiết phải có được sự khoáng đạt, phải có được “không gian bao la trong bộ não mà trong đó có năng lượng vô hạn” đó. Dường như điều này đã là nguồn suối của sự sáng tạo riêng của ông và chìa khóa mở cửa đối với sự ảnh hưởng xúc tác vào những con người thuộc mọi tầng lớp trên thế giới.

Ông tiếp tục nói chuyện khắp thế giới cho đến khi ông qua đời năm 1986 lúc chín mươi tuổi. Những nói chuyện, đối thoại, nhật ký và lá thư đã được sưu tập trong hơn sáu mươi quyển sách. Từ khối lượng Những Lời giảng đó, một loạt những quyển sách theo chủ đề đã được biên soạn. Mỗi quyển sách trong loại này tập trung vào một chủ đề có sự liên quan và khẩn thiết đặc biệt trong những sống hàng ngày của chúng ta.

Bombay, ngày 7 tháng 3, 1948

Làm thế nào người ta sẽ chuyển đổi, sẽ sáng tạo sự thay đổi cơ bản này từ đang trở thành sang đang hiện diện? Một người mà đang trở thành và vì vậy đang đấu tranh, đang nỗ lực, đang phấn đấu với chính anh ấy – làm thế nào một người như thế sẽ biết trạng thái của đang hiện diện đó mà là đạo đức, mà là tự do? Tôi hy vọng tôi đang đưa ra nghi vấn rõ ràng. Đó là, tôi đang đấu tranh suốt nhiều năm để trở thành cái gì đó: không ganh tị, để trở thành không ganh tị. Và làm thế nào tôi sẽ buông bỏ, xóa sạch sự đấu tranh, và chỉ đang hiện diện? Bởi vì, chừng nào tôi còn đấu tranh để trở thành điều gì mà tôi gọi là chính đáng, chắc chắn tôi đang dựng lên một qui trình của tự khép kín; và không có tự do trong sự khép kín. Vì vậy tất cả mọi việc mà tôi có thể làm là nhận biết, nhận biết một cách thụ động, được qui trình đang trở thành của tôi. Nếu tôi nông cạn, tôi có thể nhận biết một cách thụ động rằng tôi nông cạn, mà không đấu tranh để trở thành cái gì đó. Nếu tôi tức giận, nếu tôi ghen tuông, nếu tôi ganh tị, không khoan dung, tôi có thể nhận biết chính xác được điều đó và không đấu tranh với nó. Khoảnh khắc chúng ta đấu tranh với một phẩm chất, chúng ta nhấn mạnh vào sự đấu tranh, và vì vậy củng cố bức tường của kháng cự. Bức tường kháng cự này được hiểu là chính đáng, nhưng đối với một người chính

đáng, sự thật không bao giờ có thể hiện diện. Sự thật chỉ có thể hiện diện cho người tự do, và muốn tự do, không thể có sự vun đắp của ký ức, mà được hiểu là chính đáng.

Vì vậy người ta phải nhận biết sự đấu tranh này, sự phấn đấu liên tục này. Chỉ nhận biết mà không mãn nguyện, mà không chỉ trích, và ấu bạn nhìn ngắm một cách trung thực, nhận biết một cách thụ động nhưng vẫn tinh táo, bạn sẽ phát hiện rằng ganh tị, ghen tuông, tham lam, bạo lực, và tất cả những sự việc này rơi rụng, và kia kia trật tự hiện diện – một cách yên lặng, tức k hắc, kia kia trật tự hiện diện mà không là chính đáng, mà không là khép kín. Vì đạo đức là tự do, nó không là một qui trình khép kín. Chỉ trong tự do sự thật mới có thể hiện diện. Vì vậy, điều cốt lõi là phải đạo đức, không phải chính đáng, bởi vì đạo đức mang lại trật tự. Chỉ con người chính đáng mới bị hoang mang, mà là sống trong xung đột; chỉ con người chính đáng mới phát triển ý chí của anh ấy như một phương tiện của kháng cự, và một con người của ý chí không bao giờ có thể tìm được sự thật, bởi vì anh ấy không bao giờ tự do. Đang hiện diện, đó là đang nhận ra cái gì là, đang thừa nhận và đang sống cùng cái gì là – không đang ố gắng thay đổi nó, không đang chỉ trích nó – sáng tạo đạo đức, và trong đó có tự do. Chỉ khi nào cái trí không đang vun đắp ký ức, khi nó không đang tìm kiếm sự công bằng như một phương tiện của kháng cự, mới có tự do, và trong tự do đó hiện diện sự thật, mà hạnh phúc của nó phải được trải nghiệm.

*

Người hỏi: Đường như ông không nghĩ rằng chúng tôi, những người ở Ấn độ, đã giành được độc lập. Theo ông, tình trạng của tự do thực sự là gì?

Krishnamurti: Thưa bạn, tự do trở thành cô lập khi nó thuộc về quốc gia, và chắc chắn cô lập dẫn đến xung đột, bởi vì không gì có thể tồn tại trong cô lập. Hiện diện là có liên quan, và chỉ tự cô lập chính bạn bên trong một biên giới quốc gia là mời mọc hỗn loạn, đau khổ, chết chóc, xung đột, chiến tranh – mà đã được chúng thực lập đi và lập lại. Vì vậy, chắc chắn độc lập như một Chính thể tách rời phải dẫn đến xung đột và chiến tranh, bởi vì đối với hầu hết chúng ta độc lập hàm ý cô lập. Và khi bạn đã tự cô lập mình như một thực thể quốc gia, liệu bạn đã kiếm được tự do? Liệu bạn đã kiếm được tự do khỏi sự trục lợi, khỏi sự đấu tranh giai cấp, khỏi sự chết đói, khỏi sự tín ngưỡng xung đột, khỏi vị giáo sĩ, khỏi sự đấu tranh chủng tộc và tôn giáo, khỏi bộ phận lã nh đạo? Chắc chắn bạn không kiếm được. Bạn chỉ đuổi đi người trục lợi da trắng, và người trục lợi da màu đã thay thế vị trí của anh ấy – có thể hơi hơi nhân đạo một chút. Chúng ta có cùng sự việc như trước kia, cùng sự trục lợi, cùng những giáo sĩ, cùng những tôn giáo có tổ chức, cùng những mê tín và cùng những chiến tranh giai cấp. Và việc đó đã trao tặng chúng ta sự tự do? Thưa bạn, chúng ta không **món** được tự do. Chúng ta đừng tự dối gạt mình. Bởi vì tự do hàm ý thông minh, tình yêu; tự do hàm ý không trục lợi, không nhượng bộ uy quyền; tự do hàm ý đạo đức lạ thường. Như tôi đã nói, sự chính đáng là một qui trình cô lập, bởi vì cô lập và chính đáng theo cùng nhau; ngược lại đạo đức và tự

do lại đồng hiện diện. Một quốc gia có chủ quyền luôn luôn bị cô lập, và vì vậy không bao giờ có thể được tự do; nó là một nguyên nhân của đấu tranh liên tục, của ngờ vực, thù địch và chiến tranh.

Chắc chắn tự do phải bắt đầu bằng cá thể, cái người mà là một tiến hành tổng thể, không phải đối lập tập thể. Cá thể là tiến hành tổng thể của thế giới, và nếu anh ấy chỉ tự cô lập chính mình trong chủ nghĩa quốc gia hay trong sự chính đáng, vậy thì anh ấy là nguyên nhân của thảm họa và đau khổ. Nhưng nếu cá thể – người mà là một tiến hành tổng thể, không phải đối lập tập thể, nhưng người mà là kết quả của tập thể, của tổng thể – nếu cá thể tự thay đổi chính anh ấy, sống của anh ấy, vậy thì đối với anh ấy, có tự do. Và bởi vì anh ấy là kết quả của một tiến hành tổng thể, khi anh ấy tự giải thoát chính anh ấy khỏi chủ nghĩa quốc gia, khỏi tham lam, khỏi trục lợi, anh ấy có hành động hiệp thông trực tiếp vào tổng thể. Sự tái sinh của cá thể không trong tương lai nhưng trong ngay lúc này, và nếu bạn trì hoãn sự tái sinh của bạn sang ngày mai, bạn đang mò mẫm sự hỗn loạn, bạn bị trói buộc trong sự chuyển động của tối tăm. Sự tái sinh là ngay lúc này, không phải ngày mai, bởi vì đang hiểu rõ chỉ trong hiện tại. Bạn không hiểu rõ ngay lúc này bởi vì bạn không trao trọn quả tim và cái trí của bạn, sự chú ý tổng thể của bạn, đến điều đó mà bạn muốn hiểu rõ. Nếu bạn trao trọn quả tim và cái trí của bạn để hiểu rõ, bạn sẽ có đang hiểu rõ. Thưa bạn, nếu bạn trao trọn quả tim và cái trí của bạn để tìm ra nguyên nhân của bạo lực, nếu bạn hoàn toàn nhận biết nó, bạn sẽ không bạo lực ngay lúc này. Nhưng bất hạnh thay, bạn đã quy định cái trí của bạn quá nặng nề bằng sự trì hoãn

thuộc tôn giáo và những luân lý thuộc xã hội đến độ bạn không thể nhìn ngắm nó một cách hiệp thông – và đó là vấn đề của chúng ta.

Thế là, đang hiểu rõ luôn luôn trong hiện tại và không bao giờ trong tương lai. Đang hiểu rõ là ngay lúc này, không phải trong những ngày sắp đến. Và tự do, mà không là cô lập, có thể hiện diện chỉ khi nào mỗi người chúng ta hiểu rõ trách nhiệm của anh ấy đối với tổng thể. Cá thể là sản phẩm của tổng thể – anh ấy không là một qui trình tách rời, anh ấy là kết quả của tổng thể. Thật ra, bạn là kết quả của tất cả nước Ấn độ, của tất cả nhân loại. Bạn có lẽ tự gọi mình bằng bất kỳ cái tên nào bạn muốn, nhưng bạn là kết quả của một tiến hành tổng thể, mà là con người. Và nếu bạn, bạn thuộc tâm lý, không được tự do, làm thế nào bạn có thể có tự do phía bên ngoài; tự do phía bên ngoài có quan trọng gì đâu? Bạn có lẽ có những chính phủ khác biệt – và Thượng đế tốt lành, liệu đó là tự do? Bạn có lẽ có vô số lãnh vực hoạt động, bởi vì mỗi người đều muốn một việc làm, nhưng liệu đó là tự do? Thưa bạn, chúng ta được nuôi ăn bởi những từ ngữ mà chẳng có bao nhiêu nội dung; chúng ta làm ối tả m những tổ chức bằng những từ ngữ không ý nghĩa; chúng ta đã sống dựa vào sự tuyên truyền, mà là ối dối trá. Chúng ta đã không tự suy nghĩ ra những vấn đề cho chính chúng ta, ối vì hầu hết chúng ta đều muốn được dẫn dắt. Chúng ta không muốn suy nghĩ và tìm ra, bởi vì suy nghĩ đau khổ lắm, suy nghĩ làm tan vỡ ảo tưởng. Hoặc chúng ta suy nghĩ, bị vỡ mộng và trở thành yếm thế – hoặc chúng ta suy nghĩ và vượt khỏi. Khi bạn vượt khỏi và ở trên tất cả những qui trình suy nghĩ, vậy là có tự do. Và trong đó có hân hoan, trong

đó có đang hiện diện sáng tạo, mà một người chính đáng, một người cô lập, không bao giờ có thể hiểu rõ.

*

Vì vậy, vấn đề của chúng ta là rằng những suy nghĩ của chúng ta lang thang khắp mọi nơi, và tự nhiên chúng ta muốn sáng tạo trật tự. Nhưng làm thế nào trật tự sẽ được sáng tạo? Lúc này, muốn hiểu rõ bộ máy đang quay thật nhanh, bạn phải khiến cho nó chạy chậm lại, đúng chứ? Nếu bạn muốn hiểu rõ một máy phát điện, nó phải được chạy chậm lại và tìm hiểu, và nếu bạn ngừng nó lại, nó là một vật chết rồi, và một vật chết rồi không bao giờ có thể được hiểu rõ. Chỉ một vật đang sống có thể được hiểu rõ. Vì vậy một cái trí mà đã giết chết những suy nghĩ bằng sự loại trừ, bằng sự cô lập, không thể hiểu rõ, nhưng cái trí có thể hiểu rõ sự suy nghĩ nếu qui trình suy nghĩ được chậm lại. Nếu bạn đã xem một cuốn phim quay chậm, bạn sẽ hiểu rõ sự chuyển động kỳ diệu của những cơ bắp của một con người khi anh ấy nhảy. Có vẻ đẹp trong chuyển động chậm chậm đó của những cơ bắp, nhưng khi con ngựa nhảy vội vàng, khi chuyển động trôi qua thật mau lẹ, vẻ đẹp đó không còn nữa. Tương tự, khi cái trí chuyển động chậm chậm bởi vì nó muốn hiểu rõ mỗi suy nghĩ khi nảy ra, vậy thì có tự do khỏi suy nghĩ, tự do khỏi suy nghĩ bị kỷ luật, bị kiểm soát. Suy nghĩ là sự phản hồi của ký ức, vì vậy suy nghĩ không bao giờ có thể sáng tạo. Chỉ trong đang gặp gỡ cái mới mẻ như cái mới mẻ, cái trong sáng như cái trong sáng, mới có đang hiện diện sáng tạo. Cái trí là máy ghi lại,

vật thâu lượm những kỷ niệm, và chừng nào ký ức còn đang bị làm sống lại bởi sự thách thức, qui trình suy nghĩ phải tiếp tục. Nhưng nếu mỗi suy nghĩ được nhìn ngắm, được cảm thấy, được thâm nhập trọn vẹn, được hiểu rõ hoàn toàn, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng ký ức bắt đầu tiêu tan. Chúng ta đang nói về ký ức thuộc tâm lý, không phải ký ức thuộc dữ kiện.

Bangalore, ngày 18 tháng 7, 1948

Điều gì chúng ta đang cố gắng bàn luận và tìm ra là liệu sống có một mục đích, và liệu mục đích đó có thể được đo lường. Nó chỉ có thể được đo lường dựa vào cái đã được biết, dựa vào quá khứ, và khi tôi đo lường mục đích của sống dựa vào cái đã được biết, tôi sẽ đo lường nó tùy theo những ưa thích và không ưa thích của tôi. Vì vậy, mục đích sẽ bị quy định bởi những ham muốn của tôi, và vì vậy nó sẽ không còn là mục đích. Chắc chắn điều đó rõ ràng, đúng chứ? Tôi có thể hiểu rõ mục đích của sống là gì chỉ qua bức màn của những thành kiến, những mong ước, và những ham muốn riêng của tôi – ngược lại tôi không thể nhận xét, đúng chứ? Thế là đo lường, cái thước dây, cái thước cây, là một quy định của cái trí của tôi, và tùy theo những sai khiến của quy định đó tôi sẽ quyết định mục đích là gì. Nhưng liệu nó là mục đích của sống? Nó được tạo ra bởi sự ham muốn của tôi, và vì vậy chắc chắn nó không là mục đích của sống. Muốn tìm ra mục đích của sống, cái trí phải được tự do khỏi đo lường; chỉ đến lúc đó nó mới có thể tìm được. Ngược lại, bạn chỉ đang chiếu rọi ham muốn riêng của bạn. Đây không là sự giải thích thuộc trí năng thuần túy, và nếu bạn thâm nhập nó thăm thẳm

bạn sẽ thấy ý nghĩa của nó. Rốt cuộc, nó tùy theo thành kiến của tôi, mong ước của tôi, ham muốn của tôi, ưa thích đặc biệt của tôi nên tôi quyết định mục đích của sống phải là gì. Thế là, ham muốn của tôi tạo ra mục đích. Chắc chắn, đó không là mục đích của sống. Cái gì quan trọng hơn, tìm ra mục đích của sống, hay làm tự do chính cái trí khỏi tình trạng bị quy định riêng của nó? Khi cái trí được tự do khỏi tình trạng bị quy định riêng của nó, chính tự do đó, một mình nó, là mục đích. Bởi vì, rốt cuộc, chỉ trong tự do người ta mới có thể khám phá bất kỳ sự thật nào.

Vì vậy, điều cần thiết đầu tiên là tự do, không phải đang tìm kiếm mục đích của sống. Chắc chắn, nếu không có tự do người ta không thể tìm được nó; nếu không được giải thoát khỏi những mong ước, những theo đuổi, những tham vọng, những ganh tị, và ý chí xấu xa nhỏ nhen tầm thường riêng của người ta, nếu không có tự do khỏi những sự việc này, làm thế nào người ta có thể thâm nhập hay khám phá mục đích của sống là gì? Vì vậy, liệu không quan trọng, cho người đang tìm hiểu về mục đích của sống, trước hết phải tìm ra liệu dụng cụ của đang tìm hiểu có thể thâm nhập vào những qui trình của sống, vào những phức tạp thuộc tâm lý của đang hiện diện riêng của người ta? Bởi vì, đó là tất cả mà chúng ta có, đúng chứ? – một dụng cụ thuộc tâm lý mà được định hình để phù hợp những nhu cầu riêng của chúng ta. Và bởi vì dụng cụ bị cấu thành từ những ham muốn tầm thường riêng của chúng ta, bởi vì nó là kết quả của những trải nghiệm, những lo âu, những phiền muộn, và ý chí xấu xa riêng của chúng ta, làm thế nào một dụng cụ như thế có thể tìm ra sự thật? Vì vậy, liệu không quan

trọng, nếu bạn sắp sửa tìm hiểu mục đích của sống, trước hết phải tìm ra liệu người tìm hiểu có thể đang hiểu rõ hay đang khám phá mục đích đó là gì? Tôi không đang đẩy đưa vấn đề sang bạn, nhưng đó là điều gì được hàm ý khi chúng ta tìm hiểu về mục đích của sống. Khi chúng ta đưa ra câu hỏi đó, trước hết chúng ta phải tìm ra liệu người hỏi, người tìm hiểu, có thể đang hiểu rõ.

Poona, ngày 31 tháng giêng, 1953

Người hỏi: *Thậm chí sau khi chấm dứt sự cai trị của người Anh, không có sự thay đổi cơ bản trong hệ thống giáo dục của chúng ta. Sự tập trung cũng như nhu cầu đều dành cho sự chuyên biệt hóa: đào tạo kỹ thuật và nghề nghiệp. Làm thế nào giáo dục có thể trở thành phương tiện tốt nhất cho sự nhận ra 'tự do thực sự'?*

Krishnamurti: Thưa bạn, chúng ta có ý gì qua từ ngữ tự do thực sự? Tự do thuộc chính trị? Hay nó là tự do để suy nghĩ điều gì bạn ưa thích? Liệu bạn có thể suy nghĩ điều gì bạn ưa thích? Liệu suy nghĩ tạo ra tự do? Liệu tất cả suy nghĩ không là suy nghĩ bị quy định, hay sao? Vì vậy, chúng ta có ý gì qua từ ngữ tự do thực sự?

Như chúng ta biết, giáo dục là suy nghĩ bị quy định, đúng chứ? Tất cả mọi việc mà chúng ta quan tâm là kiếm được một việc làm hay sử dụng sự hiểu biết đó cho tự thỏa mãn, cho tự mở rộng, để xoay sở trong thế giới. Liệu không quan trọng phải thấy chúng ta có ý gì qua từ ngữ tự do thực sự, hay sao? Có lẽ nếu chúng ta hiểu rõ từ ngữ đó, vậy thì sự giáo dục trong kỹ thuật nào đó cho nghề nghiệp chuyên môn có lẽ có

giá trị của nó. Nhưng đang vun đắp khả năng kỹ thuật mà không hiểu rõ tự do thực sự là gì chỉ dẫn đến sự hủy diệt, đến những chiến tranh to tát hơn, và đó thực sự là việc gì đang xảy ra trong thế giới ngày nay. Vì vậy chúng ta hãy tìm ra chúng ta có ý gì qua từ ngữ tự do thực sự.

Chắc chắn, sự cần thiết đầu tiên cho tự do là phải không có sợ hãi – không chỉ sợ hãi bị áp đặt bởi xã hội nhưng còn cả sợ hãi thuộc tâm lý của không an toàn. Bạn có lẽ có một việc làm rất tốt, hay bạn có lẽ đang leo lên **những** nấc thang của sự thành công, nhưng nếu có tham vọng, nếu có đấu tranh để là người nào đó, **điều** đó không đưa đến sợ hãi hay sao? Và điều đó không hàm ý rằng anh ấy, người mà rất thành công cũng không được tự do thực sự hay sao? Vì vậy, sợ hãi bị áp đặt bởi truyền thống, bởi điều tạm gọi là trách nhiệm của những sắc lệnh của xã hội, hay sợ hãi riêng của bạn về chết, về không an toàn, về bệnh tật – tất cả việc này ngăn cản tự do thực sự của đang hiện diện, đúng chứ?

Vì vậy, tự do không thể xảy ra được nếu có bất kỳ hình thức nào của ép buộc phía bên trong hay phía bên ngoài. Ép buộc hiện diện khi có sự thôi thúc phải tuân phục vào khuôn mẫu của xã hội, hay vào khuôn mẫu mà bạn đã tự sáng chế cho chính bạn, như tốt lành hay không ốt lành. Khuôn mẫu bị sáng chế bởi suy nghĩ, mà là kết quả của quá khứ, của truyền thống của bạn, của giáo dục của bạn, của toàn trải nghiệm được đặt nền tảng trên quá khứ của bạn. Vì vậy, chừng nào còn có bất kỳ hình thức nào của ép buộc – thuộc chính phủ, thuộc tôn giáo, hay thuộc khuôn mẫu riêng của bạn mà bạn đã tự sáng chế cho chính bạn qua sự

ham muốn để thành tựu, để trở thành vĩ đại của bạn – sẽ không có tự do thực sự. Nó không là một việc dễ dàng để thực hiện, và nó cũng không là một việc dễ dàng để hiểu rõ chúng ta có ý gì qua từ ngữ tự do thực sự. Nhưng chúng ta có thể thấy rằng chừng nào còn có sợ hãi trong bất kỳ hình thức nào, chúng ta không thể biết được tự do thực sự là gì.

Thuộc cá thể hay tập thể, nếu có sợ hãi, ép buộc, không thể có tự do. Chúng ta có thể phỏng đoán về tự do thực sự, nhưng tự do thực sự khác hẳn những ý tưởng phỏng đoán về tự do.

Vì vậy, chừng nào cái trí còn đang tìm kiếm bất kỳ hình thức nào của an toàn – và đó là điều gì hầu hết chúng ta đều mong muốn – chừng nào cái trí còn đang tìm kiếm sự vĩnh cửu, không thể có tự do. Thuộc cá thể hay tập thể, chừng nào chúng ta còn tìm kiếm an toàn, phải có chiến tranh, mà là **ột** sự kiện hiển nhiên, và đó là việc gì đang xảy ra trong thế giới ngày nay. Vì vậy, có thể có tự do thực sự chỉ khi nào cái trí hiểu rõ toàn qui trình của sự ham muốn có được an toàn, có được vĩnh cửu. Rốt cuộc, đó là điều gì bạn mong muốn trong những thương đố của bạn, trong những đạo sư của bạn. Trong những liên hệ xã hội của bạn, những chính phủ của bạn, bạn mong muốn an toàn; vì vậy bạn đầu tư thương đố của bạn bằng sự an toàn tối thượng, mà ở phía trên cao của bạn; bạn bao bọc hình ảnh đó với ý tưởng rằng bạn, như một thực thể chỉ là một hiện diện thoáng chốc, và rằng ít ra ở đó, kia kìa bạn có vĩnh cửu. Thế là, bạn bắt đầu bằng sự ham muốn để được vĩnh cửu thuộc tôn giáo, và tất cả những hoạt động thuộc xã hội, chính trị và tôn giáo của bạn, bất kể chúng là gì, đều bị đặt nền tảng trên sự

ham muốn có được vĩnh cửu đó – để được chắc chắn bền vững, để được tự tiếp tục chính bản thân của bạn qua gia đình hay qua quốc gia hay qua một ý tưởng, qua người con trai của bạn. Làm thế nào một cái trí mà đang liên tục tìm kiếm, có ý thức hay không ý thức, vĩnh cửu, an toàn có thể, làm thế nào một cái trí như thế có thể có tự do?

Thật ra, chúng ta không tìm kiếm tự do thực sự. Chúng ta tìm kiếm cái gì đó khác hẳn tự do, chúng ta tìm kiếm những quy định tốt đẹp hơn, một điều kiện tốt đẹp hơn. Chúng ta không mong muốn tự do, chúng ta mong muốn những quy định cao quý hơn, tốt đẹp hơn, thẳng hoa hơn, và quy định đó chúng ta gọi là giáo dục. Liệu giáo dục này có thể sản sinh hòa bình trong thế giới? Chắc chắn không. Ngược lại, nó sẽ sản sinh những chiến tranh và đau khổ to tát hơn. Chừng nào bạn còn là một người Ấn giáo, Hồi giáo, hay thượng đế biết thứ gì khác nữa, bạn sẽ tạo tác sự đấu tranh – cho chính bạn, cho người hàng xóm và quốc gia của bạn. Liệu chúng ta nhận ra điều này? Hãy quan sát việc gì đang xảy ra! Tôi không cần kể cho bạn bởi vì bạn đã biết việc đó rồi.

Thay vì hiệp thông những con người, bạn đang suy nghĩ một cách tách rời; những hoạt động của bạn là phân chia, vỡ vụn, không hiệp thông – tất cả các bạn đang đấu tranh. Đó là kết quả của tạm gọi là tự do và tạm gọi là giáo dục này. Bạn nói rằng bạn có sự hiệp thông thuộc tôn giáo, nhưng thật ra bạn đang đấu tranh, đang hủy diệt lẫn nhau, bởi vì bạn không thấy tiến hành tổng thể của đang sống, bởi vì bạn chỉ quan tâm đến ngày mai hay có những việc làm tốt đẹp hơn. Sau khi đã lắng nghe, bạn sẽ rời đây và sẽ làm chính

xác cùng sự việc. Bạn sẽ là một bè phái riêng đang quên bẵng phần còn lại của thế giới. Chừng nào bạn còn đang suy nghĩ dựa vào những quy định đó, bạn sẽ có những chiến tranh, những đau khổ, sự hủy diệt. Bạn sẽ không bao giờ được an toàn, cả bạn lẫn con cái của bạn, mặc dù bạn muốn được an toàn, và vì vậy bạn đang suy nghĩ trong cách cục bộ chật hẹp này. Chừng nào bạn còn có những phương cách này, bạn phải có những chiến tranh.

Cách sống hiện nay của bạn thể hiện rằng bạn thực sự không mong muốn có tự do; điều gì bạn mong muốn là, chỉ một cách sống tốt đẹp hơn, an toàn hơn, mãn nguyện hơn, được bảo đảm về một việc làm, được bảo đảm về chức vụ của bạn, thuộc tôn giáo, thuộc chính trị. Những con người như thế không thể sáng tạo một thế giới mới mẻ. Họ không là những con người tôn giáo. Họ không là những con người thông minh. Họ đang suy nghĩ dựa vào những kết quả lập tức giống như tất cả những người chính trị. Và bạn biết rằng chừng nào bạn còn dành riêng thế giới này cho những người chính trị, bạn sẽ có sự hủy diệt, những chiến tranh, những đau khổ. Thưa các bạn, làm ơn đừng cười. Nó là trách nhiệm của bạn, không phải trách nhiệm của những người lãnh đạo của bạn, nó là trách nhiệm cá thể riêng của bạn.

Tự do là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Tự do hiện diện; nó không thể được tìm kiếm. Nó hiện diện khi không có sợ hãi, khi có tình yêu trong quả tim của bạn. Bạn không thể có tình yêu và suy nghĩ phụ thuộc vào một người Ấn giáo, một người Thiên chúa giáo, một người Hồi giáo, một người Ba tư giáo. Tự do hiện diện chỉ khi nào cái trí không còn đang tìm kiếm an

toàn cho chính nó, hoặc trong truyền thống hoặc trong hiểu biết. Một cái trí bị què quặt bởi hiểu biết hay bị trĩu nặng bởi hiểu biết không là một cái trí tự do. Cái trí có thể được tự do chỉ khi nào nó có thể gặp gỡ sống tại mỗi khoảnh khắc, gặp gỡ sự thật mà mọi biến cố, mọi suy nghĩ, mọi trải nghiệm phơi bày. Và sự phơi bày đó không thể xảy ra khi cái trí bị què quặt bởi quá khứ.

Chính là trách nhiệm của người giáo dục phải sáng tạo một con người mới mẻ, phải sáng tạo một con người khác hẳn, độc lập, không sợ hãi, cái người mà sẽ sáng tạo xã hội riêng của anh ấy – một xã hội hoàn toàn không giống như xã hội của chúng ta, bởi vì xã hội của chúng ta bị đặt nền tảng trên sợ hãi, ganh tị, tham vọng, thoái hóa. Tự do thực sự chỉ có thể hiện diện khi thông minh hiện diện – đó là, đang hầu như tổng thể đó, tiền hành tổng thể đó của sự hiện diện.

Bombay, ngày 8 tháng 3, 1953

Người hỏi: Ông đã và đang nói về tự do. Liệu tự do không đòi hỏi những bổn phận, hay sao? Bổn phận của tôi đối với xã hội, đối với chính tôi, là gì?

Krishnamurti: Liệu tự do và bổn phận có thể so sánh với nhau? Liệu cậu trai biết bổn phận có thể được tự do? Liệu tôi có thể có bổn phận với xã hội và vẫn vậy được tự do? Liệu tôi có thể có bổn phận và tuy nhiên lại cách mạng trong ý nghĩa đúng đắn, không phải trong ý nghĩa thuộc kinh tế? Liệu tôi, nếu tôi theo sau một hệ thống, thuộc chính trị hay tôn giáo, có thể được tự do? Hay tôi chỉ bắt chước, sao chép? Toàn hệ thống này không là sự sao chép, hay sao? Là một cậu trai biết bổn phận, làm việc gì người cha của tôi muốn tôi làm, làm những việc đúng đắn theo xã hội – liệu những việc này, trong chính chúng, không bao hàm một ý nghĩa của sao chép, hay sao? Người cha của tôi muốn tôi là một luật sư; liệu đó là bổn phận của tôi phải trở thành một luật sư? Người cha của tôi nói rằng tôi phải gia nhập tổ chức tôn giáo nào đó; liệu đó là bổn phận của tôi phải làm như thế?

Bổn phận theo cùng tình yêu? Chỉ khi nào không có tình yêu, chỉ khi nào không có tự do, từ ngữ

“bồn phận” mới trở thành quan trọng lạ lùng. Và lúc đó bồn phận thay thế truyền thống. Trong quy định đó chúng ta sống, đó là quy định của chúng ta, đúng chứ? – tôi phải có bồn phận.

Bồn phận của tôi đối với xã hội là gì? Bồn phận của tôi đối với chính bản thân của tôi là gì? Thưa bạn, xã hội yêu cầu nhiều thứ từ bạn: bạn phải vâng lời, bạn phải tuân phục, bạn phải làm những nghi lễ nào đó, thực hiện những nghi thức nào đó, tin tưởng. Nó quy định bạn vào những hình thức nào đó của suy nghĩ, vào những niềm tin nào đó. Nếu bạn đang tìm kiếm cái gì là sự thật – không phải cái gì là bồn phận đối với xã hội, không phải đang cố gắng tuân phục vào một khuôn mẫu đặc biệt – nếu bạn đang cố gắng tìm ra sự thật là gì, liệu bạn không phải được tự do, hay sao?

Được tự do không có nghĩa bạn phải quăng đi thứ gì đó, rằng bạn phải thù địch với mọi thứ; đó không là tự do. Tự do hàm ý sự nhận biết liên tục được suy nghĩ nó hàm ý đang hiểu rõ những ảnh hưởng của bồn phận, và từ “đang” đó – nhưng không phải chỉ quăng đi một tự do đặc biệt – tự do hiện diện. Bạn không thể hiểu rõ tất cả truyền thống, bạn không thể nắm bắt ý nghĩa trọn vẹn của chúng nếu bạn chỉ trích hay bênh vực hay đồng hóa chính bạn cùng một suy nghĩ đặc biệt hoặc một ý tưởng. Khi tôi bắt đầu tìm hiểu bồn phận của tôi đối với chính bản thân của tôi và đối với xã hội, làm thế nào tôi sẽ tìm ra? Tiêu chuẩn là gì? Mức độ là gì? Hoặc, liệu chúng ta sẽ tìm ra tại sao chúng ta phụ thuộc vào những từ ngữ này? Cái trí mà đang tìm kiếm, đang dò dẫm, đang sục sạo, bị kèm kẹp bởi từ ngữ bồn phận mà u ẹ làm sao!

Người cha già nua nói với cậu trai của ông ấy, “Nuôi cha là bổn phận của con,” và cậu trai cảm thấy nó là bổn phận của cậu ấy khi phải nuôi người cha. Và mặc dù cậu ấy muốn làm việc gì khác, vẽ tranh, mà sẽ không cho cậu ấy phương tiện sống để nuôi người cha và cậu ấy, cậu ấy nói bổn phận của cậu ấy là kiếm tiền và **gạt đi** điều gì cậu ấy thực sự muốn làm, và suốt phần còn lại thuộc sống cậu ấy bị trói buộc. Suốt phần còn lại thuộc sống, cậu ấy cay đắng; cậu ấy có cảm giác cay đắng trong quả tim của cậu ấy và lại đưa tiền bạc cho người cha hoặc người mẹ của cậu ấy. Đó là sống của chúng ta, chúng ta sống trong cay đắng và chúng ta chết đi cùng cay đắng.

Bởi vì thực sự chúng ta không có tình yêu và bởi vì chúng ta không có tự do, chúng ta sử dụng những từ ngữ để kiểm soát những suy nghĩ của chúng ta, để định hình những quả tim và những cảm giác của chúng ta, và chúng ta hài lòng. Chắc chắn, tình yêu có lẽ là cách duy nhất của cách mạng, và nó là cách duy nhất. Nhưng hầu hết chúng ta đều phản đối những cách mạng, không chỉ những cách mạng bề mặt, những cách mạng kinh tế, nhưng còn cả cách mạng cốt lõi hơn, cách mạng sâu thẳm hơn, cách mạng có ý nghĩa hơn của suy nghĩ, cách mạng của sáng tạo. Bởi vì chúng ta phản đối việc đó, chúng ta luôn luôn đang tuân phục trên bề mặt, đang đập vá đó đây bằng những từ ngữ, bằng những đe dọa, bằng những tham vọng.

Cuối cùng, bạn sẽ nói rằng tôi không trả lời câu hỏi của bạn, “Bổn phận của tôi đối với xã hội, đối với người cha của tôi, đối với chính bản thân của tôi, là gì?” Tôi nói đó là một câu hỏi sai lầm. Đó là một câu hỏi được đặt ra bởi một cái trí không được tự do, một

cái trí không cách mạng, một cái trí dễ bảo, ngoan ngoãn, một cái trí không có tình yêu. Liệu một cái trí mà dễ bảo, ngoan ngoãn, không có tình yêu, cùng cái bóng của cay đắng đó, có thể có bổn phận đối với xã hội hay đối với chính nó? Liệu một cái trí như thế có thể sáng tạo một thế giới mới mẻ, một cấu trúc mới mẻ?

Đừng lắc đầu. Liệu bạn biết được bạn muốn gì? Bạn không muốn một nổi loạn, bạn không muốn một cách mạng của cái trí, bạn muốn nuôi nấng con cái của bạn trong cùng khuôn mẫu mà bạn đã được nuôi nấng. Bạn muốn quy định chúng cùng một cách, suy nghĩ theo cùng giới hạn, tham dự những nghi lễ tôn giáo, tin tưởng điều gì bạn tin tưởng. Vì vậy, bạn không bao giờ khuyến khích chúng tìm ra. Bởi vì bạn đang hủy diệt chính bạn trong tình trạng bị quy định của bạn, bạn muốn hủy diệt những người khác. Vì vậy, vấn đề không là, “Bổn phận của tôi đối với xã hội là gì?” nhưng, “Làm thế nào tôi tìm được hay thức dậy tình yêu này và tự do này?” Khi một lần có tự do đó, bạn có lẽ không có bổn phận gì cả.

Tình yêu là việc cách mạng nhất, nhưng cái trí không thể nhận biết tình yêu đó. Bạn không thể vun đắp nó, nó phải hiện diện ở đó; nó không phải một việc để được trồng trọt trong cái vườn sau nhà của bạn; nó là một việc mà hiện diện cùng thâm nhập liên tục, bất mãn và phản kháng liên tục, khi bạn không bao giờ tuân phục uy quyền, khi bạn không có sợ hãi – mà có nghĩa, khi bạn có khả năng tạo ra những lỗi lầm và từ những lỗi lầm đó tìm ra những đáp án. Một cái trí không sợ hãi không bao giờ tầm thường, và nó có

khả năng thâm nhập chiều sâu thực sự; lúc đó một cái trí như thế sẽ tìm được tình yêu là gì, tự do là gì.

*Cùng Trẻ em tại Rajghat School,
Varanasi, ngày 20 tháng giêng, 1954*

Người hỏi: Tự do là gì?

Krishnamurti: Tôi không hiểu liệu thực sự bạn ấy muốn biết tự do là gì! Liệu bất kỳ ai trong chúng ta biết tự do là gì? Tất cả mọi điều mà chúng ta biết là chúng ta bị ép buộc phải làm những sự việc, chúng ta bị thúc đẩy bởi những hoàn cảnh hay qua những sợ hãi riêng của chúng ta để làm những sự việc, và chúng ta muốn thoát khỏi chúng. Thoát khỏi kềm kẹp, khỏi ép buộc, khỏi sợ hãi, hay khỏi điều gì khác nữa là điều gì chúng ta gọi là tự do. Làm ơn lắng nghe.

Thoát khỏi kềm kẹp, thoát khỏi một cản trở, thoát khỏi hình thức ép buộc nào đó không là tự do. Tự do là cái gì đó trong chính nó, không phải khỏi điều gì đó. Làm ơn, hiểu rõ điều này. Người tù nhân bị đưa vào nhà tù vì nguyên nhân nào đó muốn thoát khỏi và được tự do. Anh ấy chỉ suy nghĩ theo thoát khỏi. Nếu tôi tức giận, tôi cảm thấy rằng nếu tôi có thể chỉ thoát khỏi tức giận, tôi sẽ được tự do. Nếu tôi ganh tị, khuất phục ganh tị không là tự do; thoát khỏi, khuất phục, kiềm chế chỉ là một hình thức khác của đang diễn tả cùng sự việc; đó không là tự do. Tự do trong

chính nó, không phải thoát khỏi bất kỳ điều gì. Tình yêu về cái gì đó cho chính nó là tự do. Có tự do khi bạn vẽ bởi vì bạn thương yêu vẽ, không phải bởi vì nó trao tặng bạn sự nổi tiếng hay trao tặng bạn một vị trí. Trong trường học, khi bạn thương yêu vẽ, chính thương yêu đó là tự do, và điều đó có nghĩa một đang hiểu rõ kinh ngạc về tất cả những phương cách của cái trí. Cũng vậy, rất đơn giản để làm việc gì đó vì chính nó và không phải vì điều gì nó mang lại cho bạn hoặc như một hình phạt hoặc như một phần thưởng. Chỉ thương yêu sự việc vì chính nó là khởi đầu của tự do.

Liệu bạn dành ra mười phút của tiết học để nói chuyện về tất cả điều này? Hay bạn vội vã nhảy vào môn địa lý, toán học, tiếng Anh và những môn khác? Việc gì xảy ra? Tại sao mỗi ngày bạn không làm việc này trong mười phút thay vì phí phạm thời gian của bạn vào những việc ngu xuẩn không gây ích lợi gì cho bạn nhưng phải thực hiện? Tại sao bạn không dành ra chút ít thời gian nào đó cùng giáo viên của bạn trong lớp học, và nói chuyện về những vấn đề này? Điều này sẽ giúp đỡ bạn trong sống của bạn mặc dù nó sẽ không giúp đỡ bạn để trở thành một người thành công hay nổi tiếng hay vĩ đại. Nếu mỗi ngày bạn nói chuyện về những vấn đề này trong mười phút, một cách thông minh, không sợ hãi, vậy thì nó sẽ giúp đỡ bạn suốt sống, bởi vì nó sẽ khiến cho bạn suy nghĩ và không chỉ lặp lại những sự việc giống như những con vẹt. Vì vậy, làm ơn xin phép những giáo viên của bạn nói chuyện về những vấn đề này. Vậy thì, bạn sẽ phát giác rằng cả người giáo dục lẫn chính bạn trở nên thông minh nhiều hơn.

Poona, ngày 21 tháng 9, 1958

C hắc hẳn có nhiều loại tự do: có tự do thuộc chính trị; có tự do mà hiểu biết trao tặng, khi bạn biết làm thế nào để làm những công việc; tự do của một người giàu có mà có thể du lịch khắp thế giới; tự do của khả năng, có thể viết, diễn tả về mình, suy nghĩ rõ ràng. Sau đó, có tự do khỏi điều gì đó: tự do khỏi áp bức, tự do khỏi ganh tị, tự do khỏi truyền thống, khỏi tham vọng, và vân vân. Và sau đó có tự do mà kiếm được, chúng ta hy vọng, tại khúc cuối – tại khúc cuối của một kỷ luật, tại khúc cuối của thâm lượm đạo đức, tại khúc cuối của nỗ lực – tự do tối thượng mà chúng ta hy vọng kiếm được nhờ làm những sự việc nào đó. Vì vậy, tự do mà khả năng trao tặng, tự do khỏi cái gì đó và tự do mà chúng ta nghĩ sẽ kiếm được tại khúc cuối của một sống đạo đức – đó là những loại tự do mà tất cả chúng ta đều biết. Lúc này, những tự do khác nhau đó không chỉ là những phản ứng, hay sao? Khi bạn nói, “tôi muốn được tự do khỏi sự tức giận,” đó chỉ là một phản ứng; nó không là tự do khỏi sự tức giận. Và tự do mà bạn nghĩ rằng bạn sẽ kiếm được tại khúc cuối của một sống đạo đức, bởi đấu tranh, bởi kỷ luật, đó cũng là một phản ứng đến cái gì đã là. Làm ơn theo sát điều này cẩn thận, bởi vì tôi sắp sửa nói điều gì đó hơi khó khăn trong ý nghĩa rằng bạn không quen thuộc với nó. Có một ý nghĩa của tự do mà không khỏi bất kỳ việc gì, mà không có nguyên nhân,

nhưng đó là một trạng thái của là tự do. Bạn thấy, tự do mà chúng ta biết luôn luôn được tạo ra bởi ý chí, đúng chứ? Tôi sẽ được tự do; tôi sẽ học hành một kỹ thuật; tôi sẽ trở thành một người chuyên môn; tôi sẽ nghiên cứu – và điều đó sẽ trao tặng tôi tự do. Vì vậy, chúng ta sử dụng ý chí như một phương tiện của kiếm được tự do, đúng chứ? Tôi không muốn nghèo khổ và vì vậy tôi vận dụng khả năng của tôi, ý chí của tôi, mọi thứ để trở nên giàu có. Hoặc tôi kiêu ngạo và tôi vận dụng ý chí để không kiêu ngạo. Vì vậy, chúng ta nghĩ chúng ta sẽ được tự do nhờ vào sự vận dụng của ý chí. Nhưng trái lại, ý chí không mang lại tự do.

*

Như tôi đã và đang vạch rõ, tự do khỏi cái gì đó không là tự do. Bạn đang cố gắng được tự do khỏi sự tức giận; tôi không nói bạn không được tự do khỏi sự tức giận, nhưng tôi nói đó không là tự do. Tôi có lẽ loại bỏ tham lam, nhỏ nhen, ganh tị, hay hàng tá sự việc và vẫn vậy không được tự do. Tự do là một chất lượng của cái trí. Chất lượng đó không hiện diện do bởi những tìm kiếm và những tìm hiểu rất cẩn thận, đáng kính, do bởi sự phân tích và sắp xếp vào chung những ý tưởng rất cẩn thận. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải thấy sự thật rằng tự do mà chúng ta đang đòi hỏi liên tục, luôn luôn khỏi điều gì đó, như tự do khỏi đau khổ. Không phải rằng không có tự do khỏi đau khổ, nhưng sự đòi hỏi phải có được tự do khỏi nó chỉ là một phản ứng và vì vậy không khiến cho bạn được tự do khỏi đau khổ. Liệu tôi đang trình bày rõ ràng? Tôi bị đau khổ vì hàng ngàn lý do, và tôi nói tôi phải được tự do. Sự thôi thúc phải được tự do khỏi đau khổ được sinh ra từ đau khổ. Tôi bị đau khổ, do bởi người chồng

của tôi, hay cậu con trai của tôi, hay điều gì khác; tôi không thích trạng thái mà tôi đang vướng phải và tôi muốn thoát khỏi nó. Ham muốn được tự do đó là một phản ứng, nó không là tự do. Nó chỉ là một trạng thái ham muốn khác mà tôi muốn, đối nghịch với cái gì là. Cái người có thể du lịch khắp thế giới bởi vì anh ấy có nhiều tiền bạc không nhất thiết được tự do, và cái người mà khôn ngoan và hiệu quả cũng vậy, bởi vì lại nữa ham muốn được tự do của anh ấy chỉ là một phản ứng. Vì vậy, liệu tôi không thể thấy rằng tự do, giải thoát, không thể được học hành, được theo đuổi hay được thành tựu nhờ vào bất kỳ phản ứng nào, hay sao? Vì vậy, tôi phải hiểu rõ phản ứng, và tôi cũng phải hiểu rõ rằng tự do không hiện diện qua bất kỳ nỗ lực nào của ý chí. Ý chí và tự do đối nghịch nhau, bởi vì suy nghĩ và tự do đối nghịch. Suy nghĩ không thể tạo ra tự do bởi vì suy nghĩ bị quy định. Thuộc kinh tế bạn có thể, có lẽ, sắp xếp thế giới để cho con người có thể được thoải mái hơn, có nhiều lương thực, quần áo và chỗ ở hơn, và bạn có lẽ nghĩ rằng đó là tự do. Đó là những việc cần thiết và chính yếu, nhưng đó không là tổng thể của tự do. Tự do là một trạng thái và chất lượng của cái trí. Và chính là chất lượng đó mà chúng ta đang thâm nhập vào. Nếu không có chất lượng đó, dù bạn làm bất kỳ việc gì, vun quén tất cả những đạo đức trong thế giới, bạn sẽ không có tự do đó.

Bombay, ngày 3 tháng 12, 1958

Trong tất cả những hình thức của truyền đạt, theo tự nhiên, những từ ngữ rất quan trọng. Chúng quan trọng nhiều hơn nữa khi bạn đang giải quyết những vấn đề trừu tượng và hơi phức tạp bởi vì mỗi người sẽ diễn giải mọi từ ngữ tùy theo hiểu rõ riêng của anh ấy về nó. Vì vậy rất khó khăn khi người ta muốn giải quyết vấn đề lạ thường của sống, cùng tất cả những phức tạp và những tinh tế của nó. Những từ ngữ trở nên thực sự có ý nghĩa nếu chúng ta theo sát nghĩa lý tự nhiên của chúng và cũng cho phép chính chúng ta vượt khỏi sự định nghĩa thuần túy, vượt khỏi bất kỳ sự kết luận thuần túy nào mà một từ ngữ có lẽ chuyển tải.

Ví dụ, từ ngữ *tự do*. Mỗi người sẽ diễn giải nó tùy theo sự cần thiết, sự đòi hỏi, những áp lực, và những sợ hãi đặc biệt riêng của anh ấy. Nếu bạn là một người tham vọng bạn sẽ diễn giải từ ngữ đó như điều gì đó cần thiết với mục đích thực hiện những tham vọng của bạn, thành tựu những ham muốn của bạn. Đối với một người bị trói buộc vào những truyền thống nào đó, tự do là một từ ngữ phải sợ hãi. Đối với một người buông thả mình trong tất cả những tưởng tượng và những ham muốn của anh ấy, từ ngữ đó chuyển tải khả năng của phóng túng thêm nữa. Vì vậy những từ ngữ có một ý nghĩa lạ thường trong sống của chúng ta và tôi không hiểu liệu có khi nào bạn nhận ra ý nghĩa của một từ ngữ một cách sâu thẳm và bao quát. Những từ ngữ *thượng đế, tự do, Cộng sản, người Mỹ, người Ấn giáo, người Thiên chúa giáo,*

và vân vân, tác động chúng ta không chỉ hệ thần kinh nhưng còn cả bằng lời nói ra của những từ ngữ đó chúng cũng rung động trong thân tâm của chúng ta, tạo ra những phản ứng nào đó. Tôi không hiểu liệu bạn nhận ra tất cả điều này và, nếu bạn có nhận ra nó, bạn sẽ biết rằng rất khó khăn để làm tự do cái trí khỏi từ ngữ. Bởi vì tôi muốn nói chuyện với bạn về một vấn đề rất phức tạp, tôi nghĩ chúng ta nên tiếp cận nó bằng sự ngập ngừng và sự rõ ràng của một cái trí không chỉ hiểu rõ những từ ngữ và ý nghĩa của chúng nhưng còn có thể vượt khỏi những từ ngữ.

Người ta có thể thấy việc gì đang xảy ra khắp thế giới vào thời điểm hiện nay. Bất kỳ nơi nào có những chế độ chuyên chế, tự do bị khước từ; bất kỳ nơi nào có sự tổ chức đầy quyền hành của giáo hội, của tôn giáo, lại nữa tự do bị khước từ. Mặc dù họ có thể sử dụng từ ngữ *tự do* này, tất cả những tổ chức tôn giáo lẫn chính trị đều phủ nhận tự do đó. Cũng vậy, người ta có thể thấy rằng bất kỳ nơi nào có sự dư thừa dân số chắc chắn tự do phải suy giảm, và bất kỳ nơi nào có quá nhiều tổ chức, truyền thông đại chúng, tự do bị khước từ. Vì thấy tất cả điều này, một cá thể như bạn và tôi sẽ giải thích từ ngữ tự do như thế nào? Đang sống, như người ta phải trong thế giới này, trong một xã hội hoàn toàn bị trói buộc vào những tổ chức, mà trong nó những chuyên viên kỹ thuật là rất quan trọng, cái trí trở thành một nô lệ cho một hình thức nào đó của kỹ thuật, cho một phương pháp, cho những phương cách nào đó. Vì vậy, tại bất kỳ mức độ nào, tại bất kỳ chiều sâu nào, chúng ta giải thích từ ngữ *tự do* đó? Nếu bạn ra khỏi văn phòng của bạn việc đó sẽ không có nghĩa tự do, bạn chỉ mất việc làm của bạn. Nếu bạn lái xe hơi ngược hướng, người cảnh sát sẽ đuổi theo bạn và tự do của bạn sẽ bị tước đoạt. Nếu bạn làm việc gì bạn ưa thích, hay nếu bạn trở nên giàu có, chính phủ sẽ kiểm soát bạn. Quanh chúng ta có

những sắc lệnh, những luật lệ, những truyền thống, những hình thức khác nhau của ép buộc và thống trị, và tất cả những thứ này đang ngăn cản tự do.

Vì vậy nếu, như một con người, bạn muốn hiểu rõ vấn đề này, mà là một vấn đề thực sự, vậy thì bạn đang thâm nhập từ chiều sâu nào? Hay bạn không quan tâm gì cả? Tôi e rằng hầu hết chúng ta đều không quan tâm; điều gì chúng ta quan tâm là bánh mì hàng ngày của chúng ta, gia đình của chúng ta, những phiền muộn, những ghen tuông, những tham vọng nhỏ nhen của chúng ta, nhưng chúng ta không quan tâm đến những vấn đề sâu thẳm hơn, toàn diện hơn. Và chỉ quan tâm có được đáp án của vấn đề sẽ không sáng tạo một chữa trị. Bạn có lẽ tìm được một chữa trị lập tức, nhưng chữa trị đó chỉ sản sinh những vấn đề khác, như người ta biết rõ. Vì vậy tại mức độ nào, từ chiều sâu nào bạn phản ứng đến từ ngữ *tự do*?

Chắc chắn, người ta cũng phải nhận ra rằng từ ngữ không là sự kiện. Từ ngữ *sự thật* không là sự thật. Nhưng đối với hầu hết chúng ta, từ ngữ đó đã đủ rồi; chúng ta không vượt khỏi từ ngữ và thâm nhập điều gì nằm sau từ ngữ. Làm ơn hãy suy nghĩ điều này. Chính từ ngữ *Hồi giáo* ngăn cản bạn không đang nhìn cái người đại diện cho từ ngữ đó. Phản ứng thuộc hệ thần kinh và phản ứng thuộc tâm lý đến từ ngữ đó là rất sâu thẳm, và nó khơi dậy trong bạn mọi loại những ý tưởng, những niềm tin, những thành kiến. Nhưng nếu người ta có thể suy nghĩ rất sâu thẳm, nó sẽ trở nên rõ ràng rằng người ta phải tách rời từ ngữ khỏi sự kiện thực sự. Nhiều hiểu lầm trong những liên hệ của chúng ta nằm trong ý nghĩa sai lầm mà chúng ta trao cho những từ ngữ. Vì vậy, rất quan trọng rằng bạn và tôi, như hai cá thể, phải thiết lập sự chuyển tải hiệp thông đúng đắn để cho chúng ta hiểu rõ lẫn nhau trên cùng mức độ tại cùng thời điểm. Tôi không hiểu liệu bạn đã

nhận biết điều đó, nhưng khi bạn thương yêu người nào đó sự hiệp thông giữa hai người là ngay tức khắc. Tương tự, nếu chúng ta có thể thiết lập sự hiệp thông như thế, vậy thì tôi nghĩ chúng ta sẽ có thể thâm nhập vấn đề rất phức tạp này. Sự khó khăn to tát trong đang thiết lập sự hiệp thông là từ ngữ, và cả bạn lẫn tôi phải hiểu rõ và vượt khỏi từ ngữ cùng thời điểm nếu chúng ta muốn hiệp thông cùng nhau, chia sẻ, tham gia trong vấn đề mà chúng ta sẽ tháo gỡ, phơi bày, bàn luận.

*

Chúng ta thấy rằng qui trình của suy nghĩ là phản ứng của ký ức, mà luôn luôn đang hoạt động giống như một cái máy. Vì vậy người ta hỏi, “Tự do có nghĩa gì?” Tôi hy vọng rằng bạn hiểu rõ câu hỏi này và rằng tôi đang giải thích rõ ràng. Nếu toàn cái trí của tôi là kết quả của thời gian, kết quả của truyền thống, kết quả của những văn hóa, những trải nghiệm, những quy định khác nhau, kết quả của nền quá khứ của gia đình tôi, chủng tộc, niềm tin, kết quả của luôn luôn đang vận hành bên trong phạm vi của cái đã được biết – vậy thì tự do ở đâu? Nếu tôi đang chuyển động, như thực sự tôi đang, luôn luôn trong những giới hạn của cái trí riêng của tôi, mà đây ấp những kỷ niệm và sản phẩm của thời gian, làm thế nào cái trí sẽ tự vượt khỏi chính nó? Từ ngữ *tự do* đối với một cái trí như thế không có nghĩa gì cả – đúng chứ? – bởi vì nó chỉ khiến cho tự do trở thành một đòi hỏi khác, đang nói, “Làm thế nào tôi có thể được tự do?” Làm ơn hãy theo sát điều này thật cẩn thận và bạn sẽ thấy. Tôi nhận ra, có ý thức hay không có ý thức, rằng sống của tôi là một sống rất nông cạn; có lo âu, đấu tranh, sợ hãi, đau khổ, phiền muộn liên tục, và

vân vân, và vì thế tôi nói, tôi phải được tự do; tôi phải có sự an bình của cái trí; tôi phải thoát khỏi sự giới hạn này. Đây là điều gì mỗi người chúng ta đều đang đòi hỏi. Phía bên ngoài, dưới những chính phủ chuyên chế khác nhau, không có tự do – bạn được bảo phải làm gì và bạn làm nó – và phía bên trong cùng vấn đề tiếp tục. Ở đây, trong một quốc gia tạm gọi là dân chủ bạn hơi hơi được tự do phía bên ngoài – hơi hơi – nhưng phía bên trong bạn là một tù nhân, và bạn lại đang đặt ra câu hỏi về tự do này. Sự tổ chức của một giáo hội hay của một xã hội càng to tát bao nhiêu, và hiệu quả lẫn phương tiện truyền thông đại chúng càng rầm rộ bao nhiêu, xung đột và hỗn loạn càng nghiêm trọng bấy nhiêu. Thế là chúng ta luôn luôn đấu tranh với môi trường sống của chúng ta và bên trong chính chúng ta. Đấu tranh đang xảy ra liên tục và có xung đột lẫn đau khổ: “Vợ tôi không thương yêu tôi.” “Tôi thương yêu người nào khác.” “Có chết.” “Tôi tin tưởng, tôi không tin tưởng.” Luôn luôn có hỗn loạn và náo động, giống như biển cả.

Bạn có khi nào quan sát biển? Có những ngày nào đó khi gió lặng, không một hơi thở của không khí, và biển phản ánh những vì sao. Có một yên lặng, một không thở, một ý thức của an bình, nhưng phía dưới có những luồng chảy sâu, những chuyển động sâu; nước của những luồng chảy bao phủ một khu vực mênh mông và ~~tít~~ ra nó không bao giờ yên lặng, nó luôn luôn đang chuyển động, đang chuyển động âm ỉ. Mỗi hơi thở của không khí xuất hiện xé toang sự yên lặng đó, sự an bình đó. Cái trí cũng vậy. Chúng ta luôn luôn náo động, và nhận biết được việc đó chúng ta nói: “Cho tôi sự an bình. Hãy để cho tôi tìm được thượng đế. Tôi muốn tẩu thoát khỏi đau khổ này và tìm ra liệu có một an bình, hạnh phúc vĩnh cửu.” Đó là tất cả mọi điều chúng ta ao ước, và đó là lý do tại sao chúng ta đang sống trong một đấu tranh kinh hoàng

như thế, một căng thẳng của mâu thuẫn, một ham muốn đang đấu tranh chống lại một ham muốn khác. Tham vọng nuôi dưỡng thất vọng và trống rỗng, và sau đó ham muốn để thành tựu này lại mang cái bóng của thất vọng. Chẳng ích lợi gì khi tôi đang diễn tả trạng thái của chúng ta – chúng ta nhận biết được nó, phải không? – nhận biết được từ trạng thái của hoang mang, hỗn loạn, đau khổ, phiền muộn, đến trạng thái của những niềm vui thoáng chốc, của thỉnh thoảng nhìn ngắm bầu trời và thốt lên: “Đẹp quá, tuyệt vời quá!” và thỉnh thoảng biết cảm giác của tình yêu. Nhưng tất cả nó đều nhất thời, thoáng chốc, tất cả nó đều đang liên tục thay đổi. Vì vậy, cái trí hỏi: “Liệu có một tình trạng vĩnh cửu của an bình?” và nó tiến tới để đầu tư một ý tưởng của thượng đế, của sự thật, cùng sự vĩnh cửu. Mọi tôn giáo trong thế giới đều nói rằng có một vĩnh cửu, một hạnh phúc mà bạn phải tìm kiếm và rằng có một phương cách dẫn đến nó. Họ nói rằng có một con đường từ hỗn loạn đến sự thật. Bạn hiểu rõ chứ, thưa bạn? Khoảnh khắc bạn đang tìm kiếm một trạng thái mà sẽ vĩnh cửu, bạn phải tìm ra một phương cách dẫn đến nó: một niềm tin, một phương pháp, một hệ thống, một thực hành. Lúc này đối với tôi, không có một vĩnh cửu và cũng không có một phương pháp. Không có phương pháp để khám phá sự thật.

Bombay, ngày 14 tháng 12, 1958

Chắc chắn, suy nghĩ là giả tạo; nó là sự phản hồi của ký ức – những trải nghiệm đã lượm lặt, tình trạng bị quy định – và tùy theo tình trạng bị quy định đó, mà là nền quá khứ của chúng ta, suy nghĩ phản ứng đến bất kỳ thách thức nào. Suy nghĩ luôn luôn bị trói buộc vào trải nghiệm đã lượm lặt này, và câu hỏi là: Liệu suy nghĩ có thể được tự do? Bởi vì chỉ trong tự do thì người ta mới có thể quan sát, chỉ trong tự do thì người ta mới có thể khám phá, chỉ trong một trạng thái của tự phát, nơi không có ép buộc, không đòi hỏi lập tức, không áp lực của ảnh hưởng xã hội, thì sự khám phá thực sự mới có thể xảy ra. Chắc chắn, muốn quan sát bạn đang suy nghĩ điều gì, tại sao bạn suy nghĩ, và cái nguồn lẫn động cơ của suy nghĩ của bạn, phải có một ý thức của tự phát, của tự do, bởi vì bất kỳ loại ảnh hưởng nào đều gây biến dạng cho sự quan sát. Với tất cả suy nghĩ, nếu có bất kỳ ép buộc hay áp lực nào, suy nghĩ đều trở thành quanh co. Vì vậy, liệu suy nghĩ có thể khiến cho người ta tự do, khiến cho cái trí tự do, và liệu tự do đó là sự cần thiết cốt lõi nếu người ta sẽ khám phá điều gì là thực sự? Có hai quan điểm thông thường khác nhau về tự do: có tự do khỏi điều gì đó hay tự do để thành tựu, để là điều gì đó. Sau đó cũng có tự do, chỉ tự do. Hầu hết chúng ta đều chỉ muốn được tự do khỏi điều gì đó – tự do khỏi thời gian hay tự do khỏi một liên hệ, hoặc khác hơn chúng ta muốn tự do để được thành tựu, để di ễn tả về chính chúng ta. Tất cả những ý tưởng về tự do của chúng ta đều bị

giới hạn đến hai điều đó – tự do khỏi điều gì đó hay tự do để là điều gì đó. Lúc này cả hai đều là những phản ứng, đúng chứ? Cả hai đều là kết quả của suy nghĩ, kết quả của hình thức nào đó của ép buộc phía bên trong hay bên ngoài. Suy nghĩ bị trói buộc trong qui trình đó; suy nghĩ tìm kiếm tự do khỏi độc tài, tự do khỏi một chính phủ tham nhũng, tự do khỏi một liên hệ đặc biệt, tự do khỏi một cảm thấy của lo âu, và trong được tự do, người ta hy vọng có thể thành tựu trong điều gì khác. Vì vậy, chúng ta luôn luôn suy nghĩ dựa vào tự do khỏi, hay tự do để là, để thành tựu. Và có vẻ rằng suy nghĩ về tự do chỉ trong hai loại này đều rất hời hợt.

Vì vậy, liệu có tự do mà không chỉ là một phản ứng, mà trong nó cũng không có một chuyển động khỏi hoặc một chuyển động là? Và liệu một tự do như thế có thể bị giam cầm, bị nuôi dưỡng như một ý tưởng bởi một suy nghĩ? Bởi vì nếu bạn chỉ được tự do khỏi điều gì đó bạn không có tự do thực sự, và nếu bạn được tự do trong ý nghĩa của được thành tựu, luôn luôn có lo âu, sợ hãi, thất vọng và đau khổ. Liệu suy nghĩ có thể khiến cho cái trí được tự do để cho đau khổ và lo âu hoàn toàn kết thúc? Chắc chắn, giống như tình yêu, tốt lành thực sự không bị vun đắp bởi suy nghĩ; nó là một trạng thái của đang là, nhưng trạng thái đó không thể bị gây ra bởi một cái trí mà nói với chính nó, “Tôi phải tốt lành.” Vì vậy, liệu người ta có thể tìm ra, bằng cách tìm kiếm qua những kênh khác nhau của suy nghĩ, tự do là gì? Liệu suy nghĩ có thể phơi bày ý nghĩa thực sự của sống, bộc lộ sự thật? Hay suy nghĩ phải hoàn toàn được kết thúc để cho sự thật hiện diện?

Hãy cho phép tôi trình bày điều đó một cách khác. Bạn đang tìm kiếm điều gì đó, đúng chứ? Nếu bạn là một người tạm gọi là tôn giáo bạn đang tìm kiếm điều gì bạn gọi là thượng đế, hoặc bạn đang tìm kiếm nhiều tiền bạc hơn,

nhiều hạnh phúc hơn, hoặc bạn muốn được tốt lành; bạn đang tìm kiếm sự diễn tả của tham vọng của bạn. Mọi người đều đang tìm kiếm điều gì đó.

Lúc này, bạn có ý gì qua từ ngữ tìm kiếm? Tìm kiếm hàm ý rằng bạn biết bạn đang tìm kiếm điều gì. Khi bạn nói bạn đang tìm kiếm sự an bình của cái trí, nó phải có nghĩa hoặc bạn đã trải nghiệm nó rồi và muốn nó lại, hoặc bạn đang chiếu rọi một ý tưởng bằng từ ngữ mà không là một thực sự nhưng một điều được sáng chế bởi suy nghĩ. Vì vậy, tìm kiếm hàm ý rằng bạn đã biết hay đã trải nghiệm điều gì bạn tìm kiếm. Bạn không thể tìm kiếm điều gì đó mà bạn không biết. Khi bạn nói bạn đang tìm kiếm thượng đế, nó có nghĩa bạn biết thượng đế là gì rồi hoặc tình trạng bị quy định của bạn đã chiếu rọi ý tưởng rằng có một thượng đế. Vì vậy, suy nghĩ thúc đẩy bạn tìm kiếm điều mà chính suy nghĩ đã tự chiếu rọi. Suy nghĩ, mà giả tạo, suy nghĩ, kết quả của nhiều trải nghiệm đã được lược lật và đã hình thành nên quá khứ của bạn – từ suy nghĩ đó bạn chiếu rọi một ý tưởng và sau đó bạn tìm kiếm nó! Và trong tìm kiếm thượng đế của bạn, bạn có những tầm nhìn, bạn có những trải nghiệm mà chỉ củng cố sự tìm kiếm và thúc đẩy bạn tiếp tục theo đuổi những chiếu rọi của nền quá khứ của bạn. Vì vậy tìm kiếm vẫn còn là qui trình chuyển động của suy nghĩ. Người ta đang xung đột, đang hỗn loạn, và với mục đích tẩu thoát khỏi hỗn loạn đó suy nghĩ bắt đầu chiếu rọi một ý tưởng rằng phải có an bình, phải có hạnh phúc vĩnh cửu, và tiếp theo nó tiến tới để tìm kiếm điều đó. Đây thực sự là việc gì đang xảy ra trong mỗi người chúng ta. Người ta không hiểu rõ sự hiện diện đau khổ này, sự hỗn loạn mãi mãi này, và người ta muốn tẩu thoát đến một trạng thái hạnh phúc vĩnh cửu. Lúc này, trạng thái đó bị chiếu rọi bởi cái trí, và bởi vì đã chiếu rọi nó suy nghĩ nói, “Tôi phải tìm ra sự trợ giúp để đến được nó.” Và thế là

tuân theo những phương pháp, những hệ thống, luyện tập. Suy nghĩ sáng chế vấn đề đó và sau đó cố gắng tẩu thoát khỏi vấn đề đó qua những hệ thống khác nhau với mục đích đạt được ý tưởng được chiếu rọi của một trạng thái vĩnh cửu. Thế là, suy nghĩ theo đuổi sự chiếu rọi riêng của nó, cái bóng riêng của nó. Lúc này, thực sự, câu hỏi là: Liệu cái trí có thể không còn suy nghĩ và đối diện trải nghiệm hàng ngày từ một chất lượng khác hẳn của cái trí? Điều này không có nghĩa quên bằng hay lơ là ký ức được thấu lượm, trải nghiệm được thấu lượm. Những chuyên viên, những người xây dựng cầu cống, những người khoa học, những thư ký, và vân vân, dĩ nhiên, được cần đến, nhưng liệu có thể, nhận ra rằng suy nghĩ không là giải pháp cho những vấn đề của chúng ta, kết thúc suy nghĩ và nhìn ngắm vấn đề? Tôi không hề liệu có khi nào bạn đã cố gắng nhìn ngắm thực sự một vấn đề mà không có sự bối rối, hoang mang, náo loạn của suy nghĩ. Suy nghĩ tạo ra một chuỗi những chuyển động của náo loạn, của lo âu, của đòi hỏi để có được một giải pháp. Liệu bạn có khi nào đã cố gắng để chìm hết suy nghĩ, kết thúc suy nghĩ và chỉ nhìn ngắm vấn đề? Làm ơn, hãy thử nó, khi tôi đang nói. Hãy lắng nghe để cho bạn có thể nhìn ngắm vấn đề mà không có sự nhiễu loạn của suy nghĩ.

Bạn có nhiều vấn đề – những vấn đề của liên hệ, của gia đình, những vấn đề của công việc của bạn, những trách nhiệm của bạn, những vấn đề của sống trong xã hội, môi trường, hay chính trị của bạn – liệu chúng là lập tức, khẩn cấp, hay xa xôi. Hãy sử dụng bất kỳ vấn đề nào và nhìn ngắm nó. Bạn đã luôn luôn nhìn ngắm nó – đúng chứ? – bằng một náo loạn nào đó của suy nghĩ mà nói: “Tôi phải giải quyết nó; tôi sẽ làm gì; điều này đúng hay điều kia đúng; điều này đáng kính hay không thể được?” và vân vân . Và cùng suy nghĩ nhiễu loạn này bạn tìm hiểu vấn đề, và chắc chắn bất kỳ

giải pháp nào bạn tìm được qua sự nhiễu loạn đó không là một đáp án thực sự nhưng chỉ tạo tác nhiều vấn đề thêm nữa. Đó là điều gì đang thực sự xảy ra cho mỗi người chúng ta. Vậy là liệu bạn có thể nhìn ngắm vấn đề mà đang kết thúc suy nghĩ? Suy nghĩ là kết quả của những trải nghiệm được thu lượm và những trải nghiệm đó phản ứng đến vấn đề, nhưng liệu bạn có thể tạm thời trì hoãn suy nghĩ để cho trong khoảng khắc cái trí của bạn không bị áp lực, không bị trọng tải của một ngàn ngày hôm qua? Nó không chỉ là vấn đề của nói rằng: “Tôi sẽ không suy nghĩ.” Điều đó không thể được. Nhưng nếu bạn thấy sự thật rằng một cái trí nhiễu loạn mà chỉ đang phản ứng tùy theo tình trạng bị quy định của nó, nên quá khứ của nó, những trải nghiệm được tích lũy của nó không thể giải quyết hay hiểu rõ vấn đề – nếu bạn thấy sự thật của sự kiện đó một cách tổng thể, vậy thì bạn hiểu rõ rằng suy nghĩ không là dụng cụ mà sẽ giải quyết những vấn đề của chúng ta.

Cho phép tôi trình bày một cách khác. Có vẻ rằng bất kỳ thứ gì con người có thể làm, một cái máy phù hợp cũng có thể làm. Điều đó đang được khám phá, và sẽ được hoàn chỉnh trong một hay hai thập niên nữa, rằng một cái trí con người có thể làm gì, cái máy cũng có thể làm và hoàn toàn có hiệu quả. Nó sẽ có thể sáng tác nhạc, làm thơ, dịch sách, và vân vân. Và về hóa học họ đang chế tạo những thuốc men để trao tặng sự thoải mái, an bình, tự do khỏi phiền muộn, giảm bớt những lo âu. Vì vậy, bạn hiểu rõ việc gì đang xảy ra? Liệu cái máy sẽ đảm đương công việc của bạn và có thể thực hiện nó tốt hơn, và liệu thuốc men sẽ trao tặng bạn an bình của cái trí? Giả sử có những thuốc men nào đó mà bạn có thể sử dụng để khiến cho cái trí của bạn yên lặng lạ lùng đến độ bạn sẽ không phải trải qua những kỷ luật, những kiểm soát, những luyện tập hít thở, và tất cả những trò ranh mãnh đó. Vì

vậy, cái trí tầm thường, cái trí nông cạn, cái trí giới hạn mà chỉ suy nghĩ khỏi chính nó một chút xíu, sẽ không có nhiều phiên muộn hơn, nó sẽ có an bình. Nhưng một cái trí như thế vẫn còn tầm thường, những biên giới của nó có thể nhận ra được. Mặc dù nó rất yên lặng nhờ vào sự sử dụng thuốc men, nó vẫn không phá vỡ những giới hạn của nó, đúng chứ? Một cái trí âm thường đang suy nghĩ về thượng đế, đang đi từ một hình ảnh trang nghiêm này sang một hình ảnh trang nghiêm khác, đang bật ra nhiều từ ngữ, đang thì thầm nhiều cầu nguyện, vẫn còn là một cái trí tầm thường. Và đó là cảnh ngộ đối với hầu hết chúng ta. Vì vậy, làm thế nào suy nghĩ, mà luôn luôn hời hợt, luôn luôn tầm thường, luôn luôn bị giới hạn có thể, làm thế nào suy nghĩ đó có thể được trì hoãn chốc lát để cho không có biên giới nào cả, để cho có tự do – nhưng không phải tự do khỏi điều gì đó hay tự do để là điều gì đó? Tôi hy vọng bạn hiểu rõ câu hỏi.

Bạn thấy, người ta có thể mãi mãi tự tu dưỡng – người ta có thể tốt lành thêm một chút nữa, nỗ lực để tự hoàn thiện, tử tế hơn, rộng lượng hơn, điều này hay điều kia, nhưng việc đó luôn luôn ở trong cánh đồng của cái tôi, “cái tôi lệ thuộc.” Chính là “cái tôi lệ thuộc” mà đang đang hoàn thành, đang trở thành, và “cái tôi lệ thuộc” đó luôn luôn có thể công nhận được như một bộ sưu tập của những trải nghiệm, những kỷ niệm. Và vấn đề là làm thế nào để giải quyết, phá vỡ, những biên giới của “cái tôi lệ thuộc.” Khi tôi nói “làm thế nào,” tôi không hàm ý một phương pháp nhưng một thâm nhập. Bởi vì tất cả những phương pháp liên quan đang vận hành của suy nghĩ, kiểm soát suy nghĩ, thay thế một suy nghĩ cho một suy nghĩ khác. Vì vậy, khi bạn chỉ có những phương pháp, những hệ thống, những kỷ luật, không có sự thâm nhập.

Đang thấy tất cả điều này, rằng suy nghĩ là kết quả của ký ức, của trải nghiệm được tiêu lượm, mà rất giới hạn, và

rằng đang tìm kiếm sự thật, thượng đế, chân lý, sự hoàn hảo, vẻ đẹp, thật ra chỉ là sự chiếu rọi của suy nghĩ – đang xung đột với hiện tại và đang hướng về một ý tưởng của tương lai – và đang thấy rằng sự theo đuổi của tương lai tạo ra thời gian, đang thấy tất cả điều này, chắc chắn rõ ràng rằng suy nghĩ phải được trì hoãn tạm thời. Chắc chắn, phải có cái gì đó mà suy nghĩ không thể nắm bắt và giam cầm nó trong ký ức, cái gì đó hoàn toàn mới mẻ, tuyệt đối không thể biết được, không thể công nhận được. Và làm thế nào bạn, cùng sự nhiễu loạn của suy nghĩ của bạn, sẽ hiểu rõ trạng thái đó?

Liệu đang hiểu rõ là một vấn đề của thời gian? Liệu bạn sẽ hiểu rõ điều này ngày mai, bằng cách suy nghĩ về nó? Bạn biết làm thế nào, nếu bạn có một vấn đề, suy nghĩ xem xét nó, phân tích nó, soi mói từng chi tiết, tìm hiểu nó hết sức, và vẫn không có đáp án, bởi vì suy nghĩ luôn luôn mang theo sự lo âu của vấn đề. Sau đó, suy nghĩ từ bỏ nó, trì hoãn tạm thời nó, và bởi vì suy nghĩ đã tự tách khỏi vấn đề để cho vấn đề không còn đang thúc bách cái trí, có ý thức hay không ý thức, vậy là đáp án hiện diện. Chắc chắn nó đã xảy đến cho bạn.

Vì vậy, liệu chúng ta không thể hiểu rõ toàn vận hành của suy nghĩ, hay sao? Bạn biết làm thế nào bạn tôn sùng người trí năng mà đây áp sự hiểu biết, mà không là gì cả ngoại trừ những từ ngữ và những ý tưởng, mà không có chiều sâu gì cả ngoại trừ vẫn còn đang sống trên bề mặt. Liệu bạn đã quan sát làm thế nào theo bản năng bạn bị cuốn hút đến một người mà nói, “Tôi biết”? Vì vậy, đang thấy tất cả điều này, câu hỏi là, liệu suy nghĩ có thể được trì hoãn tạm thời? Nếu bạn đã hiểu rõ vấn đề, vậy thì khi tôi bắt đầu thâm nhập sâu thêm, bạn sẽ có thể theo sát.

*

Có vấn đề của chết, vấn đề của thượng đế, của đạo đức, của liên hệ; có vấn đề của xung đột mà chúng ta đang trải qua, việc làm, thiếu thôn tiền bạc; có vấn đề của nghèo khổ, đói khát, và toàn bộ đau khổ của thất vọng lẫn hy vọng. Bạn không thể giải quyết những vấn đề này riêng rẽ; điều đó không thể được. Bạn phải giải quyết chúng một cách tổng thể, như một vấn đề tổng thể, không phải từng vấn đề nhỏ; ngược lại bạn sẽ không bao giờ giải quyết được chúng. Bởi vì trong đang giải quyết một vấn đề như thể nó tách khỏi những vấn đề khác, bạn chỉ tạo ra một vấn đề khác. Không vấn đề nào là tách rời, cô lập. Mỗi vấn đề đều có liên quan với một vấn đề khác, hời hợt hay sâu thẳm, vì vậy bạn phải hiểu rõ nó một cách tổng thể. Và suy nghĩ không bao giờ có thể hiểu rõ nó một cách tổng thể bởi vì suy nghĩ là từng phần, là tách rời. Vậy thì, làm thế nào cái trí sẽ giải quyết được vấn đề? Bạn không thể giải quyết nó như thể nó bị tách rời; bạn không thể tìm được một đáp án qua một trừu tượng thuộc trí năng; bạn không thể giải quyết nó qua những kỷ niệm được tích lũy; bạn không thể giải quyết nó bằng cách tẩu thoát đến một đền chùa, hay nhờ vào nhậu nhẹt, nhờ vào ái ân hay thứ nào khác. Nó phải được hiểu rõ một cách tổng thể, thấu triệt một cách tổng thể, và điều này có thể xảy ra chỉ khi nào có sự trì hoãn của suy nghĩ. Khi cái trí yên ắng và bất động, sự phản ảnh của vấn đề trên cái trí hoàn toàn khác hẳn. Khi cái hồ đứng yên, bạn có thể thấy rõ chiều sâu của nó, bạn có thể thấy rõ mọi con cá, mọi rong rêu, mọi rung rinh, tương tự, khi cái trí hoàn toàn bất động người ta có thể thấy rất, rất rõ ràng. Điều này chỉ có thể xảy ra khi có một trì hoãn của suy nghĩ, không phải vì mục đích của giải quyết vấn đề, nhưng của hiểu rõ ý nghĩa của nó, bản chất tách rời của nó; và vậy là suy nghĩ của chính nó trở nên bất tằm, bất động, không chỉ tại tầng ý thức bên ngoài nhưng thăm thẳm.

Đó là lý do tại sao hiểu rõ về chính mình là cốt lõi, tại sao rất cần thiết phải học hành về chính bạn. Và bạn không thể học hành về chính bạn nếu bạn không nhìn ngắm, hoặc nếu bạn nhìn ngắm bằng một cái trí đầy ắp sự hiểu biết được tích lũy. Muốn học hành, bạn phải được tự do. Lúc đó bạn có thể nhìn ngắm vấn đề không chỉ từ bề mặt; lúc đó mọi vấn đề, mọi thách thức được đáp lại từ một chiều sâu mà suy nghĩ không thể với tới.

Một cái trí bất động, một cái trí đứng yên, không bị thoái hóa, không bị chết rồi, không bị mục rữa giống như cái trí mà bị làm cho bất động bởi một viên thuốc, bởi hít thở, hay bởi bất kỳ hệ thống tự thôi miên nào. Nó là một cái trí mà đang sống trọn vẹn; mọi vùng đất chưa được giẫm đạp của chính nó đều được thấp sáng, và từ trung tâm của ánh sáng đó nó đáp lại – và nó không gây ra một cái bóng.

Madras, ngày 22 tháng 11, 1959

Tôi không hiểu liệu bạn nhận biết được sự thôi thúc lạ lùng phải lệ thuộc vào điều gì đó này? Tôi chắc chắn hầu hết các bạn đều lệ thuộc vào đảng phái chính trị nào đó, vào một nhóm người hay niềm tin được tổ chức nào đó; bạn cam kết vào một cách sống hay một suy nghĩ đặc biệt, và chắc chắn điều đó khước từ tự do. Tôi không hiểu liệu bạn đã thâm nhập vào sự thôi thúc phải lệ thuộc, phải đồng hóa mình cùng một quốc gia, một hệ thống, một nhóm người, những niềm tin tôn giáo hay chính trị. Và chắc chắn, nếu không hiểu rõ sự thôi thúc phải lệ thuộc này, chỉ thoát khỏi một đảng phái hay nhóm người chẳng có ý nghĩa bao nhiêu, bởi vì chẳng mấy chốc bạn sẽ tự cam kết chính mình vào một thứ khác.

Liệu bạn không thực hiện chính việc này, hay sao? Rời bỏ một “học thuyết,” bạn đi và tham gia vào thứ gì khác – Thiên chúa giáo, Cộng sản, phong trào Hiện đại hóa Đạo đức, và thượng đế biết thứ gì khác nữa. Bạn chuyển động từ một cam kết sang một cam kết khác, bị ép buộc bởi sự thôi thúc phải lệ thuộc vào điều gì đó. Tại sao? Tôi nghĩ nó là một câu hỏi quan trọng mà bạn phải tự đặt ra cho chính bạn. Tại sao bạn muốn lệ thuộc? Chắc chắn, chỉ khi nào cái trí hoàn toàn một mình nó mới có thể thâm nhận điều gì là sự thật – không phải khi nó đã cam kết vào đảng phái hay niềm tin nào đó. Làm ơn, hãy suy nghĩ câu hỏi này, hiệp thông cùng nó

trong quả tim của bạn. Tại sao bạn lệ thuộc? Tại sao bạn đã cam kết chính bạn vào một quốc gia, vào một đảng phái, vào một học thuyết, vào một niềm tin, vào một gia đình, vào một chủng tộc? Tại sao lại có sự ham muốn phải đồng hóa mình vào điều gì đó này? Và những hàm ý của sự cam kết này là gì? Chỉ con người tuyệt đối ngoài cuộc mới có thể hiểu rõ – không phải cái người bị giam cầm trong một nhóm người đặc biệt, hay cái người đang chuyển động liên tục từ một nhóm người sang một nhóm người khác, từ một cam kết sang một cam kết khác.

Chắc chắn, bạn muốn lệ thuộc vào điều gì đó bởi vì nó trao tặng bạn một ý thức của an toàn – không những an toàn thuộc xã hội, nhưng còn cả an toàn phía bên trong. Khi bạn lệ thuộc vào điều gì đó, bạn cảm thấy an toàn. Bằng cách lệ thuộc vào sự việc được gọi là Hồi giáo này, bạn cảm thấy được xã hội kính trọng, được an toàn, bảo đảm phía bên trong. Vì vậy, bạn đã cam kết chính mình vào điều gì đó với mục đích để cảm thấy an toàn, bảo đảm – mà chắc chắn đã thâm hẹp biên giới của tự do, đúng chứ?

Hầu hết chúng ta đều không được tự do. Chúng ta là những nô lệ cho Ấn giáo, cho Cộng sản, cho một xã hội này hay một xã hội khác, cho những người lãnh đạo, cho những đảng phái chính trị, cho những tôn giáo có tổ chức, cho những đạo sư, và thế là chúng ta đã đánh mất phẩm giá của chúng ta như những con người. Có phẩm giá như một con người chỉ khi nào người ta đã thưởng thức, đã hưởng thụ cái sự việc lạ thường này được gọi là tự do. Từ sự nở hoa của tự do, phẩm giá con người hiện diện. Nhưng nếu chúng ta không biết tự do này, chúng ta bị biến thành nô lệ. Đó là điều gì đang xảy ra trong thế giới, đúng chứ? Và tôi nghĩ sự ham muốn phải lệ thuộc, phải cam kết chính mình vào điều gì đó, là một trong những nguyên nhân của đang thâm hẹp tự do.

Muốn loại bỏ sự thôi thúc phải lệ thuộc này, muốn được tự do khỏi sự ham muốn phải cam kết này, người ta phải thâm nhập vào cách suy nghĩ riêng của người ta, hiệp thông cùng chính người ta, cùng quả tim và những ham muốn riêng của người ta. Đó là một việc rất khó khăn khi thực hiện. Nó cần đến sự kiên nhẫn, một dịu dàng nào đó của tiếp cận, một thâm nhập kiên trì và liên tục vào chính người ta mà không chỉ trích hay chấp nhận. Đó là thiên định thực sự, nhưng bạn sẽ phát giác rằng thực hiện nó chẳng dễ dàng gì đâu, và chẳng mấy người trong chúng ta sẵn lòng để thực hiện nó.

Hầu hết chúng ta đều chọn lựa con đường dễ dàng của được hướng dẫn, được chỉ bảo; chúng ta lệ thuộc vào điều gì đó, và thế là mất đi phẩm giá của con người chúng ta. Có thể bạn sẽ nói, “Ồ, tôi đã nghe điều này trước kia rồi, ông ta chỉ tiếp tục chủ đề ưa thích nhất của ông ta,” và đi khỏi. Tôi ước rằng bạn có thể lắng nghe như thể bạn đang lắng nghe lần đầu tiên – giống như đang thấy mặt trời hoàng hôn, hay khuôn mặt người bạn của bạn lần đầu tiên. Vậy thì bạn sẽ học hành, và do bởi học hành đó, bạn sẽ tự khám phá tự do cho chính bạn – mà không phải là điều tạm gọi là tự do bị sáng chế bởi một người khác.

Vì vậy, chúng ta hãy kiên nhẫn và kiên trì thâm nhập vào nghi vấn của tự do là gì này. Chắc chắn, chỉ một người tự do mới có thể hiểu rõ sự thật, mà là tìm ra liệu có một cái gì đó vĩnh cửu vượt khỏi sự đo lường của cái trí, và cái người bị đầy ắp bởi trải nghiệm hay hiểu biết riêng của anh ấy không bao giờ được tự do, bởi vì hiểu biết ngăn cản đang học hành.

Chúng ta **áp** sửa hiệp thông cùng nhau, thâm nhập cùng nhau nghi vấn của tự do là gì này, và làm thế nào để nắm được nó. Và vẫn vậy, muốn thâm nhập chắc chắn phải có tự do ngay tại khởi đầu, ngược lại bạn không thể thâm nhập, đúng chứ? Bạn phải hoàn toàn không còn lệ thuộc, bởi

vì chỉ lúc đó cái trí của bạn mới có thể thâm nhập. Nhưng nếu cái trí của bạn bị trói buộc, bị giam cầm bởi cam kết nào đó, dù thuộc chính trị, tôn giáo, xã hội, hay kinh tế, vậy thì chính sự cam kết đó ngăn cản bạn không đang thâm nhập, bởi vì đối với bạn không có tự do.

Làm ơn lắng nghe điều gì đang được nói, và tự thấy cho chính bạn sự kiện rằng chính chuyển động đầu tiên của sự thâm nhập phải được sinh ra từ tự do. Bạn không thể bị cam kết, và từ đó thâm nhập, giống hệt như một con thú bị cột vào một cái cây không thể lang thang xa lắm. Cái trí của bạn giống như một nô lệ chùng nào nó còn bị cam kết vào Hồi giáo, Phật giáo, Do thái giáo, Thiên chúa giáo, Cộng sản, hay vào điều gì đó mà nó đã tự sáng chế cho chính nó. Vì vậy, chúng ta không thể thăm thẳm cùng nhau nếu chúng ta không thể hiểu rõ từ ngay khởi đầu, từ lúc này trở đi, rằng, muốn thâm nhập phải có tự do. Phải có giả từ quá khứ – tự nhiên, nhiệt thành, tự phát – nhưng một buồng bỏ hoàn toàn ngay tức khắc.

Rốt cuộc, những người khoa học mà tập hợp cùng nhau để giải quyết vấn đề của đi đến mặt trăng được tự do để tìm hiểu, dù họ có lẽ đã là những nô lệ vào quốc gia của họ đến chùng nào, và mọi chuyện như thế. Tôi chỉ đang nói về sự tự do đặc biệt đó của người khoa học tại một trung tâm nghiên cứu. Ít ra tại thời điểm đó, trong phòng thí nghiệm của anh ấy, anh ấy được tự do để tìm hiểu. Nhưng phòng thí nghiệm của chúng ta là đang sống của chúng ta, nó là toàn bộ khoảng thời gian của sống từ ngày sang ngày, từ tháng sang tháng, từ năm sang năm, và tự do để thâm nhập của chúng ta phải là tổng thể, nó không thể là một tự do tách rời, giống như những con người kỹ thuật. Đó là lý do tại sao, nếu chúng ta sắp sửa học hành và hiểu rõ tự do là gì, nếu chúng ta sắp sửa thâm nhập thăm thẳm vào những kích thước không đầy

của nó, từ ngay khởi đầu chúng ta phải buông rơi tất cả những cam kết của chúng ta, và một mình. Và đây là một việc khó khăn lắm khi thực hiện.

Ngày nào đó ở Kashmir, nhiều khát sĩ đã nói với tôi, “Chúng tôi sống một mình trong vùng tuyết phủ. Chúng tôi không bao giờ gặp bất kỳ ai. Không người nào đã từng viếng thăm chúng tôi.” Và tôi nói với họ, “Liệu bạn thực sự một mình, hay liệu bạn chỉ tách rời phần cơ thể khỏi nhân loại?” “Ồ, đúng mà,” họ trả lời, “vâng, chúng tôi chỉ có một mình.” Nhưng họ đang ở cùng những kinh Vedas và Upanishads, cùng những trải nghiệm và những hiểu biết được thấm lượm của họ, cùng những thiên định và những thực hành của họ. Họ vẫn còn đang vác theo gánh nặng của tình trạng bị quy định của họ. Đó không là đang một mình. Những người như thế, khi đã khoác vào một chiếc áo cà sa, tự nói với chính họ, “Chúng tôi đã từ bỏ thế giới.” Nhưng không phải vậy. Bạn không bao giờ có thể từ bỏ thế giới, bởi vì thế giới là bộ phận của bạn. Bạn có lẽ từ bỏ một vài con bò, một ngôi nhà, tài sản nào đó, nhưng muốn từ bỏ di truyền của bạn, truyền thống của bạn, trải nghiệm chủng tộc được tích lũy của bạn, toàn bộ gánh nặng của tình trạng bị quy định của bạn – điều này đòi hỏi một thâm nhập thăm thẳm, một phát hiện, mà là sự chuyển động của đang học hành. Cách còn lại – trở thành một thầy tu hay một ẩn sĩ – rất dễ dàng.

Vì vậy, làm ơn hãy thâm nhập và thấy việc làm của bạn, đi từ nhà đến nơi làm việc của bạn mỗi ngày suốt ba mươi, bốn mươi, hay năm mươi năm, sự hiểu biết của bạn về những phương pháp kỹ thuật nào đó như một kỹ sư, một luật sư, một người toán học, một người giảng thuyết – làm thế nào tất cả điều này khiến cho bạn trở thành một nô lệ. Dĩ nhiên, trong thế giới này người ta phải biết kỹ thuật nào đó và có một việc làm, nhưng hãy suy nghĩ làm thế nào tất cả

những điều này đang thu hẹp biên giới của tự do. Thịnh vượng, tiến bộ, an toàn, thành công – mọi thứ đang thu hẹp cái trí, đến độ cuối cùng, hay ngay cả lúc này, cái trí trở thành máy móc và tiếp tục chỉ bằng cách đang lặp lại những sự việc nào đó mà nó đã học hành.

Một cái trí muốn thâm nhập vào tự do và khám phá vẻ đẹp của nó, bao la của nó, đang sống của nó, chất lượng lạ thường của nó của *không hiệu quả* trong ý nghĩa thế gian của từ ngữ đó – một cái trí như thế, từ ngay khởi đầu phải xóa sạch những cam kết của nó, ham muốn phải lệ thuộc của nó, và cùng tự do đó, nó phải thâm nhập. Nhiều câu hỏi được bao hàm trong điều này. Trạng thái của cái trí mà được tự do để thâm nhập là gì? Được tự do khỏi những cam kết có nghĩa gì? Liệu một người có gia đình phải làm tự do chính anh ấy khỏi những cam kết của anh ấy? Chắc chắn, nơi nào có tình yêu, không có cam kết; bạn không lệ thuộc vào người vợ của bạn, và người vợ của bạn không lệ thuộc vào bạn. Nhưng chúng ta có lệ thuộc vào lẫn nhau, bởi vì chúng ta không bao giờ cảm thấy cái sự việc lạ thường này được gọi là tình yêu, và đó là ✕ khó khăn của chúng ta. Chúng ta đã cam kết chính mình vào hôn nhân, giống như chúng ta cam kết chính mình vào học hành một phương pháp kỹ thuật. Tình yêu không là sự cam kết, nhưng lại nữa, hiểu rõ điều này khó khăn lắm, bởi vì từ ngữ không là sự việc. Nhảy cảm với một người khác, có cảm thấy thuần khiết đó mà không bị ô uế bởi mảnh trí năng – chắc chắn, đó là tình yêu.

Tôi không hiểu liệu bạn đã suy nghĩ về bản chất của mảnh trí năng. Mảnh trí năng và những hoạt động của nó có cần thiết tại một mức độ nào đó, đúng chứ? Nhưng khi mảnh trí năng can thiệp vào cảm thấy thuần khiết này, vậy thì sự tâm thường bắt đầu. Muốn hiểu rõ sự vận hành của mảnh trí năng, và muốn nhận biết cảm thấy thuần khiết đó, mà không

cho phép hai thứ này pha trộn và hủy diệt lẫn nhau, đòi hỏi một hiểu rõ rất minh bạch, thăm thẳm.

Lúc này, khi chúng ta **nói** chúng ta phải thâm nhập vào điều gì đó, thật ra, liệu có bất kỳ thâm nhập nào phải được thực hiện, hay liệu chỉ có sự nhận biết hiệp thông? Bạn hiểu rõ chứ? Tôi hy vọng tôi đang trình bày rõ ràng. Thông thường thâm nhập là một qui trình của phân tích và đạt được một kết luận. Đó là sự vận hành của cái trí, của trí năng, đúng chứ? Trí năng nói, “Tôi đã phân tích và đây là kết luận tôi đã có được.” Từ kết luận đó nó chuyển động đến một kết luận khác, và thế là nó tiếp tục.

Chắc chắn, khi suy nghĩ nảy sinh từ một kết luận, nó không còn là suy nghĩ, bởi vì cái trí đã kết luận rồi. Có đang suy nghĩ chỉ khi nào không có kết luận. Lại nữa, bạn sẽ phải thâm nhập điều này, không chấp nhận lẫn phủ nhận nó. Nếu tôi kết luận rằng Cộng sản, hay Thiên chúa giáo, hay “học thuyết” khác nào đó là như thế, tôi đã không còn đang suy nghĩ. Nếu tôi kết luận rằng có thượng đế, hay rằng không có thượng đế, tôi đã không còn đang thâm nhập. Những kết luận mang hình thức của niềm tin. Nếu tôi muốn tìm ra liệu có thượng đế, hay chức năng thực sự của Chính thể liên quan đến cá thể là gì, tôi không bao giờ có thể bắt đầu từ một kết luận, bởi vì kết luận là một hình thức của cam kết.

Vì vậy, chức năng của trí năng luôn luôn là, đúng chứ, tìm hiểu, phân tích, tìm ra; nhưng bởi vì chúng ta muốn an toàn phía bên trong, thực tâm lý, bởi vì chúng ta sợ hãi, lo âu về sống, chúng ta tìm đến hình thức nào đó của kết luận, mà chúng ta cam kết vào nó. Từ một cam kết chúng ta tiếp tục tiến đến một cam kết khác, và tôi nói rằng một cái trí như thế, một trí năng như thế, vì là nô lệ vào một kết luận, không còn đang suy nghĩ, không còn đang thâm nhập.

Tôi không hiểu liệu bạn đã thấy rằng trí năng đảm đương một vai trò quan trọng như thế nào trong sống của chúng ta. Những nhật báo, những tuần báo, mọi thứ quanh chúng ta đều đang vun đắp lý luận. Không phải rằng tôi phản đối lý luận. Trái lại, người ta phải có khả năng lý luận rất rõ ràng, nhạy bén. Nhưng nếu bạn quan sát bạn phát giác rằng luôn luôn trí năng đang phân tích tại sao chúng ta lệ thuộc hay không lệ thuộc, tại sao người ta phải là một người đứng ngoài để tìm được sự thật, và vân vân. Chúng ta đã học hành qui trình của phân tích về chính chúng ta. Vì vậy, có trí năng cùng khả năng để tìm hiểu, phân tích, lý luận và đạt được những kết luận của nó, và có cảm thấy, cảm thấy thuần khiết, mà luôn luôn đang bị can thiệp, bị tô màu bởi trí năng. Và khi trí năng can thiệp vào cảm thấy thuần khiết, từ sự can thiệp này sinh ra một cái trí tâm thường. Một mặt, chúng ta có trí năng, cùng khả năng lý luận của nó được đặt nền tảng trên những ưa thích và không ưa thích của nó, trên tình trạng bị quy định của nó, trên trải nghiệm và hiểu biết của nó; và mặt khác, chúng ta có cảm thấy, mà bị ô uế bởi xã hội, bởi sợ hãi. Và liệu hai điều này sẽ phơi bày sự thật là gì? Hay liệu chỉ có nhận biết, và không còn gì khác nữa? Tôi e rằng tôi không đang trình bày rõ ràng. Tôi sẽ giải thích điều gì tôi có ý.

Đối với tôi, chỉ có nhận biết – mà là thấy điều gì đó như giả dối hay đúng thật một cách tức khắc. Nhận biết tức khắc của điều gì là giả dối và điều gì là đúng thật này là yếu tố cốt lõi – không phải trí năng, cùng đang lý luận của nó được đặt nền tảng trên ranh mãnh của nó, hiểu biết của nó, những cam kết của nó. Thịnh thoảng chắc chắn nó đã xảy đến cho bạn rằng bạn đã thấy sự thật của điều gì đó một cách tức khắc – như sự thật rằng bạn không thể lệ thuộc vào bất kỳ thứ gì. Đó là nhận biết: đang thấy sự thật của điều gì đó một cách

tức khắc, mà không phân tích, mà không lý luận, mà không có tất cả những sự việc do cái trí sáng chế với mục đích trì hoãn nhận biết. Nó hoàn toàn khác hẳn “trực giác,” khả năng để biết điều gì đó bằng cách dùng những cảm giác hơn là suy xét những sự kiện, mà là một từ ngữ chúng ta sử dụng rất trôi chảy và dễ dãi. Và nhận biết không liên quan đến trải nghiệm. Trải nghiệm bảo cho bạn rằng bạn phải lệ thuộc vào điều gì đó, nếu không bạn sẽ bị hủy diệt, bạn sẽ mất việc làm của bạn, hay gia đình của bạn, hay tài sản của bạn, hay vị trí và thanh danh của bạn.

Vì vậy trí năng, cùng tất cả lý luận của nó, cùng những nhận xét ranh mãnh của nó, cùng suy nghĩ bị quy định của nó, nói rằng bạn phải lệ thuộc vào điều gì đó, rằng bạn phải cam kết để sinh tồn. Nhưng nếu bạn nhận biết sự thật rằng cá thể phải hoàn toàn một mình, vậy thì chính nhận biết đó là một nhân tố giải thoát; bạn không phải đấu tranh để được một mình.

Đối với tôi, chỉ có nhận biết hiệp thông này – không lý luận, không toan tính, không phân tích. Bạn phải có khả năng để lý luận; bạn phải có một cái trí nhạy bén, sắc sảo với mục đích để lý luận, nhưng một cái trí bị giới hạn vào lý luận không thể nhận biết điều gì là sự thật. Muốn nhận biết tức khắc sự thật rằng thật là dốt nát khi lệ thuộc vào bất kỳ tổ chức tôn giáo nào, bạn phải có thể thâm nhập quả tim của những quả tim của bạn, biết nó thấu đáo, mà không có tất cả những chướng ngại bị sáng chế bởi trí năng. Nếu bạn hiệp thông cùng chính bạn, bạn sẽ biết tại sao bạn lệ thuộc, tại sao bạn đã tự cam kết, và nếu bạn thâm nhập sâu thẳm thêm nữa, bạn sẽ thấy sự nô lệ, sự thu hẹp của tự do, sự mất phẩm giá con người mà sự cam kết gây ra. Khi bạn nhận biết tức khắc tất cả điều này, bạn được tự do; bạn không phải tạo ra một nỗ lực để được tự do. Đó là lý do tại sao nhận biết là cốt lõi. Tất

cả những nỗ lực để được tự do đều bị gây ra bởi tự mâu thuẫn. Chúng ta thực hiện một nỗ lực bởi vì chúng ta đang trong trạng thái mâu thuẫn trong chính chúng ta, và mâu thuẫn này, nỗ lực này nuôi dưỡng nhiều con đường của tẩu thoát mà vĩnh viễn giam cầm chúng ta trong guồng quay của nô lệ.

Vì vậy, đối với tôi có vẻ rằng người ta phải rất nghiêm túc – nhưng tôi không cố nghiêm túc trong ý nghĩa của đang cam kết vào điều gì đó. Bởi vì người cam kết vào điều gì đó không nghiêm túc gì cả. Họ đã dâng hiến chính họ vào điều gì đó với mục đích đạt được những kết thúc riêng của họ, với mục đích tăng thêm vị trí hay thanh danh riêng của họ. Những người như thế tôi không gọi là nghiêm túc. Người nghiêm túc là người khao khát tìm ra tự do là gì, và để nhận được tự do này chắc chắn anh ấy phải thâm nhập vào sự nô lệ riêng của anh ấy. Đừng nói rằng bạn không là một nô lệ. Bạn lệ thuộc vào điều gì đó, và đó là nô lệ, mặc dù những người lãnh đạo của bạn nói về tự do. Hitler đã nói như thế; Khrushchev đã nói như thế. Mọi người độc tài, mọi vị đạo sư, mọi tổng thống hay phó tổng thống, mọi người trong tất cả những tổ chức tôn giáo và chính trị đều nói về tự do. Nhưng tự do là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Nó là một trái cây quý báu mà nếu không có nó bạn mất đi phẩm giá của con người. Nó là tình yêu mà nếu không có nó bạn sẽ không bao giờ tìm được thượng đế, hay sự thật, hay cái sự việc không tên đó. Dù bạn làm bất kỳ việc gì – vun quén ất cả những đạo đức, hiến dâng, nô lệ, sục sạo những phương cách để phục vụ nhân loại – nếu không có tự do, không thứ nào trong tất cả những việc này sẽ mang ra ánh sáng sự thật đó mà ở trong quả tim riêng của bạn. Sự thật đó, cái gì đó không thể đo lường được đó, hiện diện khi có tự do – tự do tổng thể phía bên trong đó mà hiện diện chỉ khi nào bạn không cam

kết, chỉ khi nào bạn không lệ thuộc vào bất kỳ thứ gì, chỉ khi nào bạn có thể hoàn toàn một mình mà không cay đắng, không yếm thế, không hy vọng hay thất vọng. Chỉ một quả tim-cái trí như thế mới có thể thấu nhận cái đó mà không thể đo lường được.

Bombay, ngày 23 tháng 12, 1959

Muốn thâm nhập trọn vẹn, thăm thẳm vào chính bạn, một ý thức của tự do là cốt lõi – không phải tại khúc cuối, nhưng tại ngay khởi đầu. Đừng hỏi làm thế nào để nhận được tự do đó. Không hệ thống thiên định, không quyền sách, không thuốc men, không ranh mãnh thuộc tâm lý mà bạn đưa giỡn cho chính bạn, sẽ trao tặng tự do cho bạn. Tự do được sinh ra từ nhận biết rằng tự do là cốt lõi. Khoảnh khắc bạn nhận biết rằng tự do là cốt lõi, bạn đang trong một trạng thái của cách mạng – cách mạng chống lại thế giới xấu xa này, chống lại tất cả những luật lệ cổ hủ, chống lại truyền thống, chống lại sự lãnh đạo, cả chính trị lẫn tôn giáo. Cách mạng bên trong cái khung của cái trí chẳng mấy chốc sẽ phai nhạt, nhưng có một cách mạng vĩnh viễn mà hiện diện khi bạn tự nhận biết cho chính bạn rằng tự do là cốt lõi.

Bất hạnh thay, hầu hết chúng ta đều không nhận biết về chính chúng ta. Chúng ta đã không bao giờ suy nghĩ về những phương cách của những cái trí của chúng ta như chúng ta đã suy nghĩ về những phương pháp kỹ thuật của chúng ta, những việc làm của chúng ta. Chúng ta đã không bao giờ thực sự nhìn ngắm về chính chúng ta; chúng ta đã không bao giờ lang thang vào những chiều sâu của chính chúng ta mà không toan tính, mà không ngắm nghĩ trước, mà không đang tìm kiếm điều gì đó từ những chiều sâu đó. Chúng ta đã chưa

bao giờ thực hiện chuyển hành trình vào chính chúng ta mà không có một mục đích. Khoảnh khắc người ta có một động cơ, một mục đích, người ta là một nô lệ cho nó; người ta không thể tự do lang thang trong chính người ta, bởi vì người ta luôn luôn đang suy nghĩ dựa vào sự thay đổi, dựa vào tự hoàn thiện. Người ta bị trói buộc vào cái đích của tự hoàn thiện, mà là một chiếu rọi của cái trí âm thường, nông cạn riêng của người ta.

Làm ơn hãy suy nghĩ điều gì tôi đang nói, không chỉ bằng từ ngữ, nhưng hãy nhìn ngắm cái trí riêng của bạn, thực tế của trạng thái bên trong của bạn. Chừng nào bạn còn là một nô lệ, những thì thầm của bạn về thượng đế, về sự thật, về tất cả những sự việc mà bạn đã học hành từ những quyển sách thiêng liêng, chẳng có ý nghĩa gì cả; nó chỉ đang tiếp tục sự nô lệ của bạn. Nhưng nếu cái trí của bạn nhận biết được sự cần thiết của tự do, nó sẽ sáng tạo năng lượng riêng của nó, mà lúc đó sẽ vận hành không có những nỗ lực đã toan tính để được tự do khỏi sự nô lệ của bạn.

Vì vậy, chúng ta quan tâm đến tự do của cá thể. Nhưng khó khăn lắm khi khám phá cá thể, bởi vì lúc này chúng ta không là những cá thể. Chúng ta là sản phẩm của môi trường sống của chúng ta, của văn hóa của chúng ta; chúng ta là sản phẩm của thực phẩm chúng ta ăn, của khí hậu của chúng ta, những phong tục của chúng ta, những truyền thống của chúng ta. Chắc chắn, đó không là cá thể. Tôi nghĩ cá thể hiện diện chỉ khi nào người ta hoàn toàn nhận biết chuyển động bị tác động của truyền thống và môi trường sống này mà khiến cho cái trí trở thành một nô lệ. Chừng nào tôi còn chấp nhận những sai khiến của truyền thống, của một văn hóa đặc biệt, chừng nào tôi còn vác theo ong tải của những kỷ niệm của tôi, những trải nghiệm của tôi – mà thật

ra chỉ là tình trạng bị quy định của tôi – tôi không là một cá thể nhưng chỉ là một sản phẩm.

Varanasi, ngày 24 tháng giêng, 1960

Người ta có thể thấy, qua đọc báo chí và theo dõi những biến cố đang xảy ra trong thế giới, rằng tự do đang mỗi lúc một giới hạn; biên giới của tự do đang thu hẹp lại. Bạn biết tôi có ý gì? Cái trí chẳng có bao nhiêu cơ hội để được tự do, nó không thể nghĩ ra, hiểu rõ, khám phá, bởi vì những tôn giáo có tổ chức khắp thế giới, cùng những niềm tin giáo điều của chúng, đã làm què quặt suy nghĩ của chúng ta; những mê tín và những truyền thống đã giam cầm cái trí, quy định cái trí. Bạn là một người Ấn giáo, một người Thiên chúa giáo, một người Hồi giáo, hay bạn lệ thuộc vào niềm tin có tổ chức nào đó mà đã áp đặt vào bạn từ niên thiếu, và bạn vận hành bên trong vòng tròn của sự giới hạn đó, chật hẹp hay rộng rãi. Khi bạn nói bạn là một người Ấn giáo, một người Hồi giáo, hay bất kỳ người nào, làm ơn hãy quan sát cái trí riêng của bạn. Liệu bạn không chỉ đang lặp lại điều gì bạn đã được dạy bảo, hay sao? Bạn không biết, bạn chỉ chấp nhận – và bạn chấp nhận bởi vì nó tiện lợi. Thuộc xã hội, thuộc kinh tế, nó trao tặng bạn sự an toàn khi chấp nhận và sống bên trong cái vòng tròn đó. Thế là, tự do bị khước từ – không chỉ đối với những người Ấn giáo, những người Thiên chúa giáo, những người Hồi giáo – nhưng còn cả đối với tất cả những người bị giam cầm bên trong ngục tù của một tôn giáo có tổ chức.

Và nếu bạn quan sát bạn sẽ thấy rằng bất kỳ nghề nghiệp nào mà bạn lệ thuộc cũng đều đang giam cầm bạn. Làm thế nào một người có thể được tự do khi đã trải qua bốn mươi năm trong một nghề nghiệp đặc biệt? Hãy quan sát điều gì xảy ra cho một bác sĩ. Sau khi đã trải qua khoảng bảy năm trong đại học, suốt sống của anh ấy, anh ấy là một bác sĩ tổng quát hay một bác sĩ chuyên biệt, và anh ấy trở thành một nô lệ cho nghề nghiệp của anh ấy. Chắc chắn, biên giới tự do của anh ấy rất chật hẹp. Và cũng giống hệt cho những người chính trị, những người đổi mới xã hội, những người có những lý tưởng, những người có một mục đích trong sống.

Vì vậy, nếu bạn quan sát bạn sẽ thấy rằng mọi nơi trong thế giới, biên giới tự do và phẩm giá con người đang mỗi lúc một suy giảm. Những cái trí của chúng ta chỉ là những cái máy. Chúng ta học hành một nghề nghiệp và sau đó chúng ta vĩnh viễn là những nô lệ của nó. Và đối với tôi, có vẻ rằng phải cần đến nhiều hiểu rõ, nhận biết, thấu triệt thực sự, để cắt đứt cái vòng tròn này mà cái trí và xã hội đã đan quện quanh mỗi người chúng ta. Muốn tiếp cận những tình trạng nô lệ này, muốn giải quyết chúng một cách cơ bản, thăm thẳm, triệt để, tôi nghĩ người ta phải cách mạng – mà có nghĩa đang suy nghĩ, đang cảm thấy một cách tổng thể, và không chỉ đang quan sát những sự việc từ phía bên ngoài. Và người ta cũng phải có một ý thức của khiêm tốn, đúng chứ?

Tôi không nghĩ khiêm tốn là một đạo đức được vun quén. Đạo đức được vun quén là một kinh hoàng, bởi vì khoảnh khắc bạn vun quén một đạo đức, nó không còn là một đạo đức. Đạo đức là không thời gian, tự phát, nó luôn luôn đang sống trong hiện tại. Một cái trí chỉ vun quén khiêm tốn không bao giờ có thể biết sự phong phú, chiều sâu, vẻ đẹp của đang thực sự khiêm tốn, và nếu cái trí không ở trong trạng thái đó, tôi không nghĩ nó có thể học hành. Nó có thể

vận hành một cách máy móc, nhưng chắc chắn, đang học hành không là tích lũy máy móc của hiểu biết. Chuyển động của đang học hành là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Và để học hành, cái trí phải có một ý thức của khiêm tốn vô cùng.

Tôi muốn biết tự do là gì – không phải tự do phỏng đoán, mà bị chiếu rọi như một phản ứng đến điều gì đó. Liệu có một điều như tự do thực sự – một tình trạng mà trong đó chính cái trí được tự do thực sự vượt khỏi tất cả những truyền thống và những khuôn mẫu đã được áp đặt vào nó suốt hàng thế kỷ? Tôi muốn biết cái gì là điều lạ thường này mà con người đã theo đuổi nó một nhòai suốt mọi thời đại; tôi muốn tìm ra, học hành tất cả về nó. Và làm thế nào tôi có thể thực hiện việc đó nếu tôi không có ý thức của khiêm tốn? Khiêm tốn không liên quan gì đến trạng thái nhún nhường tự phòng vệ mà cái trí áp đặt vào chính nó. Đó là một việc xấu xa. Khiêm tốn không thể được vun quén, và chắc chắn trải nghiệm nó là một trong những điều khó khăn nhất bởi vì chúng ta đã tự thiết lập cho chính chúng ta trong những vị trí nào đó. Chúng ta có những ý tưởng, những giá trị nào đó, chúng ta có một lượng nào đó của trải nghiệm, hiểu biết; và nền quá khứ này sai khiến những hoạt động của chúng ta, những suy nghĩ của chúng ta. Một người lớn tuổi đã tích lũy hiểu biết qua những trải nghiệm riêng của anh ấy và qua những trải nghiệm của những người khác, và bị thúc đẩy bởi sự thôi thúc phải tỏ ra quan trọng của anh ấy, tự thiết lập cho chính anh ấy một vị trí của quyền hành, thanh danh – làm thế nào một người như thế có thể ở trong tình trạng của khiêm tốn và nhờ vậy học hành về những tầm thường riêng của anh ấy? Vì vậy, đôi với tôi có vẻ rằng chúng ta phải chú ý cực kỳ và nhận biết thăm thẳm được ý thức của khiêm tốn này.

Ojai, ngày 21 tháng 5, 1960

Dù chúng ta có thể thực hiện sự tiến bộ nhiều bao nhiêu trong thế giới này, dù chúng ta có lẽ thám hiểm xa bao nhiêu vào những bầu trời, viếng thăm mặt trăng, Venus, và mọi chuyện của nó, những sống của hầu hết chúng ta vẫn còn rất nông cạn, hời hợt; chúng vẫn còn ở phía bên ngoài. Và còn khó khăn cực kỳ để thâm nhập phía bên trong; không có kỹ thuật cho nó, không giáo sư để giảng dạy nó, không phòng thí nghiệm nơi bạn có thể học hành thâm nhập phía bên trong. Không có người thầy nào có thể hướng dẫn bạn và – làm ơn hãy tin tưởng tôi – không có uy quyền thuộc bất kỳ loại nào có thể giúp đỡ bạn thâm nhập cái thực thể phức tạp này được gọi là cái trí. Bạn phải tự thâm nhập vào nó tuyệt đối một mình, mà không lệ thuộc vào bất kỳ thứ gì cả. Và bởi vì vẫn minh họa đại đang trở nên mỗi lúc một phức tạp nhiều hơn, mỗi lúc một hướng ngoại thêm nữa, phát triển. Chúng ta có khuynh hướng vẫn sống hời hợt nhiều hơn, đúng chứ? Chúng ta tham dự những buổi hòa nhạc nhiều hơn, chúng ta đọc nhiều quyển sách hay hơn, chúng ta liên tục đến những rạp chiếu bóng, chúng ta tụ họp cùng nhau để bàn luận thuộc trí năng, chúng ta tìm hiểu về tâm lý bằng sự trợ giúp của những người phân tích, và vân vân. Hoặc, bởi vì chúng ta sống những sống hời hợt như thế, chúng ta nương dựa những nhà thờ, đền chùa và nhét đầy cái trí của chúng ta

bằng những giáo điều của chúng, cả hợp lý lẫn vô lý, bằng những niềm tin hầu như hoàn toàn ngu xuẩn, hoặc chúng ta tẩu thoát vào hình thức nào đó của sự huyền bí. Nói tóm lại, khi nhận ra rằng đang sống hàng ngày của chúng ta là nông cạn, chúng ta chạy trốn khỏi nó. Chúng ta trói buộc những cái trí của chúng ta vào những triết lý phỏng đoán, hoặc trong việc gì chúng ta gọi là thiên định, suy gẫm, mà là một hình thức của tự thôi miên, hoặc nếu chúng ta có trí năng, chúng ta sáng chế một thế giới-suy nghĩ của riêng chúng ta mà trong nó chúng ta sống một cách thỏa mãn, hài lòng thuộc trí năng.

Khi thấy toàn qui trình này, đối với tôi vấn đề không là phải làm gì, hay sống ra sao, hay hành động lập tức phải được thực hiện là gì khi chúng ta đối diện với chiến tranh, với những thảm kịch đang xảy ra thực sự trong thế giới, nhưng, trái lại, làm thế nào để thâm nhập vào tự do. Bởi vì nếu không có tự do, không có sáng tạo. Qua từ ngữ tự do tôi không có ý tự do để làm việc gì bạn ưa thích; chun vào một xe hơi và chạy vụt qua một con đường, hay suy nghĩ điều gì bạn ưa thích, hay dính dáng trong hoạt động đặc biệt nào đó. Đối với tôi có vẻ rằng những hình thức tự do như thế không là tự do thực sự gì cả. Nhưng liệu có một tự do của cái trí? Bởi vì hầu hết chúng ta đều không sống trong một trạng thái sáng tạo, tôi nghĩ bất kỳ người nào có suy nghĩ nghiêm túc bắt buộc phải thâm nhập rất thăm thẳm và rất khẩn thiết vào nghi vấn này.

Nếu bạn quan sát, bạn sẽ thấy rằng biên giới của tự do đang trở nên rất, rất chật hẹp; thuộc chính trị, tôn giáo, công nghệ, những cái trí của chúng ta đang bị định hình, và sống hàng ngày của chúng ta đang giảm bớt chất lượng của tự do đó. Chúng ta càng trở nên có văn minh nhiều bao nhiêu, càng có ít tự do bấy nhiêu. Tôi không hiểu liệu bạn đã nhận thấy làm thế nào văn minh đã khiến cho chúng ta trở thành những

chuyên viên, và một cái trí được xây dựng quanh một kỹ thuật không là một cái trí tự do. Một cái trí bị định hình bởi một nhà thờ, bởi những giáo điều, bởi những tôn giáo có tổ chức, không là một cái trí tự do. Một cái trí bị tối tăm bởi hiểu biết không là một cái trí tự do. Nếu chúng ta quan sát về chính chúng ta, chẳng mấy chốc đã rõ ràng rằng những cái trí của chúng ta bị trĩu nặng bởi hiểu biết – chúng ta biết quá nhiều. Những cái trí của chúng ta bị trói buộc bởi những niềm tin và những giáo điều mà những tôn giáo có tổ chức khắp thế giới đã đặt nền tảng trên chúng. Phần lớn giáo dục của chúng ta là một qui trình của thâm lường nhiều kỹ thuật hơn với mục đích kiếm được một sống tốt đẹp hơn, và mọi thứ quanh chúng ta đang định hình những cái trí của chúng ta, mọi hình thức của ảnh hưởng đang hướng dẫn chúng ta, đang kiểm soát chúng ta. Vì vậy, biên giới của tự do mỗi lúc một đang thu hẹp hơn và thu hẹp hơn. Trọng tải khủng khiếp của sự kính trọng, sự chấp nhận của quan điểm quần chúng, những sợ hãi, những lo âu riêng của chúng ta – tất cả những thứ này, chắc chắn, nếu người ta có nhận biết được chúng, đang giảm bớt chất lượng của tự do. Và có lẽ, đây là điều gì chúng ta có thể bàn luận và hiểu rõ: làm thế nào người ta có thể khiến cho cái trí tự do, và tuy nhiên vẫn đang sống trong thế giới này cùng tất cả những kỹ thuật, những hiểu biết, những trải nghiệm của nó? Tôi nghĩ đây là vấn đề cốt lõi, nghi vấn cơ bản, không chỉ trong quốc gia này, nhưng còn ở Ấn độ, ở Châu âu, và khắp thế giới. Chúng ta không sáng tạo, chúng ta đang trở thành máy móc. Qua từ ngữ sáng tạo tôi không có ý chỉ sáng tác một bài thơ, hay vẽ một bức tranh, hay sáng chế một đồ vật mới. Đó chỉ là những khả năng của một cái trí tài năng. Tôi có ý một trạng thái mà chính nó là sáng tạo.

Nhưng chúng ta sẽ thâm nhập điều đó khi chúng ta hiểu rõ nghi vấn cơ bản: rằng những cái trí của chúng ta đang trở nên mỗi lúc một bị quy định, rằng biên giới của tự do đang trở nên mỗi lúc một bị thu hẹp. Hoặc chúng ta là những người Mỹ, cùng tất cả những phẩm chất dân tộc, cảm xúc đằng sau lá cờ, hoặc chúng ta là những người Nga, những người Ấn độ, người này hoặc người kia. Chúng ta bị tách rời bởi những biên giới, bởi những tín điều, bởi những cách gây xung đột của suy nghĩ, bởi những phân loại khác nhau của suy nghĩ thuộc tôn giáo có tổ chức; chúng ta bị tách rời thuộc chính trị, tôn giáo, kinh tế, và văn hóa. Và nếu bạn tìm hiểu toàn qui trình đang xảy ra quanh chúng ta này, bạn sẽ thấy rằng như những con người cá thể của chúng ta chẳng có giá trị bao nhiêu; hầu như chúng ta không là gì cả.

Chúng ta có nhiều vấn đề, cá thể cũng như tập thể. Thuộc cá thể, có lẽ, chúng ta sẽ có thể giải quyết một số vấn đề, và thuộc tập thể chúng ta sẽ làm việc gì chúng ta có thể. Nhưng chắc chắn, tất cả những vấn đề này, không là chủ đề cốt lõi. Đối với tôi, có vẻ rằng chủ đề cốt lõi là làm tự do cái trí, và người ta không thể làm tự do cái trí, hay cái trí không thể tự làm tự do chính nó, cho đến khi nó tự hiểu rõ về chính nó. Vì vậy, hiểu rõ về chính mình là cốt lõi: đang biết về chính mình. Điều đó đòi hỏi một chất lượng nào đó của nhận biết; bởi vì nếu người ta không đang biết về chính người ta, không có nền tảng cho lý luận, cho suy nghĩ. Như đang biết và hiểu biết là hai sự việc hoàn toàn khác biệt. Đang biết là một tiến hành liên tục, ngược lại hiểu biết luôn luôn đứng yên.

Tôi không hiểu liệu mấu chốt đó đã rõ ràng; nếu không, có lẽ tôi có thể khai quang nó khi chúng ta tiếp tục nói chuyện. Nhưng lúc này điều gì tôi muốn thực hiện là chỉ vạch ra những sự việc nào đó, và tiếp theo chúng ta có thể

thâm nhập chúng. Chúng ta phải bắt đầu bằng cách đang thấy tổng thể bức tranh – không phải đang tập trung vào bất kỳ mảng đặc biệt nào, vào bất kỳ vấn đề hay hành động riêng biệt nào, nhưng đang nhìn ngắm tổng thể của sự hiện diện của chúng ta, nếu có thể nói như vậy. Khi đã thấy bức tranh lạ thường của chính chúng ta như chúng ta đang hiện diện, vậy thì chúng ta có thể sử dụng quyển sách của chính chúng ta và thâm nhập nó từng chương sang chương, từng trang sang trang.

Vì vậy đối với tôi, vấn đề cốt lõi là tự do. Tự do không là khỏi điều gì đó; đó chỉ là một phản ứng. Tự do, tôi cảm thấy, là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Nếu tôi được tự do khỏi sợ hãi, đó là một việc. Tự do khỏi sợ hãi là một phản ứng, mà chỉ tạo ra một phản kích nào đó. Nhưng tôi đang nói về tự do mà không là khỏi điều gì đó, mà không là một phản ứng; và điều đó đòi hỏi nhiều hiểu rõ.

Tôi muốn gợi ý rằng những người lắng nghe nên dành ra chút ít thời gian để suy nghĩ điều gì chúng ta đang bàn luận. Chúng ta không đang phủ nhận hay chấp nhận bất kỳ điều gì, bởi vì trong bất kỳ cách nào tôi không là uy quyền của bạn; tôi không đang xếp đặt tôi như một người thầy. Đối với tôi, không có người thầy, không có đệ tử – và làm ơn hãy tin tưởng tôi, tôi có ý về điều này rất khẩn thiết. Tôi không là người thầy của bạn, vì vậy bạn không là đệ tử của tôi. Khoảnh khắc bạn theo sau, bạn bị trói buộc, bạn không được tự do. Nếu bạn chấp nhận bất kỳ lý thuyết nào, bạn bị trói buộc bởi lý thuyết đó; nếu bạn thực hành bất kỳ hệ thống nào, dù tinh tế ra sao, dù nó có lẽ cổ xưa hoặc hiện đại thế nào, bạn là một nô lệ cho hệ thống đó.

Điều gì chúng ta đang cố gắng làm là cùng nhau thâm nhập, tìm ra. Bạn không chỉ đang lắng nghe điều gì tôi đang vạch ra, nhưng trong đang lắng nghe, bạn đang cố gắng tự

khám phá cho chính bạn, để cho bạn được tự do. Cái người đang nói không có giá trị gì cả, nhưng điều gì được nói, điều gì được khai mở, điều gì người ta tự khám phá cho chính người ta, có tầm quan trọng tột đỉnh. Tất cả sùng bái cá nhân này, theo sau cá nhân này, hay đặt một người trong uy quyền, đều hoàn toàn gây thoái hóa. Điều gì quan trọng là điều gì bạn khám phá trong sự thâm nhập của bạn vào làm thế nào để khiến cho cái trí tự do, để cho như một con người bạn là sáng tạo.

Rốt cuộc, sự thật, hay điều không thể diễn tả trong những từ ngữ, không thể được tìm ra bởi một cái trí bị nghẹt cứng, bị trĩu nặng. Tôi nghĩ, có một trạng thái, gọi nó bằng bất kỳ từ ngữ nào bạn muốn, mà không là sự trải nghiệm của bất kỳ vị thánh nào, của bất kỳ người tìm kiếm nào, của bất kỳ người nào đang gắng sức để tìm ra nó, bởi vì thật ra tất cả trải nghiệm chỉ là một tiếp tục của quá khứ. Trải nghiệm chỉ củng cố quá khứ; vì vậy trải nghiệm không làm tự do cái trí. Yếu tố của tự do là trạng thái của cái trí có khả năng đang trải nghiệm nhưng không có thực thể mà trải nghiệm. Lại nữa, điều này cần đến một giải thích nào đó, và chúng ta sẽ thâm nhập nó.

Lúc này, điều gì tôi muốn nói là có nhiều xáo trộn, nhiều hỗn loạn, không chỉ cá thể, nhưng còn cả trong thế giới, và bởi vì sự xáo trộn này, sự hỗn loạn này, đã nảy sinh mọi loại triết lý: triết lý của yếm thế, triết lý của sống trong ngay lập tức, của chấp nhận sự tồn tại như nó là. Có một phá vỡ khỏi những truyền thống, khỏi sự chấp nhận, và khỏi sự xây dựng một thế giới của phản ứng. Hay, rời bỏ một tôn giáo, bạn đi đến một tôn giáo khác; nếu bạn là một người Thiên chúa giáo, bạn từ bỏ Thiên chúa giáo và trở thành một người Ấn giáo, hay tham gia giáo phái nào khác. Chắc chắn,

trong bất kỳ cách nào những phản ứng này sẽ không giúp đỡ cái trí được tự do.

Để sáng tạo tự do này, phải có hiểu rõ về chính mình: đang biết phương cách bạn suy nghĩ và trong tiến hành đó đang khám phá toàn cấu trúc của cái trí. Bạn biết, sự kiện là một việc, và biểu tượng là một việc khác; thế giới là một sự kiện, và điều gì từ ngữ tượng trưng lại là một sự kiện khác. Đối với hầu hết chúng ta, biểu tượng – biểu tượng của lá cờ, biểu tượng của thánh giá – đã trở thành quan trọng lạ thường, vì thế chúng ta sống bằng những biểu tượng, bằng những từ ngữ. Nhưng từ ngữ, biểu tượng không bao giờ quan trọng. Và phá vỡ từ ngữ, biểu tượng, thâm nhập phía sau nó, là một nhiệm vụ khó khăn cực kỳ. Làm tự do cái trí khỏi những từ ngữ – “bạn là một người Mỹ, bạn là một người Thiên chúa giáo, bạn là một người dân chủ, hay một người Nga, hay một người Ấn độ” – là gian nan lắm. Và tuy nhiên nếu chúng ta muốn thâm nhập vào tự do là gì, chúng ta phải phá vỡ biểu tượng, từ ngữ. Biên giới của cái trí được sắp đặt bởi giáo dục của chúng ta, bởi sự chấp nhận về văn hóa trong đó chúng ta đã được nuôi nấng, bởi công nghệ mà là bộ phận thuộc di sản của chúng ta, và muốn thâm nhập vào tất cả những tầng này đòi hỏi một cái trí rất mãnh liệt, rất tinh táo.

Tôi nghĩ từ ngay khởi đầu điều quan trọng nhất là phải hiểu rõ rằng trong bất kỳ cách nào những nói chuyện này không có mục đích hướng dẫn hay kiểm soát suy nghĩ của bạn hay định hình cái trí của bạn. Vấn đề của chúng ta quá to tát nên không thể giải quyết được bằng cách chỉ lệ thuộc vào tổ chức nào đó, hay bằng cách nghe diễn giả nào đó, bằng cách chấp nhận một triết lý từ Phương Đông, hay mất hút trong Thiên Phật giáo, bằng cách tìm ra một kỹ thuật mới của thiền định, hay bằng cách có những tầm nhìn mới qua sử dụng những loại thuốc ảo giác hay kích thích nào đó. Điều gì

chúng ta cần đến là một cái trí rất rõ ràng – một cái trí không sợ hãi khi thâm nhập, một cái trí có thể một mình, có thể đối diện sự cô độc riêng của nó, sự trống rỗng riêng của nó, một cái trí có thể tự hủy diệt chính nó để tìm ra.

Vì vậy, tôi muốn vạch rõ cho tất cả các bạn sự quan trọng của nghiêm túc thực sự; bạn không đến những nói chuyện này để giải trí, hay chỉ vì hiếu kỳ. Tất cả việc đó là một lãng phí thời gian. Có điều gì đó thăm thẳm hơn, tổng thể hơn, mà chúng ta phải tự khám phá cho chính chúng ta: làm thế nào để vượt khỏi những giới hạn của ý thức riêng của chúng ta. Bởi vì tất cả ý thức là một giới hạn, và tất cả thay đổi bên trong ý thức không là thay đổi gì cả. Và tôi nghĩ có thể – không phải huyền bí, không phải trong một trạng thái ảo tưởng, nhưng thực sự – vượt khỏi những biên giới mà cái trí đã đặt ra. Nhưng người ta có thể làm việc đó chỉ khi nào người ta có khả năng thâm nhập chất lượng của cái trí và thực sự có hiểu rõ thăm thẳm về chính người ta. Nếu không hiểu rõ về chính bạn, bạn không thể thâm nhập xa lắm, bởi vì bạn sẽ mất hút trong một ảo tưởng, bạn sẽ tẩu thoát vào những ý tưởng tưởng tượng nào đó, vào hình thức mới nào đó của chủ nghĩa bè phái.

*

Vì vậy, sau khi suy nghĩ nhiều khía cạnh thuộc đang sống của chúng ta, vấn đề của chúng ta, như người nói thấy nó, là nghi vấn của tự do này. Bởi vì chỉ trong tự do chúng ta mới có thể khám phá, chỉ trong tự do chúng ta mới có thể có cái trí sáng tạo; chỉ khi nào cái trí được tự do mới có năng lượng vô hạn – và chính năng lượng này là chuyên độ ng của sự thật.

Để kết luận tôi muốn gợi ý rằng bạn nên suy nghĩ, nhìn ngắm, và nhận biết được tình trạng nô lệ của cái trí riêng của bạn. Từ trước đến lúc này, điều gì được nói chỉ là một phác họa về những nội dung của quyền sách, và nếu bạn thỏa mãn bởi sự phác họa, bởi những đầu đề, bởi một vài ý tưởng, vậy thì tôi e rằng bạn sẽ không thâm nhập sâu thẳm lắm. Nó không là một vấn đề của chấp nhận hay phủ nhận, nhưng trái lại một tự thâm nhập vào chính bạn – mà không đòi hỏi bất kỳ hình thức nào của uy quyền. Ngược lại, nó yêu cầu rằng bạn không nên theo sau người nào đó, rằng bạn nên là một ngọn đèn cho chính bạn, và bạn không thể là một ngọn đèn cho chính bạn nếu bạn cam kết vào bất kỳ khuôn mẫu nào của hướng dẫn, bất kỳ hình thức nào của hoạt động đã được đặt ra như kính trọng, như tôn giáo. Người ta phải khởi đầu rất gần để đi thật xa, và người ta không thể đi xa lắm nếu người ta không hiểu rõ. Đang biết về chính người ta không lệ thuộc vào bất kỳ người phân tích nào. Người ta có thể nhìn ngắm về chính người ta khi người ta đang sống trong mọi hình thức của sự liên hệ, hàng ngày, và nếu không có đang hiểu rõ đó, cái trí không bao giờ có thể được tự do.

Varanasi, ngày 1 tháng giêng, 1962

Tôi nghĩ hầu hết chúng ta đều nghĩ rằng hành động cá thể không quan trọng trong khi lại có quá nhiều hành động tập thể cần thiết. Đối với hầu hết chúng ta, thông thường hành động cá thể đối nghịch với hành động tập thể. Hầu hết chúng ta đều nghĩ rằng hành động tập thể quan trọng và có ý nghĩa cho xã hội hơn hành động cá thể. Đối với chúng ta, hành động cá thể không dẫn đến nơi nào cả, nó không có ý nghĩa về hiệu quả hay sáng tạo thực sự, để có thể gây ra một thay đổi rõ ràng của trật tự, một cách mạng dứt khoát trong xã hội. Vì vậy, chúng ta nghĩ rằng hành động tập thể gây ấn tượng nhiều hơn, tức khắc nhiều hơn hành động cá thể. Đặc biệt trong một thế giới mà cái trí đang mỗi lúc một thuộc về kỹ thuật và máy móc, hành động cá thể chẳng còn vị trí bao nhiêu, và thế là dần dần sự quan trọng của cá thể suy giảm và tập thể trở thành quan trọng nhất.

Người ta có thể quan sát việc này đang xảy ra khi cái trí của con người đang bị tiếp quản, hay đang bị tập thể hóa – nếu tôi có thể sử dụng từ ngữ đó – đang bị ép buộc phải tuân phục nhiều hơn trước kia. Cái trí không còn được tự do. Nó đang bị định hình bởi chính trị, bởi giáo dục, bởi niềm tin và giáo điều của tôn giáo có tổ chức. Mọi nơi khắp thế giới, tự do đang dần dần bị thu hẹp lại, và cá thể đang mỗi lúc một ít quan trọng đi. Chắc bạn đã nhìn thấy điều này, không chỉ

trong sống của bạn nhưng còn cả chung chung, rằng tự do đã không còn nữa – tự do để suy nghĩ hoàn toàn độc lập, tự do để ủng hộ điều gì đó mà bạn nghĩ là đúng đắn, tự do để nói “không” đối với trật tự được thiết lập, tự do để khám phá, để nghi vấn, để tìm ra cho chính bạn. Mỗi lúc một nhiều hơn, sự lãnh đạo đang trở thành quan trọng, bởi vì chúng ta muốn được chỉ bảo, chúng ta muốn được hướng dẫn. Và bất hạnh thay, khi việc này xảy ra, sự phân rã là điều không thể tránh khỏi, có sự thoái hóa của cái trí – không phải cái trí kỹ thuật, không phải khả năng để xây dựng cầu cống, những lò nguyên tử, và vân vân – nhưng sự thoái hóa của chất lượng cái trí sáng tạo. Tôi đang sử dụng từ ngữ “sáng tạo” đó trong một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn thông thường. Tôi không có ý sáng tạo trong ý nghĩa của sáng tác một bài thơ hay xây dựng một cái cầu hay chạm khắc trong đá cẩm thạch hay đá thường, một hình ảnh ảo tưởng đang bị trói buộc – đây chỉ là những diễn tả của điều gì người ta cảm thấy hay điều gì người ta suy nghĩ. Nhưng chúng ta đang nói về một cái trí sáng tạo trong một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn: một cái trí mà tự do, là sáng tạo; một cái trí mà không bị trói buộc bởi những giáo điều, bởi những niềm tin; một cái trí mà không ẩn núp bên trong những giới hạn của trải nghiệm; một cái trí mà phá vỡ những rào cản của truyền thống, của uy quyền, của tham vọng; cái trí đó không còn ở trong mạng lưới của đồ kỹ – một cái trí như thế là một cái trí sáng tạo. Và đối với tôi, có vẻ rằng trong một thế giới nơi có sự đe dọa của chiến tranh, nơi có sự thoái hóa chung, không phải thuộc công nghệ nhưng trong mọi cách khác, một cái trí tự do, sáng tạo như thế là cần thiết.

Một cách tuyệt đối, cấp bách, rất cần thiết phải thay đổi toàn tiến hành thuộc sự suy nghĩ của con người, thuộc sự hiện diện của con người, bởi vì nó đang trở nên mỗi lúc một máy móc. Và tôi không thấy làm thế nào sự cách mạng trọn

ven có thể xảy ra ngoại trừ trong cá thể. Tập thể không thể cách mạng; tập thể chỉ có thể theo sau, chỉ có thể tự điều chỉnh, có thể bất chước, có thể tuân phục. Nhưng chỉ cá thể, “bạn,” mới có thể phá vỡ, đập tan tất cả những quy định này, và là sáng tạo. Do bởi sự khủng hoảng trong ý thức mới đòi hỏi cái trí này, cái trí mới mẻ này. Và chắc chắn, từ điều gì người ta quan sát, người ta không bao giờ suy nghĩ theo sự hiểu rõ này, nhưng người ta luôn luôn đang suy nghĩ rằng sự hoàn hảo nhiều hơn – hoàn hảo thuộc công nghệ, thuộc máy móc – trong một cách kỳ diệu, sẽ tạo ra cái trí sáng tạo, cái trí mà được tự do khỏi sợ hãi.

Vì vậy chúng ta sẽ quan tâm không phải đến sự hoàn hảo của những qui trình kỹ thuật mà cần thiết trong thế giới tập thể của hành động máy móc, nhưng trái lại làm thế nào để tạo ra cái trí sáng tạo này, cái trí mới mẻ này. Bởi vì trong quốc gia này, như người ta thấy, có sự thoái hóa chung, ngoại trừ có lẽ thuộc công nghiệp, trong việc kiếm được nhiều tiền hơn, trong việc xây dựng những đường ray xe lửa, trong việc nạo vét kênh lạch, nạo vét sông ngòi, những công việc máy móc, chế tạo hàng hóa nhiều thêm – mà tất cả đều cần thiết. Nhưng việc đó sẽ không tạo ra một văn minh mới mẻ. Việc đó sẽ mang lại sự tiến bộ, nhưng sự tiến bộ, như người ta quan sát, không mang lại tự do cho con người. Những đồ vật đều cần thiết, hàng hóa đều cần thiết; nhiều chỗ ở hơn, nhiều quần áo hơn, nhiều lương thực hơn là tuyệt đối cần thiết; nhưng có một việc khác mà cũng cần thiết bằng như thế – cá thể mà nói “không.”

Nói “không” quan trọng nhiều hơn nói “vâng.” Tất cả chúng ta đều nói “vâng” và chúng ta không bao giờ nói “không” và ủng hộ “không.” Rất khó khăn để phủ nhận, và rất dễ dàng để tuân phục, và hầu hết chúng ta đều tuân phục bởi vì quá dễ dàng để trượt vào sự tuân phục do bởi sợ hãi,

do bởi ham muốn được an toàn, và thế là dần dần trì trệ, phân rã. Nhưng để nói “không” đòi hỏi hình thức tột đỉnh của suy nghĩ, bởi vì nói “không” hàm ý suy nghĩ tiêu cực – đó là thấy cái gì là giả dối. Chính sự nhận biết cái gì là giả dối, sự rõ ràng mà người ta thấy cái gì là giả dối, chính sự nhận biết đó là hành động sáng tạo. Sự phủ nhận của điều gì đó, sự nghi ngờ của điều gì đó – dù rằng thiêng liêng, dù rằng quyền năng, dù rằng được thiết lập vững vàng như thế nào – đòi hỏi sự thâm nhập thăm thẳm, đòi hỏi đập vỡ những ý tưởng, những truyền thống riêng của người ta. Và một cá thể như thế tuyệt đối cần thiết trong thế giới hiện đại nơi sự tuyên truyền, nơi tôn giáo có tổ chức, sự giả dối đang thống trị. Tôi không hiểu liệu bạn cũng thấy sự quan trọng của điều này – không bằng từ ngữ, không bằng lý thuyết, nhưng thực sự.

Bạn biết, có một cách nhìn ngắm những sự vật sự việc. Hoặc chúng ta nhìn ngắm chúng một cách hiệp thông, trải nghiệm sự vật sự việc mà chúng ta thấy, hoặc chúng ta tìm hiểu điều gì chúng ta thấy, bằng từ ngữ, bằng trí năng, chúng ta thêu dệt những lý thuyết quanh “cái gì là” và tìm ra những giải thích cho “cái gì là.” Nhưng nếu không tìm ra những giải thích, không thuần túy nhận xét, mà chúng ta sẽ nhận được sau đó, để nhận biết một cách hiệp thông điều gì đó như giả dối đòi hỏi sự chú ý, đòi hỏi tất cả năng lực của bạn. Và rõ ràng, đặc biệt trong quốc gia bất hạnh này nơi truyền thống, uy quyền, và sự thông thái tạm gọi là cổ xưa điều khiển và thống trị, chất lượng mãnh liệt để thấy điều gì là giả dối, để phủ nhận nó và để bên vực sự phủ nhận đó dường như hoàn toàn không có. Nhưng muốn thâm nhập vào điều gì là giả dối cần có một cái trí tự do. Bạn không thể hỏi liệu bạn đã cam kết vào một hình thức đặc biệt của niềm tin, một hình thức đặc biệt của trải nghiệm, một cái nguồn nào đó của hành động. Nếu bạn đã cam kết vào một hình thức đặc

biệt của chính phủ, bạn không thể nghi ngờ, bạn không dám nghi ngờ, bởi vì bạn mất địa vị của bạn, ảnh hưởng của bạn, những thứ mà bạn sợ hãi mất mát. Và cũng vậy, khi bạn cam kết vào một hình thức đặc biệt của tôn giáo như một người Ấn giáo, một người Phật giáo, hay những thứ khác, bạn không đi can đảm nghi ngờ, bạn không dám đập vỡ, xóa sạch mọi thứ để tìm ra. Nhưng bất hạnh thay, hầu hết chúng ta đều cam kết thuộc chính trị, kinh tế, xã hội, hay tôn giáo, và từ đó, từ sự cam kết đó, chúng ta không bao giờ nghi ngờ ngay tâm đềm, chính sự việc mà chúng ta cam kết. Thế là, chúng ta luôn luôn đang tìm kiếm tự do trong những ý tưởng, trong những quyển sách, trong nhiều từ ngữ.

Vì vậy, tôi muốn gợi ý, nếu tôi được phép, rằng trong khi bạn đang lắng nghe, bạn không chỉ nghe những từ ngữ, mà chỉ là một phương tiện của sự truyền đạt, một biểu tượng mà cần được diễn giải bởi mỗi người, nhưng cũng còn cả, qua những từ ngữ, rằng bạn khám phá trạng thái riêng của cái trí của bạn, khám phá những sự việc mà bạn đã cam kết, khám phá cho chính bạn những sự việc mà bạn đã tự trói chặt hai chân và hai tay, cái trí và quả tim của bạn – thực sự khám phá nó và thấy liệu có thể đập tan những sự việc mà bạn đã cam kết, để tìm ra điều gì là thực sự. Bởi vì nếu không tôi không thể thấy làm thế nào một tái sinh sẽ xảy ra trong thế giới. Sẽ có những biến động xã hội – dù là ộng sản hay ngược lại; sẽ có thịnh vượng nhiều hơn, lương thực nhiều hơn, nhà máy nhiều hơn, phân bón nhiều hơn, động cơ nhiều hơn, và vân vân. Nhưng chắc chắn, đó không là tất cả sống, đó chỉ là một mảnh của sống. Và tôn thờ lẫn sống trong mảnh không giải quyết được những vấn đề nhân loại của chúng ta. Vẫn còn có đau khổ, vẫn còn có chết, vẫn còn có lo âu, tội lỗi, sự khổ sở của những ý tưởng, những hy vọng, những thất vọng; tất cả chúng đều ở đó.

Vì vậy, trong đang lắng nghe, tôi muốn gợi ý rằng nó nên là đang lắng nghe của một cái trí mà đang tự thâm nhập – đang thâm nhập những qui trình riêng của nó hơn là đang lắng nghe những từ ngữ mà nó đồng ý hay không đồng ý, mà chẳng quan trọng bao nhiêu. Bởi vì chúng ta đang giải quyết chỉ những sự kiện: sự kiện rằng những con người đang trở nên mỗi lúc một máy móc; sự kiện rằng mỗi lúc một giảm sút tự do; sự kiện rằng khi có hỗn loạn, uy quyền đư ợc nương dựa; và sự kiện rằng có xung đột phía bên ngoài như chiến tranh và phía bên trong như đau khổ, thất vọng, sợ hãi. Đây là tất cả những sự kiện cần phải giải quyết, không phải bằng lý thuyết nhưng thực sự. Vì vậy, điều gì chúng ta quan tâm là làm thế nào để sáng tạo một thay đổi – một cách mạng cơ bản trong cá thể – trong người lắng nghe, bởi vì chính anh ấy là người duy nhất mà có thể sáng tạo, không phải người chính trị, không phải người lãnh đạo, không phải người quan trọng; họ đã cam kết rồi, họ đã ổn định trong một khe rãnh. Và họ thêm khát sự nổi tiếng; họ mong muốn quyền hành, địa vị. Bạn cũng đang mơ ước chúng, nhưng bạn vẫn còn đang dò dẫm hướng về chúng, vì vậy vẫn còn có hy vọng nào đó, bởi vì bạn không hoàn toàn cam kết, bạn không là con người vĩ đại của mảnh đất này. Bạn vẫn còn là những con người nhỏ nhoi, bạn không là những người lãnh đạo, bạn không có những tổ chức kêch sù mà bạn là những ông chủ, bạn chỉ là những con người trung bình, tầm thường. Và bởi vì hơi hơi không cam kết, bạn vẫn còn có sự hy vọng nào đó.

Vì vậy, nó có thể, mặc dù tại giờ thứ mười một, sáng tạo sự thay đổi này trong chính chúng ta. Và thế là đó là điều duy nhất mà chúng ta quan tâm: làm thế nào sáng tạo cách mạng cốt lõi này bên trong chính chúng ta.

Hầu hết chúng ta đều thay đổi qua sự ép buộc, qua ảnh hưởng bên ngoài nào đó, qua sợ hãi, qua hình phạt, hay qua

phần thưởng – đó là việc duy nhất mà sẽ khiến cho chúng ta thay đổi. Làm ơn, hãy theo dõi điều này, thưa bạn, hãy nhìn ngắm tất cả điều này. Chúng ta không bao giờ thay đổi một cách tự nguyện, chúng ta luôn luôn thay đổi bởi một động cơ, và một thay đổi qua một động cơ không là thay đổi gì cả. Và để nhận biết những động cơ, những ảnh hưởng, những ép buộc mà thôi thúc chúng ta thay đổi, nhận biết chúng và phủ nhận chúng là sáng tạo sự thay đổi. Những hoàn cảnh khiến cho chúng ta thay đổi; gia đình, luật pháp, những tham vọng của chúng ta, những sợ hãi của chúng ta tạo ra một thay đổi. Nhưng thay đổi đó là một phản ứng, và vì vậy, thật ra nó là một kháng cự, một kháng cự tâm lý đối với một ép buộc. Kháng cự đó tạo ra một biến đổi, thay đổi riêng của nó, và vì vậy nó không là thay đổi gì cả. Nếu tôi thay đổi hoặc nếu tôi điều chỉnh mình vào xã hội bởi vì tôi mong đợi điều gì đó từ xã hội, liệu đó là một thay đổi? Hay liệu thay đổi xảy ra chỉ khi nào tôi thấy những sự việc đang thôi thúc tôi thay đổi, và thấy sự giả dối của nó? Tất cả những ảnh hưởng, dù tốt lành hay xấu xa, đều quy định cái trí, và phía bên trong chỉ chấp nhận quy định như thế là kháng cự bất kỳ hình thức nào của thay đổi, bất kỳ thay đổi cơ bản nào.

Vì vậy, khi thấy tình huống này, không chỉ trong quốc gia này nhưng khắp thế giới, nơi sự tiến bộ đang phủ nhận tự do, nơi sự thịnh vượng đang khiến cho cái trí mỗi lúc một an toàn nhiều hơn trong những sự việc sự vật và thế là mỗi lúc một giảm sút tự do, nơi tôn giáo có tổ chức đang đảm đương mỗi lúc một nhiều công thức của niềm tin mà sẽ khiến cho con người tin tưởng thượng đế hay không có thượng đế, khi thấy rằng cái trí đang trở nên mỗi lúc một máy móc, và cũng thấy rằng những bộ não điện tử và sự hiểu biết công nghệ hiện đại đang trao tặng con người mỗi lúc một dư thừa sự nhàn rỗi – tuy rằng chưa có khắp mọi nơi, nhưng nó sẽ có –

khi thấy tất cả điều này, chúng ta phải tìm ra tự do là gì, sự thật là gì.

Những nghi vấn này không thể được giải đáp bởi một cái trí máy móc. Người ta phải tự đặt ra những nghi vấn cho chính người ta một cách cơ bản, thăm thẳm, phía bên trong, và tìm ra những đáp án cho chính người ta, nếu có những đáp án – mà có nghĩa thực sự đang nghi ngờ tất cả những uy quyền. Chắc chắn, đó là một trong những sự việc khó khăn nhất để thực hiện, chúng ta không bao giờ nghĩ xã hội là kẻ thù. Chúng ta coi xã hội như cái gì đó mà chúng ta phải sống; chúng ta tuân phục và điều chỉnh chính chúng ta vào nó; chúng ta không bao giờ suy nghĩ thật ra nó là kẻ thù của con người, kẻ thù của tự do, kẻ thù của chân thật. Làm ơn hãy suy nghĩ về nó; nhìn ngắm nó. Môi trường sống, mà là xã hội, đang hủy diệt tự do. Nó không muốn một con người tự do, nó muốn những vị thánh, những người đổi mới mà sẽ bỏ sung, ủng hộ, bảo vệ những tổ chức xã hội. Nhưng tôn giáo là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Con người tôn giáo là kẻ thù của xã hội. Con người tôn giáo không là một người đi đến nhà thờ, đền chùa, đọc kinh Gita, thực hiện những nghi thức mỗi ngày; thật ra *anh ấy* không là tôn giáo gì cả. Một người tôn giáo thực sự đã xóa sạch mọi tham vọng, ganh tị, tham lam, sợ hãi, để cho anh ấy có một cái trí tươi trẻ, trong sáng, mới mẻ, với mục đích thâm nhập, tìm ra điều gì vượt khỏi tất cả những sự việc mà con người đã sắp xếp vào chung và anh ấy gọi là tôn giáo. Nhưng tất cả điều này đòi hỏi nhiều tự tham nhập, một nghi vấn vào chính người ta, đang hiểu rõ về chính người ta, và nếu không có nền tảng đó bạn không thể đi xa lắm.

Vì vậy, một thay đổi, một cách mạng hoàn toàn, không phải một thay đổi được bỏ sung nhưng một thay đổi cơ bản trong cái trí là tuyệt đối cần thiết. Sáng tạo điều này

như thế nào là một nghi vấn. Chúng ta thấy rằng đó là cần thiết. Bất kỳ người nào mà đã suy nghĩ, đã quan sát tình trạng thế giới, nhạy cảm đến việc gì đang xảy ra bên trong anh ấy và bên ngoài anh ấy, phải đòi hỏi sự thay đổi này. Nhưng làm thế nào người ta sẽ sáng tạo nó?

Lúc này, trước hết, liệu có một “làm thế nào” – “làm thế nào” là một phương pháp, hệ thống, phương cách, thực hành? Liệu có một phương cách, liệu có một phương pháp, liệu có một hệ thống, và nếu bạn thực hành nó với mục đích để tạo ra một thay đổi, cái trí của bạn chỉ là một nô lệ cho hệ thống đó; cái trí của bạn bị định hình bởi hệ thống đó, bởi phương pháp đó, bởi thực hành đó, và vì vậy không bao giờ có thể được tự do. Nó giống như đang nói, “Tôi sẽ kỷ luật mình với mục đích để được tự do.” Tự do và kỷ luật không theo cùng nhau, mà không có nghĩa rằng bạn trở thành vô kỷ luật. Chính động thái của “đang tìm kiếm tự do” sáng tạo kỷ luật riêng của nó. Nhưng cái trí mà đã kỷ luật chính nó trong một hệ thống, trong một công thức, trong một niềm tin, trong những ý tưởng – một cái trí như thế không bao giờ có thể tự do. Vì vậy, từ ngay khởi đầu người ta phải thấy rằng “làm thế nào,” mà hàm ý thực hành, kỷ luật, đang tuân theo một công thức, ngăn cản sự thay đổi xảy ra. Đó là điều đầu tiên người ta phải thấy, bởi vì thực hành, phương pháp, hay hệ thống trở thành uy quyền mà phủ nhận tự do và thế là khước từ thay đổi. Người ta phải thực sự thấy sự kiện đó, thấy sự thật của điều đó. Qua từ ngữ *đang thấy* tôi có ý, không phải đang thấy thuộc trí năng, bằng từ ngữ, nhưng đang hiệp thông cảm xúc cùng sự kiện đó. Chúng ta hiệp thông cảm xúc cùng sự kiện khi chúng ta thấy một con rắn; không có nghi ngờ về nó, có một thách thức trực tiếp và một phản ứng trực tiếp. Trong cùng cách người ta phải thấy rằng bất kỳ hệ thống nào, dù được suy nghĩ ra hoàn hảo đến chừng nào – không đặt thành

vấn đề bởi người nào – một cách sâu thẳm có hủy diệt tự do, kết thúc sáng tạo, bởi vì hệ thống hàm ý đang kiểm được, một thành tựu, đang đến nơi nào đó, một phần thưởng, và vì vậy là chính sự phủ nhận của tự do. Đó là lý do tại sao bạn sẽ theo sau người nào đó, bởi vì bạn bám theo một trung gian mà nhờ đó bạn kiếm được – một trung gian là loại kỷ luật nào đó.

Nhưng người ta phải thấy sự kiện này rằng cái trí phải tuyệt đối được tự do – liệu có thể được hay không, đó là một vấn đề hoàn toàn khác hẳn – rằng phải có tự do: nếu không, bạn chỉ trở thành máy móc giống như bất kỳ cái máy được tôn vinh nào. Người ta phải thấy rất rõ ràng rằng tự do là cốt lõi. Và chỉ khi nào có tự do thì bạn mới có thể khám phá liệu có, hay không có, thượng đế hay cái gì đó vô hạn, vượt khỏi sự đo lường của con người. Thế là, bạn sẽ bắt đầu nghi ngờ mọi hệ thống, mọi uy quyền, mọi cấu trúc của xã hội. Và sự khủng hoảng đòi hỏi cái trí này. Chắc chắn, chỉ một cái trí như thế mới có thể tìm được sự thật là gì. Chỉ một cái trí như thế mới có thể tìm ra liệu có, hay liệu không có, cái gì đó vượt khỏi thời gian, vượt khỏi những sự việc sự vật mà con người đã sắp xếp vào chung trong sự suy nghĩ của anh ấy.

Tất cả việc này đòi hỏi năng lượng vô hạn, và bản thể của năng lượng này là phủ nhận của xung đột. Một cái trí bị mất hút trong xung đột không có năng lượng, dù là xung đột trong chính người ta hay xung đột bên ngoài với thế giới. Tất cả việc này đòi hỏi sự thâm nhập và đang hiểu rõ vô cùng. Và tôi hy vọng rằng chúng ta có thể thực hiện điều này: nhận biết sự kiện và theo đuổi sự kiện đến tận cùng và thấy liệu cái trí, cái trí của chúng ta, cái trí của bạn, có thể tự do thực sự.

New Delhi, ngày 14 tháng 2, 1962

Chúng ta phải có tự do, không phải tự do bằng từ ngữ, không phải tự do thuộc chính trị và cũng không phải tự do khỏi những tôn giáo có tổ chức. Tôi nghĩ rằng hầu hết những người mà đã nhận biết tình hình -thế giới đều vượt khỏi những phương cách được hệ thống hóa bằng từ ngữ này của sống; mặc dù những phương cách này đã có một ảnh hưởng trên bề mặt vào những sống của chúng ta. Nếu người ta phải tìm ra tự do là gì, người ta phải nghi ngờ mọi thứ, nghi ngờ mọi hệ thống – gia đình, tôn giáo, hôn nhân, truyền thống, những giá trị mà xã hội đã áp đặt vào chúng ta, giáo dục, toàn cấu trúc của tổ chức luân lý và xã hội. Thật ra, *chúng ta* nghi ngờ không phải để khám phá điều gì là sự thật, nhưng lại tìm ra một phương cách thoát khỏi, và thế là chúng ta không bao giờ được tự do thuộc tâm lý. Chúng ta quan tâm nhiều đến sự kháng cự, và không phải đến tự do. Tôi nghĩ hiểu rõ điều này rất quan trọng.

Saanen, ngày 31 tháng 7, 1962

Ngày hôm trước chúng ta đang nói về hành động không ý tưởng, như tôi đang vạch rõ, suy nghĩ là một phản hồi của ký ức của chúng ta; suy nghĩ luôn luôn bị giới hạn, bị quy định bởi quá khứ, và vì vậy nó không bao giờ có thể sáng tạo tự do.

Tôi nghĩ hiểu rõ sự kiện này rất quan trọng. Thuộc tâm lý không **tả** có tự do nếu qui trình phòng vệ của suy nghĩ không hoàn toàn được hiểu rõ. Và tự do – mà không là một phản ứng đối với hay một đối nghịch của không tự do – là cốt lõi; bởi vì chỉ trong tự do, người ta mới có thể khám phá. Chỉ khi nào cái trí hoàn toàn được tự do mới có thể có sự nhận biết sự thật là gì.

Sự thật không là cái gì đó mà có sự tiếp tục và có thể được duy trì qua thực hành hay kỷ luật, nhưng nó là cái gì đó phải được thấy trong một lóe sáng. Nhận biết sự thật này không hiện diện qua bất kỳ hình thức nào của suy nghĩ bị quy định, và vì vậy suy nghĩ không thể tương tượng, hình dung, hay hình thành công thức của sự thật là gì.

Muốn hiểu rõ hoàn toàn sự thật là gì, phải có tự do. Đối với hầu hết chúng ta, tự do chỉ là một từ ngữ, hay một phản ứng, hay một ý tưởng trí năng mà phục vụ như một tẩu thoát khỏi ngục tù của chúng ta, khỏi đau khổ của chúng ta, khỏi lề thói hàng ngày nhằm chấn **ta** chúng ta, nhưng đó

không là tự do gì cả. Tự do không hiện diện qua tìm kiếm nó; bởi vì bạn không thể tìm kiếm tự do, nó sẽ không được tìm ra. Tự do hiện diện chỉ khi nào chúng ta hiểu rõ toàn qui trình của cái trí mà tạo tác những rào cản riêng của nó, những giới hạn riêng của nó, những chiếu rọi riêng của nó từ một nền quá khứ bị quy định và đang quy định.

Rất cần thiết cho một cái trí tôn giáo thực sự phải hiểu rõ cái đó mà vượt khỏi từ ngữ, vượt khỏi suy nghĩ, vượt khỏi tất cả trải nghiệm. Và muốn hiểu rõ cái đó, ở cùng cái đó mà vượt khỏi tất cả trải nghiệm, muốn thấy nó trong chiều sâu thăm thẳm trong một lóe sáng, cái trí phải được tự do. Khái niệm, ý tưởng, khuôn mẫu, quan điểm, nhận xét, hay bất kỳ kỷ luật có công thức nào, ngăn cản sự tự do của cái trí. Và tự do này sáng tạo kỷ luật riêng của nó – không phải kỷ luật của tuân phục, của kiểm chế hay điều chỉnh, nhưng một kỷ luật mà không là kết quả của suy nghĩ, của động cơ.

Chắc chắn, trong một thế giới hỗn loạn nơi có quá nhiều xung đột và đau khổ, đó là một khăn cấp lạ thường khi phải hiểu rõ rằng tự do là điều kiện cốt lõi của cái trí con người – không phải sự tiện nghi, không phải một khoảnh khắc thoáng chốc của vui thú hay sự tiếp tục của vui thú đó, nhưng một tự do tổng thể, mà từ đó, một mình nó, có thể có hạnh phúc. Bởi vì hạnh phúc không là một kết thúc trong chính nó; giống như đạo đức, nó là một phó sản của tự do. Một người tự do là đạo đức, nhưng một người chỉ đang luyện tập đạo đức bằng cách tuân phục vào khuôn mẫu được thiết lập bởi xã hội không bao giờ có thể biết tự do là gì, và vì vậy không bao giờ có thể biết đạo đức.

Tôi muốn nói về chất lượng của tự do và thấy liệu chúng ta có thể cùng nhau thâm nhập vào nó, nhưng tôi không biết bạn lắng nghe điều gì đang được nói như thế nào. Liệu bạn chỉ lắng nghe những từ ngữ? Liệu bạn lắng nghe

với mục đích hiểu rõ, với mục đích trải nghiệm? Nếu bạn lắng nghe theo một trong hai cách này, vậy thì điều gì đang được nói sẽ chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Điều gì quan trọng là lắng nghe, không chỉ những từ ngữ, hay trong hy vọng của đang trải nghiệm chất lượng lạ thường này của tự do, nhưng lắng nghe không nỗ lực, không đấu tranh, cùng một ý thức của thanh thản. Nhưng điều này đòi hỏi một chất lượng nào đó của chú ý. Qua từ ngữ chú ý tôi có ý đang hiện diện toàn bộ ở đó cùng tất cả quả tim và cái trí của bạn. Và vậy là bạn sẽ tự khám phá cho chính bạn, nếu bạn lắng nghe như thế, rằng tự do này không là một việc phải được theo đuổi; nó không là kết quả của suy nghĩ hay của cảm xúc, những đòi hỏi kích động. Tự do hiện diện khi bạn không đang tìm kiếm nó và khi có chú ý tổng thể. Chú ý tổng thể là chất lượng của cái trí không có giới hạn, không có biên giới, và vì vậy có thể đang nhận biết mọi ấn tượng tinh tế, đang thấy và đang nghe mọi thứ. Và điều này có thể được thực hiện, nó không là điều gì đó khó khăn lắm. Nó khó khăn chỉ bởi vì chúng ta quá bị trói buộc trong những thói quen, và đó là một trong những vấn đề mà tôi muốn nói chuyện.

*

Chúng ta nghĩ rằng chúng ta có thể loại bỏ sự ganh tị từ từ và chúng ta thực hiện nỗ lực để xa rời nó từng chút một, thế là giới thiệu ý tưởng của thời gian. Chúng ta nói, “Tôi sẽ cố gắng loại bỏ sự ganh tị ngày mai, hay từng chút một sau đó,” và trong khoảng giữa chúng ta tiếp tục ganh tị. Những từ ngữ *cố gắng* và *trong khoảng giữa* hàm ý chính bản thể của thời gian, và khi bạn giới thiệu yếu tố của thời gian không có tự do khỏi thói quen. Hoặc bạn đập vỡ một thói quen ngay tức

khắc, hoặc nó tiếp tục, từ từ làm mờ dần cái trí và tạo ra những thói quen thêm nữa.

Lúc này, lẽ cái trí có thể lo ại bỏ ngay tức khắc ý tưởng của từ từ đến nơi nào đó, từ từ thay đổi cái gì đó, từ từ được tự do này? Đối với tôi, tự do không là một vấn đề của thời gian – không có ngày mai để loại bỏ sự ganh tị hay kiếm được đạo đức nào đó. Và nếu không có ngày mai, không có sợ hãi. Chỉ có một đang sống trọn vẹn trong ngay lúc này; tất cả thời gian đã kết thúc và vì vậy không có sự hình thành của thói quen. Qua từ ngữ *ngay lúc này* tôi có ý *ngay tức khắc*, và trạng thái ngay tức khắc này không là một phản ứng đến quá khứ cũng không là một lần tránh của tương lai. Chỉ có khoảnh khắc của sự nhận biết tổng thể; tất cả chú ý của người ta hiện diện ở đây trong ngay lúc này. Chắc chắn, tất cả sự tồn tại hiện diện trong ngay lúc này; dù bạn có sung sướng vô vàn, hay đau khổ vô cùng, hay bất kỳ tâm trạng nào, nó xảy ra chỉ trong ngay tức khắc. Nhưng qua ký ức, cái trí thâm lượm trải nghiệm từ quá khứ và chiếu rọi nó vào tương lai.

Nếu không có tự do khỏi quá khứ không có tự do gì cả, bởi vì cái trí không bao giờ mới mẻ, trong sáng, hồn nhiên. Chỉ cái trí hồn nhiên, trong sáng mới tự do. Tự do không liên quan gì đến tuổi tác, nó không liên quan gì đến trải nghiệm, và đối với tôi có vẻ rằng chính bản thể của tự do nằm trong đang hiểu rõ toàn hệ thống máy móc của thói quen, cả nhận biết được và không nhận biết được. Nó không là vấn đề của kết thúc thói quen, nhưng của thấy tổng thể cấu trúc của thói quen. Bạn phải quan sát làm thế nào thói quen được hình thành và làm thế nào, bằng phủ nhận hay kháng cự một thói quen, một thói quen khác được tạo ra. Điều gì phải quan tâm là nhận biết tổng thể thói quen; bởi vì nếu như thế, bạn sẽ tự thấy cho chính bạn, không còn sự hình thành của thói quen nữa. Kháng cự thói quen, đấu tranh với thói quen,

phủ nhận nó, chỉ cho sự tiếp tục đến thói quen. Khi bạn đấu tranh với một thói quen đặc biệt, bạn trao sự sống cho thói quen đó, và thế là chính đấu tranh với nó trở thành một thói quen thêm nữa. Nhưng nếu bạn chỉ nhận biết toàn cấu trúc của thói quen mà không kháng cự, vậy thì bạn sẽ phát giác rằng có tự do khỏi thói quen, và trong tự do đó một sự việc mới mẻ xảy ra.

Saanen, ngày 11 tháng 7, 1963

Mặc dù chúng ta nói về tự do, hầu hết chúng ta đều không muốn được tự do gì cả. Tôi không hiểu liệu bạn đã quan sát sự kiện này. Trong thế giới hiện đại – nơi xã hội được tổ chức cao độ, nơi có mỗi lúc một “tiến bộ” thêm nữa, nơi sự sản xuất những đồ vật quá nhiều và quá dễ dàng – người ta trở thành một nô lệ cho những sở hữu, cho những đồ vật, và trong chúng người ta tìm thấy sự an toàn. Và sự an toàn là tất cả mà chúng ta ao ước – an toàn vật chất và cảm xúc – vì vậy thực sự chúng ta không ao ước được tự do. Qua từ ngữ tự do tôi có ý tự do tổ ng thể, không phải tự do theo một giới hạn đặc biệt nào, và tôi nghĩ chúng ta nên đòi hỏi nó cho chính chúng ta, kiên trì cùng nó.

Tự do khác hẳn phản kháng. Phản kháng có nghĩa chống lại cái gì đó: bạn phản kháng chống lại cái gì đó và ủng hộ cái gì đó. Phản kháng là một phản ứng, nhưng tự do không thuộc phản ứng. Trong trạng thái của tự do, bạn không được tự do khỏi cái gì đó. Khoảnh khắc bạn được tự do khỏi cái gì đó, thật ra bạn đang chống lại cái gì đó đó; vì vậy bạn không được tự do. Tự do không là “khỏi cái gì đó,” nhưng trong chính nó cái trí là do. Thật là một cảm thấy lạ thường! – cho cái trí là tự do trong chính nó, biết tự do vì lợi ích riêng của chính nó.

Lúc này, nếu người ta không được tự do, tôi không thấy làm thế nào người ta có thể sáng tạo. Tôi không đang sử dụng từ ngữ sáng tạo đó trong ý nghĩa chật hẹp của một người vẽ một bức tranh, viết một bài thơ, hay sáng chế một cái máy. Đối với tôi, những con người như thế không sáng tạo gì cả. Họ có lẽ có cảm hứng trong khoảng thời gian nào đó, nhưng sáng tạo lại hoàn toàn khác hẳn. Sáng tạo chỉ có thể khi có tự do tổng thể. Trong trạng thái tự do đó có một phong phú, và lúc đó viết một bài thơ, vẽ một bức tranh, hay khắc trên một viên đá, có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn. Lúc đó nó không chỉ là tự diễn tả, nó không là kết quả của tuyệt vọng, nó không còn đang tìm kiếm một thị trường: nó là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Đối với tôi có vẻ rằng chúng ta nên đòi hỏi phải biết tự do tổng thể này, không chỉ trong chính chúng ta nhưng còn cả phía bên ngoài.

Vì vậy trước hết tôi nghĩ chúng ta nên phân biệt giữa tự do và phản kháng hay cách mạng. Tại cơ bản, phản kháng hay cách mạng là một phản ứng. Có phản kháng của phe cực tả chống lại chủ nghĩa tư bản, và phản kháng chống lại sự thống trị của giáo hội. Cũng có phản kháng chống lại chính thể công an, chống lại uy quyền của sự chuyên chế có tổ chức, nhưng hiện nay việc đó không mang lại lợi lộc gì cả, bởi vì họ giết chết bạn, khiến cho bạn bóc hơi một cách bí mật.

Đối với tôi, tự do là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Tự do không là một phản ứng, nhưng ngược lại là một trạng thái của cái trí mà hiện diện khi chúng ta hiểu rõ phản ứng. Phản ứng là sự đáp lại đến một thách thức; nó là vui thú, tức giận, sợ hãi, đau khổ thuộc tâm lý, và trong đang hiểu rõ cấu trúc rất phức tạp này của phản ứng, chúng ta sẽ bắt chợt bắt gặp tự do. Lúc đó bạn sẽ phát giác rằng tự do không là tự do khỏi tức giận, khỏi uy quyền, và vân vân. Nó là một trạng thái của

chính nó, để được trải nghiệm cho chính nó, và không phải bởi vì bạn đang chống lại cái gì đó.

Hầu hết chúng ta đều quan tâm đến sự an toàn riêng của chúng ta. Chúng ta muốn một đồng hành và hy vọng tìm được hạnh phúc trong một liên hệ đặc biệt; chúng ta muốn nổi tiếng, sáng tạo, diễn tả, bành trướng, tự thành tựu cho chính chúng ta; chúng ta muốn có quyền hành, địa vị, thanh danh. Trong một mức độ này hay mức độ kia, đó thực sự là điều gì mà tất cả chúng ta đều quan tâm; và rốt cuộc tự do, thượng đế, sự thật, tình yêu trở thành cái gì đó phải được tìm kiếm phỏng theo nó. Vì vậy, như tôi đã nói, tôn giáo của chúng ta là một sự việc bề mặt, một loại tiêu khiển mà không quan trọng gì lắm trong những sống của chúng ta. Chúng ta thỏa mãn bởi những thứ tầm thường và thế là không có sự tỉnh táo, sự nhận biết được cần đến để hiểu rõ qui trình phức tạp này, mà chúng ta gọi là sống. Sự tồn tại của chúng ta là một đấu tranh liên tục, một nỗ lực dốt nát vô tận – và để làm gì? Nó là một cái cũi mà chúng ta bị giam cầm trong đó, một cái chuồng mà chúng ta đã thiết lập từ những phản ứng riêng của chúng ta, từ những sợ hãi, những tuyệt vọng, những lo âu của chúng ta. Tất cả suy nghĩ của chúng ta là một phản ứng. Ngày hôm trước chúng ta đã thâm nhập vào điều này khi một câu hỏi được đưa ra: “Chức năng đúng đắn của suy nghĩ là gì?” Chúng ta đã thâm nhập nó rất kỹ càng, và chúng ta đã khám phá rằng tất cả suy nghĩ của chúng ta đều là một phản ứng, đáp trả của ký ức. Toàn cấu trúc của ý thức của chúng ta, của suy nghĩ của chúng ta, là căn bản, kho lưu trữ của những phản ứng của chúng ta. Chắc chắn, suy nghĩ không bao giờ có thể tạo ra tự do, bởi vì tự do không là kết quả của một phản ứng. Tự do không là sự khước từ những sự việc mà gây ra đau khổ cho chúng ta, nó cũng không là tách khỏi

những thứ mà trao tặng vui thú cho chúng ta và chúng ta đã trở thành những nô lệ cho chúng.

*

Lúc này, tự do thực sự duy nhất là tự do khỏi cái đã được biết. Làm ơn theo sát điều này một chút xíu. Nó là tự do khỏi quá khứ. Dĩ nhiên, cái đã được biết có vị trí của nó. Tôi phải biết những điều gì đó với mục đích để vận hành trong sống hàng ngày. Nếu tôi không biết tôi sống ở đâu, tôi sẽ bị lạc đường. Và có hiểu biết được tích lũy của khoa học, của y tế, của nhiều công nghệ, mà càng ngày càng đang được thêm vào. Tất cả hiểu biết đó đều ở bên trong cánh đồng của cái đã được biết, và nó có vị trí của nó. Nhưng cái đã được biết luôn luôn thuộc máy móc. Mọi trải nghiệm mà bạn đã có, dù trong quá khứ xa xôi hay chỉ mới ngày hôm qua, đều ở bên trong cánh đồng của cái đã được biết, và từ nền quá khứ đó bạn công nhận tất cả những trải nghiệm thêm nữa. Trong cánh đồng của cái đã được biết, có quyền luyện, cùng những sợ hãi của nó, những thất vọng của nó, và cái trí mà bị giam cầm trong cánh đồng này, dù bao quát, dù rộng rãi, không được tự do. Nó có lẽ viết những quyển sách rất tinh tế, nó có lẽ biết đường đi tới mặt trăng, nó có lẽ sáng chế những cái máy tinh vi và phức tạp nhất – nếu bạn đã từng thấy chúng bạn sẽ biết chúng kỳ diệu đến chừng nào – nhưng nó vẫn còn bị giam cầm bên trong cánh đồng của cái đã được biết.

*

Lúc này, tự do khỏi tất cả điều đó là tự do khỏi cái đã được biết; nó là trạng thái của một cái trí mà nói, “Tôi không biết,”

và không đang tìm kiếm một đáp án. Một cái trí như thế hoàn toàn không đang tìm kiếm, không đang mong chờ và chỉ trong trạng thái này bạn mới có thể nói, “Tôi hiểu rõ.” Chỉ trong trạng thái này cái trí mới tự do, và từ trạng thái đó bạn mới có thể quan sát những sự vật sự việc đã được biết – nhưng không phải cách ngược lại. Từ cái đã được biết, bạn không thể thấy cái không biết được, nhưng khi một lần bạn đã hiểu rõ trạng thái của một cái trí mà được tự do – đó là cái trí mà nói, “Tôi không biết” và vẫn còn không đang biết, và thế là hồn nhiên – từ trạng thái đó bạn có thể vận hành, bạn có thể là một công dân, bạn có thể lập gia đình, hay bất kỳ điều gì bạn muốn. Lúc đó điều gì bạn làm đều thích hợp, đều có ý nghĩa trong sống. Nhưng chúng ta lại ở bên trong cánh đồng của cái đã được biết, cùng tất cả những xung đột, những đấu tranh, những tranh luận, những đau khổ của nó, và từ cánh đồng đó chúng ta ó gấn g tìm ra cái không biết được; thế là chúng ta thực sự không đang tìm kiếm tự do. Điều gì chúng ta muốn là sự tiếp tục, sự lan rộng của cùng sự việc cũ kỹ: cái đã được biết.

*

Lần đầu tiên nếu bạn đang nghe câu phát biểu rằng bạn phải được tự do khỏi sự suy nghĩ, bạn có lẽ nói, “Lão già tội nghiệp, lão già điên khùng.” Nhưng ầu bạn thực sự lắng nghe, không chỉ lần này nhưng suốt nhiều năm và một số người các bạn có lẽ đã đọc về nó, bạn sẽ biết rằng điều gì đang được nói có một sức sống lạ thường, một sự thật xuyên thấu. Chỉ một cái trí đã tự làm trống không chính nó khỏi cái đã được biết mới là sáng tạo. Đó là sáng tạo. Cái gì nó sáng tạo không liên quan gì đến nó. Tự do khỏi cái đã được biết là

trạng thái của một cái trí mà ở trong sáng tạo. Làm thế nào một cái trí ở trong sáng tạo có thể quan tâm đến chính nó? Vì vậy, muốn hiểu rõ trạng thái của cái trí đó, bạn phải biết về chính bạn, bạn phải theo dõi qui trình suy nghĩ riêng của bạn – quan sát nó, không phải thay đổi nó, không phải điều chỉnh nó, nhưng chỉ quan sát nó như bạn thấy chính bạn trong một cái gương. Khi có tự do, lúc đó bạn có thể sử dụng hiểu biết và nó sẽ không hủy diệt nhân loại. Nhưng khi không có tự do và bạn lợi dụng hiểu biết, bạn tạo ra đau khổ cho mọi người, dù bạn ở Nga, Mỹ, Trung quốc, hay bất kỳ nơi nào. Tôi gọi một cái trí nghiêm túc là nhận biết sự xung đột của cái đã được biết và không bị trói buộc trong nó, không đang cố gắng bổ sung, hoàn thiện cái đã được biết; bởi vì trên con đường đó không có kết thúc cho đau khổ và phiền muộn.

Madras, ngày 15 tháng giêng, 1964

Tự do – là tự do – đang trở nên mỗi lúc một khó khăn. Bởi vì xã hội trở nên rất phức tạp và bởi vì công nghiệp hóa trở nên rộng rãi hơn và sâu sắc hơn và có tổ chức hơn, càng ngày càng có ít tự do hơn cho con người. Như người ta quan sát, khi chính thể trở thành có quyền hành nhất, khi có sự thịnh vượng xã hội, sự chăm sóc cho tình trạng thịnh vượng của những công dân quá hoàn toàn đến độ càng ngày càng có ít tự do, phía bên ngoài. Và phía bên ngoài người ta trở thành một nô lệ cho xã hội, cho áp lực của xã hội; trong áp lực của sự tồn tại có tổ chức này, không còn có sự tồn tại thuộc bộ lạc nhưng chỉ còn có sự kiểm soát tập trung, có tổ chức, và công nghiệp hóa. Phía bên ngoài, càng ngày càng có ít tự do. Nơi nào có nhiều “tiến bộ” bao nhiêu, có ít tự do bấy nhiêu. Điều này rõ ràng, như bạn thấy trong mọi quốc gia đang trở nên phức tạp nhiều hơn, có tổ chức nhiều hơn.

Vì vậy phía bên ngoài, có áp lực của sự kiểm soát, sự định hình cái trí của cá thể – thuộc công nghệ, thuộc công nghiệp. Bởi vì phía bên ngoài bị giam cầm như thế, tự nhiên phía bên trong, thuộc tâm lý, có khuynh hướng để trở thành mỗi lúc một cố thủ trong một khuôn mẫu đặc biệt của sự tồn tại. Lại nữa, đây là một sự kiện hiển nhiên. Vì vậy, đối với một người mà dư thừa sự nghiêm túc để tìm ra liệu có một sự việc như sự thật, để tìm ra sự thật là gì – sự thật không phải

được sắp xếp vào chung bởi con người trong sợ hãi của anh ấy, trong tuyệt vọng của anh ấy; sự thật mà không là một truyền thống, một lặp lại, một thứ mà là dụng cụ của sự tuyên truyền – để tìm ra cái đó, phải có tự do tổng thể. Có lẽ, phía bên ngoài, không thể có tự do; nhưng phía bên trong, phải có tự do tuyệt đối.

Và hiểu rõ nghi vấn của tự do này là một trong những điều khó khăn nhất. Tôi không hiểu liệu bạn đã thâm nhập vào nó, hay thậm chí liệu bạn đã từng suy nghĩ về nó. Bạn có biết được tự do có nghĩa gì? Qua từ ngữ tự do, tôi không có ý sự giải thoát, sự tự do thuộc ý tưởng, trừu tượng – điều đó quá trừu tượng, quá xa vời; nó có lẽ là sự sáng chế của một cái trí đang tuyệt vọng, đang sợ hãi, đang đau khổ, và việc đó đã cấu trúc theo từ ngữ một khuôn mẫu, hy vọng đạt được một trạng thái bằng từ ngữ chứ không là một thực sự. Chúng ta đang nói về tự do, không trong trừu tượng nhưng thực sự; chúng ta đang nói về tự do hàng ngày, phía bên trong, mà trong nó, thuộc tâm lý, không có ngục tù cho bất kỳ thứ gì. Liệu điều đó có thể xảy ra được? Thuộc lý thuyết và thuộc ý tưởng nó có thể xảy ra được. Nhưng chúng ta không quan tâm đến những ý tưởng, những lý thuyết, những hy vọng thuộc tôn giáo phỏng đoán: chúng ta quan tâm đến những sự kiện.

*

Sự thật mà được biểu lộ bởi một người khác hay được diễn tả bởi một người khác hay được kể lại bởi một người khác – dù thông minh, thông thái đến chừng nào – không là sự thật. Bạn phải tìm ra nó; bạn phải hiểu rõ nó. Tôi rút lại từ ngữ tìm được đó – bạn không thể tìm được sự thật; bạn không thể, cố ý, cố ý thức, khởi sự để tìm ra nó. Bạn phải bắt chợt bắt gặp

sự thật một cách lặng lẽ, một cách vô tình. Nhưng bạn không thể bắt chợt bắt gặp nó nếu cái trí của bạn, nếu tinh thần của bạn, tổng thể và trọn vẹn không được tự do phía bên trong.

Muốn khám phá tất kỳ điều gì, thậm chí trong lãnh vực khoa học, cái trí phải được tự do. Cái trí phải không bị giới hạn để thấy cái gì đó mới mẻ. Nhưng bất hạnh thay, hầu hết những cái trí của chúng ta đều không trong sáng, tươi trẻ, hồn nhiên – để trông thấy, để quan sát, để hiểu rõ. Chúng ta ngập tràn những trải nghiệm, không chỉ những trải nghiệm mà người ta đã thu lượm mới đây – qua từ ngữ “mới đây” tôi có ý trong khoảng năm mươi, sáu mươi, hay một trăm năm vừa qua – nhưng còn cả trải nghiệm của con người, vô tận thời gian. Chúng ta bị nghẹt cứng bởi tất cả mọi sự việc mà là hiểu biết của chúng ta, có ý thức hay không ý thức; hiểu biết có ý thức là điều gì chúng ta đã thu lượm nhờ vào giáo dục trong thế giới hiện đại, tại thời điểm hiện nay.

*

Vì vậy, một cái trí mà muốn hiểu rõ sự thật là gì phải thấu triệt, không phải thuộc ý tưởng, toàn ý nghĩa của tự do là gì. Tự do không là sự giải thoát trong thế giới thiên đàng nào đó, nhưng là tự do của hàng ngày, tự do khỏi ganh tị, tự do khỏi quyền uy, tự do khỏi tham vọng, tự do khỏi ganh đua – mà là “nhiều hơn,” “tôi phải tốt lành hơn,” “tôi là cái này và tôi phải trở thành cái kia.” Nhưng khi bạn quan sát bạn là gì, không có đang trở thành cái gì đó khác hơn bạn là gì; vậy thì có một thay đổi tức khắc của cái là.

Vì vậy một cái trí muốn đi rất xa phải bắt đầu rất gần. Nhưng bạn không thể đi rất xa nếu bạn chỉ diễn tả bằng từ ngữ điều gì đó mà con người đã sáng chế như sự thật, như

thượng đế. Bạn phải bắt đầu rất gần và đặt nền tảng. Và thậm chí để đặt nền tảng đó, phải có tự do. Vì vậy bạn đặt nền tảng của bạn trên tự do, *trong* tự do. Vẫn vậy, nó không còn là một nền tảng; nó là một chuyển động – nó không là cái gì đó đứng yên.

Chỉ khi nào cái trí đã hiểu rõ bản chất lạ lùng của hiểu biết, tự do, học hành, thì xung đột mới kết thúc; chỉ đến lúc đó cái trí mới trở nên rất rõ ràng, chính xác. Nó không bị trói buộc trong những quan điểm, trong những nhận xét; nó ở trong một tình trạng của chú ý, và vì vậy nó ở trong một tình trạng của học hành và năng lượng nguyên vẹn. Chỉ khi nào cái trí bất động thì nó mới có thể học hành – “không phải học hành về cái gì?” Chỉ khi nào cái trí bất động mới có thể học hành, và điều gì quan trọng không phải là nó học hành về cái gì, nhưng tình trạng của học hành, tình trạng của yên lặng mà trong đó nó đang học hành.

Bombay, ngày 16 tháng 2, 1964

Từ ngữ *tự do* đã bị nhồi nhét đầy nghẹt ý nghĩa, thuộc chính trị, thuộc tôn giáo, thuộc xã hội, và trong mọi kiểu cách. Thật ra từ ngữ đó là một từ ngữ lạ thường cùng một ý nghĩa và chiều sâu vô hạn; chúng ta đã nhồi nhét nó, giống như từ ngữ “tình yêu,” bằng tất cả mọi loại ý nghĩa. Có tự do chính trị, tự do xã hội, tự do của cơ hội để làm việc; có tự do khỏi những niềm tin, những giáo điều thuộc tôn giáo; tự do khỏi những trách nhiệm, những vấn đề, những lo âu, những sợ hãi ngay lập tức; tự do khỏi quá nhiều sự việc mà cái trí thêm khát. Và chúng ta đã thiết lập một cấu trúc từ ngữ mà trao tặng chúng ta hình dáng bên ngoài của tự do, nhưng chúng ta không bắt được tự do thực sự là gì, cảm thấy nó, không phải tranh luận về nó, không phải định nghĩa nó, không phải nói, “Ông có ý gì qua từ ngữ tự do?” Chúng ta không biết chất lượng của nó, cảm thấy của nó, sự đòi hỏi cho nó – không phải tại bất kỳ mức độ đặc biệt nào nhưng tổng thể.

Nếu không có tự do tổng thể, mọi nhận biết, mọi quan tâm khách quan, đều bị biến dạng. Chỉ con người được tự do tổng thể mới có thể nhìn ngắm và hiểu rõ ngay tức khắc. Thật ra, tự do hàm ý, đúng chữ, trống không hoàn toàn của cái trí. Tuyệt đối trống không toàn nội dung của cái trí – đó là tự do thực sự. Tự do không là sự phản kháng khỏi những hoàn

cảnh, mà đi nữa chỉ nu ôi dưỡng những hoàn cảnh khác, những ảnh hưởng thuộc môi trường sống khác, mà khiến cho cái trí trở thành nô lệ. Chúng ta đang nói về tự do mà hiện diện một cách tự nhiên, một cách dễ dàng, không cần van xin, khi cái trí có khả năng vận hành tại mức độ tột đỉnh của nó.

Hầu hết những bộ não của chúng ta đều lười biếng. Những bộ não của chúng ta đã dày đặc, đã bị khiến cho mờ dần qua giáo dục, qua chuyên biệt hóa, qua xung đột, qua mọi hình thức của đấu tranh thuộc tâm lý phía bên trong cũng như những ép buộc phía bên ngoài. Những bộ não của chúng ta vận hành chỉ khi nào có một khủng hoảng tức khắc. Nhưng ngược lại chúng ta sống trong một tình trạng của sống đều đều, mê muội, đang vận hành lười biếng cùng những công việc và những nhiệm vụ của chúng ta; vì thế những bộ não của chúng ta không sắc bén, tỉnh táo, vùn vụt, nhạy cảm, không vận hành tại khả năng tột đỉnh của chúng.

Nếu bộ não không vận hành tại khả năng tột đỉnh của nó, nó không ~~tự~~ tự do. Bởi vì một cái trí nhỏ nhen, tầm thường, nông cạn, giới hạn, mờ dần chỉ phản ứng đến môi trường sống của nó, và qua phản ứng đó nó trở thành một nô lệ đối với môi trường sống đó. Và từ việc này phát sinh toàn vấn đề của tẩu thoát khỏi môi trường sống và không là một nô lệ đối với mọi hình thức của ảnh hưởng, hướng dẫn, thôi thúc. Vì vậy, điều gì quan trọng là chất lượng của cảm thấy hoàn toàn tự do.

Có hai loại tự do: một là tự do khỏi cái gì đó, mà là một phản ứng; và loại khác không là một phản ứng, nó là “tự do.” Tự do khỏi cái gì đó là một đáp trả, đang phụ thuộc vào sự chọn lựa riêng của chúng ta, vào tính cách của chúng ta, vào khí chất của chúng ta, vào những hình thức khác nhau của tình trạng bị quy định. Giống như một cậu trai đang phản

kháng xã hội – cậu ấy muốn được tự do. Hay một người chồng muốn được tự do khỏi người vợ của anh ấy, hay một người vợ khỏi người chồng; hay muốn được tự do khỏi tức giận, ghen tuông, ganh tị, thất vọng. Đó là tất cả những phản ứng, những đáp trả đến những hoàn cảnh trước mặt, mà ngăn cản bạn không đang vận hành một cách tự do, một cách trôi chảy.

Chúng ta muốn sự giải thoát cá nhân. Và sự giải thoát đó bị phủ nhận trong một xã hội nơi những nhiều hơn, những phong tục, những thói quen, những truyền thống lại quan trọng cực kỳ; lúc đó có một phản kháng. Hay có một phản kháng chống lại sự độc tài. Vì vậy, có nhiều hình thức khác nhau của phản kháng, những đáp trả đến những đòi hỏi lập tức. Thật ra đó không là tự do gì cả, bởi vì mỗi phản ứng nuôi dưỡng những phản ứng thêm nữa, mà tạo ra những môi trường sống thêm nữa và qua đó cái trí lại trở thành một nô lệ, vì vậy có một lặp lại liên tục của phản kháng, bị trói buộc bởi những hoàn cảnh, phản kháng chống lại những hoàn cảnh đó và vân vân, vô tận.

Chúng ta đang nói về một tự do mà không là một phản ứng. Cái trí mà tự do không là một nô lệ cho bất kỳ thứ gì, cho bất kỳ hoàn cảnh nào, cho bất kỳ lễ thói đặc biệt nào; mặc dù nó được chuyên môn hóa vào một công việc thuộc chức năng nào đó, nó không là một nô lệ cho điều đó, nó không bị giam cầm trong khe rãnh đó; mặc dù nó sống trong xã hội, nó không thuộc về xã hội. Và một cái trí đang tự làm trống không chính nó khỏi mọi tích lũy, khỏi những phản ứng hàng ngày, luôn luôn – chỉ một cái trí như thế mới có thể tự do.

Chúng ta ồng bằng hành động. Hành động là bắt buộc, nó là cần thiết. Có hành động được sinh ra từ ý tưởng và có hành động được sinh ra từ tự do. Chúng ta áp sửa

thâm nhập vào điều gì đó mà cần đến sự nhanh nhạy của bộ não của bạn, không phải đồng ý của bạn hay không đồng ý của bạn. Ngôi nhà đang cháy, thế giới đang cháy, đang bùng bùng, đang tự hủy diệt chính nó, và phải có hành động. Và hành động đó không lệ thuộc vào những ý tưởng về đám cháy của bạn, về kích cỡ của cái xô nước hay bạn sẽ làm gì. Bạn hành động để dập tắt đám cháy đó. Muốn dập tắt đám cháy đó, bạn không thể có những ý tưởng về đám cháy đó: người nào khiến cho ngôi nhà bị cháy, bản chất của đám cháy là gì, vân vân và vân vân đang phỏng đoán về đám cháy. Phải có hành động tức khắc. Điều này có nghĩa cái trí phải trải qua một thay đổi hoàn toàn.

Thuộc sinh học, con người đã sống gần hai triệu năm. Anh ấy đã tích lũy quá nhiều trải nghiệm, quá nhiều hiểu biết, và đã sống qua quá nhiều nền văn minh, quá nhiều áp lực và căng thẳng. Bạn là con người đó, dù bạn biết điều đó hay không. Dù bạn thừa nhận nó hay không, bạn là con người đó, bạn là kết quả của hai triệu năm. Hoặc bạn tiếp tục tiến hóa chậm chậm qua đau khổ, phiền muộn, lo âu, mọi loại xung đột, vô tận, hoặc bạn thoát khỏi dòng chảy này, tại bất kỳ thời điểm nào, giống như nhảy khỏi một con thuyền để lên bờ sông – bạn có thể thực hiện công việc đó tại bất kỳ thời điểm nào. Và chỉ cái trí tự do mới có thể thực hiện công việc đó.

*

Muốn hiểu rõ tự do và hành động là gì, bạn phải hiểu rõ toàn qui trình của sự suy nghĩ riêng của bạn; đó là, bạn phải biết về chính bạn. Và đó là một trong những nhiệm vụ khó khăn nhất mà bạn có thể thực hiện được. Bởi vì biết về chính người ta hàm ý một cái trí có khả năng tự nhìn ngắm vào

chính nó mà không có sự hiểu biết cũ kỹ nó đã thấm lượm được. Nếu bạn nhìn ngắm vào chính bạn bằng sự hiểu biết mà bạn đã có, vậy thì bạn chỉ đang chiếu rọi hay đang diễn giải điều gì bạn thấy tùy theo quá khứ, và thế là không đang nhìn ngắm vào chính bạn. Vì vậy, để nhìn ngắm vào chính bạn đòi hỏi một trong sáng của cái trí từng giây phút. Đó là nơi sự gian nan hiện diện. Làm ơn hãy hiểu rõ điều này. Bởi vì lúc này nếu bạn không hiểu rõ điều gì đang được nói, vậy thì khi tôi thâm nhập vào nghi vấn của tự do, bạn sẽ không thể thâm nhận nó và thâm nhập nó.

*

Nếu chúng ta nhìn ngắm vào chính chúng ta, chúng ta sẽ phát giác rằng hầu hết chúng ta đều phản ứng tùy theo sự hiểu biết của chúng ta, tùy theo sự trải nghiệm, tùy theo tình trạng bị quy định của chúng ta hoặc như một người Ấn giáo, hoặc một người Phật giáo, hoặc một người Thiên chúa giáo, hoặc một người Cộng sản, hoặc một chuyên viên, hoặc một con người gia đình. Một người như thế đã thấm lượm nhiều trải nghiệm, và bởi vì đã tích lũy, anh ấy phản ứng. Và cùng hiểu biết đó anh ấy nhìn ngắm vào chính anh ấy. Sau đó anh ấy nói, “Điều này tốt,” “Điều này xấu,” “Điều này tôi phải giữ gìn,” “Điều này tôi phải loại bỏ.” Khi anh ấy làm việc đó, anh ấy không đang nhìn ngắm vào chính anh ấy; anh ấy chỉ đang chiếu rọi sự hiểu biết của anh ấy vào điều gì anh ấy thấy, và đang diễn giải hay đang giải thích điều gì anh ấy thấy tùy theo tình trạng bị quy định, trải nghiệm, hiểu biết của anh ấy.

*

Làm ơn hãy nhìn ngắm vào chính bạn. Hãy thấy cái trí của bạn đã trở thành vô cảm ra sao. Khi bạn có một cảm thấy của vui thú hay đau khổ, của một hân hoa n tự phát về cái gì đó, khoảnh khắc bạn cảm thấy nó liền có một phản ứng tức khắc đến nó bằng cách đặt tên nó; bạn đặt tên nó ngay tức khắc. Làm ơn, theo sát điều này, hãy quan sát nó trong chính bạn. Bởi vì nếu bạn không theo sát tất cả điều này, khi tôi nói về tự do, nó sẽ không có ý nghĩa gì cho bạn. Tôi đang nói về một cái trí mà không đặt tên. Khi bạn có một cảm thấy, bạn đặt tên nó ngay tức khắc, bạn cho nó một cái tên. Chính qui trình của đặt tên nó là trạng thái của không-quan sát. Bạn đặt tên nó với mục đích để cố định nó như một trải nghiệm trong ký ức của bạn, và sau đó, ngày hôm sau, ký ức đó, mà đã trở thành máy móc, luôn nó được lặp lại. Thế là khi bạn nhìn ngắm cảnh hoàng hôn ngày hôm sau, nó không là một quang cảnh mà bạn nhìn ngắm một cách tự phát, ngày đầu tiên. Vì vậy qui trình đặt tên của bất kỳ cảm thấy nào, trong bất kỳ quan sát nào, ngăn cản bạn không đang nhìn ngắm.

*

Và biết về chính bạn là công việc gian nan nhất mà bạn có thể khởi sự. Bạn có thể đi tới mặt trăng, bạn có thể làm mọi thứ trong sống, nhưng nếu bạn không biết về chính bạn, bạn sẽ dờ dẫm, dốt nát, trống rỗng. Mặc dù bạn có lẽ có chức năng như một thủ tướng hay một kỹ sư loại giỏi hay một chuyên gia tuyệt vời, bạn chỉ đang vận hành một cách máy móc. Vì vậy, hãy cảm thấy sự quan trọng, sự nghiêm túc của đang biết về chính bạn – không phải điều gì những con người đã nói về bạn, liệu bạn là cái tôi cao quý hay cái tôi thấp hèn. Hãy xóa sạch những thứ mà những con người đã nói, và hãy

quan sát những cái trí riêng của bạn và những quả tim riêng của bạn, và từ đó vận hành.

*

Tất cả những lý tưởng của chúng ta, dù siêu phàm ra sao, dù tuyệt vời ra sao, dù đẹp đẽ ra sao, đều không có ý nghĩa. Bởi vì chúng gây ra sự xung đột giữa cái gì là và cái gì nên là. Điều gì quan trọng là cái gì là, và không phải cái gì nên là. Làm ơn hãy hiểu rõ sự kiện tâm lý rất đơn giản này: điều gì quan trọng là cái gì là. Bạn tức giận, bạn bạo lực, bạn hung dữ, bạn đáng ghét, bạn không thích, và bạn bảo vệ sự an toàn của bạn bằng bất kỳ giá nào – đây là những sự kiện, không phải không bạo lực của bạn, *không sát sinh*, mà hoàn toàn vô lý. Khi bạn quan sát cái gì là, mà không có lý tưởng – mà là một xao nhãng khỏi cái gì là, một lần tránh khỏi cái gì là – lúc đó hoặc bạn nói, “Ồ, tôi chấp nhận cái gì là và sẽ sống cùng nó, đau khổ cùng nó,” hoặc bạn có một hành động trực tiếp vào nó, hoặc nó có một hành động trực tiếp vào bạn. Vì vậy, điều gì quan trọng là có thể quan sát thực sự cái gì là – dù bạn tức giận, tham dục, thèm khát cái này và cái kia. Bạn biết những con người là gì phía bên trong. Nhìn ngắm nó mà không đang đặt tên nó, mà không đang nói, “Tôi tức giận, tôi phải không tức giận,” nhưng chỉ nhìn ngắm nó, biết nó có nghĩa gì, chiều sâu, cảm thấy lạ thường nằm sau tất cả những tinh tế, những kín đáo – nếu bạn nhìn ngắm như thế, vậy thì bạn sẽ thấy rằng từ nhìn ngắm đó có tự do, và từ tự do đó có hành động tức khắc.

Cái trí hồn nhiên có không gian như một đứa trẻ trong tử cung của người mẹ. Nhưng một cái trí bị nghẹt cứng, bị trĩu nặng bởi những thất vọng, những sợ hãi, những hận hoan, những vui thú – một cái trí như thế không bao giờ

trống không, và vì vậy không có gì mới mẻ cho nó, không thứ gì mới mẻ có thể đến. Chỉ trong trống không đó thì một sự việc mới mẻ, một thay đổi mới mẻ, có thể xảy ra. Trống không này, không gian này, là tự do. Và muốn không gian đó hiện diện, bạn phải hiểu rõ toàn cấu trúc của chính bạn, tầng ý thức bên ngoài và tầng ý thức bên trong.

Và vì vậy, tự do không là một phản ứng. Tự do là một trạng thái của đang hiện diện. Tự do là một đang cảm thấy. Bạn phải giải thoát chính bạn, làm tự do chính bạn, ngay cả trong những sự việc nhỏ nhen: bạn đang chi phối người vợ của bạn, hay người vợ của bạn đang chi phối bạn, hay những tham vọng của bạn, những tham lam của bạn, những ganh tị của bạn. Khi bạn xóa sạch tất cả những điều đó, không cần thời gian và bàn luận nó; vậy thì bạn sẽ thấy, mà không phân tích, mà không những tâm trạng và những đòi hỏi nội tâm, chỉ nhìn ngắm – thấy những sự việc như chúng là mà không tự thương xót, mà không ham muốn thay đổi nó, chỉ nhìn ngắm – sẽ có không gian đó.

Và khoảnh khắc có không gian không bị ô uế bởi xã hội đó, vậy thì trong trạng thái đó có một thay đổi, một thay đổi xảy ra. Và bạn cần một thay đổi trong thế giới này, bởi vì thay đổi đó là sự ra đời của cá thể. Và chỉ cá thể mới có thể làm điều gì đó trong thế giới này, sáng tạo một cách mạng tổng thể, một biến đổi tổng thể, một thay đổi tổng thể. Điều gì chúng ta cần trong thế giới này tại thời điểm hiện nay là một cá thể được sinh ra từ trống không này.

Bombay, ngày 1 tháng 3, 1964

Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Chúng ta tìm kiếm sự giúp đỡ bởi vì chúng ta đang ở trong tình trạng đau khổ, hoang mang, xung đột, và chúng ta muốn được giúp đỡ. Chúng ta muốn người nào đó bảo cho chúng ta phải làm gì. Chúng ta muốn sự hướng dẫn nào đó; chúng ta muốn cầm tay người nào đó trong ôi tăm này mà sẽ dắt chúng ta đến ánh sáng. Chúng ta quá hoang mang, chúng ta không biết nương dựa vào đâu. Giáo dục, tôn giáo, những người lãnh đạo, những vị thánh – tất cả những thứ này đã hoàn toàn thất bại, và tuy nhiên, bởi vì chúng ta đang đau khổ, bởi vì có xung đột và hoang mang, chúng ta hướng về người nào đó để giúp đỡ chúng ta. Và có thể đó là lý do tại sao hầu hết các bạn ở đây, hy vọng trong cách nào đó thoát khỏi sự thật, hy vọng trong cách nào đó được dẫn đến vẻ đẹp của sống đó.

Lúc này, nếu bạn sẵn lòng lắng nghe bằng tai phía bên trong của bạn, bằng sự rõ ràng, bạn sẽ thấy rằng không có sự giúp đỡ. Người nói không thể giúp đỡ bạn; ông ta chối từ giúp đỡ bạn. Làm ơn hãy hiểu rõ điều này. Theo cùng nó chậm chậm. Ông ta, một cách tổng thể, hoàn toàn chối từ giúp đỡ bạn.

Điều gì bạn muốn là duy trì sự thoái hóa, sống trong thoái hóa, và nhận được sự giúp đỡ trong thoái hóa đó. Bạn muốn được giúp đỡ một chút xíu để sống thoải mái, xúc tiến

những tham vọng của bạn, những phương cách của bạn, những ganh tị của bạn, những hung tợn của bạn; tiếp tục sự tồn tại hàng ngày của bạn, và vẫn vậy bổ sung nó một chút ít – trở nên giàu có thêm một chút, thoải mái hơn một chút, hạnh phúc thêm một chút. Đó là tất cả mà bạn muốn: một việc làm tốt hơn, một chiếc xe hơi đẹp hơn, một chức vụ quan trọng hơn. Bạn thực sự không muốn được tự do khỏi đau khổ một cách tổng thể, hoàn toàn. Bạn không muốn tìm ra tình yêu là gì, và vẻ đẹp của nó, sự bao la của nó. Bạn không muốn tìm ra sáng tạo là gì.

Điều gì bạn muốn là được giúp đỡ để tiếp tục trong một hình thức được bổ sung, trong thế giới khốn khổ này, cùng những xấu xa của những sống của bạn, cùng những hung dữ của sự tồn tại của bạn, cùng sự xung đột hàng ngày của bạn. Đó là tất cả mà bạn biết; bạn bám chặt việc đó và bạn muốn việc đó được bổ sung. Và bất kỳ người nào giúp đỡ bạn sống trong cánh đồng đó, bạn nghĩ ông ấy là một người vĩ đại; ông ấy là một vị thánh; ông ấy là một người cứu rỗi tuyệt vời.

Vì vậy, người nói thừa rằng ông ta không đang trao tặng bạn sự giúp đỡ. Nếu bạn tìm kiếm sự giúp đỡ từ người nói, bạn đã sai lầm rồi. Không có sự giúp đỡ từ bất kỳ người nào, thuộc bất kỳ loại nào – đó là một điều kinh hoàng phải nhận ra cho chính người ta. Bạn phải nhận ra sự kiện kinh hoàng, bi thảm này rằng bạn, như một con người, phải hoàn toàn đứng trên hai bàn chân riêng của bạn; không có những quyền kinh thánh, không có những người lãnh đạo, không thứ gì có thể cứu rỗi bạn; bạn phải tự cứu rỗi chính bạn. Bạn biết khi bạn nhận ra sự kiện đó nó sẽ tác động ra sao? Nó là một sự kiện. Khi bạn thực sự nhận ra sự kiện đó, hoặc bạn chìm sâu thêm nữa trong sự thoái hóa của bạn, hoặc chính sự kiện đó trao tặng bạn năng lượng lạ thường để phá vỡ mạng

lưới của cấu trúc thuộc tâm lý của xã hội – phá vỡ, đập tan mọi thứ. Và sau đó bạn sẽ không bao giờ tìm kiếm, bởi vì bạn tự do.

Một người tự do, một người mà không sợ hãi, một người mà có một cái trí rõ ràng, một người mà quả tim đầy sức sống, mạnh mẽ, năng động – anh ấy không muốn sự giúp đỡ. Và chúng ta, bạn và tôi, phải hoàn toàn đứng một mình, một cách tổng thể, không có sự giúp đỡ từ bất kỳ người nào. Bạn đã tìm kiếm sự giúp đỡ thuộc chính trị, thuộc tôn giáo từ những đạo sư, từ xã hội trong mọi phương cách; tất cả họ đã phản bội bạn. Đã có những cách mạng – những cách mạng chính trị và kinh tế, chủ nghĩa cộng sản, những cách mạng xã hội. Chúng không là những đáp án; chúng không thể giúp đỡ bạn, bởi vì chúng sẽ mang lại chuyên chế nhiều thêm, nô lệ nhiều thêm.

Chỉ khi nào bạn đòi hỏi tự do tổng thể và duy trì tự do đó thì bạn mới tìm được, qua một cái gì đó gần như đang vận hành, sự thật, và chính sự thật đó mới khiến cho con người tự do – không phải thứ gì khác. Và một trong những sự việc khó khăn nhất phải nhận ra là, bạn phải hoàn toàn một mình, tuyệt đối một mình.

Chỉ con người tự do mới có thể đồng hợp tác. Và chính con người tự do mới nói: Tôi ~~ẽ~~ không đồng hợp tác. Đồng hợp tác, như nó thông thường được hiểu, hàm ý đồng hợp tác quanh một người, quanh một ý tưởng, hay một không tưởng, quanh uy quyền của một người, hay uy quyền của một ý tưởng như Chính thể. Nếu bạn quan sát loại đồng hợp tác này, nó không là đồng hợp tác gì cả, nó là kiếm lợi lộc lẫn nhau; và khi uy quyền thay đổi, bạn thay đổi với mục đích kiếm được những lợi lộc từ việc đó; thế là, nó là một hình thức bắt buộc của sự điều chỉnh.

Chúng ta đang nói về đồng hợp tác mà hoàn toàn khác hẳn, bởi vì con người phải đồng hợp tác. Chúng ta không thể sống nếu không có đồng hợp tác. Sống là liên quan, sống là đồng hợp tác. Bạn và tôi không thể tồn tại một cách thích hợp nếu không có đồng hợp tác. Nhưng muốn đồng hợp tác phải có tự do. Bạn phải tự do và tôi phải tự do để đồng hợp tác. Tự do không có nghĩa làm việc gì chúng ta ưa thích: tàn nhẫn và mọi phản ứng dốt nát liên quan đến từ ngữ đó. Chỉ con người tự do mới có thể thương yêu, người không ghen tuông, hận thù, người không thèm khát bất kỳ thứ gì cho anh ấy, cho gia đình của anh ấy, cho chủng tộc của anh ấy, cho nhóm người của anh ấy; chỉ con người tự do và biết ý nghĩa tổng thể của tình yêu và vẻ đẹp mới có thể đồng hợp tác.

Vì vậy, điều gì cần thiết là hiểu rõ tự do này. Suy nghĩ không tạo ra tự do này. Suy nghĩ không bao giờ tự do. Suy nghĩ chỉ là một phản ứng của hiểu biết được tích lũy như ký ức, như trải nghiệm; vì vậy nó không bao giờ có thể làm tự do con người. Và tuy nhiên mọi thứ mà chúng ta làm – mọi hành động, mọi động cơ, mọi thôi thúc – đều bị đặt nền tảng trên suy nghĩ. Vì vậy người ta phải tự thấy cho chính người ta mức độ quan trọng của suy nghĩ, nơi nó cần thiết và nơi nó độc hại. Thay đổi có thể xảy ra khi cái trí hoàn toàn trống không khỏi tất cả suy nghĩ. Nó giống như cái tử cung: một đứa trẻ được thụ thai trong tử cung, bởi vì tử cung trống không, và tử trống không đó một sinh ra mới mẻ được sáng tạo. Trong cùng cách, cái trí phải trống không, chỉ trong trống không thì một sự việc mới mẻ có thể xảy ra – một sự việc hoàn toàn mới mẻ, không phải một sự việc đã tiếp tục qua hàng thiên niên kỷ.

Vì vậy sau đó nghi vấn là: làm thế nào để trống không cái trí? Không phải hệ thống; khi tôi sử dụng từ ngữ *làm thế nào*, nó không phải là “làm những việc này và bạn sẽ làm

trông không cái trí.” Không có hệ thống, không có công thức. Bạn phải thấy sự thật của điều đó: rằng thay đổi là tuyệt đối cần thiết cho sự cứu rỗi của con người, cho bạn và tôi, cho sự cứu rỗi của chúng ta, cho tự do của chúng ta, hoàn toàn được tự do khỏi đau khổ, khỏi sự khốn khổ của sống.

Bạn phải có một thay đổi, một cái trí hoàn toàn khác biệt, cái trí đó không là sản phẩm của môi trường sống, của xã hội, của phản ứng, của hiểu biết, của trải nghiệm – tất cả điều đó không tạo ra hồn nhiên, không tạo ra tự do; chúng không trao ặng ý thức của không gian bao la này trong cái trí. Chỉ trong không gian đó sự chuyển động của thay đổi mới có thể xảy ra. Và chỉ thay đổi đó mới có thể cứu rỗi con người, bởi vì chính là thay đổi đó mới sáng tạo cá thể.

Chúng ta không là những cá thể. Chúng ta có những cái tên, những cái tên tách rời. Chúng ta có một cơ thể tách rời; có lẽ, nếu bạn có chút may mắn, bạn có một tài khoản ngân hàng; nhưng ngược lại, bạn không là một cá thể phía bên trong, thuộc tâm lý. Bạn lệ thuộc vào chủng tộc, cộng đồng, truyền thống, quá khứ và thế là bạn đã không còn sáng tạo. Bạn đã không còn nhận biết được sự bao la của chiều rộng và chiều sâu và vẻ đẹp của sống.

Bởi vì chúng ta không là những cá thể, chúng ta không biết tình yêu có nghĩa gì. Chúng ta chỉ biết tình yêu đó mà chứa đựng ghen tuông, hận thù, ganh tị, và tất cả những ranh mãnh mà suy nghĩ có thể tạo ra. Làm ơn hãy quan sát, nếu bạn muốn, điều tạm gọi là tình yêu riêng của bạn; hãy quan sát về chính bạn, tình yêu riêng của bạn cho người vợ và gia đình của bạn. Không có một chút lửa của tình yêu thực sự; nó là một biểu hiện của thoái hóa, của quyền luyến, của đau khổ, của ghen tuông, của tham vọng, của thống trị. Bạn có lẽ sinh ra con cái, nhưng trong đó không có tình yêu; nó là vui thú. Và nơi nào có vui thú, có đau khổ. Và một người muốn hiểu

rõ cái sự việc được gọi là *tình yêu* này trước hết phải hiểu rõ tự do có nghĩa gì.

Vậy thì, có một nghi vấn của tình dục, mà là một vấn đề nghiêm trọng trong thế giới. Bạn có lẽ thoát khỏi nó, bởi vì tuổi tác của bạn hay bởi vì bạn đã tự ép buộc mình. Bạn không có cuộc sống tình dục, bởi vì bạn muốn tìm ra thượng đế. Tôi sợ rằng bạn sẽ không tìm được thượng đế. Thượng đế muốn một người tự do, một người đã sống, đã đau khổ, đã tự do. Vì vậy, bạn phải hiểu rõ nghi vấn của tình dục này.

Làm ơn lắng nghe điều gì người nói trình bày. Bạn có lẽ không đi trọn vẹn đến tận cùng của chuyến hành trình, nhưng hãy lắng nghe. Lắng nghe mà không chỉ trích, không bênh vực, không so sánh, không ~~âm~~ hành tất cả những kỷ niệm. Chỉ lắng nghe một cách tự do, hồn nhiên. Bởi vì nếu bạn biết lắng nghe như thế nào, vậy thì bạn sẽ biết khi nào cái trí trống không. Bạn không thể làm bất kỳ việc gì để tạo ra trống không này. Mỗi hành động của bạn đều là hành động của quá khứ, của suy nghĩ, của thời gian, và thời gian sẽ không trao tặng tự do đó cho bạn. Nhưng lắng nghe, thực sự tận hưởng đang lắng nghe âm thanh của một con chim, âm thanh duy nhất, mỗi âm thanh tách rời, khác biệt, sinh động, rõ ràng; lắng nghe con quạ đó; lắng nghe người nói trọn vẹn – lắng nghe mỗi từ ngữ, mỗi câu nói mà không diễn giải, mà không nhận xét. Chỉ lắng nghe. Và từ đang lắng nghe đó bạn sẽ có năng lượng; từ đang lắng nghe đó bạn sẽ hành động nguyên vẹn, tổng thể.

Chúng ta không lắng nghe. Có quá nhiều ồn ào quanh chúng ta; phía bên trong chúng ta, có quá ~~quá~~ **quá** ~~hiên~~ **hiên** thuyên, quá nhiều ngờ vực, quá nhiều đòi hỏi, quá nhiều thôi thúc, ép buộc. Chúng ta có quá nhiều nhiễu loạn và chúng ta không bao giờ lắng nghe bất kỳ nhiễu loạn nào một cách trọn vẹn, tổng thể, đến tận cùng của nó. Và nếu bạn sẵn lòng lắng

nghe như thế, bạn sẽ thấy rằng, không đếm xỉa tới bạn, thay đổi, trống không, đột biến đó, nhận biết của điều gì là sự thật, hiện diện. Bạn không phải tạo tác bất kỳ việc gì, bởi vì việc gì bạn tạo tác sẽ cản trở, bởi vì bạn tham lam, bạn ganh tị, bạn đầy hận thù, đầy tham vọng, và tất cả những ranh mãnh mà suy nghĩ có thể thực hiện.

Vì vậy nếu bạn có thể lắng nghe một cách vui vẻ, không nỗ lực, vậy thì có lẽ trong yên lặng thăm thẳm bạn sẽ biết sự thật là gì. Và chỉ sự thật đó mới có thể giải thoát, không còn gì khác. Đó là lý do tại sao bạn phải hoàn toàn đứng một mình. Bạn không thể lắng nghe qua một người khác; bạn không thể thấy bằng hai mắt của một người khác; bạn không thể suy nghĩ bằng những suy nghĩ của những người khác. Nhưng vẫn vậy, bạn lắng nghe qua những người khác, thấy qua những hoạt động, qua những vị thánh, qua những câu nói khẳng định của những người khác. Vì vậy, nếu bạn có thể xóa sạch những thứ phụ này, những hoạt động của những người khác, và đơn giản, yên lặng, và lắng nghe, vậy thì bạn sẽ tìm được.

Bạn biết, khi bạn nhìn ngắm một hoàng hôn hay một khuôn mặt dễ thương hay một chiếc lá xinh xinh hay một bông hoa, khi bạn thực sự thấy nó, vậy thì có không gian giữa bạn và bông hoa đó và vẻ đẹp đó và dễ thương đó, hay giữa bạn và đau khổ và tội tàn mà bạn thấy. Có không gian, bạn không thể tạo ra nó, nó ở đó. Bạn không thể làm bất kỳ việc gì để khiến cho không gian đó rộng hơn hay hẹp lại, nó ở đó. Nhưng chúng ta chối từ quan sát qua không gian đó một cách đơn giản, yên lặng, kiên định. Qua không gian đó chúng ta chiếu rọi những quạn điểm của chúng ta, những ý tưởng của chúng ta, những kết luận của chúng ta, những công thức của chúng ta, và thế là không có không gian. Không gian đó bị lấp kín bởi những ngày hôm qua, bởi những kỷ

niệm, bởi những trải nghiệm của ngày hôm qua; vì vậy, chúng ta không bao giờ thấy, chúng ta không bao giờ lắng nghe, chúng ta không bao giờ yên lặng. Vì vậy nếu bạn muốn, làm ơn hãy lắng nghe, không bị thôi miên – điều đó sẽ vô lý, điều đó sẽ quá không chín chắn – không đang chấp nhận nó, không đang phủ nhận nó. Chúng ta đang giải quyết sống của bạn và không phải sống của tôi; chúng ta đang giải quyết những đau khổ của bạn, những phiền muộn của bạn, những uy quyền của bạn, những thất vọng của bạn, và sự khốn khổ lẫn nhàm chán của sống.

Như chúng ta đang nói, có âm đề của tình dục này, mà đã trở thành nghiêm trọng cực kỳ. Tại sao? Hãy nhìn ngắm những sống riêng của các bạn. Tại sao? Đầu tiên, bạn không có sự vui thú tự do nào khác nữa. Thuộc trí năng bạn bị khóa chặt; bạn liên tục lặp lại điều gì những người khác đã nói, từ niên thiếu cho đến khi bạn chết. Kỳ thi của bạn, giáo dục của bạn, thông tin công nghệ của bạn – tất cả điều này là lặp lại, lặp lại. Bạn bị khóa chặt thuộc trí năng. Bạn không dám suy nghĩ độc lập. Bạn không phủ nhận. Bạn là những người nói vâng. Bạn là những người theo sau, bạn là những người tôn thờ uy quyền. Vì vậy, thuộc trí năng bạn bị khóa chặt, và thế là bạn có một việc duy nhất nơi bạn có thể được tự do, độc nhất: tình dục.

Vậy là, thuộc cảm xúc bạn không được tự do để diễn tả. Ở đó cũng vậy, bạn bị khóa chặt, bị cản trở, bị kiềm chế. Bạn không bao giờ thương thức hoàng hôn, bạn không bao giờ thấy cái cây, bạn cũng không ở cùng cái cây, trong sự tận hưởng trọn vẹn, trong vẻ đẹp trọn vẹn của cái cây. Vì vậy, thuộc cảm xúc, thuộc trí năng, bạn bị chết đói, bị cắt đứt, và vẻ đẹp không còn ý nghĩa gì đối với bạn – không gì cả. Ngược lại, quốc gia này sẽ khác hẳn. Bạn đã tách rời tôn giáo khỏi vẻ đẹp. Bạn sẽ không bao giờ ngồi nguyên một chiều

tôi, yên lặng nhìn ngắm những vì sao, mặt trăng, và ánh sáng trên dòng nước; bạn có radio, truyền hình, những quyển sách, rạp chiếu phim – bất kỳ thứ gì ngoại trừ một mình bạn để tận hưởng quanh bạn. Vì vậy, thuộc cảm xúc, thuộc thẩm mỹ, sâu thẳm, bạn hoàn toàn bị khóa chặt. Thế là bạn chỉ còn một việc là của riêng bạn, độc nhất, và đó là tình dục.

Và khi tình dục trở thành đi ều duy nhất, nó tạo ra thảm họa trong sống của người ta. Và việc đó cũng trở thành lặp lại, và việc đó cũng dẫn đến những hình thức khác nhau của chi phối, ép buộc, sự khốn khổ của liên hệ. Việc đó cũng dẫn đến tàn nhẫn, đến tối tăm cái trí – vui thú lặp lại này. Vì vậy không có tình yêu; không có vẻ đẹp trong sống của chúng ta, không có tự do cảm xúc. Và thế là, cái việc còn sót lại được gọi là tình dục.

Vì vậy, không có khám phá, cho chính bạn, về sự thật. Bởi vì những tôn giáo đã khiến cho bạn trở thành những người theo sau, không phải những người tìm hiểu, những người thâm nhập, không phải những người mà sẽ khám phá. Bạn chỉ là những người lặp lại liên tục, đi đến nhà thờ hay đền chùa, hay phủ nhận và chỉ sống trên bề mặt. Vì vậy thật ra tôn giáo không có ý nghĩa gì cả, ngoại trừ khi bạn ở trong một trạng thái của sợ hãi, bệnh tật, hay khi bạn muốn một loại thanh thần nào đó.

Làm ơn lắng nghe, đừng chán nản. Đây là sống của bạn. Bạn phải đối diện những vấn đề này. Và tại cơ bản có sáng tạo đó – không phải của trẻ em – sáng tạo đó mà vượt khỏi thời gian và đo lường, mà khiến cho những sự vật luôn luôn mới mẻ bởi vì nó vượt khỏi thời gian. Nhưng chúng ta luôn luôn đang tìm kiếm những diễn tả mới trong thế giới của nghệ thuật, trong thế giới của thẩm mỹ. Những diễn tả mới – đó là tất cả mà chúng ta quan tâm. Chúng ta không quan tâm đến sáng tạo.

Vì vậy, đó là những vấn đề đối diện bạn và bạn phải tìm được đáp án đúng đắn cho chính bạn. Và có đáp án đúng đắn, đó là: phải có tự do tổng thể cho bạn, tự do tổng thể khỏi cấu trúc xã hội này, cấu trúc tâm lý của xã hội, mà là sợ hãi, tham lam, ganh tị, tham vọng, đang tìm kiếm quyền hành, đang tìm kiếm địa vị, đang lệ thuộc vào tiền bạc. Sự thoái hóa của xã hội – người ta phải được tự do khỏi điều đó. Và tuy nhiên người ta phải sống trong thế giới này một cách sinh động, mãnh liệt, năng động, tràn trề. Và để thực hiện điều đó, bạn phải làm việc; bạn phải làm việc phía bên trong, một cách tàn nhẫn, để lột bỏ chính bạn khỏi tất cả cặn bã của xã hội, khỏi tất cả thoái hóa của xã hội. Khi bạn nhận ra rằng bạn phải thực hiện nó, cho chính bạn, hoàn toàn, và không người nào sẽ giúp đỡ bạn, bạn có một năng lượng lạ thường. Vậy thì tất cả chú ý của bạn phải được trao cho điều đó; vậy thì bạn có một cái trí, một quả tim sinh động, năng động cực kỳ.

Vì vậy đang hiểu rõ về chính mình là đang làm việc; nó không là vấn đề của niềm tin; nó vận hành, nó làm việc, nếu bạn kiên trì theo sát nó, ngày sang ngày. Từ đang hiểu rõ về chính mình, nhận biết hiện diện – đó là, nhận biết những con chim, những cái cây, sự tồi tàn, sự bản thiêu, vẻ đẹp, màu sắc, mọi thứ quanh quanh bạn phía bên ngoài. Bởi vì chuyển động phía bên ngoài cung cấp chuyển động phía bên trong cho bạn. Bạn không thể lướt trên chuyển động bên trong nếu không hiểu rõ chuyển động phía bên ngoài. Chúng là một; chúng là một tiến hành đồng nhất giống như một con nước trên biển, mà đi ra và đi vào. Và bạn phải lướt trên con nước đó mà không nỗ lực. Bạn có thể lướt trên con nước đó mà không nỗ lực khi bạn nhìn ngắm và khi bạn lắng nghe tất cả những hàm ý của suy nghĩ và những hàm ý của đang hiện diện của bạn, khi bạn chỉ lắng nghe. Nó không đòi hỏi sự

phân tích, sự suy xét nội tâm – đó là chết rồi. Mọi việc mà nó đòi hỏi là bạn nhìn ngắm, bạn lắng nghe, và bạn giữ không gian đó giữa người quan sát và vật được quan sát. Nếu bạn duy trì không gian đó hoàn toàn trống không, không có người quan sát lẫn vật được quan sát; chỉ có chuyển động.

Và từ đang hiểu rõ về chính mình này, kia là tự do hiện diện mà không người nào, không thượng đế, không vị thánh, không xã hội nào có thể trao tặng bạn. Bạn phải có tự do này. Bởi vì ngược lại, những giáo hội cùng niềm tin có tổ chức của chúng và giải trí sẽ đảm đương, và bạn sẽ sống một cách máy móc, đốt nát, không ý nghĩa. Và từ tự do này hiện diện trạng thái của cái trí khi bộ não nhạy cảm tột đỉnh, bởi vì nó đã hiểu rõ mọi chuyển động của suy nghĩ, mọi con sóng của cảm thấy – bởi vì suy nghĩ và cảm thấy không là những việc tách rời; nó là một qui trình đồng nhất. Và từ hiểu rõ đó, từ tự do đó, cái trí được chuyển thành tươi trẻ, trong sáng, và hồn nhiên. Chỉ từ trống không này, thay đổi mới xảy ra, và từ đó, một mình nó, có thể có sự cứu rỗi cho con người. Chỉ khi nào cái trí đã hoàn toàn tải qua sự thay đổi vượt khỏi thời gian lạ thường này – không phải phía bên trong những giới hạn của xã hội nhưng hoàn toàn phía bên ngoài xã hội, và không phải bằng cách trở thành một thầy tu; điều đó quá không chín chắn – khi cái trí đã hiểu rõ toàn cấu trúc của xã hội, mà là chính bạn, từ hiểu rõ đó hiện diện ý thức lạ thường của một mình này.

Vậy là bạn tuyệt đối, vĩnh viễn một mình. Và chỉ lúc đó, trong trạng thái một mình tuyệt đối đó, chuyển động đó, mà là khởi đầu và kết thúc của tất cả sự việc sự vật, hiện diện. Đó là tôn giáo và không còn gì khác. Trong trạng thái đó, có tình yêu; có từ bi và đồng cảm vô hạn. Và trong trạng thái đó, không có đau khổ lẫn vui thú, nhưng một sống mà đang sống một cách mãnh liệt, sinh động, rõ ràng.

Saanen, ngày 14 tháng 7, 1964

Ngày hôm trước tôi đang nói về sự cần thiết của tự do, và qua từ ngữ *tự do* đó tôi không có ý **hết** tự do bị phân chia hay ở ngoại vi tại những mức độ nào đó thuộc ý thức của người ta. Tôi đang nói về tự do tổng thể – tự do tại ngay tâm điểm thuộc cái trí của người ta, trong tất cả những hoạt động thuộc cơ thể, tâm lý, và khả năng tinh thần của người ta. Tự do hàm ý một vắng mặt tổng thể của những vấn đề, đúng chứ? Bởi vì khi cái trí được tự do nó có thể quan sát và hành động cùng sự rõ ràng lạ thường; nó có thể là cái gì nó là mà không có bất kỳ ý thức nào của mâu thuẫn. Đối với tôi, một sống của những vấn đề – dù thuộc kinh tế hay xã hội, riêng hay chung – biến dạng và hủy diệt sự rõ ràng. Và người ta cần sự rõ ràng. Người ta cần một cái trí mà thấy rõ ràng mọi vấn đề khi nó nảy sinh, một cái trí mà có thể suy nghĩ không bị hoang mang, không bị quy định, một cái trí mà có một chất lượng của tình yêu, ân cần – mà không liên quan gì đến cảm tính hay cảm xúc.

Muốn ở trong tình trạng của tự do này – mà hiểu rõ nó là điều cực kỳ khó khăn, và đòi hỏi nhiều thâm nhập – người ta phải có một cái trí yên lặng, không bận tâm, một cái trí đang vận hành tổng thể, không những tại ngoại vi nhưng còn tại trung tâm. Tự do này không là một trừu tượng, nó không là một lý tưởng. Chuyển động của cái trí trong tự do là một

thực tế, và những lý tưởng lẫn những trù tượng không liên quan gì đến nó. Tự do như thế xảy ra một cách tự nhiên, tự phát – không có bất kỳ loại nào của ép buộc, kỷ luật, kiểm soát, hay thuyết phục – khi chúng ta hiểu rõ toàn qui trình của nảy sinh và kết thúc những vấn đề. Một cái trí mà có một vấn đề, mà thực sự là một nhiễu loạn, và đã tẩu thoát khỏi vấn đề đó, vẫn còn bị què quặt, bị trói buộc; nó không tự do. Đối với cái trí không giải quyết được vấn đề khi nó nảy sinh, tại bất kỳ mức độ nào – cơ thể, tâm lý, cảm xúc – không thể có tự do và thế là không có sự rõ ràng của suy nghĩ, của tầm nhìn, của nhận biết.

Hầu hết những con người đều có những vấn đề. Qua từ ngữ một vấn đề tôi có ý sự nhiễu loạn kéo dài bị tạo ra bởi phản ứng không trọn vẹn của người ta đối với một thách thức – đó là, qua không trọn vẹn để gặp gỡ một vấn đề một cách tổng thể, cùng đang hiện diện toàn bộ của người ta – hay qua dừng dưng mà nảy sinh từ sự chấp nhận theo thói quen về những vấn đề và chỉ chịu đựng chúng. Có một vấn đề khi người ta không thể đối diện mỗi vấn đề và theo nó đến tận cùng, không phải ngày mai hay ngày tháng tương lai nào đó, nhưng ngay khi nó nảy sinh, từng phút, từng giờ, từng ngày.

Bất kỳ vấn đề nào tại bất kỳ mức độ nào, nhận biết được cũng như không nhận biết được, là một nhân tố hủy diệt tự do. Một vấn đề là điều gì đó mà chúng ta không hiểu rõ trọn vẹn. Vấn đề của người ta có lẽ là đau khổ, không thoải mái thuộc vật chất, cái chết của người nào đó, hay thiếu thốn tiền bạc; nó có lẽ là không đủ khả năng để khám phá cho chính người ta liệu thượng đế là một sự thật, hay chỉ là một từ ngữ không chất lượng. Và có những vấn đề của liên hệ, cả riêng tư và công khai, cá thể cũng như tập thể. Không hiểu rõ tổng thể sự liên hệ của con người có nuôi dưỡng những vấn đề; và hầu hết chúng ta đều có những vấn đề này – mà từ đó

sinh ra những loại bệnh tật thuộc hệ thần kinh cơ thể – làm què quặt những quả tim và những cái trí của chúng ta. Do bởi bị trĩu nặng bởi những vấn đề này, chúng ta hướng về vô vàn hình thức của sự tẩu thoát: chúng ta tôn sùng chính thể, chấp nhận uy quyền, nương dựa người nào khác để giải quyết những vấn đề của chúng ta, lao vào một lặp lại vô ích của những lời cầu nguyện và những nghi thức, nhậu nhẹt, buông thả trong tình dục, trong hận thù, trong tự thương xót, và vân vân.

Thế là chúng ta đã cẩn thận vun đắp một mạng lưới của những tẩu thoát – có lý trí hay không lý trí, loạn thần kinh hay có trí năng – mạng lưới đó trao tặng chúng ta khả năng chấp nhận và thế là dung thứ tất cả những vấn đề nảy sinh của con người. Nhưng chắc chắn những vấn đề này nuôi dưỡng sự hoang mang, và cái trí không bao giờ được tự do.

*

Đó là lý do tại sao tôi đã nói từ ngay khởi đầu rằng tự do là một cốt lõi. Ngay cả Karl Marx – thượng đế của những người cộng sản – đã viết rằng những con người phải có tự do. Đối với tôi, tự do là cốt lõi – tự do tại ngay khởi đầu, ở khoảng giữa, và tại kết thúc – và tự do đó bị phủ nhận khi tôi vác theo một vấn đề từ ngày sang ngày. Điều đó có nghĩa rằng tôi phải không những khám phá vấn đề nảy sinh như thế nào, nhưng còn cả làm thế nào kết thúc nó một cách tổng thể, toàn bộ, để cho không có sự lặp lại, không đang vác theo vấn đề, không đang cảm thấy rằng tôi sẽ suy nghĩ về nó và tìm ra đáp án vào ngày mai. Nếu tôi vác theo vấn đề vào ngày hôm sau, tôi đã cung cấp đất màu mỡ để vấn đề bám rễ, và kế tiếp tia xén vấn đề lại trở thành một vấn đề khác. Vì vậy, tôi phải vận

hành thật quyết liệt và tức khắc đến độ vấn đề hoàn toàn kết thúc.

*

Đối với tôi, như tôi đã nói, tự do có sự quan trọng tột đỉnh. Nhưng tự do không thể được hiểu rõ nếu không có thông minh, và thông minh có thể hiện diện chỉ khi nào người ta đã tự hiểu rõ hoàn toàn cho chính người ta nguyên nhân của những vấn đề. Cái trí phải tinh táo, chú ý, nó phải ở trong một trạng thái của nhạy cảm tột đỉnh, để cho mọi vấn đề được giải quyết khi nó nảy sinh. Ngược lại không có tự do thực sự; có một tự do ngoại vi, tách rời mà không có giá trị gì cả. Nó giống như một người giàu có đang nói anh ấy tự do. Chúa ơi! Anh ấy là một nô lệ cho nhậu nhẹt, tình dục, thoải mái, hàng tá sự việc. Và người nghèo khổ mà nói, “Tôi tự do vì tôi không có tiền bạc” – anh ấy có những vấn đề khác. Vì vậy tự do, và sự duy trì của tự do đó, không thể chỉ là một trừu tượng; nó phải là một nhu cầu tuyệt đối cho bạn như một con người, bởi vì chỉ khi nào có tự do thì bạn mới có thể thương yêu. Làm thế nào bạn có thể thương yêu nếu bạn tham vọng, tham lam, ganh đua?

Varanasi, ngày 26 tháng 11, 1964

Chúng ta chỉ biết không gian khi có người quan sát, cái trung tâm, cái vật, mà tạo ra không gian. Một món đồ đặc tạo ra không gian quanh nó – một bức tường, một ngôi nhà cũng thế – và đó là không gian duy nhất mà bạn biết: không gian mà bạn quan sát bằng hai mắt của bạn khi bạn nhìn ra ngoài từ quả đất đến mặt trăng, đến những vì sao.

Vì vậy chúng ta hãy thâm nhập nghi vấn của không gian mà không có vật này. Và chỉ trong không gian đó là tự do; không gian mà không có vật đó là tự do. Trong thâm nhập vào không gian và tự do chúng ta cũng sẽ tự khám phá cho chính chúng ta tình yêu là gì. Bởi vì nếu không có tình yêu không có tự do. Tình yêu không là cảm tính, tình yêu không là cảm xúc. Tình yêu không đang ở trong một trạng thái cảm xúc, nó cũng không là hiện đang.

Vì vậy chúng ta sẽ tự tìm ra cho chính chúng ta. Để tìm ra chúng ta phải sáng tạo không gian trong cái trí. Chúng ta phải làm tổng không cái trí, chắc chắn, với mục đích có không gian: không phải không gian trong một lãnh vực bị giới hạn của suy nghĩ, nhưng không gian không giới hạn và không gian bên trong – nếu chúng ta có thể phân chia nó như thế – đó là, không gian trong cái trí và trong quả tim; trái lại, không có tình yêu, không tự do. Và nếu không có tình yêu và tự do, con người bị hủy diệt. Bạn có lẽ sống rất thoải mái trên tầng thứ mười lăm của một tòa nhà chọc trời hay sống rất cơ

cực trong một cái làng nhỏ xíu bản thỉu, nhưng bạn sẽ bị hủy diệt nếu không có không gian vô hạn lạ thường này bên trong cái trí và quả tim, bên trong toàn thân tâm của bạn.

Madras, ngày 16 tháng 12, 1964

Vì vậy chúng ta sẽ tự hỏi chính chúng ta liệu cái trí con người, mà quá bị trói buộc, mà là kết quả của hai triệu năm thời gian và không gian và khoảng cách, mà là kết quả của quá nhiều áp lực – liệu một cái trí như thế có thể tạo ra một thay đổi vượt khỏi thời gian và thế là ngay tức khắc. Và để thâm nhập nghi vấn này người ta phải cần đến tự do, bởi vì bạn không thể thâm nhập nếu bạn bị trói buộc. Bạn phải có một cái trí tự do, một cái trí không sợ hãi, một cái trí không niềm tin, một cái trí không chiếu rọi tình trạng bị quy định riêng của nó, những hy vọng riêng của nó, những ao ước riêng của nó.

Vì vậy chỉ qua thâm nhập người ta mới có thể tìm ra, và muốn thâm nhập người ta phải có tự do. Hầu hết chúng ta đều đã mất đi – có thể chúng ta chưa bao giờ có – năng lượng để thâm nhập này. Chúng ta thích chấp nhận, chúng ta thích đi theo con đường cũ kỹ, nhưng chúng ta không biết làm thế nào để thâm nhập. Người khoa học trong phòng thí nghiệm của anh ấy thâm nhập. Anh ấy, đang tìm kiếm, đang quan sát, đang thăm dò, đang tra xét, đang sục sạo, đang nghi ngờ, nhưng bên ngoài phòng thí nghiệm anh ấy chỉ giống như bất kỳ người nào khác, anh ấy không còn thâm nhập! Và muốn thâm nhập vào chính người ta phải cần đến không những tự

do nhưng còn cả một ý thức lạ thường của đang nhận biết, của đang thấy.

Bạn biết, tương đối dễ dàng để đi tới mặt trăng và xa hơn nữa – như họ đã chứng minh. Nhưng khó khăn lạ thường để thâm nhập vào phía bên trong. Và muốn thâm nhập không ngừng nghỉ vào phía bên trong, việc đầu tiên được cần đến là tự do – tự do không phải khỏi điều gì đó, nhưng hành động của tự do mà độc lập khỏi động cơ lẫn phản kháng. Khi tự do trở thành một phản kháng, nó chỉ là một phản ứng đến sự quy định mà trong đó nó hiện diện; nó đang phản kháng từ điều gì đó và vì vậy đó không là tự do. Tôi có thể phản kháng xã hội hiện nay. Xã hội hiện nay có lẽ dốt nát, thoái hóa, không thích hợp, không hiệu quả; tôi có thể phản kháng, nhưng phản kháng đó chỉ là một phản ứng – như chủ nghĩa cộng sản chống lại chủ nghĩa tư bản. Vì vậy, phản kháng này chỉ đặt tôi trong một vị trí được bổ sung trong cùng khuôn mẫu. Vì vậy, chúng ta không đang nói về phản kháng mà là một phản ứng, nhưng chúng ta đang nói về tự do mà không là khỏi cái gì đó.

Tôi không hiểu liệu có khi nào bạn cảm thấy bản chất của tự do này – không bị toan tính, không bị thôi thúc – khi bạn bỗng nhiên cảm thấy rằng bạn không gánh nặng, không vấn đề, và cái trí của bạn sinh động lạ thường và toàn cơ thể của bạn – quả tim của bạn và những dây thần kinh của bạn, mọi thứ – rung động, mãnh liệt, sinh động. Tự do như thế là cần thiết. Chắc chắn, chỉ khi nào cái trí tự do mới có thể, thực sự, thâm nhập, không phải một cái trí mà nói, “Tôi tin tưởng và tôi sẽ thâm nhập,” không phải một cái trí mà sợ hãi về điều gì sẽ xảy ra cho nó do bởi sự thâm nhập, và vì vậy ngừng thâm nhập.

Thâm nhập có nghĩa một cái trí mà thông minh, lành mạnh, mà không bị thuyết phục bởi những quan điểm của

riêng nó hay của một người khác, để cho nó có thể thấy rất rõ ràng từng giây phút mọi thứ khi nó chuyển động, khi nó trôi chảy. Sống là một chuyển động trong liên quan mà là hành động. Và nếu không có tự do, chỉ phản kháng không có ý nghĩa gì cả. Một người tôn giáo thực sự không bao giờ đang phản kháng. Anh ấy là một người tự do – tự do, không phải khỏi chủ nghĩa quốc gia, tham lam, ganh tị, và mọi chuyện của nó; chính xác là anh ấy chỉ tự do.

Và muốn thâm nhập, phải có hiểu rõ về bản chất và ý nghĩa của sợ hãi. Bởi vì một cái trí mà bị sợ hãi tại bất kỳ mức độ nào của đang hiện diện của nó, chắc chắn, không thể có khả năng chuyển động vùn vụt của thâm nhập. Bạn biết, bởi vì truyền thống, bởi vì trọng tải của uy quyền, đặc biệt ở Ấn độ, con người luôn luôn đang khoe khoang về bảy ngàn năm văn hóa và ắt tự hào về nó! Và những người mà kể lể vô tận về văn hóa này, có thể không còn điều gì khác để nói nữa, và đó là lý do tại sao họ đang nói về nó. Một cái trí bị trói buộc trong trọng tải của truyền thống và uy quyền không là một cái trí tự do. Người ta phải vượt khỏi văn minh và văn hóa. Và chỉ một cái trí như thế mới có thể thâm nhập và khám phá điều gì là sự thật – không phải cái trí nào khác. Cái trí truyền thống có thể nói về sự thật là gì và có những lý thuyết vô tận về nó, nhưng muốn tìm ra cần đến một cái trí được tự do khỏi tất cả uy quyền và thế là khỏi tất cả sợ hãi.

Saanen, ngày 18 tháng 7, 1965

Chúng ta đã và đang nói về sự cần thiết phải có một cách mạng cơ bản và cốt lõi bên trong người ta. Nó không là một cách mạng bên trong người ta như một cá thể mà chúng ta đang nói – một vấn đề của cứu rỗi cái linh hồn bé tí đặc biệt riêng rẽ của bạn – nhưng một cách mạng bên trong chính người ta như một con người tổng thể có liên quan đến tất cả những con người khác. Một cách có ý thức, chúng ta có lẽ tách rời chính chúng ta thành những cá thể nhỏ nhoi tầm thường, nhưng thăm thẳm, không nhận biết được, chúng ta là trải nghiệm được thừa hưởng của nhân loại thuộc tất cả thời gian. Và chỉ có những thay đổi trên bề mặt ở mức độ kinh tế hay xã hội, không thể sản sinh một xã hội mới mẻ. Chúng ta quan tâm, không những đến sự thay đổi toàn bản chất của con người, nhưng cũng còn cả sáng tạo một xã hội khác hẳn, một xã hội tốt lành, và một xã hội tốt lành không thể xảy ra được nếu không có những con người tốt lành. Những con người tốt lành không nở hoa trong ngục tù. Tốt lành nở hoa trong tự do, không trong độc tài, không trong những hệ thống một đảng, dù chính trị hay tôn giáo.

Đối với xã hội, tự do được hiểu là một hiểm họa cho xã hội, bởi vì trong tự do cá thể theo đuổi hoạt động riêng của anh ấy. Qua sự khôn ngoan, sự ranh mãnh riêng của anh ấy, cá thể điều phối những người kém mạnh dạn hơn, và vì

vậy thông thường có một cảm thấy, một ý tưởng, một nhận xét rằng tự do đối nghịch với một xã hội tốt lành. Vì vậy, những độc tài về chính trị cố gắng kiểm soát, thuộc tôn giáo cũng như kinh tế và xã hội, cái trí con người; họ trừng trị cái trí, cố gắng ngăn cản con người không suy nghĩ một cách tự do. Trong những xã hội tạm gọi là dân chủ, chắc chắn có tự do nhiều hơn, nếu không chúng ta sẽ không ngồi đây để bàn luận về chủ đề này. Nó bị cấm đoán trong những quốc gia nào đó. Nhưng tự do cũng bị khước từ trong những quốc gia dân chủ khi nó khoác vào hình thức của một phản kháng. Lúc này, chúng ta không đang nói về sự phản kháng trong ý nghĩa chính trị, nhưng trái lại về một nở hoa trọn vẹn của sự tốt lành của con người, mà một mình nó có thể sản sinh một xã hội sáng tạo.

Tốt lành của con người này có thể nở hoa chỉ trong tự do, trong tự do tổng thể, và để hiểu rõ nghi vấn của tự do, người ta phải thâm nhập nó, không những dựa vào trật tự xã hội nhưng còn cả dựa vào sự liên hệ của cá thể với xã hội. Xã hội tồn tại do bởi đang duy trì khía cạnh nào đó của trật tự. Nếu người ta quan sát xã hội mà người ta đang sống trong nó, dù nó thuộc phe tả, phe hữu, hay trung lập, người ta thấy rằng xã hội cần đến trật tự, một liên hệ trong xã hội mà cá thể không hung hăng bóc lột những người khác. Nhưng trật tự lại bị hủy diệt bởi vì chính cấu trúc đó, cấu trúc tâm lý cơ bản của xã hội. Mặc dù nó có lẽ tuyên bố ngược lại, xã hội như chúng ta biết nó được đặt nền tảng trên sự ganh đua, tham lam, ganh tị, trên sự theo đuổi hung hăng của sự thành tựu, sự kiếm được riêng tư của người ta, và trong một xã hội như thế không thể có được tự do gì cả, và vì vậy không có trật tự. Xã hội như nó hiện nay là, dù thuộc phe tả hay phe hữu, là vô trật tự, bởi vì nó không quan tâm đến sự thay đổi cơ bản của cái trí con người. Sự thay đổi hay cách mạng phía bên trong

này có thể xảy ra chỉ trong tự do – và qua từ ngữ tự do tôi không có ý một phản ứng, một tự do khỏi cái gì đó. Tự do khỏi cái gì đó là một phản ứng và đó không là tự do gì cả.

Nếu cái trí chỉ làm tự do nó khỏi một thái độ nào đó, khỏi những ý tưởng nào đó, hay khỏi những hình thức nào đó của tự diễn tả riêng của nó, trong tự do khỏi cái gì đó đó, mà là một phản ứng, nó vẫn còn bị dồn vào một hình thức khác của sự khẳng định, và vì vậy không có tự do gì cả. Vì vậy, người ta phải rất rõ ràng người ta có ý gì qua từ ngữ *tự do*. Tôi biết nghi vấn của tự do này đã được bàn luận trong rất nhiều quyển sách; nó đã phát sinh những triết lý, những khái niệm và những ý tưởng tôn giáo, và vô vàn những diễn tả thuộc chính trị. Nhưng đang sống như chúng ta hiện nay đang sống trong một thế giới quá thoái hóa, dư thừa đau khổ, phiền muộn, và hỗn loạn, và quá ngột thở bởi những vấn đề riêng của chúng ta, bởi những hy vọng, những thất vọng riêng của chúng ta, nếu bạn và tôi – như những con người trong sự liên quan tổng thể cùng những con người khác – không tìm được cho chính chúng ta tự do là gì, không thể có sự nở hoa của tốt lành. Tốt lành không là một từ ngữ thuần túy thuộc cảm xúc, nó có một ý nghĩa lạ thường, và nếu không có nó tôi không thể thấy làm thế nào người ta có thể hành động mà không có phản ứng tiềm ẩn sự đau khổ, sợ hãi, và thất vọng.

Vì vậy, tôi nghĩ cái trí con người rất cần thiết phải hiểu rõ tổng thể nghi vấn của tốt lành là gì này. Từ ngữ tốt lành không là sự kiện, từ ngữ không là sự vật sự việc, và chúng ta nên cảnh giác cực kỳ để không bị trói buộc trong từ ngữ đó và định nghĩa của nó. Ngược lại, chúng ta phải là, hay hiểu rõ, trạng thái đó mà là tốt lành. Tốt lành không thể nở hoa và sum suê ngoài trừ trong tự do. Tự do không là một phản ứng, nó không là tự do khỏi cái gì đó, nó cũng không là

một kháng cự hay một phản đối điều gì đó. Nó là một trạng thái của cái trí, và trạng thái đó của cái trí mà tự do không thể được hiểu rõ nếu không có không gian. Tự do đòi hỏi không gian.

Trong thế giới này mỗi lúc một ít không gian thêm; những thị trấn đang trở nên mỗi lúc một đông đúc hơn. Sự bùng nổ dân số đang khước từ không gian cho mỗi người chúng ta. Hầu hết chúng ta đều sống trong những căn phòng nhỏ xíu bị vây quanh bởi vô số những căn phòng nhỏ xíu khác, và không có không gian ngoà trừ c ó lẽ khi chúng ta lang thang vào vùng quê, xa khỏi những thị trấn, khói xe cộ, bụi bặm, và ồn ào. Trong đó có một tự do nào đó, nhưng không thể có tự do bên trong nếu không có không gian bên trong. Lại nữa, từ ngữ *không gian* khác hẳn sự kiện đó, vì vậy tôi xin phép đề nghị rằng bạn không nắm chặt từ ngữ đó và bị trói buộc trong cố gắng phân tích hay định nghĩa nó. Bạn có thể dễ dàng tra cứu từ ngữ đó trong một quyển tự điển và tìm ra quyển tự điển đó nói gì về không gian.

Lúc này, liệu chúng ta có thể đặt ra cho chính chúng ta nghi vấn: “Không gian là gì?” và ở nguyên đó, không đang cố gắng định nghĩa từ ngữ đó, hay tìm hiểu nó, nhưng trái lại thấy bằng không từ ngữ nó có nghĩa gì? Tự do và không gian theo cùng nhau, không gian là khoảng không quanh một vật – quanh một cái ghế, quanh một tòa nhà, quanh một con người, hay quanh những đường viền của cái trí.

Làm ơn chỉ lắng nghe điều gì đang được nói, đừng đồng ý hay không đồng ý, bởi vì chúng ta sắp sửa thâm nhập vào điều gì đó khá tinh tế và khó khăn khi di ển tả thành những từ ngữ, và chúng ta phải thâm nhập nó nếu chúng ta muốn hiểu rõ tự do là gì.

Hầu hết chúng ta đều biết không gian chỉ do bởi vật. Có một vật và quanh nó có cái gì mà chúng ta gọi là không

gian. Có cái đầu này, và bên trong và quanh nó có không gian. Có không gian quanh cái cây đó, quanh nhúi đó. Chúng ta biết không gian chỉ trong bốn bức tường của một tòa nhà, hay bên ngoài tòa nhà, hay quanh vật nào đó. Tương tự, chúng ta biết không gian phía bên trong chỉ từ cái trung tâm, mà nhìn ra ngoài vào chính nó. Có một trung tâm, hình ảnh – và lại nữa, từ ngữ *hình ảnh* không là sự kiện đó – và quanh trung tâm này có không gian; và v y, chúng ta bắt không gian chỉ do bởi vật bên trong không gian đó.

Lúc này, **l**ưu có không gian mà không có vật, mà không có trung tâm từ đó bạn, như một con người đang nhìn ngắm? Không gian, như chúng ta biết nó, phải liên quan đến thiết kế, cấu trúc; nó hiện diện trong sự liên quan của một cấu trúc đối với một cấu trúc khác, một trung tâm đối với một trung tâm khác. Lúc này, nếu không gian hiện diện chỉ do bởi vật, hay do bởi cái trí có một trung tâm mà từ đó nó đang nhìn ra ngoài, **u**y thì không gian đó bị giới hạn, và thế là trong không gian đó không có tự do. Tự do trong một nhà tù không là tự do. Tự do khỏi một vấn đề nào đó bên trong bốn bức tường của những liên hệ của người ta – đó là, bên trong không gian bị giới hạn của hình ảnh riêng của người ta, những suy nghĩ, những hoạt động, những ý tưởng, những kết luận riêng của người ta – không là tự do.

Làm ơn, lại nữa tôi xin phép đề nghị rằng qua những từ ngữ bị giới hạn của người nói, bạn quan sát không gian bị giới hạn mà bạn đã tự tạo ra quanh chính bạn như một con người liên quan đến một người khác, như một con người đang sống trong một thế giới của thoái hóa và nhẩn tâm, như một con người liên quan đến một xã hội đặc biệt. Hãy quan sát không gian riêng của bạn, thấy nó bị giới hạn như thế nào. Tôi không có ý nói về kích cỡ của căn phòng nơi bạn sống, dù nó to hay nhỏ – đó không là điều gì tôi đang nói. Tôi có ý

không gian phía bên trong mà **mỗi** người chúng ta đã tạo ra quanh hình ảnh riêng của anh ấy, quanh một trung tâm, quanh một kết luận. Vì vậy, không gian duy nhất mà chúng ta biết là không gian mà có một vật như trung tâm của không gian đó.

Tôi không **hể** liệu tôi đang giải thích rõ ràng. Tôi đang cố gắng nói rằng chừng nào còn có một trung tâm mà quanh nó có không gian, hay **not** trung tâm mà **tao** ra không gian, không có tự do gì cả. Và khi không có tự do, không có cả tốt lành lẫn nở hoa của tốt lành. Tốt lành có thể nở hoa chỉ khi nào có không gian – không gian mà trong nó **hình** ảnh, trung tâm, không hiện diện.

Hãy cho phép tôi **đi** tả theo cách khác. Bạn biết, chính là một cái trí tốt lành, mãnh liệt, lành mạnh, mới đòi hỏi tự do, không những cho chính nó nhưng **òn** cho **ả** những người khác. Nhưng từ ngữ tự do đó đã bị giải thích trong nhiều cách khác nhau, theo tôn giáo, kinh **tế**, và xã hội. Ở Ấn độ nó đã được giải thích trong một cách, và ở đây Thụy sĩ một cách khác. Vì vậy, chúng ta hãy thâm nhập vào nghi vấn của tự do là gì cho một con người. Cô lập mình trong một tu viện, hay trở thành một thầy tu lang thang, hay đang sống trong một tháp ngà tưởng tượng nào đó – chắc chắn đó không là tự do gì cả. Nó cũng không là tự do khi đồng hóa mình cùng **not** nhóm học thu yết hay tôn giáo đặc biệt. Vì vậy, chúng ta hãy thâm nhập vào tự do là gì, và làm thế nào có thể có tự do trong mọi liên hệ.

Lúc này, muốn hiểu rõ tự do trong sự liên hệ, người ta phải thâm nhập vào nghi vấn của không gian là gì này, bởi vì những cái trí của hầu hết chúng ta đều nhỏ nhen, tầm thường, bị giới hạn. Chúng ta bị quy định nặng nề – bị quy định bởi tôn giáo, bởi xã hội chúng ta sống, bởi giáo dục của chúng ta, bởi công nghệ; chúng ta bị giới hạn, bị cưỡng bách phải tuân

phục vào một khuôn mẫu nào đó, và người ta thấy rằng không có tự do bên trong cánh cửa giới hạn đó. Nhưng người ta đòi hỏi tự do – tự do tổng thể, không chỉ tự do từng phần. Đang sống trong một xà lim nhà tù suốt hai mươi bốn tiếng đồng hồ mỗi ngày, và thỉnh thoảng đi ra sân nhà tù để đi dạo luẩn quẩn nơi đó – đó không là tự do. Như một con người đang sống trong xã hội hiện nay, cùng tất cả hỗn loạn, đau khổ, xung đột, hành hạ của nó, người ta đòi hỏi tự do, và đòi hỏi tự do này là một điều bình thường, lành mạnh. Vì vậy, đang sống trong xã hội – đang sống trong sự liên hệ cùng gia đình của bạn, cùng tài sản của bạn, cùng những ý tưởng của bạn – tự do có nghĩa gì? Liệu cái trí có thể được tự do nếu nó không có không gian vô giới hạn bên trong chính nó – không gian không phải được tạo ra bởi một ý tưởng về không gian, không phải được tạo ra bởi một hình ảnh mà có một không gian bị giới hạn nào đó quanh chính nó như cái trung tâm? Chắc chắn, như một con người, người ta phải tìm ra sự liên hệ mà hiện diện giữa tự do và không gian. Không gian là gì? Và liệu có không gian nếu không có trung tâm, nếu không có vật mà tạo ra không gian?

Bạn đang theo sát tất cả điều này? Rất quan trọng phải tìm ra chính bản không gian là gì. Ngược lại không thể có tự do và chúng ta sẽ luôn luôn bị hành hạ, chúng ta sẽ luôn luôn xung đột lẫn nhau, và chúng ta sẽ luôn luôn phản kháng xã hội, mà không có ý nghĩa gì cả. Chỉ từ bỏ hút thuốc, hay trở thành một người lập dị, hay thượng đế biết điều gì khác nữa, không có ý nghĩa, bởi vì đó là tất cả những hình thức của phản kháng trong nhà tù.

Lúc này, chúng ta đang cố gắng tìm ra liệu có một việc như tự do mà không là một phản kháng – tự do mà không là một tạo tác thuộc ý tưởng của cái trí, nhưng một sự kiện. Và để tìm được điều đó, người ta phải thâm nhập thăm

thăm vào nghi vấn của không gian. Một cái trí trung lưu, trưởng giả nhỏ nhen tầm thường – hay một cái trí quý tộc, mà cũng tầm thường – có lẽ suy nghĩ nó được tự do, bởi vì nó đang sống bên trong những giới hạn của không gian riêng của nó, không gian ngục tù được tạo ra bởi hình ảnh mà trong đó nó vận hành. Liệu điều đó rõ ràng? Vì vậy, bạn không thể có trật tự nếu không có tự do, và bạn không thể có tự do nếu không có không gian. Không gian, tự do và trật tự – ba thứ này theo cùng nhau, chúng không tách rời. Một xã hội thuộc phe ợc tả hy vọng tạo ra trật tự qua sự độc tài, qua sự chuyên chế của một đảng chính trị, nhưng nó không thể tạo ra trật tự, thuộc kinh tế, xã hội, hay trong bất kỳ thứ nào khác, bởi vì trật tự đòi hỏi tự do của con người bên trong chính anh ấy – không phải như một cá thể đang cứu rỗi linh hồn nhỏ nhoi tội lỗi tầm thường của anh ấy, nhưng như một con người đã sống hai triệu năm hay nhiều hơn, cùng tất cả vô vàn trải nghiệm của nhân loại.

Trật tự là đạo đức, và đạo đức hay tốt lành không thể nở hoa trong bất kỳ xã hội nào mà luôn luôn mâu thuẫn với chính nó. Những ảnh hưởng phía bên ngoài – sự điều chỉnh kinh tế, sự cải cách xã hội, đi đến sao Hỏa, và mọi chuyện của nó – không thể sản sinh trật tự. Cái gì sáng tạo trật tự là thâm nhập vào tự do – không phải sự thâm nhập trí năng, nhưng đang thực hiện công việc thực sự của phá vỡ tình trạng bị quy định của chúng ta, những thành kiến gây giới hạn của chúng ta, những ý tưởng chật hẹp của chúng ta, phá vỡ toàn cấu trúc thuộc tâm lý của xã hội, mà chúng ta là bộ phận. Nếu bạn không phá vỡ tất cả điều đó, không có tự do, và thế là không có trật tự. Nó giống như một cái trí nhỏ nhoi đang cố gắng hiểu rõ sự bao la của thế giới, của sự sống, của vẻ đẹp. Nó không thể. Nó có thể tưởng tượng, nó có thể sáng tác những bài thơ về điều đó, vẽ những bức tranh, nhưng sự

thật khác hẳn từ ngữ, khác hẳn hình ảnh, biểu tượng, bức tranh. Trật tự có thể hiện diện chỉ qua sự nhận biết được vô trật tự. Bạn không thể sáng tạo trật tự – làm ơn hãy thấy sự kiện này. Bạn chỉ có thể nhận biết được vô trật tự, phía bên ngoài cũng như phía bên trong. Một cái trí vô trật tự không thể sáng tạo trật tự, bởi vì nó không biết trật tự có nghĩa gì. Nó chỉ có thể phản ứng đến điều gì nó nghĩ là vô trật tự bằng cách tạo ra một khuôn mẫu mà nó gọi là “trật tự,” và sau đó tuân phục vào khuôn mẫu đó. Nhưng nếu cái trí nhận biết được vô trật tự mà nó sống trong đó – mà là đang nhận biết được cái tiêu cực, không đang chiếu rọi cái tạm gọi là tích cực – thế là trật tự trở thành cái gì đó sáng tạo lạ thường, đang chuyển động, đang sống. Trật tự không là một khuôn mẫu mà bạn tuân theo ngày sang ngày. Tuân theo một khuôn mẫu do bạn đã thiết lập, thực hành nó ngày sang ngày, là vô trật tự – vô trật tự của nỗ lực, của xung đột, của tham lam, của ganh tị, của tham vọng, vô trật tự của tất cả những con người nhỏ nhen tầm thường mà đã tạo ra và đã bị quy định bởi xã hội hiện nay.

Lúc này, liệu người ta có thể nhận biết được vô trật tự – nhận biết nó mà không đang chọn lựa, mà không đang nói, “Đây là vô trật tự, và đó là trật tự”? Liệu người ta có thể nhận biết không chọn lựa được vô trật tự? Điều này cần đến thông minh, nhạy cảm lạ thường, và trong nhận biết không chọn lựa đó cũng có một kỷ luật mà không là sự tuân phục thuần túy.

Liệu tôi đang khiến cho mọi việc quá khó khăn? Liệu tôi đang bỏ quá nhiều ý tưởng trong một cái giỏ, như có thể nói như vậy, đang tình bày tất cả chúng tại cùng khoảnh khắc?

Bạn thấy, đối với tất cả chúng ta, kỷ luật – dù bạn thích nó hay không, dù chúng ta thực hành nó hay không, dù bạn nhận biết hay không nhận biết được nó – nó là một hình

thức của tuân phục. Tất cả những người lính trong thế giới – những con người đau khổ, tội nghiệp đó, dù của phe tả hay phe hữu – đều bị bắt buộc phải tuân phục vào một khuôn mẫu, bởi vì có những việc nào đó mà họ bắt buộc phải làm. Và mặc dù phần còn lại của chúng ta không là những người lính được huấn luyện để hủy diệt những người khác và bảo vệ chính chúng ta, dẫu vậy kỷ luật bị áp đặt vào chúng ta bởi môi trường sống, bởi xã hội, bởi gia đình, bởi văn phòng, bởi lễ thói của sự tồn tại hàng ngày của chúng ta, hay chúng ta tự kỷ luật chính chúng ta.

Khi người ta tìm hiểu toàn cấu trúc và ý nghĩa của kỷ luật, dù nó là kỷ luật bị áp đặt hay tự kỷ luật, người ta thấy rằng nó là một hình thức của sự tuân phục hay sự điều chỉnh phía bên ngoài hoặc phía bên trong vào một khuôn mẫu, vào một kỷ niệm, vào một trải nghiệm. Và chúng ta phản kháng kỷ luật đó. Mọi cái trí con người đều phản kháng loại tuân phục ngu xuẩn, dù được thiết lập bởi những người độc tài, những giáo sĩ, những vị thánh, những thượng đế, hay bất kỳ người nào. Và tuy nhiên người ta thấy rằng phải có loại kỷ luật nào đó trong sống – một kỷ luật mà không là sự tuân phục thuần túy, mà không là sự điều chỉnh vào một khuôn mẫu, mà không được đặt nền tảng trên sự sợ hãi, và mọi chuyện của nó; bởi vì nếu không có kỷ luật gì cả, người ta không thể sống. Vì vậy, người ta phải tìm ra liệu có một kỷ luật mà không là tuân phục; bởi vì tuân phục hủy diệt tự do, nó không bao giờ khiến cho tự do hiện diện. Hãy quan sát những tôn giáo có tổ chức khắp thế giới, những đảng phái chính trị. Chắc chắn rằng tuân phục hủy diệt tự do, và chúng ta không cần tranh luận về vấn đề đó. Hoặc bạn thấy nó, hoặc bạn không thấy nó: điều đó tùy thuộc bạn.

Kỷ luật của tuân phục, mà được tạo ra bởi sự sợ hãi của xã hội và là bộ phận thuộc cấu trúc tâm lý của xã hội, đều

vô luân lý và vô trật tự, và chúng ta bị trói buộc trong nó. Lúc này, không hiểu cái trí có thể tìm ra liệu có một chuyển động nào đó của kỷ luật mà không là một qui trình của kiểm soát, định hình, tuân phục? Muốn tìm được điều đó, người ta phải nhận biết được sự vô trật tự, hỗn loạn, và đau khổ lạ lùng này mà người ta sống trong nó, và để nhận biết được nó, không phải từng phần nhưng tổng thể và, vì vậy, không chọn lựa – điều đó trong chính nó là kỷ luật.

Nếu tôi nhận biết hoàn toàn việc gì tôi đang làm, nếu tôi nhận biết không chọn lựa chuyển động của bàn tay tôi, ví dụ, chính nhận biết đó là một kỷ luật mà trong nó không có sự tuân phục. Liệu điều này rõ ràng? Bạn không thể hiểu rõ điều này chỉ bằng từ ngữ, bạn phải thực sự thực hiện nó trong chính bạn. Trật tự có thể hiện diện chỉ qua ý thức của sự nhận biết không chọn lựa này, và vì vậy là một nhận biết tổng thể, một nhạy cảm trọn vẹn đến mọi chuyển động của suy nghĩ. Nhận biết tổng thể này, chính nó, là kỷ luật mà không có sự tuân phục; vì vậy, từ nhận biết tổng thể được vô trật tự này, có trật tự. Cái trí đã không tạo ra trật tự.

Muốn có trật tự, mà là nở hoa của tốt lành và của vẻ đẹp, phải có tự do, và không có tự do nếu không có không gian.

Theo dõi, tôi sẽ đặt ra một nghi vấn cho bạn – nhưng làm ơn, đừng trả lời tôi. Không gian là gì? Đặt ra nghi vấn đó cho bạn, không lơ là, nhưng nghiêm túc, như tôi đang đặt ra nó cho bạn. Không gian là gì? Lúc này, cái trí của bạn chỉ biết không gian bên trong những giới hạn của một căn phòng, hay không gian mà vật tạo ra quanh chính nó. Đó là không gian duy nhất mà bạn biết. Và liệu có không gian mà không có vật? Nếu không có không gian mà không có vật, vậy thì không có tự do, và thế là không có trật tự, không vẻ đẹp, không nở hoa của tốt lành. Chỉ có sự đấu tranh liên tục.

Vì vậy, cái trí phải khám phá bằng sự làm việc gian khổ, và không chỉ bằng lắng nghe vài từ ngữ, rằng thật ra, có không gian mà không có một trung tâm. Ngay khi điều đó đã được tìm ra, có tự do, có trật tự, và vậy thì tốt lành và vẻ đẹp nở hoa trong cái trí con người.

Kỷ luật, trật tự, tự do và không gian không thể hiện diện nếu không có hiểu rõ về thời gian. Rất lý thú khi thâm nhập vào bản chất của thời gian – thời gian dựa vào đồng hồ, thời gian như ngày hôm qua, ngày hôm nay, và ngày mai, thời gian bạn làm việc, và thời gian bạn ngủ. Nhưng cũng có thời gian mà không dựa vào đồng hồ, và hiểu rõ điều đó khó khăn cực kỳ. Chúng ta nương nhờ thời gian như một phương tiện của tạo ra trật tự. Chúng ta nói, “Cho chúng tôi vài năm nữa và chúng tôi sẽ tốt lành, chúng tôi sẽ tạo ra một thế giới mới mẻ, một thế giới diệu kỳ.” Hay chúng ta nói về việc tạo ra một loại người khác hẳn, một người mà sẽ hoàn toàn là thế này hay hoàn toàn là kia . Vì vậy, chúng ta nương nhờ thời gian như một phương tiện của tạo ra trật tự, nhưng nếu người ta quan sát, người ta thấy rằng thời gian chỉ nuôi dưỡng vô trật tự.

Saanen, ngày 27 tháng 7, 1965

Lúc này điều gì chúng ta sắp sửa thực hiện không là một vấn đề của chia sẻ, nhưng cả hai chúng ta đều sắp sửa đang thâm nhập ; chúng ta sắp sửa chuyển động cùng nhau vào cái gì đó mà chúng ta không biết. Làm ơn, đừng chờ đợi tôi chỉ bảo cho bạn, hay chia sẻ cái gì đó với bạn mà bạn không có; đừng chờ đợi tôi trao tặng bạn sự khai sáng hay tự do. Không ai có thể trao tặng bạn tự do, và cũng không có bất kỳ người nào có thể chia sẻ nó cùng bạn. Nhưng hầu hết chúng ta đều quen thuộc với thái độ của người nào đó trao tặng và một người khác thâm nhận này, và nó sinh ra một phân chia trong sống mà tạo ra uy quyền cùng tất cả những tội lỗi của nó. Trong sự thật, không có người theo sau và cái người mà dẫn dắt, cũng không có người thầy và người học trò, và đó là một điều kỳ diệu, nếu bạn tự nhận ra nó cho chính bạn. Trong đó có vẻ đẹp lạ thường, trong đó có tự do, trong đó có kết thúc đau khổ, bởi vì người ta phải làm việc, để thâm nhập, để phá tan, để hủy diệt tất cả những thứ giả dối, và vì vậy tự tìm ra cho chính người ta. Lúc này chúng ta sắp sửa thâm nhập vào hai vấn đề có tầm quan trọng nhất trong sống đối với hầu hết chúng ta: tình yêu, và cái sự việc được gọi là chết. Muốn thâm nhập, muốn tìm ra, muốn khám phá, chắc chắn phải có tự do – không phải tự do tại khúc cuối, nhưng tự do ngay tại khởi đầu. Nếu không có tự do bạn

không thể nhìn ngắm, bạn không thể thâm nhập, bạn không thể chuyển động vào cái không biết được. Cho một cái trí muốn thâm nhập, dù trong lãnh vực phức tạp của khoa học, hay trong lãnh vực tinh tế và khó hiểu của ý thức con người, phải có tự do. Bạn không thể đến cùng nó bằng sự hiểu biết của bạn, bằng những thành kiến của bạn, bằng những lo âu và những sợ hãi của bạn, bởi vì những nhân tố này sẽ định hướng sự nhận biết của bạn, chúng sẽ xô đẩy bạn trong những phương hướng khác nhau, và thế là tất cả thâm nhập thực sự kết thúc. Tương tự, khi chúng ta đang cố gắng thấy cái sự việc lạ thường này có nghĩa gì – cái sự việc này mà chúng ta gọi là tình yêu – chúng ta không thể đến với nó bằng những thành kiến cá nhân của chúng ta, bằng những kết luận của chúng ta, bằng những nhận thức có trước của chúng ta rằng nó phải là như thế này, hay nó phải là như thế kia; chúng ta không thể nói rằng tình yêu phải được diễn tả trong gia đình, giữa người chồng và người vợ, hay rằng có tình yêu dục vọng và tình yêu thanh khiết, bởi vì tất cả điều này ngăn cản chúng ta không thâm nhập vào nghi vấn một cách thăm thẳm, tự do, và cùng một theo đuổi mãnh liệt không kịp thờ nào đó.

Vì vậy, để thâm nhập chúng ta cần đến tự do, và vì vậy từ ngay khởi đầu chúng ta phải nhận biết được chúng ta bị quy định đến mức độ nào, chúng ta bị thành kiến ra sao; chúng ta phải nhận biết được sự kiện rằng chúng ta quan sát sống qua sự ham muốn có được vui thú, và thế là tự ngăn cản chính chúng ta không đang ~~ấy~~ cái gì là thực sự. Và khi chúng ta được tự do khỏi những sự việc này, vậy thì có lẽ chúng ta có thể thâm nhập vào cái sự việc lạ thường này mà được gọi là tình yêu.

Chúng ta sống trong thế giới này trong một tình trạng của liên quan – liên quan giữa người đàn ông và người đàn

bà, giữa những người bạn, giữa chính chúng ta và những ý tưởng của chúng ta, tài sản của chúng ta, và vân vân. Sống đòi hỏi sự liên hệ, và sự liên hệ không thể hiện diện khi cái trí đang tự cô lập chính nó trong tất cả những hoạt động của nó. Làm ơn hãy quan sát qui trình này trong chính bạn. Khi có hoạt động tự cho mình là trung tâm, không có sự liên hệ. Dù bạn đang ngủ trong cùng cái giường với một người khác, hay đang đi trong một chiếc xe buýt đông nghẹt, hay đang nhìn ngắm một hòn núi, chừng nào cái trí của bạn còn bị trói buộc trong hoạt động tự cho mình là trung tâm, chắc chắn nó chỉ có thể dẫn đến sự cô lập, và vì vậy không có sự liên hệ.

Lúc này, chính là từ sự hỗn loạn của hoạt động tự cho mình là trung tâm này mà hầu hết chúng ta đều bắt đầu thâm nhập vào tình yêu là gì, và lại nữa việc này ngăn cản sự thâm nhập thực sự, bởi vì tất cả hoạt động tự cho mình là trung tâm đều được đặt nền tảng trên sự theo đuổi vui thú và sự lẩn tránh đau khổ. Chừng nào chúng ta còn đang thâm nhập từ một trung tâm mà hiện diện từ sự vui thú riêng của nó, sự thâm nhập của chúng ta sẽ vô ích và hão huyền. Muốn thâm nhập thực sự, phải có tự do khỏi hoạt động tự cho mình là trung tâm này – và việc đó gian nan cực kỳ. Nó cần đến sự thông minh ở đỉnh, sự hiểu rõ vô cùng, sự thấu triệt lạ thường, và vì vậy người ta phải có một cái trí rất tốt lành, một cái trí mà không là cảm tính, không là cảm xúc, không bị trôi giạt bởi nhiệt thành, nhưng một cái trí mà rất rõ ràng, luôn luôn nhận biết, nhạy cảm. Chỉ một cái trí như thế mới có thể bắt đầu thâm nhập vào điều gì chúng ta gọi là tình yêu.

Rome, 10 tháng 4, 1966

Nếu người ta muốn khám phá sự thật đó là gì, phải có tự do tổng thể khỏi tình trạng bị quy định mà con người sống trong nó, mà là tuyên truyền. Mỗi ngày, từ niên thiếu, người ta được bảo Thượng đế là gì, Ngài không là gì, làm thế nào tìm ra Ngài quĐấng Cứu thế, qua ỳ linh mục, qua những nghi thức. Nếu người ta không thể, thực sự, nghiêm túc, nhận biết được tình trạng bị quy định của người ta và xóa sạch nó, không phải cuối cùng, nhưng ngay tức khắc, không có cách vượt khỏi. Như người ta có thể hiểu rõ, đã luôn luôn có ý tưởng này rằng thượng đế ở bên ngoài và thượng đế ở bên trong. Theo cá nhân, tôi không thích dụng từ ngữ *thượng đế*, bởi vì nó quá bị lạm dụng. Người ta phải tìm ra liệu có một sự kiện như thế, một sự thật như thế, liệu có một sự thật, một cái gì đó không thể tưởng tượng được, không thể suy nghĩ được, không bị quy định.

*

Người hỏi: Có không gian phía bên ngoài và không gian phía bên trong ngôi nhà.

Krishnamurti: Vâng, tôi sử dụng điều đó như một ví dụ. Ngôi nhà hiện diện trong không gian; nó tạo ra không gian.

Bởi vì ngôi nhà, bạn biết không gian. Bạn không thể nghĩ về không gian nếu không có người suy nghĩ, và bạn phải tìm ra liệu có một không gian mà không có vật.

Lại nữa, ví dụ từ ngữ tình yêu. Từ ngữ này đã bị lạm dụng, nhưng chúng ta không đang sử dụng nó một cách cảm tính, cảm xúc, hay hiến dâng. Chúng ta đang sử dụng nó không cảm tính. Khi chúng ta nói, “Tôi thương yêu quốc gia của tôi, người vợ của tôi, gia đình của tôi, thượng đế của tôi,” hay bất kỳ thứ nào khác, có một vật để được thương yêu, dù vật đó là một ý tưởng hay một thực thể. Khi vật đó chuyển động đi khỏi, tình yêu trở thành rối rắm, ghen tuông. Chúng ta muốn biết liệu có tình yêu mà không có vật. Kết quả của một vật cũng không là vẻ đẹp, không gian, tình yêu. Đây là một thâm nhập lạ thường. Muốn theo đuổi nghi vấn đó chúng ta phải có trật tự – trật tự là tự do mà trong nó không có ganh tị, tham vọng, tham lam, hay tôn sùng sự thành công; ngược lại có vô trật tự, và một cái trí vô trật tự không thể khám phá bất kỳ điều gì.

*

Tất cả mọi điều mà chúng ta vừa bàn luận khiến cho cái trí không cô lập, nhưng rất một mình. Người ta phải một mình, tuy nhiên không phải trong ý nghĩa cô lập của người thầy tu. Để thực sự một mình hàm ý tự do. Nó không là một mình của tự thương xót hay cô độc; nó là một sự việc lạ thường để thấy rõ ràng ăng bạn một mình. Khi mọi người quanh bạn hô vang những khẩu hiệu quốc gia và vung vẩy những lá cờ và bạn nghĩ điều đó thật nực cười, bạn một mình.

New Delhi, ngày 19 tháng 11, 1967

Tự cam kết chính mình vào tự do và khám phá tình yêu là gì – đó là hai việc duy nhất phải quan tâm – tự do và cái sự việc đó được gọi là “tình yêu”. Nếu không có tự do tổng thể, không thể có tình yêu, và một người nghiêm túc chỉ cam kết vào hai việc này, và không còn việc gì khác. Tự do hàm ý – đúng chứ? – rằng cái trí tự làm tự do tổng thể chính nó khỏi tất cả quy định. Đó là, tự cởi bỏ chính nó – khỏi là một người Ấn giáo, một người Sikh, một người Hồi giáo, một người Thiên chúa giáo, hay một người Cộng sản – cái trí phải tự do tổng thể, bởi vì sự phân chia này giữa con người như người Ấn giáo, người Phật giáo, người Hồi giáo, người Thiên chúa giáo, hay người Mỹ, người Cộng sản, người Xã hội, người Tư bản, và vân vân, đã tạo ra thảm họa, hỗn loạn, đau khổ, những chiến tranh.

Vì vậy, trước hết điều gì cần thiết cho cái trí là phải tự làm tự do chính nó khỏi tình trạng bị quy định. Bạn có lẽ nói điều đó không thể được. Nếu bạn nói điều đó không thể được, vậy thì không có lối thoát. Nó giống như một người đang sống trong một nhà tù và nói, “Tôi không thể thoát ra.” Tất cả mọi việc mà anh ấy có thể làm là trang trí cái nhà tù, đánh bóng nó, khiến cho nó thoải mái hơn, tiện nghi hơn, tự giới hạn chính anh ấy vào những hoạt động của anh ấy bên trong bốn bức tường của đang tạo tác riêng của anh ấy. Có

nhiều người nói điều đó không thể được – toàn thể giới Cộng sản nói điều đó không thể được, vì vậy chúng ta hãy quy định cái trí trong một cách khác, đầu tiên tẩy não nó, sau đó quy định nó tùy theo hệ thống Cộng sản. Và những người tôn giáo cũng thực hiện chính xác cùng sự việc, từ niên thiếu các em được tẩy não và được quy định phải tin tưởng các em là những người Ấn giáo, những người Sikh, những người Hồi giáo, những người Thiên chúa giáo. Những tôn giáo nói về tình yêu và tự do, nhưng họ quả quyết quy định con người. Vì vậy, nếu bạn nói con người không thể tự làm tự do chính anh ấy khỏi tình trạng bị quy định của anh ấy, vậy thì bạn không có vấn đề. Vậy thì bạn chấp nhận nhà tù và sống trong nhà tù, cùng những chiến tranh, cùng hỗn loạn, cùng những xung đột, cùng đau khổ, phiền muộn, và sự cô độc của sống, cùng bạo lực, tàn nhẫn, và hận thù của nó, mà là điều gì bạn thực sự làm. Nhưng nếu bạn nói, “Phải có thể cởi bỏ tình trạng bị quy định của cái trí,” vậy thì chúng ta có thể thâm nhập nó, vậy thì cùng nhau chúng ta – không phải uy quyền nào đó đang dẫn dắt bạn đến nó, không phải người nói đang cầm tay bạn và đang đưa bạn đi từng bước một – bởi vì khi có tự do không có uy quyền. Tự do tại ngay khởi đầu cũng như khúc cuối, và nếu bạn chấp nhận một uy quyền tại ngay khởi đầu, bạn sẽ luôn luôn là một nô lệ tại khúc cuối. Vì vậy, người ta phải cùng nhau thâm nhập trong tự do; làm ơn hiểu rõ điều này. Người nói không đang chỉ bảo bạn phải làm gì, không đang xếp đặt ông ta như một uy quyền – bạn đã có những uy quyền, toàn bộ mọi thứ mà bạn có thể cam lòng chịu đựng, cùng mọi ngu xuẩn của họ, cùng mọi không chín chắn của họ – nhưng nếu bạn đang thâm nhập (và không có uy quyền khi bạn thâm nhập) vậy thì chúng ta có thể cùng nhau thực hiện chuyên hành trình, cùng nhau đang chia sẻ, không đang bị dẫn dắt. Một người khoa học thực sự không

cam kết vào bất kỳ chính phủ nào; anh ấy không có quốc tịch; anh ấy không đang tìm kiếm một kết thúc. Là một người khoa học thuần khiết, anh ấy đang thâm nhập một cách khách quan từ ngay khởi đầu đến khúc cuối, mà không đang chêu rọi cá tính của anh ấy, quốc tịch của anh ấy, tham vọng của anh ấy.

Vì vậy, hãy thâm nhập vào nghi vấn của tự do này, không bằng trí năng, nhưng thực sự, bằng máu huyết của bạn, bằng cái trí của bạn, bằng quả tim của bạn! Chỉ trong tự do bạn mới có thể sống, và chỉ khi nào có tự do mới có thể có an bình. Vậy thì trong tự do đó, cái trí có an bình vô cùng dễ lang thang, nhưng một cái trí không tự do, bị trói buộc vào một niềm tin, bị trói buộc vào một tham vọng, bị trói buộc vào một gia đình hay vào một thượng đế nhỏ nhoi tầm thường nào đó của sự sáng chế riêng của nó, một cái trí như thế không bao giờ có thể hiểu rõ về đẹp lạ thường và tình yêu mà hiện diện từ tự do đó. Và tự do này chỉ có thể hiện diện một cách tự nhiên, thanh thản, khi chúng ta bắt đầu hiểu rõ tình trạng bị quy định, và bạn không thể nhận biết được tình trạng bị quy định này khi bạn bị giam cầm kín mít bởi bốn bức tường của tôn giáo đặc biệt của bạn, hay bởi những tham vọng của bạn. Muốn thâm nhập vào tình trạng bị quy định này người ta phải nhận biết. Nhận biết: điều này có nghĩa quan sát, thấy, nhìn ngắm những suy nghĩ riêng của bạn, nhìn ngắm những niềm tin của bạn, nhìn ngắm những cảm thấy của bạn. Nhưng khi chúng ta có nhìn ngắm, chúng ta chỉ trích, hay bênh vực, hay nói “điều đó là tự nhiên.” Chúng ta không nhìn ngắm cùng trạng thái không chọn lựa; chúng ta không nhận biết tình trạng bị quy định của chúng ta. Chúng ta nhận biết tình trạng bị quy định của chúng ta bằng sự chọn lựa, bằng những ưa thích và những không ưa thích của điều gì là vui thú và điều gì là không vui thú. Nhưng chúng ta

không thực sự nhận biết tình trạng bị quy định của chúng ta như nó hiện diện mà không có bất kỳ chọn lựa gì cả.

Bạn có khi nào nhìn ngắm một cái cây hay một đám mây, hay một con chim đang đậu trên một bãi cỏ hay trên một nhánh cây? Liệu bạn đã nhìn ngắm điều gì thực sự xảy ra? Điều gì bạn thực sự cảm thấy khi bạn thấy một cái cây hay một con chim hay một đám mây? Bạn thấy đám mây hay bạn thấy hình ảnh mà bạn có về đám mây đó? Làm ơn, hãy tìm ra. Bạn thấy một con chim và bạn cho nó một cái tên, hay bạn nói, “Tôi thích con chim đó,” hay, “Con chim đó đẹp quá.” Vì vậy, khi bạn nói những điều này bạn thực sự không đang nhìn ngắm con chim gì cả; những từ ngữ của bạn, những suy nghĩ của bạn – dù bạn thích nó hay không – ngăn cản bạn không đang nhìn ngắm. Nhưng có một nhận biết không chọn lựa khi nhìn ngắm thứ gì đó mà không có mọi sự can thiệp của điều gì bạn đã biết trước rồi. Rốt cuộc, hiệp thông cùng một người khác chỉ có thể được khi bạn lắng nghe mà không có ất kỳ sự chấp nhận hay phủ nhận, chỉ lắng nghe. Trong cùng cách, hãy nhìn ngắm vào chính bạn như thể trong một cái gương – điều gì bạn thực sự là, không phải điều gì bạn nên là, hay điều gì bạn muốn là. Chúng ta không dám nhìn ngắm; nếu chúng ta có nhìn ngắm chúng ta nói, “Tôi xấu xí quá,” hay, “Tôi tức giận quá” – điều này hay điều kia. Thấy, nhìn ngắm và lắng nghe, chỉ có thể được khi có tự do khỏi những suy nghĩ, những cảm xúc, những chỉ trích, và những nhận xét.

Có thể bạn chưa bao giờ nhìn ngắm người vợ hay người chồng của bạn mà không có hình ảnh bạn có về cô ấy hay về anh ấy. Làm ơn hãy quan sát điều này trong sống riêng của bạn. Bạn có một hình ảnh về cô ấy, hay cô ấy có một hình ảnh về bạn và sự liên hệ là giữa hai hình ảnh này, và những hình ảnh này đã được thiết lập, qua nhiều năm của

vui thú và những cãi cọ, mĩa mai, tức giận, chê trách, bực tức, cáu kỉnh, thất vọng. Và thế là chúng ta quan sát những sự vật qua những hình ảnh mà chúng ta đã thiết lập về chúng. Bạn đang lắng nghe người nói, nhưng bạn có một hình ảnh về ông ta, vì vậy bạn đang lắng nghe cái hình ảnh đó, và bạn không hiệp thông cùng ông ta, cũng như cùng tất cả kỳ thú gì trong sống. Khi người ta hiệp thông trực tiếp, bạn biết điều gì xảy ra? Không gian biến mất, không gian giữa hai người biến mất và vì vậy có an bình lạ thường – và điều này chỉ có thể được khi có tự do, tự do khỏi đang tạo tác những hình ảnh, khỏi những huyền thoại, những học thuyết, để cho bạn hiệp thông trực tiếp. Vậy là, khi bạn hiệp thông trực tiếp cùng cái thực sự, có một thay đổi.

Bạn biết việc gì đang xảy ra trong thế giới. Con người đang thử nghiệm, đang sử dụng thuốc men, và khi bạn sử dụng những loại thuốc nào đó, không gian giữa người quan sát và vật được quan sát biến mất. Bạn có khi nào nhìn ngắm một bó hoa trên một cái bàn? Nếu bạn đã nhìn ngắm nó một cách chú ý, bạn sẽ thấy rằng có một không gian giữa bạn và bó hoa được quan sát. Không gian là thời gian, và thuốc men hóa học đã xóa sạch không gian và thời gian đó, vì vậy bạn trở nên nhạy cảm lạ lùng, và bởi vì rất nhạy cảm, bạn cảm thấy mãnh liệt hơn, bởi vì lúc đó bạn hiệp thông trực tiếp cùng bông hoa. Nhưng hiệp th ông như thế là nhất thời, bạn phải tiếp tục sử dụng viên thuốc này tiếp theo viên thuốc khác. Khi người ta tự nhìn ngắm vào chính người ta, người ta thấy người ta bị quy định chật hẹp vô cùng, đang tin tưởng quá nhiều sự việc, giống như một người nguyên thủy cùng quá nhiều mê tín để hiệp thông trực tiếp cùng những sự vật. Nhưng nếu bạn hiệp thông trực tiếp, bạn sẽ thấy rằng lúc đó không có người quan sát gì cả. Do bởi người quan sát mới tạo ra sự phân chia.

Khi người ta tức giận, chắc chắn tức giận là điều gì đó khác hẳn thực thể mà nói: “Tôi tức giận.” Thế là, tức giận khác biệt người quan sát. Nhưng điều đó đúng? Chính người quan sát không là tức giận, hay sao? Và khi sự phân chia này hoàn toàn kết thúc, vậy thì người quan sát là vật được quan sát và thế là tức giận không còn có thể được nữa. Tức giận và bạo lực chỉ hiện diện khi có sự phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát. Nó là một nghi vấn rất phức tạp mà đòi hỏi nhiều tìm hiểu, thâm nhập, thấu triệt. Chỉ khi nào có tự do khỏi tất cả xung đột mới có an bình, và từ an bình đó tình yêu hiện diện. Nhưng người ta không thể biết chất lượng của tình yêu đó nếu cái trí không tự nhận biết được chính nó, và tự cởi bỏ chính nó và thế là tự do.

New Delhi, ngày 23 tháng 11, 1967

Ngày hôm trước chúng ta đang nói rằng chỉ có hai vấn đề cốt lõi cho con người, cho nhân loại: tự do và tình yêu. Tự do hàm ý trật tự. Nhưng hiện nay, trật tự, trật tự xã hội, là hỗn loạn, mâu thuẫn; nó là vô trật tự. Khi bạn quan sát xã hội bạn đang sống, điều gì bạn gọi là trật tự tại cơ bản lại là vô trật tự bởi vì có bạo lực. Mỗi con người đang ganh đua với một người khác, có sự hung hăng, có sự đấu tranh để hủy diệt người còn lại, và vân vân, mà cơ bản là vô trật tự. Chiến tranh, hận thù, tham vọng là vô trật tự và chúng ta chấp nhận vô trật tự này như trật tự, đúng chứ? Chúng ta chấp nhận luân lý này, luân lý xã hội, như trật tự, nhưng khi bạn quan sát nó rất kỹ càng, nó là vô trật tự. Tôi nghĩ điều đó khá rõ ràng, nếu người ta không bị mù lòa bởi truyền thống, bởi sự thuận tiện riêng của người ta, và vân vân.

*

Liệu người ta có thể nhận biết được điều đó và nhận biết được liệu sự nhận biết đó sẽ sáng tạo một cách mạng cơ bản – ngay lúc này! Tự do không là khỏi cái gì đó – làm ơn hãy hiểu rõ, chúng ta sẽ thâm nhập những nghi vấn khá khó hiểu và sự giải thích không bao giờ là sự kiện thực sự; rùi thay, chúng ta lại nghĩ rằng nhờ vào sự giải thích chúng ta hiểu rõ

điều gì đó, nhưng chúng ta không hiểu rõ đâu. Sự giải thích là một việc và cái sự kiện là một việc khác. Từ ngữ *cái cây* không là cái cây, nhưng chúng ta đắm lẩn từ ngữ với cái cây. Vì vậy tự do, điều gì chúng ta gọi là tự do, là tự do khỏi cái gì đó, tự do khỏi tức giận, tự do khỏi bạo lực, tự do khỏi sự tuyệt vọng hoàn toàn này. Và khi bạn được tự do khỏi cái gì đó, liệu bạn tự do thực sự? Làm ơn, hãy thâm nhập nó trong chính bạn, hay nhìn ngắm nó. Hay liệu tự do là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn và không phải khỏi cái gì đó? Được tự do khỏi cái gì đó là một phản ứng và phản ứng đó có thể tiếp tục tự lặp lại vô tận. Nhưng tự do mà chúng ta đang nói hoàn toàn khác hẳn, ý thức của hoàn toàn tự do – không phải khỏi cái gì đó. Và chất lượng của nhận biết được điều gì được hàm ý trong được tự do khỏi cái gì đó này, nhận biết được toàn cấu trúc của nó, tự nhiên sẽ sáng tạo một tự do mà không là một phản ứng.

*

Vì vậy, nhận biết là chất lượng này của cái trí mà nhìn ngắm không bênh ực hay chỉ trích, ưng thuận hay không ưng thuận, ưa thích hay không ưa thích – nó chỉ nhìn ngắm. Và nó trở thành khó khăn cực kỳ khi bạn bị kích động thuộc cảm xúc, khi sự an toàn của bạn, khi gia đình của bạn, khi những quan điểm, những nhận xét, và những niềm tin của bạn bị lay động – và chúng sẽ bị lay động. Không có gì là an toàn cả; mọi thứ đều đang thay đổi và chúng ta chối từ chấp nhận sự thay đổi này, và thế là trận chiến trong chính chúng ta. Vì vậy, khi bạn yên lặng tự nhìn ngắm vào chính bạn và thế giới quanh bạn, vậy thì từ sự nhìn ngắm đó tự do hiện diện – không phải tự do khỏi cái gì đó. Liệu điều này đã rõ ràng?

Tôi không hiểu liệu bạn đang gặp gỡ mâu chốt này. “Tôi sợ hãi chết”; đó là việc gì sắp sửa xảy ra ngày mai, hay ngày sau ngày mai, trong thời gian. Có một khoảng cách từ cái thực sự đến cái gì sẽ là. Suy nghĩ đã trải nghiệm trạng thái này, bằng cách quan sát chết, nó nói: tôi sắp sửa chết. Suy nghĩ tạo ra sự sợ hãi về chết, và nếu nó không tạo ra, liệu có bất kỳ sợ hãi nào? Vì vậy, liệu sợ hãi là kết quả của suy nghĩ? Bởi vì suy nghĩ cũ kỹ, sợ hãi luôn luôn cũ kỹ. Làm ơn theo sát điều này cẩn thận. Suy nghĩ là cũ kỹ, không có suy nghĩ mới mẻ. Nếu bạn công nhận một suy nghĩ mới mẻ, nó đã cũ kỹ rồi. Vì vậy, điều gì chúng ta sợ hãi là sự lặp lại của cái cũ kỹ; suy nghĩ đang chiếu rọi vào tương lai cái gì đã là. Vì vậy, suy nghĩ chịu trách nhiệm cho sợ hãi, và đây là như thế; bạn có thể tự thấy nó cho chính bạn, khi bạn đối diện cái gì đó một cách tức khắc, không có sợ hãi. Chỉ khi nào suy nghĩ hiện diện, vậy thì có sợ hãi. Vì vậy, nghi vấn của chúng ta là: Liệu cái trí có thể sống trọn vẹn, tổng thể trong hiện tại, đến độ không có quá khứ lẫn tương lai? Chỉ một cái trí như thế mới không có sợ hãi. Nhưng muốn hiểu rõ điều này bạn phải hiểu rõ cấu trúc của suy nghĩ, ký ức, thời gian. Và nếu không hiểu rõ nó, không phải bằng trí năng, không phải bằng từ ngữ, nhưng thực sự cùng quả tim của bạn, cùng cái trí của bạn, không có tự do. Nhưng khi có tự do tổng thể lúc đó cái trí có thể sử dụng suy nghĩ mà không tạo tác sợ hãi.

Vì vậy, tự do khỏi sợ hãi là tuyệt đối cần thiết. Tự do là tuyệt đối cần thiết, bởi vì nếu không có tự do không có an bình, không có trật tự, và thế là không có tình yêu, và khi có tình yêu bạn có thể làm bất kỳ điều gì bạn muốn. Lúc đó không có ội lỗi, lúc đó không có xung đột. Nhưng muốn hiểu rõ tự do và tình yêu, không bằng từ ngữ người ta phải hiểu rõ chất lượng của tự do mà hiện diện khi vô trật tự được hiểu rõ. Vô trật tự này được hiểu rõ khi bạn hiểu rõ cấu trúc

và bản chất của suy nghĩ, không phải dựa vào người nói, không phải dựa vào một người tâm lý nào đó; khi bạn hiểu rõ dựa vào họ, bạn không tự hiểu rõ về chính bạn, bạn hiểu rõ dựa vào uy quyền nào đó. Muốn tự hiểu rõ về chính bạn, phải có một quãng đi tắt cả uy quyền. Làm ơn đừng đồng ý, sự đồng ý chỉ là từ ngữ, nó không có ý nghĩa gì cả; nhưng hãy thấy tại sao nó lại quan trọng, bởi vì tất cả những uy quyền, những quyền kinh của bạn, những quyền sách của bạn, những đạo sư của bạn, những người lãnh đạo tôn giáo của bạn đã dẫn dắt bạn đến trạng thái kinh hoàng này của tuyệt vọng, cô độc, đau khổ, hoang mang hoàn toàn. Bạn đã theo sau họ, ít ra bạn đã giả vờ theo sau họ, và lúc này bạn phải tự thực hiện chuyến hành trình một mình, không có uy quyền nào sẽ dẫn dắt bạn, dẫn dắt bạn đến một hạnh phúc mà sẽ không thể tìm được trong bất kỳ quyển sách nào, trong bất kỳ đền chùa nào. Bạn phải hoàn toàn tự thực hiện chuyến hành trình này một mình. Bạn không thể tin tưởng bất kỳ người nào; tại sao bạn phải tin tưởng bất kỳ ai? Tại sao bạn phải tin tưởng bất kỳ uy quyền nào? Bạn nói, “Tôi bị hoang mang,” “Tôi không biết,” “Ông biết, vì vậy làm ơn hãy chỉ bảo tôi.” Mà có nghĩa gì? Bạn đang tẩu thoát khỏi sự hoang mang riêng của bạn, và muốn hiểu rõ sự hoang mang của bạn, bạn không thể nương dựa người nào đó giúp đỡ bạn thoát khỏi sự hoang mang đó. Sự hoang mang đó đã hiện diện bởi vì uy quyền phía bên ngoài này. Hãy quan sát nó, nó quá dễ dàng.

Bàn về Tự do và Trật tự

Từ quyển Krishnamurti bàn về Giáo dục, Chương 4

Tự do không hiện diện nếu không có trật tự. Hai điều này theo cùng nhau. Nếu bạn không thể có trật tự, bạn không thể có tự do. Hai điều này không thể tách rời. Nếu bạn nói, “Tôi sẽ làm việc gì tôi thích, tôi sẽ có mặt ăn cơm khi nào tôi thích, tôi sẽ đến lớp học khi nào tôi thích” – bạn gây ra vô trật tự. Bạn phải để ý đến điều gì những người khác muốn. Muốn mọi việc vận hành êm ả, bạn phải đến đúng giờ. Sáng nay nếu tôi đến trễ mười phút tôi sẽ khiến cho bạn phải chờ đợi. Vì vậy, tôi phải ý tứ. Tôi phải nghĩ về những người khác. Tôi phải lễ phép, ân cần, quan tâm đến những người khác. Từ sự ân cần đó, từ sự ý tứ đó, từ sự thận trọng đó, cả bên ngoài lẫn bên trong, trật tự hiện diện và cùng trật tự đó tự do hiện diện.

Bạn biết, những người lính khắp thế giới phải thao dợt mỗi ngày, họ được bảo phải làm gì, bước đi thẳng hàng. Họ tuyệt đối vâng lời những mệnh lệnh mà không cần suy nghĩ. Bạn biết điều đó tác động ra sao đối với con người? Khi bạn được bảo phải làm gì, suy nghĩ điều gì, vâng lời, tuân phục, liệu bạn biết nó tác động ra sao đối với bạn? Cái trí của bạn trở nên mờ dần, nó không còn tỉnh khởi đầu, sự mau lẹ của nó. Sự áp đặt phía bên ngoài, ngoại vi này của kỷ luật khiến cho cái trí dốt nát, nó khiến cho bạn tuân phục, nó khiến cho

bạn bắt chước. Nếu bạn tự kỷ luật chính bạn bằng quan sát, lắng nghe, ý tứ, ân cần – từ ân cần đó, lắng nghe đó, ý tứ với những người khác đó, trật tự hiện diện. Nơi nào có trật tự, luôn luôn có tự do. Nếu bạn đang la hét, đang nói chuyện, bạn không thể nắm bắt điều gì những người khác phải nói. Bạn chỉ có thể nghe rõ ràng khi bạn ngồi yên lặng, khi bạn trao sự chú ý của bạn.

Bạn cũng không thể có trật tự nếu bạn không được tự do để nhìn ngắm, nếu bạn không được tự do để lắng nghe, nếu bạn không được tự do để ý tứ. Vấn đề của tự do và trật tự này là một trong những vấn đề khẩn cấp và khó khăn nhất trong sống. Nó là một vấn đề rất phức tạp. Nó cần được suy nghĩ cẩn thận còn hơn cả toán học, địa lý, hay lịch sử. Nếu bạn không thực sự được tự do, bạn không bao giờ có thể nở hoa, bạn không bao giờ có thể tốt lành, không thể có vẻ đẹp. Nếu con chim không được tự do, nó không thể bay. Nếu hạt giống không được tự do để nảy mầm, để nhú lên khỏi mặt đất, nó không thể sống. Mọi thứ phải có tự do, kể cả con người. Con người sợ hãi tự do. Họ không muốn tự do. Chim chóc, sông ngòi, cây cối, tất cả đều đòi hỏi tự do, và con người cũng phải đòi hỏi nó, không phải từng phần, nhưng tổng thể. Tự do, giải thoát, độc lập để diễn tả điều gì họ suy nghĩ, để làm việc gì họ muốn, là một trong những sự việc quan trọng nhất trong sống. Thực sự được tự do khỏi tức giận, ghen tuông, độc ác, hung dữ – thực sự được tự do bên trong chính người ta – là một trong những sự việc khó khăn và nguy hiểm nhất.

Bạn không thể có tự do nếu chỉ yêu cầu. Bạn không thể nói, “Tôi sẽ được tự do để làm việc gì tôi ưa thích.” Bởi vì có những người khác cũng đang muốn được tự do, cũng đang muốn được diễn tả điều gì họ cảm thấy, cũng đang muốn được làm việc gì họ ao ước. Mọi người muốn được tự

do, và tuy nhiên họ lại muốn được diễn tả về chính họ – tức giận của họ, hung dữ của họ, tham vọng của họ, ganh đua của họ, và vân vân. Vì vậy, luôn luôn có xung đột. Tôi muốn làm việc gì đó và bạn muốn làm việc gì đó và thế là chúng ta đánh nhau. Tự do không là đang làm việc gì người ta muốn, bởi vì con người không thể sống một mình. Thậm chí người thầy tu, thậm chí người khát sĩ cũng không được tự do để làm việc gì anh ấy muốn, bởi vì anh ấy phải đấu tranh cho việc gì anh ấy muốn, đấu tranh với chính anh ấy, tranh luận với chính anh ấy. Và nó cần đến thông minh, nhạy cảm, hiểu rõ vô cùng để được tự do. Và tuy nhiên lại tuyệt đối cần thiết rằng mọi con người, dù văn hóa của anh ấy là gì, phải tự do. Vì vậy bạn thấy, tự do không thể hiện diện nếu không có trật tự.

Học sinh: Ông có ý ăng để được tự do không nên có kỷ luật?

Krishnamurti: Tôi đã giải thích kỹ càng rằng bạn không thể có tự do nếu không có trật tự và trật tự là kỷ luật. Tôi không thích sử dụng từ ngữ *kỷ luật* đó bởi vì nó đã bị chất đầy bởi mọi loại ý nghĩa. Kỷ luật có nghĩa tuân phục, bắt chước, vâng lời; nó có nghĩa làm điều gì bạn được chỉ bảo, đúng chứ? Nhưng, nếu bạn muốn được tự do – và những con người phải hoàn toàn được tự do, nếu không họ không thể nở hoa, nếu không họ không thể là những con người thực sự – bạn phải tự tìm ra cho chính bạn trật tự là gì, đúng giờ, tử tế, rộng lượng, không sợ hãi là gì. Khám phá tất cả điều đó là kỷ luật. Việc này sáng tạo kỷ luật. Muốn tìm ra bạn phải thâm nhập, và muốn thâm nhập bạn phải tự do. Nếu bạn ý tứ, nếu bạn đang nhìn ngắm, nếu bạn đang lắng nghe, vậy thì, bởi vì bạn tự do, bạn sẽ đúng giờ, bạn sẽ đến lớp học đều đặn, bạn sẽ học

hành, bạn sẽ đang sống đến độ bạn sẽ muốn làm mọi việc một cách đúng đắn.

Học sinh: Ông nói ằng tự do là rất nguy hiểm đối với con người. Tại sao lại như thế?

Krishnamurti: Tại sao tự do lại nguy hiểm? Bạn biết xã hội là gì?

Học sinh: Nó là một nhóm lớn của những con người mà yêu cầu ông phải làm gì và không được làm gì.

Krishnamurti: Nó là một nhóm lớn của những con người mà yêu cầu bạn phải làm gì và không được làm gì. Nó cũng là văn hóa, những phong tục, những thói quen của một cộng đồng nào đó; cấu trúc tôn giáo, đạo đức, luân lý, xã hội mà con người sống trong đó, mà thông thường được gọi là xã hội. Bây giờ, nếu mỗi cá thể trong xã hội đó làm điều gì anh ấy thích, anh ấy sẽ là một hiểm họa cho xã hội đó. Nếu bạn làm điều gì bạn thích ở đây trong một ngôi trường, điều gì sẽ xảy ra? Bạn sẽ là một hiểm họa cho phần còn lại của ngôi trường. Đúng chứ? Vì vậy, thông thường con người không thích những người khác được tự do. Một người tự do thực sự, không phải trong những ý tưởng, nhưng phía bên trong được tự do khỏi tham lam, tham vọng, ganh tị, hung tợn, được coi như một hiểm họa đối với con người, bởi vì anh ấy hoàn toàn khác biệt người bình thường. Thế là xã hội hoặc tôn sùng anh ấy hoặc giết chết anh ấy hoặc đứng dưng với anh ấy.

Học sinh: Ông đã nói rằng chúng ta phải có tự do và trật tự, nhưng làm thế nào chúng ta nhận được nó?

Krishnamurti: Đầu tiên, bạn không thể phụ thuộc vào những người khác, bạn không thể mong đợi người nào đó trao tặng bạn tự do và trật tự dù đó là người cha của bạn, người mẹ của bạn, người chồng của bạn, người thầy của bạn. Bạn phải tự sáng tạo nó trong chính bạn. Đây là điều đầu tiên phải nhận ra, rằng bạn không thể xin xỏ bất kỳ thứ gì ngoại trừ lương thực, quần áo và chỗ ở từ một người khác. Bạn không thể van xin, hay nương dựa bất kỳ người nào, những đạo sư của bạn hay những thượng đế của bạn. Không ai có thể trao tặng bạn tự do và trật tự. Vì vậy bạn phải tìm ra làm thế nào để tự sáng tạo trật tự trong chính bạn. Đó là, bạn phải nhìn ngắm và tự tìm ra cho chính bạn nó có nghĩa gì khi sáng tạo đạo đức trong chính bạn. Liệu bạn biết đạo đức có nghĩa gì – luân lý, tốt lành? Đạo đức là trật tự. Vì vậy, bạn phải tự tìm ra trong chính bạn làm thế nào để tốt lành, làm thế nào để tử tế, làm thế nào để ân cần. Và từ ân cần đó, từ nhìn ngắm đó, bạn sáng tạo trật tự và thế là tự do. Bạn phụ thuộc vào những người khác để bảo cho bạn phải làm gì, rằng bạn không nên nhìn ra ngoài cửa sổ, rằng bạn nên đứng giờ, rằng bạn nên rộng lượng. Nhưng nếu bạn nói, “Tôi sẽ nhìn ra ngoài cửa sổ khi nào tôi muốn nhìn, nhưng khi tôi học hành tôi sẽ nhìn vào quyển sách,” bạn sáng tạo trật tự trong chính bạn mà không cần sự chỉ bảo của những người khác.

Học sinh: Người ta kiếm được gì khi được tự do?

Krishnamurti: Không kiếm được gì cả. Khi bạn nói về người ta kiếm được gì, bạn thực sự đang suy nghĩ dựa vào sự mua bán, đúng chứ? Tôi sẽ làm việc này và để đáp lại nó, làm ơn cho tôi thứ gì đó. Tôi tử tế với bạn bởi vì nó gây lợi lộc cho tôi. Nhưng đó không là sự tử tế. Vì vậy, chừng nào chúng ta còn đang suy nghĩ dựa vào kiếm được thứ gì đó, không có tự

do. Nếu bạn nói, “Nếu tôi có tự do, tôi sẽ có thể làm điều này và điều kia,” vậy thì nó không là tự do. Vì vậy đừng suy nghĩ dựa vào tánh tự lợi. Chừng nào chúng ta còn đang suy nghĩ dựa vào lợi ích, không có nghi vấn của tự do gì cả. Tự do chỉ có thể hiện diện khi không có động cơ. Bạn không thương yêu người nào đó bởi vì anh ấy cho bạn lương thực, quần áo, hay chỗ ở. Lúc đó nó không là tình yêu.

Tự do và Cánh đồng

*Từ quyển Truyền thống và Cách mạng, đối thoại 19
Madras, ngày 16 tháng giêng, 1971*

Tôi đã nhận được nó: tôi thấy rằng *quan tâm* này về tự do, tự do mà không là một công thức, mà không là một kết luận, không là tự do. Đúng chứ? Thế là, cái trí hỏi, “Nếu đây không là tự do, vậy thì tự do là gì?” Thế là, nó nói, “Tôi không biết.”

Tôi thấy rằng trong đang không biết, có một mong chờ để biết. Khi tôi nói tôi không biết tự do là gì, có một trông ngóng và một mong chờ để tìm ra. Điều đó có nghĩa cái trí không thực sự nói nó không biết, nhưng đang chờ đợi việc gì đó xảy ra.

Tôi thấy điều đó và tôi loại bỏ điều đó.

Thế là tôi thực sự không biết.

Tôi không đang trông ngóng, không đang mong chờ. Tôi không đang hy vọng việc gì đó sẽ xảy ra, đáp án nào đó sẽ xuất hiện từ một tác nhân bên ngoài. Tôi không đang mong chờ một việc xảy ra. Kia kia nó hiện diện. Có manh mối.

Tôi biết đây không là “nó.” Không có tự do ở đây. Có đổi mới nhưng không tự do. Đổi mới không bao giờ có thể mang lại tự do. Con người phản kháng toàn ý tưởng rằng anh ấy không bao giờ có thể tự do, rằng anh ấy bị buộc tội phải

sống trong thế giới này. Không phải mảnh trí năng mới phản kháng, nhưng toàn cơ quan, toàn nhận biết. Đúng chứ? Thế là nó nói rằng bởi vì đây không là “nó,” tôi không biết tự do là gì. Tôi không mong chờ một việc xảy ra. Tôi không hy vọng hay cố gắng tìm ra tự do là gì. Tôi thực sự không biết. Không đang biết đó là tự do. Biết là ngục tù. Điều này đúng theo lý luận.

Tôi không biết việc gì sẽ xảy ra ngày mai. Thế là tôi được tự do khỏi quá khứ, tự do khỏi cánh đồng này.

Đang biết của cánh đồng là ngục tù, không đang biết của cánh đồng cũng là ngục tù.

Thưa bạn, hãy quan sát, tôi biết ngày hôm qua. Tôi biết việc gì đã xảy ra ngày hôm qua. Đang biết của việc gì đã xảy ra ngày hôm qua là ngục tù.

Vì vậy, cái trí mà sống trong một trạng thái của không đang biết là một cái trí tự do. Đúng chứ?

Những người truyền thống sai lầm khi họ nói, “Đừng quyến luyến.” Bạn thấy, họ phủ nhận tất cả những liên hệ. Họ không thể giải quyết được vấn đề của những liên hệ, nhưng họ nói, “Đừng quyến luyến,” và thế là cắt đứt khỏi mọi liên hệ. Họ nói, “Hãy tách rời,” vì vậy họ rút lui vào sự cô lập.

Sống cùng sự hiểu biết của cánh đồng này là ngục tù. Và không biết ngục tù đó cũng không là tự do.

Và vì vậy, một cái trí sống trong cái đã được biết, luôn luôn trong ngục tù. Đó là tất cả.

Liệu cái trí có thể nói tôi không biết, mà có nghĩa ngày hôm qua đã kết thúc? Do bởi sự hiểu biết của tiếp tục mới là ngục tù.

Người hỏi: Để theo đuổi điều này đòi hỏi sự tàn nhẫn.

Krishnamurti: Đừng sử dụng từ ngữ tàn nhẫn. Nó đòi hỏi sự nhạy cảm lạ thường. Khi tôi nói tôi thực sự không biết, tôi thực sự không biết. Chấm hết. Hãy thấy nó tác động ra sao. Nó có nghĩa một khiếm tốn thực sự, một ý thức của một cái gì đó. Vậy thì, ngày hôm qua đã kết thúc. Thế là con người đã kết thúc ngày hôm qua lại thực sự đang bắt đầu. Vì vậy, anh ấy phải một cái gì đó. Tôi thực sự không biết; một điều tuyệt vời làm sao. Tôi không biết liệu tôi sẽ chết ngày mai. Thế là không thể có bất kỳ kết luận nào tại bất kỳ thời điểm nào, mà có nghĩa, không bao giờ có bất kỳ gánh nặng nào. Gánh nặng là đang biết đó.

Người hỏi: Liệu người ta có thể đến được mấu chốt này và ở lại đó?

Krishnamurti: Bạn không phải ở lại.

Người hỏi: Cái trí có một cách của bất lười lại. Những từ ngữ chỉ đưa ông đến một mấu chốt. Không có không gian cho bất lười lại.

Krishnamurti: Theo chậm chậm. Đừng diễn tả nó theo cách đó. Chúng ta thấy mấu chốt này. Chúng ta thấy cái người mà nói về tách rời, chúng ta thấy cái người mà sáng chế đại ngã. Chúng ta đến và nói, “Nhìn kìa, cả hai đều sai rồi. Trong cánh đồng đó không có tự do.”

Sau đó chúng ta hỏi, “Liệu có tự do gì không?” Tôi nói, “Tôi thực sự không biết.” Nó không có nghĩa tôi đã quên quá khứ. Trong “Tôi không biết,” không có bao gồm cả quá khứ cũng như loại bỏ quá khứ, cũng không có một sử dụng của quá khứ.

Tất cả mọi điều mà nó nói là, “Trong quá khứ không có tự do.” Quá khứ là sự hiểu biết; quá khứ là sự tích lũy; quá khứ là mảnh trí năng. Trong đó không có tự do.

Trong đang hỏi, liệu có tự do gì không, con người nói, “Tôi thực sự không biết.”

Người hỏi: Nhưng cấu trúc của những tế bào vẫn còn y nguyên.

Krishnamurti: Chúng trở nên linh động lạ thường. Bởi vì linh động chúng có thể phủ nhận, chấp nhận; có sự chuyển động.

Người hỏi: Chúng ta thấy cái gì đó như hành động. Từ trước đến nay chúng ta chỉ biết hoạt động. Chúng ta không bao giờ có thể phủ nhận hoạt động. Nó tiếp tục. Trong đặt ra hoạt động trở trụi, nó không còn là một rào cản đối với hành động. Đang sống ngày -sang-ngày thông thường là một tiến hành mà tiếp tục.

Krishnamurti: Bạn đang hỏi hành động là gì? Đối với một con người mà thực sự không biết, hành động là gì? Cái người mà biết đang hành động từ sự hiểu biết và hành động của anh ấy, hoạt động của anh ấy luôn luôn ở bên trong ngục tù, đang chiếu rọi ngục tù đó vào tương lai. Nó luôn luôn ở trong cánh đồng của cái đã được biết.

Brockwood Park, ngày 9 tháng 9, 1972

Thế là, làm thế nào người ta sẽ học hành tự do là gì? Không phải tự do khỏi đàn áp, tự do khỏi sợ hãi, tự do khỏi tất cả những sự việc nhỏ nhen mà chúng ta lo âu, nhưng tự do khỏi chính nguyên nhân của sợ hãi, khỏi chính nguyên nhân của thù hận của chúng ta, khỏi ngay gốc rễ của đang hiện diện của chúng ta mà trong đó có sự mâu thuẫn thâm khốc này, sự theo đuổi kinh hoàng của vui thú này, và tất cả những thượng đế mà chúng ta đã sáng chế, cùng tất cả những nhà thờ và những giáo sĩ của chúng – bạn biết phần còn lại của công việc kinh doanh. Vì vậy đối với tôi dường như, người ta phải tự hỏi chính mình, liệu bạn muốn tự do tại ngoại vi, hay tại ngay tâm điểm của đang hiện diện của bạn. Và nếu bạn muốn học hành tự do tại ngay cái nguồn của tất cả sự hiện diện là gì, vậy thì bạn phải học hành về sự suy nghĩ. Nếu nghi vấn đó rõ ràng, không phải sự giải thích thuộc từ ngữ, không phải ý tưởng mà bạn thâm lượm từ sự giải thích, nhưng nếu đó là điều gì bạn cảm thấy là sự cần thiết tuyệt đối thực sự, vậy thì chúng ta có thể thâm nhập cùng nhau. Bởi vì nếu chúng ta có thể hiểu rõ điều này, vậy thì tất cả những nghi vấn của chúng ta có thể được giải đáp.

Vì vậy, người ta phải tìm ra học hành là gì. Trước hết, tôi muốn học hành liệu có tự do khỏi sự suy nghĩ – không phải làm thế nào để sử dụng sự suy nghĩ, đó là nghi vấn kế

tiếp. Nhưng liệu cái trí có thể được tự do khỏi sự suy nghĩ? Tự do này có nghĩa gì? Chúng ta chỉ biết tự do khỏi cái gì đó – tự do khỏi sợ hãi, tự do khỏi cái này hay cái kia, khỏi lo âu, khỏi hàng tá sự việc. Và liệu có một tự do mà không phải khỏi bất kỳ thứ gì nhưng tự do *chính nó*, trong chính nó? Và trong đang hỏi nghi vấn đó liệu đáp án lệ thuộc vào sự suy nghĩ? Hay liệu tự do là không hiện diện của sự suy nghĩ? Bạn hiểu chứ? Và đang học hành có nghĩa nhận biết tức khắc, vì vậy đang học hành không đòi hỏi thời gian. Tôi không biết liệu bạn thấy điểm này. Làm ơn, đây là điều quan trọng *thực sự* cuốn hút lắm!

Học hành hàm ý thời gian. Học hành một ngôn ngữ, một kỹ thuật, một phương pháp, cần đến thông tin, hiểu biết nào đó về cơ học và vân vân, điều đó cần đến thời gian, nhiều tháng, nhiều năm. Học hành chơi dương cầm, vĩ cầm, một ngôn ngữ, mà thực sự là ghi nhớ, luyện tập, thâm lượm kiến thức, mà có thể được diễn giải thành hành động, và đó là tất cả mà chúng ta quan tâm; tất cả những con người đều quan tâm đến điều đó, bởi vì điều đó trao tặng họ quyền hành, địa vị, một phương tiện của kiếm sống, và vân vân. Và tôi tự nói với chính mình, đang học hành phải là tức khắc, đang học hành là đang thấy đó và đang hành động đó, trong đó không có đang thấy và một khoảng trống rồi sau đó hành động. Đó là, thời gian được cần đến để học hành một ngôn ngữ. Liệu thời gian được cần đến để học hành tự do? Bạn hiểu rõ chứ? Liệu thời gian được cần đến cho cái trí để thấy rằng chừng nào nó còn vận hành bên trong khuôn mẫu của sự suy nghĩ, không có tự do, dù rằng sự khai triển mở rộng, nội dung của sự khai triển đó, được xứng đáng, tuyệt vời, cởi mở ra sao? Muốn

thấy điều đó, liệu nó cần đến thời gian để học hành về sự thật rằng tự do không ở trong khuôn mẫu đó – đúng chứ? Đó là, liệu bạn sẽ dự tính sử dụng thời gian để thấy sự thật của điều đó? Bạn đã hiểu rõ câu hỏi của tôi? Nhìn kia! Bạn đã giải thích cho tôi sự suy nghĩ đã làm gì trong thế giới, bạn đã giải thích cho tôi rằng một loại mới mẻ của khuôn mẫu, vẫn còn được sáng chế bởi sự suy nghĩ, sẽ giúp đỡ để tạo ra một cách cư xử khác hẳn. Và sự giải thích của bạn lẫn sự chấp nhận của tôi về sự giải thích đó, qui trình hợp lý của nó, sự truyền đạt bằng từ ngữ, sự nhắc đến tất cả những từ ngữ bạn đã sử dụng mà quá quen thuộc đối với tôi – tất cả việc đó sử dụng thời gian, đúng chứ? Và tại khúc cuối của việc đó, cái trí vẫn còn không được tự do, vẫn còn bên trong khuôn mẫu đó. Chúng ta đang theo sát nhau chứ? Và bạn bảo với tôi rằng để học hành tự do là gì, là tức khắc, nó không cần đến thời gian, thời gian là sự suy nghĩ và đừng sử dụng sự suy nghĩ để hiểu rõ tự do. Thế là, tôi tự hỏi, bạn đang nói về điều gì vậy? Tôi không hiểu rõ bởi vì tôi chỉ có một dụng cụ, đó là sự suy nghĩ. Và tôi đã sử dụng nó sai lầm, đúng đắn, ranh mãnh, cao cả, nhưng đó là dụng cụ duy nhất mà tôi có. Và bạn bảo với tôi, gạt bỏ cái dụng cụ đó đi. Học hành không phải về những hoạt động của sự suy nghĩ, mà bạn đã biết rồi, nhưng học hành – mà là tức khắc, nhìn ngắm như thế nào. Học hành tự do là gì mà không có thời gian. Liệu chúng ta theo sát nhau? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi? Đó là, nhận biết là học hành và nhận biết không cần đến thời gian, và tại cơ bản thời gian là chuyển động của sự suy nghĩ, và qua sự suy nghĩ bạn không thể học hành tự do là gì. Và để học hành về tự do, sự suy nghĩ phải bật tắt.

Người hỏi: Làm thế nào nó có thể bật tắt?

Krishnamurti: Lắng nghe. Không làm thế nào – bạn thấy chứ? Khoảnh khắc bạn hỏi “làm thế nào” vậy là bạn muốn một phương pháp, một luyện tập, mà vẫn còn ở trong khuôn mẫu của sự suy nghĩ.

Thế là tôi có vấn đề này từ nơi bạn: sự suy nghĩ có vị trí đúng đắn của nó nếu không bạn và tôi không thể truyền đạt cho nhau. Nhưng để học hành về sự truyền đạt tôi phải học hành ngôn ngữ, và bởi vì cả bạn lẫn tôi đều biết tiếng Anh chúng ta có thể truyền đạt cho nhau, và muốn học hành tiếng Anh cần đến thời gian. Thâm nhập vào tự do không sử dụng thời gian, và bạn không thể thâm nhập vào tự do nếu có sự vận hành của suy nghĩ, hay sự chuyển động của suy nghĩ mà nói, “Tôi phải hiểu rõ tự do là gì” – đúng chứ? Thế là sau đó có vấn đề này: tôi quen thuộc với sự suy nghĩ, đó là dụng cụ duy nhất. Tôi có, và tôi đã được giáo dục, được nuôi nấng bởi sự suy nghĩ, tất cả tình trạng bị quy định của tôi, tất cả sự hiện diện của tôi, đều được đặt nền tảng trên sự suy nghĩ, tất cả sự liên hệ của tôi đều được đặt trên nền tảng cái hình ảnh mà sự suy nghĩ đã sáng chế. Và bạn xuất hiện và bảo với tôi, “Đừng sử dụng dụng cụ đó, nhưng nhìn ngắm, nhận biết, học hành, có một thâm nhập.” Và sau đó tôi nói, “Làm thế nào tôi sẽ có một thâm nhập nếu cái trí của tôi bị quy định nặng nề, bị trĩu nặng bởi tất cả những sự việc của sự suy nghĩ, làm thế nào tôi sẽ được tự do khỏi điều đó để thấy cái khác lạ?” Đúng chứ? Bạn đã đưa ra câu hỏi sai lầm. Nếu bạn nói, “Tôi phải được tự do khỏi điều này” – mà là qui trình máy móc của sự suy nghĩ – bạn đã phát biểu một câu hỏi sai lầm bởi vì bạn không đang học hành về cái mới mẻ. Bạn vẫn còn quan tâm đến cái cũ kỹ và nơi nào bạn quan tâm đến cái cũ kỹ bạn sẽ vẫn còn ở cùng cái cũ kỹ. Tôi không biết liệu bạn đã nhận được tất cả điều này?

Vì vậy nghi vấn thực sự là: Liệu cái trí, đang biết toàn nội dung của cái cũ kỹ, có thể không quan tâm đến nó lúc này, bởi vì chúng ta đang thâm nhập vào cái gì đó trong một kích thước hoàn toàn khác hẳn? Và thâm nhập này cần đến tự do, không phải rằng bạn nên hiểu rõ cái cũ kỹ và thay đổi cái cũ kỹ, hay kiểm soát cái cũ kỹ, hay khuất phục cái cũ kỹ, hay kiềm chế cái cũ kỹ, nhưng hoàn toàn chuyển động vượt khỏi cái cũ kỹ và học hành về cái mới mẻ, mà không có nghĩa sử dụng thời gian. Đúng chứ, liệu bạn nhận được nó? Tất cả điều đó có vẻ mâu thuẫn và vô lý – nhưng không phải đâu.

Người hỏi: Chắc chắn, suy nghĩ phải đi trước nhận biết? Chúng ta không thể ngừng suy nghĩ.

Krishnamurti: Chính xác là nó. ~~Đ~~ không thể ngừng suy nghĩ.

Người hỏi: Nó không là cái gờ đó mà từ trên trời rơi xuống một tờ giấy trắng.

Krishnamurti: Tôi hiểu rõ điều này. Nếu bạn muốn thấy cái gì đó mới mẻ, bạn làm gì? Bạn sẽ sáng chế, bạn là người sáng chế. Bạn biết toàn công việc cũ kỹ, bạn muốn tìm ra cái gì đó mới mẻ, hoàn toàn mới mẻ. Bạn làm gì? Tiếp tục cái cũ kỹ? Cái cũ kỹ mà bạn quen thuộc, bạn biết cái cũ kỹ là gì, toàn hệ thống máy móc của cái cũ kỹ. Và nếu bạn đem theo cái cũ kỹ, bạn không thể tìm được bất kỳ cái gì mới mẻ. Vì vậy, bạn làm gì? Bạn phải bỏ lại cái cũ kỹ. Phải có một khoảng trống giữa cái cũ kỹ và cái gì đó mới mẻ mà có lẽ hiện diện. Phải có một khoảng trống. Và khoảng trống đó xảy ra khi bạn thấy toàn ý nghĩa của cái cũ kỹ – rằng cái cũ kỹ không thể sáng chế cái mới mẻ. Vậy là tất cả chúng ta đều

muốn cái mới mẻ bởi vì chúng ta ngán ngẩm cái cũ kỹ, nhàm chán, bạn biết cái cũ kỹ là gì, và đang muốn cái mới mẻ chúng ta lại không biết làm thế nào để chặt đứt sợi dây xích. Vì vậy có những đạo sư, những người thầy, và tất cả những người ngớ ngẩn mà nói, “Ta sẽ bảo cho người cách chặt đứt sợi dây xích.” Và chặt đứt sợi dây xích của họ vẫn còn bên trong khuôn mẫu của sự suy nghĩ – đúng chứ? Họ nói, “Làm việc này, đừng làm việc kia, tuân theo điều này, suy nghĩ về điều đó” – họ vẫn còn bị trói buộc vào hệ thống của sự suy nghĩ. Lúc này, nếu bạn thấy điều đó, nếu bạn có một thâm nhập vào điều đó, để có một thâm nhập vào điều đó không cần đến thời gian. Tôi không hiểu liệu bạn thấy điều đó. Tôi thấy điều đó ngay tức khắc, toàn cấu trúc tôn giáo này thật vô lý làm sao, tất cả tổ chức quanh nó, những giáo hoàng, những giám mục – bạn theo kịp chứ? – sự vô lý của tất cả điều đó. Những người trưởng thành đang đùa giỡn những sự việc trẻ con. Nếu bạn có một thâm nhập vào điều đó, nó kết thúc. Sau đó bạn hỏi, “Làm thế nào tôi có một thâm nhập?” Mà có nghĩa bạn đã thực sự không lắng nghe. Bạn vẫn còn đang bám vào những áo khoác cũ kỹ của những nhà thờ, những niềm tin và những học thuyết, và bạn nói, “Tôi không thể buông bỏ bởi vì tôi sợ hãi.” “Người hàng xóm của tôi sẽ suy nghĩ gì?” “Tôi sẽ mất công việc.” Vì vậy bạn không muốn lắng nghe, vì vậy đó là vấn đề, không phải làm thế nào để có được sự nhận biết, không phải làm thế nào nắm bắt sự thâm nhập, nhưng trái lại bạn không đang lắng nghe hiểm họa của toàn sự việc mà sự suy nghĩ đã gây ra. Và **món** có thâm nhập bạn phải lắng nghe, bạn phải buông bỏ và lắng nghe. Nếu bạn lắng nghe con chim bồ câu đó – mà có nghĩa lắng nghe không đang đặt tên, không đang chỉ trích, thực sự lắng nghe – vậy thì, khi bạn lắng nghe bạn có thâm nhập, đúng chứ?

Thế là tự do – tự do tuyệt đối, không phải tự do tương đối – tự do tuyệt đối chỉ có thể khi cái trí hiểu rõ sự suy nghĩ và vị trí của nó và sự máy động liên tục của sự suy nghĩ, đúng chứ? Lúc này, chúng ta ở đâu sau khi nói tất cả điều này? Bởi vì rốt cuộc, bạn và tôi đang cùng nhau học hành. Bạn đã hao tổn thời gian, năng lượng và tiền bạc và mọi chuyện để đến đây, và liệu bạn đang học hành hay chỉ đang ghi nhớ? Nếu bạn chỉ đang ghi nhớ vậy thì bạn lặp lại điều gì những người khác đã nói, vì vậy bạn trở thành con người phó bản. Thay vì đập lại Lão tử, Phật, Marx, hay bất kỳ người nào, lúc này bạn sẽ lặp lại điều gì K đang nói, nhưng bạn vẫn sẽ còn là phó bản; ngược lại nếu bạn học hành, bạn sẽ hoàn toàn vượt khỏi bảng phân loại đó, vượt khỏi mọi rác rưởi đó.

Thế là, chúng ta ở đâu? Liệu có một thâm nhập vào tự do, thâm nhập vào tự do khỏi sự suy nghĩ? Và khi có thâm nhập vào tự do khỏi sự suy nghĩ đó, vậy thì trong tự do đó sự suy nghĩ có thể vận hành một cách hợp lý, thông minh, khách quan, không cá nhân. Vì vậy, làm thế nào tôi sẽ , bị quy định quá nặng nề, người mà sử dụng sự suy nghĩ từ sáng đến khuya, suốt giấc ngủ, giấc mộng, đang thức giấc của tôi – luôn luôn cái trí sử dụng sự suy nghĩ – làm thế nào cái trí đó sẽ có một thâm nhập vào tự do mà trong nó không có sự suy nghĩ? Làm ơn, hãy tự đặt ra nghi vấn đó cho chính bạn. Và khi bạn đã tự đặt ra nghi vấn đó cho chính bạn, liệu sự suy nghĩ đang trả lời nghi vấn đó? Nếu sự suy nghĩ đang trả lời nghi vấn đó vậy thì không có tự do, nhưng khi bạn đặt ra nghi vấn đó, một cách thực sự, nghiêm túc, mãnh liệt, đam mê, khi bạn muốn khám phá, lúc đó bạn sẽ thấy có tự do mà bạn đã không tìm kiếm. Đang tìm kiếm là chuyển động của sự suy nghĩ.

Saanen, ngày 1 tháng 8, 1976

Người hỏi: Liệu ông phải một mình để được tự do, và trong tự do đó sự liên hệ với một người khác là gì? Không thể có tự do trong sự liên hệ của con người?

Krishnamurti: Lúc này câu hỏi là: Liệu tự do hàm ý một mình? Đúng chứ, đó là câu hỏi được đưa ra? Ý nghĩa tự điển của từ ngữ *một mình* là, “tất cả được làm thành một, tất cả một.” Lúc này, làm thế nào có thể có tự do nếu có hoạt động tự cho mình là trung tâm, mà ngăn cản một mình? Đúng chứ? Nếu tôi liên tục quan tâm đến chính tôi – những vấn đề của tôi, những lo âu của tôi, người vợ của tôi, nấu nướng của tôi, bạn biết, lo âu, lo âu, quan tâm về tất cả điều đó, bận tâm – nếu cái trí của tôi bị bận tâm bởi nhiều sự việc, mà là tự cho mình là trung tâm, không thể có một mình, đúng chứ? Vì vậy, tự do là một cái trí không bị bận tâm. Một cái trí bị bận tâm, không đặt thành vấn đề bởi điều gì – bởi thương đế, bởi những lo âu, bởi tiền bạc, bởi tình dục, bởi vui thú, bị bận tâm, mà hầu hết chúng ta đều như thế, chúng ta bị bận tâm bởi điều này hay điều kia, chừng nào còn có sự bận tâm bởi điều gì đó này, chắc chắn không thể có tự do.

Và khi có tự do đó, người hỏi muốn biết: Vậy thì sự liên hệ trong tự do đó là gì – liệu bạn có tự do đó? Đầu tiên, hãy có tự do đó và tìm ra. Nhưng nếu không có tự do mà

chúng ta đang bị đó, sự liên hệ là gì. Tôi không đang cố gắng hạ giá trị của nó. Nhưng sự kiện là, những cái trí của chúng ta bị bận tâm bởi huyền thuyên, bởi hảo huyền, ngạo mạn, mọi loại sự việc, tự thương xót và vân vân. Liệu cái trí đó có thể được tự do khỏi tất cả điều đó? Và khi nó tự do, nó không một mình hay sao? Bởi vì nó hoàn toàn khác hẳn người còn lại mà cái trí của anh ấy bị bận tâm. Tôi không hiểu liệu bạn thấy điều đó. Đúng chứ?

Vì vậy nêu một người, một con người, được tự do khỏi sự bận tâm khủng khiếp đang diễn ra này, vậy thì sự liên hệ của anh ấy là gì? Liệu một con người có thể tìm được điều đó? Muốn tìm được điều đó, anh ấy phải tự cởi bỏ khỏi tất cả nội dung của sự bận tâm, nội dung của ý thức của anh ấy, mà sau đó là tự do. Vậy thì, điều gì xảy ra nếu bạn tự do và người khác không tự do? Bạn, như một con người, có lẽ tự do khỏi tất cả những lo âu vằng cả những bận tâm, và một người khác lại không, lúc đó sự liên hệ giữa hai người là gì? Trách nhiệm của cái người tự do đối với một người không tự do là gì?

Lúc này, bạn muốn nói về tình yêu. Tự do có vị trí gì, mà là một người không bị bận tâm, không bị trĩu nặng bởi sự bận tâm khủng khiếp, vô vàn những vấn đề và mọi chuyện của nó – sự liên hệ của anh ấy với một người không tự do là gì? Liệu có tình yêu trong sự liên hệ đó? Hay liệu chỉ đến lúc đó mới có tình yêu? Lúc này, hãy theo dõi, chúng ta có ý gì qua từ ngữ *tình yêu*? Hãy cẩn thận! Hãy tách rời từ ngữ khỏi sự kiện đó, sự kiện khi bạn tách rời từ ngữ khỏi cảm thấy đó là gì? Bạn thương yêu một người khác – bạn thương yêu cái gì? Làm ơn, bạn thương yêu một người khác, đúng chứ – người vợ của bạn, người chồng của bạn, cô gái của bạn, cậu trai của bạn, hay bất kỳ thứ gì bạn gọi nó – bạn thương yêu. Khi bạn sử dụng từ ngữ đó, nó có ý nghĩa gì đối với bạn?

Tình yêu có một động cơ? Làm ơn, đừng l ắc đầu, đối với chúng ta nó có động cơ. Bởi vì bạn trao tặng một người khác tình dục, hay trao tặng anh ấy sự thanh thản, hay nấu cơm cho anh ấy, hay phụ thuộc vào anh ấy, sở hữu anh ấy, chi phối anh ấy, xô đẩy anh ấy, hay xô đẩy cô ấy – sở hữu, quyến luyến, tất cả điều đó được hàm ý trong từ ngữ đó. Ghen tuông, tức giận, hận thù, một ý thức của lo âu, sợ hãi, bởi vì bạn có lẽ mất đi người đó, tất cả điều đó nảy sinh, và đó là điều gì chúng ta gọi là tình yêu. Đúng chứ? Chúng ta không đang bị quan, chúng ta chỉ đang nhìn vào những sự kiện.

*

Muốn khám phá tình yêu là gì, người ta phải không được tự do khỏi tất cả điều đó, hay sao? Tự do khỏi sự quyến luyến – chúng ta hãy ạm sử dụng vấn đề trong chốc lát. Khi nào người ta quyến luyến, bạn quyến luyến cái gì? Giả sử bạn quyến luyến một cái bàn, sự quyến luyến đó hàm ý gì? Vui thú, ý thức của sở hữu và ích lợi của nó, cảm thấy rằng nó là cái bàn đẹp vì thế tôi phải giữ gìn nó, và vân vân và vân vân. Vì vậy, khi một người quyến luyến một người khác, điều gì đang xảy ra? Nếu người nào đó quyến luyến bạn, cảm giác của người khác mà quyến luyến bạn là gì? Trong quyến luyến đó có sự hãnh diện của sở hữu, một ý thức của thống trị, sợ hãi của mất nó, mất người đó, thế là ghen tuông, và thế là quyến luyến nhiều hơn, sở hữu nhiều hơn – đúng chứ? Và ghen tuông, lo âu, tất cả điều đó nảy sinh. Lúc này, nếu không có quyến luyến, liệu điều đó có nghĩa không có tình yêu, không có trách nhiệm? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi? Đối với hầu hết chúng ta, tình yêu có nghĩa sự xung đột khủng khiếp này giữa những con người, và thế là sự liên hệ trở

thành một lo âu liên tục – bạn biết tất cả điều này, tôi không cần giải thích cho bạn – và chúng ta gọi điều đó là tình yêu. Và để tẩu thoát khỏi sự căng thẳng khủng khiếp này của điều gì chúng ta gọi là tình yêu, chúng ta có mọi loại giải trí : truyền hình hay – tha thứ cho tôi nếu tôi sử dụng những từ ngữ – giải trí tôn giáo. Tuyệt vời! Chúng ta cãi cọ và lảng đến nhà thờ, hay đền chùa, và quay lại và bắt đầu lại. Thế là tất cả những điều này đang luôn luôn xảy ra.

Vì vậy, liệu người đàn ông, hay người phụ nữ, có thể được tự do khỏi tất cả điều này? Hay liệu nó không thể được? Nếu nó không thể được, vậy thì sống của chúng ta liên tục là một tình trạng của lo âu, và từ tất cả mọi loại thái độ loạn thần kinh đó, những niềm tin, những hành động xảy ra. Lúc này, liệu có thể được tự do khỏi quyền luyến, mà hàm ý nhiều lắm? Liệu một con người có thể được tự do khỏi quyền luyến và tuy nhiên vẫn cảm thấy có trách nhiệm?

Lúc này, tự do khỏi quyền luyến không có nghĩa đối nghịch của nó – tách rời. Bạn theo kịp chứ? Hiểu rõ điều này rất quan trọng. Khi chúng ta quyền luyến, chúng ta biết sự đau khổ của quyền luyến, sự lo âu của nó, và chúng ta nói, “Thượng đế ơi, tôi phải tách rời tất cả sự kinh hoàng này.” Thế là, trận chiến của sự tách rời bắt đầu, xung đột. Ngược lại nếu bạn quan sát, nhận biết được sự kiện và từ ngữ đó – từ ngữ quyền luyến và tự do khỏi từ ngữ đó, mà là cảm thấy đó – vậy thì lúc đó hãy nhìn ngắm cảm thấy đó mà không có bất kỳ nhận xét nào – quan sát nó – vậy thì bạn sẽ thấy rằng từ quan sát tổng thể đó có một chuyển động hoàn toàn khác hẳn đang xảy ra mà cũng không là quyền luyến hay tách rời. Bạn hiểu rõ điều này? Liệu bạn đang thực hiện nó khi chúng ta đang nói chuyện, hay liệu bạn chỉ đang lắng nghe nhiều từ ngữ? Bạn biết bạn quyền luyến, đúng chứ? – không đặt thành vấn đề quyền luyến cái gì, cái này hay cái kia, một niềm tin,

một kết luận, một cái nhà, một con người, lý tưởng nào đó, bị quyền luyện vô cùng. Quyền luyện trao tặng sự an toàn ~~h~~ lòng, mà là một ảo tưởng – đúng chứ? Nó là một ảo tưởng phải quyền luyện đến cái gì đó bởi vì cái gì đó có lẽ không còn. Vì vậy cái gì bạn quyền luyện là hình ảnh mà bạn đã dựng lên về nó. Tôi không hiểu liệu bạn nhận được điều này.

Liệu bạn có thể được tự do khỏi sự quyền luyện này để cho có một trách nhiệm mà không là một bổn phận? Sau đó tình yêu là gì khi không có sự quyền luyện? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi? Hãy quan sát: nếu bạn quyền luyện một dân tộc, bạn tôn sùng sự cô lập của dân tộc, mà là một hình thức của chủ nghĩa bộ lạc được tôn vinh; bạn quyền luyện nó. Điều đó tác động ra sao? Nó phá vỡ mọi việc, đúng chứ? Tôi quyền luyện lạ lùng đến dân tộc của tôi như một người Ấn độ, và bạn quyền luyện đến dân tộc của bạn: người Đức, người Pháp, người Ý, người Anh. Chúng ta tách rời. Và thế là những chiến tranh và tất cả sự phức tạp của việc đó tiếp tục. Lúc này, nếu không có quyền luyện, bạn không quyền luyện, điều gì xảy ra? Liệu đó là tình yêu? Tôi không hiểu liệu bạn đang nhận được nó? Liệu chúng ta đang hiểu rõ lẫn nhau một chút ít?

Vì vậy, sự quyền luyện gây tách rời – đúng chứ? Tôi quyền luyện niềm tin của tôi, và bạn quyền luyện niềm tin của bạn, thế là có sự tách rời. Chỉ thấy những kết cục của nó, những hàm ý của nó. Vì vậy, nơi nào có quyền luyện, có tách rời và thế là có xung đột. Nơi nào có xung đột, không thể có tình yêu. Và sự liên hệ của một người đàn ông và một phụ nữ, hay một người đàn ông và bất kỳ thứ nào là gì, sự liên hệ của anh ấy với một người khác khi có tự do là gì? Bạn hiểu rõ chứ? Tự do khỏi quyền luyện, tất cả những hàm ý của nó. Liệu đó là sự bắt đầu – tôi chỉ đang sử dụng từ ngữ *bắt đầu*, đừng vội vàng chấp nhận nó – liệu đó là bắt đầu của từ bi?

Bạn hiểu rõ? Khi không có dân tộc, và không có quyền luyện đến bất kỳ niềm tin nào, đến bất kỳ kết luận nào, đến bất kỳ lý tưởng nào, vậy thì con người đó là con người tự do. Và sự liên hệ của anh ấy với một người khác là tự do, đúng chứ, từ tình yêu, từ từ bi. Tôi không hiểu liệu bạn đang nắm chặt tất cả điều này?

Saanen, ngày 13 tháng 7, 1978

Sự đồng hóa này cùng những cơ thể của chúng ta, cùng những trải nghiệm của chúng ta, cùng ngôi nhà, cùng gia đình, cùng quốc gia, cùng một học thuyết hay một niềm tin đặc biệt đã tạo ra sự nhấn mạnh vào cái tôi, “cái tôi lệ thuộc,” cái vị kỷ. Và điều đó vun đắp ý tưởng – tôi đang sử dụng từ ngữ *ý tưởng* trong ý nghĩa đích thực của nó – ý tưởng của một cá thể, rằng chúng ta những con người là những cá thể khác biệt, tách khỏi mọi người khác. Sự nhấn mạnh vào tánh cá thể này đã tạo ra nhiều bất ổn. Nó đã hủy hoại gia đình – tôi không hiểu liệu bạn nhận biết được điều này – nó đã tạo ra sự hoàn hảo trong thành tựu, trong công nghệ, một ý thức của nỗ lực tốt đỉnh về phần của một con người đặc biệt, cá thể, hoạt động cá thể. Đối nghịch điều đó có học thuyết tổng thể của chủ nghĩa chuyên chế. Thế là chúng ta có hai đối nghịch này. Một phía là tự do, tạm gọi là tự do, phía kia không tự do gì cả, ngoại trừ dành cho một ít người. Và khi người ta quan sát khắp thế giới, sự hoàn hảo của cá thể đã tạo ra những kết quả lợi lộc nào đó, không những trong thế giới công nghệ, nhưng còn cả trong thế giới nghệ thuật. Và mặc dù cá thể nghĩ rằng anh ấy tự do, liệu anh ấy thực sự tự do? Và mặt khác của đồng tiền các là chủ nghĩa chuyên chế, nơi không có tự do gì cả, ngoại trừ dành cho một ít người.

Lúc này, sự thật của điều đó là gì? Chắc chắn, phải có tự do. Chúng ta có ý gì qua từ ngữ *tự do* đó? Lại nữa chúng ta phải rất rõ ràng rằng chúng ta đang tự đặt ra câu hỏi này của chính chúng ta, rằng người nói không đang hỏi, bạn đang hỏi. Như chúng ta đã nói, không có người nói ở đây. Bạn và tôi là những người nói. Bạn và tôi – cái người này đang nói – đang cùng nhau thâm nhập vào nghi vấn này: một mặt là sự quan trọng lạ lùng được trao cho tánh cá thể cùng tất cả những đồng hóa của nó, quốc gia, nhà cửa, gia đình, chủ nghĩa tư bản, và chủ nghĩa xã hội, bất kỳ thứ gì; và mặt khác là sự đồng hóa cùng xã hội học thuyết. Lúc đó xã hội trở thành quan trọng nhất phụ thuộc một ít người. Và trong thâm nhập vào điều này, đầu tiên chúng ta phải hỏi, nếu tôi được phép gợi ý, chúng ta những con người đang cố gắng làm gì? Chúng ta những con người – không phải Ông, ông này ông kia, Bà, bà này bà kia – nhưng như những con người không có những nhãn hiệu, không có những dân tộc, không có tất cả những rác rưởi mà đã được nhét vào những cái trí của chúng ta bởi những người khác cũng như bởi chúng ta vào những người khác, chúng ta những con người đang cố gắng làm gì trong thế giới này? Chúng ta đang tìm kiếm, chúng ta đang theo đuổi, đang ao ước cái gì? Và một trong những câu hỏi liên quan trong điều này là: Tự do là gì? Chúng ta nghĩ chúng ta tự do bởi vì chúng ta có thể đi lại, đi tới nước Mỹ, đi bất kỳ nơi nào chúng ta muốn nếu chúng ta có tiền và vui thích.

Vì vậy, tự do là gì? Có lẽ hầu hết chúng ta, ít nhất những người mà nghiêm túc và có suy nghĩ, nhận biết, chắc chắn phải đặt ra câu hỏi này: Tự do là gì? Liệu nó là tự do để làm việc gì người ta ưa thích, như một cá thể? Liệu tự do là một hoạt động tùy ý? Đó là, mỗi người muốn làm việc gì anh ấy muốn làm. Nếu anh ấy muốn tin tưởng thượng đế, anh ấy tin tưởng thượng đế. Nếu anh ấy muốn theo đuổi và buông

thả trong thuốc men và tình dục và mọi chuyện của nó, anh ấy tự do, nếu anh ấy có tiền bạc và nếu anh ấy có thói quen dễ lạm dụng việc đó. Và chúng ta đã suy nghĩ về loại tự do hoạt động này: làm việc gì người ta thích làm, việc gì người ta muốn làm, việc gì người ta muốn thành tựu, hay để tìm được sự cảm giác trong tự do. Bạn biết tất cả điều này. Đây là tự do? Hay tự do là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn? Chúng ta nghĩ về tự do như được tự do khỏi cái gì đó, khỏi nghèo khổ, khỏi một người vợ, người chồng mà bạn không thích nữa và tự do để ly dị và mọi chuyện của nó. Tự do để chọn lựa hoạt động của bạn trong thế giới kinh doanh, hay trong thế giới tâm lý, hay tự do để tin tưởng điều gì bạn muốn tin tưởng và vân vân và vân vân. Người ta nghĩ rằng người ta được tự do để chọn lựa là một người Thiên chúa giáo, hay một người Tin lành giáo, hay không tin tưởng bất kỳ thứ gì. Bạn biết tất cả điều này.

Vì vậy, liệu đó là tự do? Làm ơn tự đặt ra cho chính bạn câu hỏi này, không phải tôi. Bạn đang đối diện cái gương, đang tự nhìn ngắm vào chính bạn, đang thâm nhập toàn cấu trúc tâm lý của chính bạn. Và tình trạng bị quy định của chúng ta đã là: làm việc gì chúng ta muốn. Và chúng ta chưa bao giờ thâm nhập vào cái gì thôi thúc chúng ta làm, hoặc rẽ trái, phải, hoặc bất kỳ việc gì. Và nếu còn có sự đồng hóa cùng một quốc gia, cùng một gia đình, cùng một người chồng, cùng một cô gái, cùng niềm tin này, cùng giáo điều, nghi thức, truyền thống đó, liệu có tự do? Bạn đang theo sát tất cả điều này? Bạn đang đặt ra những câu hỏi này. Tôi chỉ đang thốt ra sự thâm nhập của bạn. Như chúng ta được phép vạch ra lại, chúng ta không là uy quyền ở đây, không có bất kỳ người nào, như người nói có thể biết được, có bất kỳ uy quyền nào, bất kỳ nổi trội nào. Không có chủ nghĩa giáo điều, không có niềm tin. Và nếu người nói có hơi hơi nhấn

manh, nó không là một diễn tả khẳng định, hùng hồ, nó là cái tôi tự nhiên của ông ta.

Vậy là chúng ta đang thâm nhập liệu có tự do trong ý nghĩa tổng thể của nó, không phải khỏi cái gì đó đến cái gì đó khác nữa, hay khỏi cái gì đó khác nữa đến cái gì đó khác nữa. Chúng ta đang thâm nhập toàn cảm thấy của tự do, nếu có một cảm thấy như thế. Và chừng nào cái trí, suy nghĩ, cảm giác, cảm xúc còn tự đồng hóa chính nó cùng một vật đặc biệt, một món đồ đặc, một con người, hay một niềm tin, liệu có tự do? Chắc chắn không có. Khảnh khắc bạn đang tự đồng hóa chính bạn cùng cái gì đó, bạn đang khước từ tự do. Nếu tôi, bởi vì tôi thích ý tưởng của con người siêu nhiên nào đó và mọi chuyện của nó, tự đồng hóa chính tôi cùng điều đó và cầu nguyện đến điều đó, tôn thờ điều đó, liệu có tự do gì không? Thế là chúng ta đang khám phá rằng không có tự do chừng nào còn có một qui trình đồng hóa đang xảy ra – đúng chứ?

Làm ơn, những từ ngữ nguy hiểm lắm. Đừng, nếu tôi được phép gợi ý, diễn giải điều gì đang được nói thành những từ ngữ riêng của bạn, thành ngôn ngữ riêng của bạn, thành quan điểm riêng của bạn, nhưng thực sự lắng nghe những từ ngữ chúng ta đang sử dụng, bởi vì vậy là chúng ta hiệp thông trực tiếp. Được rồi, cho phép tôi giải thích thế này: ngôn ngữ – mà là sự sử dụng của những từ ngữ, ý nghĩa của những từ ngữ, cú pháp – ngôn ngữ dẫn dắt hầu hết chúng ta, đúng chứ? Khi bạn nói, “Tôi là một người Pháp,” từ ngữ hoạt động có hiệu lực và ép buộc chúng ta trong một khuôn mẫu nào đó. Thế là, ngôn ngữ sử dụng chúng ta – đúng chứ? Tôi không hiểu liệu bạn đã nhận thấy nó? Khi bạn sử dụng những từ ngữ *Chủ nghĩa cộng sản* hay *Chủ nghĩa xã hội* hay *Thiên chúa giáo*, *Tin lành giáo*, *Ấn giáo*, *Do thái giáo*, và vân vân, chúng tác động vào chúng ta và ép buộc chúng ta phải suy

nghĩ trong những cách nào đó – đúng chứ? Vì vậy, ngôn ngữ đang xô đẩy chúng ta, đang sử dụng chúng ta. Tôi không hiểu liệu bạn nhận biết được nó. Và nếu bạn sử dụng ngôn ngữ – không cho phép nó xô đẩy bạn – vậy thì bạn đang sử dụng những từ ngữ mà không có bất kỳ chứa đựng cảm xúc nào. Vậy thì có một khả năng của hiệp thông chính xác. Liệu chúng ta đang cùng nhau đến được nơi nào đó? Làm ơn hiểu rõ điều này bởi vì chúng ta sắp sửa thâm nhập vào cái gì đó mà – tôi nghĩ, tôi vẫn không chắc chắn lắm – sẽ hiện diện từ tất cả sự thâm nhập vào tự do của chúng ta, từ sự nhận biết rằng đồng hóa hủy diệt tự do, tước đoạt tự do, giới hạn tự do. Và nếu bạn thỏa mãn với sự giới hạn của tự do đó vậy thì bạn cũng phải nhận biết được những kết cục của nó, mà là sự tách rời, không có liên hệ liên tục, có nỗ lực, chiến tranh, bạo lực, và mọi chuyện còn lại của nó.

Và trong tự thâm nhập vào chính chúng ta, chúng ta cũng phải nhận biết rất rõ ràng rằng ngôn ngữ không đang xô đẩy chúng ta; rằng khi chúng ta sử dụng từ ngữ *Chủ nghĩa cộng sản* chúng ta xóa sạch phần nào sự cảm xúc khỏi nó. Hay nếu bạn quá thiên về thế giới tư bản của Mỹ và vân vân, lại nữa cùng sự việc. Vì vậy nếu bạn nhận biết rất nghiêm túc, nếu bạn muốn thâm nhập tất cả điều này, mà tôi không đang thôi thúc bạn phải thực hiện, rằng ngôn ngữ không đang xô đẩy chúng ta, vậy thì chúng ta có thể sử dụng những từ ngữ trong tánh đơn giản của chúng, trong nghĩa lý của chúng mà không có bất kỳ chứa đựng cảm xúc nào. Vậy thì bạn và tôi ở trong hiệp thông liên tục – đúng chứ? Liệu bạn có thể thực hiện điều này? Không phải ngày mai, nhưng ngay lúc này? Vậy thì chúng ta có thể tiến tới cùng nhau, không phải tại một tốc độ chậm chạp, nhưng tiến triển thật nhanh.

Chỉ có tự do khi có không đồng hóa tuyệt đối cùng bất kỳ thứ gì, cùng nhà thờ, cùng những thượng đế, cùng những

niềm tin, cùng một bức tượng – bạn theo kịp chứ? – cùng bất kỳ thứ gì! Bạn nói điều gì đó với tôi, bạn sử dụng những từ ngữ hung tợn và bạn gọi tôi bằng một cái tên. Tôi bị tổn thương. Và hầu hết những con người trên thế giới đều bị tổn thương, không chỉ phần hệ thần kinh cơ thể nhưng còn cả phần tâm lý nhiều hơn. Bạn bị tổn thương, đúng chứ? Và từ tổn thương đó chúng ta làm tất cả mọi việc: kháng cự, rút lui, sợ hãi, trở thành bạo lực hay yếm thế, và vân vân và vân vân và vân vân. Tổn thương này, nếu bạn thâm nhập nó rất kỹ càng, là chuyển động của suy nghĩ trong sự hình thành của hình ảnh – đúng chứ? Suy nghĩ đã tạo ra một hình ảnh về chính người ta, rằng người ta đẹp đẽ, rằng người ta có trí tuệ, rằng người ta là, và vân vân và vân vân. Và khi bạn sử dụng một từ ngữ xấu xa, tức giận vạch ra điều gì đó, hình ảnh đó bị tổn thương; mà là suy nghĩ – làm ơn theo sát tất cả điều này – suy nghĩ đã tự tạo ra một hình ảnh về chính nó; hình ảnh đó bị tổn thương. Liệu người ta có thể sống suốt cuộc đời mà không có một tổn thương nào cả? Vậy thì chỉ lúc đó có tự do, chỉ lúc đó có thông minh.

Brockwood Park, ngày 12 tháng 9, 1978

Tôi nghĩ hầu hết chúng ta đều là những nô lệ, hoặc của những ý tưởng, những niềm tin và những biểu tượng tôn giáo, hoặc của loại trải nghiệm nào đó, hoặc những nô lệ của những học viện, những khái niệm. Và khi là tù nhân cho tất cả điều đó, làm thế nào người ta có thể là một ngọn đèn cho chính người ta? Nếu người ta cam kết vào một khuôn mẫu nào đó của sống, một cách sống nào đó, nếu người ta là một người kinh doanh hay một người khoa học hay một người triết lý, người ta bị trói buộc trong đó; người ta trở nên hoàn toàn bị nuốt trọn trong nó và phần còn lại của sống trôi qua. Trong bàn luận của chúng ta, chúng ta quan tâm đến tổng thể của sống, không chỉ một phần, một mảnh, hay một khuynh hướng đặc biệt, hay nghề nghiệp của người ta. Vì vậy, liệu người ta, kể cả chính tôi, nhận ra rằng người ta bị trói buộc trong một lề thói đều đặn, mà tự nhiên ngăn cản tự do? Nó ngăn cản tự do và thế là người ta không thể rõ ràng trong chính người ta. Người ta không bao giờ có thể hiểu rõ chiều sâu của chính người ta khi người ta lệ thuộc vào cái gì đó; người ta không thể là một ngọn đèn cho chính người ta.

Thông minh, Máy tính, và Cái trí máy móc

Từ quyển Phương cách của Thông minh, Rishi Valley

Ngày 4 tháng 12, 1980

Liệu chúng ta có thể thâm nhập vào một chủ đề khác, đó là, vui thú luôn luôn ở trong cái đã được biết? Ngày hôm nay tôi không có vui thú nhưng ngày ~~ôm~~ nó có lẽ xảy ra. Tôi không hiểu liệu bạn thấy điều gì tôi có ý. Vui thú là một chuyên động thời gian. Liệu có vui thú không bị đặt nền tảng trên hiểu biết? Toàn sống của tôi là cái đã được biết. Tôi chiếu rọi cái đã được biết vào tương lai đang thay đổi nó, nhưng nó vẫn còn là cái đã được biết. Tôi không có vui thú trong cái không biết được. Và máy tính ở trong cánh đồng của cái đã được biết. Lúc này, nghi vấn thực sự là liệu có tự do khỏi cánh đồng của cái đã được biết. Đó là nghi vấn thực sự bởi vì vui thú ở đó, đau khổ ở đó, sợ hãi ở đó, toàn chuyên động của cái trí là cái đã được biết. Và nó có lẽ chiếu rọi cái không biết được, lý thuyết hóa, nhưng đó không là **ột** sự kiện. Vì vậy, máy tính, chất hóa học, di truyền học, sinh sản vô tính, tất cả đều là cái đã được biết. Vì vậy, liệu có thể có tự do khỏi cái đã được biết? Cái đã được biết đang hủy diệt con người. Những người vật lý thiên văn đang đi tới không gian từ cái đã được biết. Họ đang theo đuổi sự tìm hiểu của những bầu trời, vũ trụ bao la, qua những dụng cụ được thiết kế bởi sự suy nghĩ, và họ đang nhìn qua những dụng cụ đó và

đang khám phá vũ trụ, đang quan sát nó là gì; điều đó vẫn còn là cái đã được biết.

Người hỏi: Vừa lúc này một vấn đề rất lý thú nảy ra trong tôi. Cái trí hiện nay của con người, trong cách nó đang vận hành, bị đe dọa. Nó đang bị hủy diệt. Hoặc máy móc đang đương nó và nó bị hủy diệt, hoặc tự do khác khỏi cái đã được biết cũng sẽ hủy diệt đang vận hành hiện nay của nó. Sự thách thức còn sâu thẳm hơn nhiều.

Krishnamurti: Vâng. Đó là điều gì tôi đã nói. Bạn nắm được nó. Điều gì bạn đang nói là, nếu tôi hiểu rõ đúng đắn, cái đã được biết mà cái trí của chúng ta đang vận hành trong nó đang hủy diệt chúng ta. Cái đã được biết cũng là sự chiếu rọi tương lai như máy móc, thức men, gien di truyền, sinh sản vô tính, tất cả những thứ đó đều được sinh ra từ cái đã được biết. Vì vậy, cả hai đang hủy diệt chúng ta.

Người hỏi: Bạn ấy cũng đang nói rằng cái trí của con người luôn luôn chuyển động trong cái đã được biết, trong sự theo đuổi của vui thú. Điều đó đã sinh ra công nghệ mà sẽ hủy diệt nó. Tiếp theo, bạn ấy đang nói rằng chuyển động khác, mà là tự do khỏi cái đã được biết, cũng sẽ hủy diệt cái trí như chúng ta biết nó hiện nay.

Krishnamurti: Vâng. Tự do khỏi cái đã được biết? Bạn đang nói gì?

Người hỏi: Có hai chuyển động, bạn ấy nói. Chuyển động của cái đã được biết đang dẫn đến sự hủy diệt to tát hơn và to tát hơn của cái trí. Cách vượt khỏi là tự do khỏi cái đã được

biết, mà cũng đang hủy diệt chuyển động của cái đã được biết.

Krishnamurti: Chờ đã. Tự do không phải khỏi cái gì đó. Nó là một kết thúc. Bạn theo kịp chứ?

Người hỏi: Liệu ông đang nói, thưa ông, rằng tự do khỏi cái đã được biết này thuộc về một tự nhiên đến độ ông không đang hủy diệt chuyển động này, rằng sự suy nghĩ có vị trí của nó, cái trí có vị trí của nó? Liệu ông đang nói trong cái đó có tự do?

Krishnamurti: Tôi nói chỉ có tự do, nhưng không phải khỏi cái gì đó.

Người hỏi: Tôi nói cái trí đang vận hành trong một cách đặc biệt, cái gì mà chúng ta gọi là cái trí con người vận hành trong một cách nào đó. Cái trí con người đó bị đặt dưới áp lực của những tiến bộ công nghệ. Cái khác lạ này, tự do khỏi cái đã được biết, cũng hủy diệt tổng thể sự vận hành này của cái trí. Vì vậy, một cái trí mới mẻ – dù được sinh ra từ công nghệ hay một cái mà được tự do khỏi cái đã được biết – là điều không tránh khỏi. Chúng là hai điều duy nhất, vị trí hiện tại không còn.

Krishnamurti: Chúng ta hãy rõ ràng. Hoặc phải có một cái trí mới mẻ hoặc vị trí hiện tại sắp sửa hủy diệt cái trí. Đúng chứ? Nhưng cái trí mới mẻ chỉ có thể hiện diện thực sự, không phải lý thuyết; nó chỉ có thể hiện diện khi sự hiểu biết kết thúc. Sự hiểu biết đã tạo ra cái máy, và chúng ta sống dựa vào sự hiểu biết. Chúng ta là những cái máy; lúc này chúng ta đang tách ở hai đầu. Cái máy đang hủy diệt chúng ta.

Cái máy là sản phẩm của sự hiểu biết; chúng ta là sản phẩm của sự hiểu biết. Vì vậy, sự hiểu biết đang hủy diệt chúng ta, không phải cái máy. Thế là, sau đó nghi vấn là: Liệu sự hiểu biết có thể kết thúc? Không, liệu có thể có tự do khỏi sự hiểu biết? Vậy thì, bạn đang lẩn tránh hay đang tẩu thoát khỏi sự hiểu biết.

Người hỏi: Nghi vấn là: Liệu sự hiểu biết hay hành động được sinh ra từ sự hiểu biết có thể kết thúc? Hành động từ sự hiểu biết có thể kết thúc. Sự hiểu biết không thể kết thúc.

Krishnamurti: Nó có thể kết thúc.

Người hỏi: Hành động từ sự hiểu biết?

Krishnamurti: Hành động là tự do khỏi sự hiểu biết.

Người hỏi: Sự hiểu biết không thể kết thúc.

Krishnamurti: Vâng, thưa bạn.

Người hỏi: Ông có ý gì khi ông nói tất cả hiểu biết kết thúc?

Người hỏi: Chỉ có sự hiểu biết?

Krishnamurti: Chỉ có sự hiểu biết, không phải kết thúc của sự hiểu biết. Tôi không hiểu liệu tôi đang trình bày rõ ràng.

Người hỏi: Vậy là, thưa ông, có sức mạnh khủng khiếp của bản năng sinh tồn và chỉ có sự hiểu biết. Và ông đang bị, liệu sự hiểu biết có thể kết thúc, mà có nghĩa tự quên hẳn mình.

Krishnamurti: Không, tôi hiểu rõ điều gì bạn đang nói. Lúc này tôi đang đi sự kết thúc của cái tôi, trong chốc lát. Tôi đang nói máy tính, mà bao gồm tất cả công nghệ, và sống của tôi được đặt nền tảng trên sự hiểu biết. Vì vậy, không có sự phân chia giữa hai điều.

Người hỏi: Tôi theo sát điều đó.

Krishnamurti: Đây là việc lạ thường. Và chừng nào chúng ta còn đang sống trong sự hiểu biết, bộ não của chúng ta còn đang bị hủy diệt qua lễ thói, cái máy, và vân vân. Vì vậy, cái trí là sự hiểu biết. Không có nghi vấn của nó phải tự làm tự do chính nó khỏi sự hiểu biết. Thấy điều đó. Chỉ có cái trí mà là sự hiểu biết. Tôi sắp sửa bảo cho bạn điều gì đó. Bạn thấy, bạn đã tự khóa chặt chính bạn. Đừng nói điều đó không thể được. Nếu bạn nói điều đó không thể được, bạn đã không thể sáng chế những máy tính. Chuyển động khỏi đó. Cái trí khi nó nói nó phải được tự do, dù nó làm bất kỳ việc gì, ở bên trong cánh đồng của sự hiểu biết. Vì vậy, trạng thái của cái trí mà hoàn toàn nhận biết, hay biết, hay nhận thức rằng nó hoàn toàn là sự hiểu biết, là gì?

Tôi đã chuyển động. Bạn không thấy nó? Lúc này điều gì đã xảy ra?

Chắc chắn, sự hiểu biết là chuyển động. Sự hiểu biết đã được thâm lượm qua chuyển động. Vì vậy, sự hiểu biết là chuyển động. Vì vậy, thời gian, tất cả điều đó, là chuyển động.

Người hỏi: Ông đang nói về trạng thái của cái trí khi thời gian kết thúc?

Krishnamurti: Đó là tự do. Thời gian là chuyển động. Mà có nghĩa gì? Điều đó rất lý thú, thưa bạn. Cho phép tôi sắp xếp cùng nhau. Cái trí đã sáng chế máy tính. Tôi đã sử dụng từ ngữ đó để bao gồm tất cả công nghệ, gien di truyền, sinh sản vô tính, những chất hóa học. Điều đó được sinh ra từ sự hiểu biết mà con người đã thu lượm. Nó vẫn còn là cái đã được biết, sản phẩm của cái đã được biết cùng những giả thuyết, những lý thuyết của nó, và đang bác bỏ lý thuyết và tất cả điều đó. Con người cũng đã thực hiện chính xác cùng sự việc như cái máy. Vì vậy, không có sự phân chia giữa hai. Cái trí là sự hiểu biết. Bất kỳ việc gì nó làm sẽ được sinh ra từ sự hiểu biết – những thượng đế của con người, những đền chùa của anh ấy được sinh ra từ sự hiểu biết. Sự hiểu biết là một chuyển động. Liệu chuyển động đó có thể kết thúc?

Đó là tự do thực sự. Điều đó có nghĩa nhận biết được tự do khỏi sự hiểu biết và hành động không từ sự hiểu biết. Nhận biết được con rắn đó, nguy hiểm đó là hành động, nhưng nhận biết đó được đặt nền tảng trên hàng thế kỷ của tình trạng bị quy định về con rắn. Nhận biết rằng tôi là một người Ấn giáo, mà đã xảy ra được ba ngàn năm, là cùng chuyển động. Và chúng ta luôn luôn đang ở trong cánh đồng đó. Đó là sự hủy diệt, không phải cái máy. Nếu cái máy đó của cái trí không kết thúc – không phải máy tính – chúng ta sẽ tự hủy diệt chính chúng ta.

Vậy là, liệu có một nhận biết không bị sinh ra từ sự hiểu biết? Bởi vì khi chuyển động này kết thúc, phải có hành động.

Tương lai của Con người

Từ quyển Phương cách của Thông minh, Chương 3

New Delhi, ngày 5 tháng 11, 1981

Trong thế giới, có hỗn loạn, thoái hóa vô cùng; con người rất, rất phiền muộn. Đi bộ trên đường phố rất nguy hiểm. Khi chúng ta đang nói về tự do khỏi sự sợ hãi, chúng ta muốn tự do phía bên ngoài, tự do khỏi sự hỗn loạn, vô chính phủ, hay độc tài. Nhưng chúng ta không bao giờ đòi hỏi hay tìm hiểu liệu có một tự do phía bên trong: tự do khỏi cái trí. Liệu tự do đó là thực sự hay lý thuyết? Chúng ta coi Chính thể như một công cụ dẫn đến tự do. Những người cộng sản và những người chuyên chế khác nói không có cái sự việc như tự do; Chính thể, chính phủ, là uy quyền duy nhất. Và họ đang kiểm chế mọi hình thức của tự do. Vì vậy, chúng ta muốn loại tự do nào? Ngoài đó? Phía bên ngoài của chúng ta? Hay tự do phía bên trong? Khi chúng ta nói về tự do, liệu nó là tự do của chọn lựa giữa chính phủ này hay chính phủ kia, đây và đó, giữa tự do phía bên ngoài và phía bên trong? Tinh thần phía bên trong luôn luôn khát phục cái bên ngoài. Cái tinh thần, đó là, cấu trúc phía bên trong của con người – những suy nghĩ, những cảm xúc bên trong của anh ấy, những tham vọng của anh ấy, những hành động của anh ấy, sự tham lam của anh ấy – luôn luôn khát phục cái bên ngoài. Vì vậy, chúng ta tìm kiếm tự do ở đâu? Liệu có thể có tự do khỏi dân

tộc mà trao tặng chúng ta một ý thức của an toàn? Liệu có thể có tự do khỏi tất cả những mê tín, những giáo điều và những tôn giáo? Một văn minh mới mẻ chỉ có thể hiện diện qua tôn giáo thực sự, không phải qua mê tín, giáo điều, hay những tôn giáo truyền thống.

Saanen, ngày 10 tháng 7, 1984

Chúng ta nên thâm nhập vào điều gì là tự do, lành mạnh, và chất lượng của năng lượng mà hiện diện khi người ta nắm bắt hay nhận biết, thấy sự thật của tất cả thời gian được chứa đựng trong ngay lúc này. Đúng chứ? Tự do là gì? Tất cả những con người thuộc mọi tuổi tác đã tìm kiếm loại tự do nào đó, theo lịch sử, tôn giáo và vân vân. Và lúc này tự do được giải thích như làm chính xác điều gì người ta muốn, mà chắc chắn tất cả các bạn đều đang thực hiện, khi đã chọn lựa – người ta có thể chọn lựa đi từ nơi này đến nơi khác, từ một công việc sang một công việc khác, nếu bạn không ở nơi có sự độc tài toàn bộ và mọi thứ bị kiểm soát. Thậm chí ở đó suy nghĩ, cảm thấy của bạn bị đúc khuôn theo một khuôn mẫu. Vì vậy, trong những chính thể độc tài có một phủ nhận tự do, nên những chính thể như thể đều thoái hóa – bạn hiểu chứ? Đi thụt lùi, không chuyển động.

Chúng ta phải thâm nhập tự do là gì? Tự do là chọn lựa? Chọn lựa giữa hai chiếc xe hơi, giữa hai vật liệu, đi nơi nào bạn muốn, thành tựu chính bạn bằng sinh mạng của mọi người khác – đúng chứ? Cố gắng trở thành nhiều hơn chúng ta là – tốt đẹp hơn, cao quý hơn, thông minh hơn, thâm lượm nhiều hiểu biết hơn – mà là toàn qui trình của trở thành, mà được gọi là thành tựu. “Tôi phải thành tựu.” “Tôi phải có gốc rễ nơi nào đó.” Bạn theo kịp chứ? Hàm ý của tất cả điều đó là

trở thành. Không những trở thành phần vật chất, từ một nhân viên thành một người chủ, từ một người học việc thành một người thầy, nhưng còn cả cảm thấy tôi đang trở thành phía bên trong. “Tôi là thế này, tôi sẽ là thế kia. Tôi ganh tị, tham lam, bạo lực” – chúng ta sẽ sử dụng từ ngữ bạo lực, chúng ta bạo lực. “Ngày nào đó tôi sẽ đạt được không bạo lực.” Có lẽ trong một năm hay hai, hay có lẽ tại cuối cuộc đời của tôi khi tôi sắp sửa chết – đúng chứ? Và tất cả điều này hàm ý một trở thành thuộc tâm lý. Điều đó rõ ràng. Và liệu có tự do trong trở thành? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi? Hay tự do là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn? Làm ơn, cùng nhau chúng ta đang thâm nhập, đang khám phá. Tôi không đang giải thích và bạn chỉ đang thâm nhập. Cùng nhau chúng ta đang thâm nhập, mà đòi hỏi rằng bạn vận dụng bộ não của bạn, không chấp nhận một sự việc, không chấp nhận bất kỳ điều gì người nói trình bày. Vì vậy, thâm nhập phải là thâm nhập của bạn, không phải thâm nhập của người nói. Người nói có lẽ chỉ phác họa, diễn tả thành những từ ngữ nhưng hoạt động, sự thâm nhập, phải thuộc phần của bạn. Vì vậy, cả hai chúng ta đều đang chia sẻ trong điều này – đúng chứ? Không phải tôi đưa ra điều gì đó mà bạn đồng ý hay không đồng ý – mà hàm ý không chia sẻ. Nhưng liệu cả hai chúng ta đang thâm nhập, đang thăm dò, đang hỏi han, đang ngờ vực mọi thứ mà chúng ta suy nghĩ và cảm thấy, và sự liên hệ đến thời gian của nó, và thấy liệu trở thành đó ngăn cản tự do – đúng chứ? Liệu chúng ta cùng nhau trong điều này một chút xíu ? Tôi xin phép giải thích thêm một chút nữa?

Đó là, nếu người ta là giáo viên mà muốn từ từ trở thành một giáo sư trong một trường đại học, hay một người tập sự trong bất kỳ chủ đề nào, luôn luôn anh ấy đang cố gắng trở thành cái gì đó – trở thành nhiều hơn, trở thành một chuyên gia giỏi hơn, cùng những kỹ năng to tát hơn, hiểu biết

rộng rãi hơn. Năng lượng giao cho một chủ đề nào đó đều bị giới hạn. Vì vậy, nó khước từ tự do. Bạn hiểu chứ? Liệu chúng ta hơi hơi cùng nhau trong điều này?

Bạn thấy, chúng ta thực sự không đòi hỏi tự do. Chúng ta đòi hỏi nó chỉ trong khu vực giới hạn mà trong đó chúng ta phải làm điều gì chúng ta cảm thấy, tôi phải hành động tùy theo ưa thích và không ưa thích của tôi, và trong hành động đó tôi được tự do; tôi có thể chọn lựa giữa bạn và một người khác, và vân vân. Vì vậy, tất cả hoạt động đó rất rất giới hạn, và chính sự giới hạn đó phủ nhận tự do. Dĩ nhiên! Chúng ta cũng bị giới hạn theo lời nói, chúng ta bị giới hạn theo ngôn ngữ. Chúng ta hãy tìm ra liệu ngôn ngữ có giới hạn tự do. Người nói đang sử dụng tiếng Anh – ngôn ngữ đó, những từ ngữ, quy định bộ não và vì vậy nó bị giới hạn. Liệu ngôn ngữ quy định bộ não, hay liệu ngôn ngữ không giới hạn bộ não, không quy định bộ não? Bạn đang thâm nhập? Làm ơn thâm nhập nó cùng tôi. Nếu chỉ có bạn và người nói cùng nhau và không phải số khán giả đông như thế, chỉ có bạn, người bạn của tôi và chính tôi, vậy thì chúng ta có thể bàn luận nó rất, rất gần gũi. Và tôi sắp sửa thực hiện việc đó – đúng chứ? Đó là, bạn đại diện cho người bạn của tôi và tôi đại diện cho người nói. Người nói và người bạn đang bàn luận nghi vấn này: Liệu tự do luôn luôn đang nằm trong trở thành cái gì đó? Liệu tự do nằm trong đang diễn tả tham vọng của bạn? Liệu tự do nằm trong đang cố gắng thành tựu những ham muốn của bạn? Và người bạn nói, “Tôi thực sự không hiểu rõ bạn đang nói về điều quý quái gì. Chúng ta quen thuộc cái này, tình huống bị quy định của chúng ta, thói quen của chúng ta, là cái này. Chúng ta luôn luôn đang mong muốn để thành tựu, để trở thành, cả trong thế giới bên ngoài và cả trong thế giới bên trong. Chúng ta phải thành tựu cái gì đó ngược lại không có tiền bộ” và vân

vân. Người bạn của tôi đang nói điều này, đang trái ngược mọi điều tôi đang nói, mà người nói đang trình bày. Và người nói trả lời, đừng quá phản kích về nó, chúng ta hãy cùng nhau xem xét nó. Khi ạn có tham vọng, cả trong thế giới bên ngoài và thế giới tâm lý, tham vọng đều giống hệt nhau dù bạn có tham vọng để trở thành giàu có khủng khiếp hay tham vọng để đạt Niết bàn, Thiên đàng, hay Giác ngộ, hay tham vọng để được yên lặng. Và tham vọng đó, người nói đang trình bày cho người bạn của anh ấy, bị giới hạn, không là tự do. Và chúng ta đã sử dụng sai lầm từ ngữ *tự do* đó. Mỗi người đang cố gắng khẳng định chính anh ấy, đang hung hăng bám chặt quan điểm, nhận xét, đánh giá, giáo điều, tín ngưỡng của anh ấy, và vân vân. Và tất cả điều này chúng ta gọi là tự do. Và liệu đó là tự do? Người bạn của tôi nói, “Tôi bắt đầu hiểu rõ điều gì bạn đang nói. Tôi đồng ý.” Tôi trả lời, đừng đồng ý nhưng thấy sự kiện của nó, sự thật của nó – đúng chứ?

Vì vậy tự do phải là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Và liệu có thể đến được cái đó, nhận ra tự do đó? Đó không là tham vọng gì cả. Thâm nhập nó, mà không ngăn cản tình yêu của đang làm – đúng chứ? Những người khoa học khắp thế giới cũng rất tham vọng, giống như phần còn lại của chúng ta. Họ muốn tìm được những vũ khí nào đó vượt trội để chống lại những người Nga và vân vân. Tất cả trò chơi đó, trò chơi kinh hoàng đó mà họ đang đùa giỡn. Vì vậy mọi con người trong thế giới, dù không được giáo dục, ngu dốt, có trí thức nhiều, luôn luôn bị trói buộc trong qui trình này. Và thông thường điều đó được gọi là tự do. Và người nói nói rằng đó không là tự do. Và người bạn hỏi, “Liệu ngôn ngữ ngăn cản, hay khuyến khích hoạt động của bộ não?” Bạn đang theo lịp tất cả điều này? Điều này gây hứng thú cho bạn? Bạn chắc chắn chứ? Hay có phải rằng bạn đang chơi

một trò chơi cùng tôi? Liệu ngôn ngữ quy định bộ não? Nó có quy định bộ não nếu những từ ngữ trở thành quan trọng. Dù những từ ngữ là những từ ngữ tiếng Anh, hay những từ ngữ tiếng Pháp, hay tiếng Đức, hay tiếng Ý, hay tiếng Nga, khi từ ngữ đã mất đi chiều sâu của nó, khi từ ngữ được sử dụng thiếu trách nhiệm, khi từ ngữ có ý nghĩa đặc biệt cho mỗi người, khi những từ ngữ đã trở thành mạng lưới của bộ não – bạn hiểu chứ? Bạn đang theo kịp chứ? – vậy thì những từ ngữ quy định bộ não. Đúng chứ? Nhưng khi những từ ngữ được sử dụng cho những mục đích truyền đạt, mà đòi hỏi một nhạy cảm, chú ý, linh động, ân cần nào đó, vậy thì những từ ngữ có thể được sử dụng mà không có chất lượng gây giới hạn của nó. Vậy thì bộ não không bị quy định bởi những từ ngữ. Nhưng như lúc này chúng ta biết, những từ ngữ có quy định bộ não của chúng ta. Khi bạn nói, “những chính thể độc tài,” ngay tức khắc tôi có một bức tranh của nó. Ngay lập tức bạn thấy những người độc tài khác nhau trong những vùng đất khác nhau của thế giới, bởi vì những hình ảnh của họ đã xuất hiện trong báo chí suốt năm mươi năm qua. Hình ảnh nảy ra và hình ảnh đó quy định bộ não. Bạn đang theo kịp tất cả điều này? Khi tôi sử dụng từ ngữ đạo sư (tiếng cười) – bạn đó kìa, bạn có một hình ảnh ngay tức khắc! Hay khi một từ ngữ như Chúa Giê su được sử dụng cho một người Thiên chúa giáo – ngay tức khắc. Hay đối với một người Ấn giáo cùng từ ngữ đặc biệt của anh ấy, hay một người Phật giáo. Làm ơn thấy sự quan trọng của đang bị quy định về ngôn ngữ, và liệu trong đang bị quy định đó tất cả mọi loại phiền muộn nảy sinh, tất cả mọi loại xung đột bắt đầu – người Ấn giáo xung đột người Hồi giáo, người Hồi giáo và người Ả rập với người Do thái giáo, người Thiên chúa giáo mà tin tưởng thượng đế cùng những chuyên chế của nó – bạn theo kịp chứ? Điều này đang xảy ra.

Vì vậy, liệu có thể được tự do khỏi nhà tù ngôn ngữ? Bạn hiểu chứ? Thưa bạn, bạn không vận dụng cái trí của bạn vào tất cả điều này. Đúng chứ? Hãy thấy liệu bạn có thể, lúc này đang ngồi ở đây, hoàn toàn được tự do khỏi hình ảnh của những từ ngữ. Vì vậy, không có tự do trong trở thành. Không có tự do khi một người đàn ông hay phụ nữ có tham vọng, tham lam, ganh tị. Anh ấy có lẽ nghĩ rằng anh ấy được tự do bởi vì anh ấy diễn tả tham vọng của anh ấy, nhưng không có tự do trong trở thành. Và không có tự do khi bộ não bị trói buộc hay bị giam cầm trong những từ ngữ cùng những hình ảnh của chúng.

*

Vì vậy, hãy thâm nhập vào tự do, hãy thâm nhập vào lãnh mạnh là gì, bởi vì nếu bạn không lãnh mạnh, bạn không thể có tự do, bởi vì điều đó sẽ cản trở bạn. Tôi có ~~Đ~~ bị tê liệt nhưng tôi vẫn còn lãnh mạnh – bạn hiểu chứ? Tôi có lẽ chỉ có một mắt để thấy rõ ràng, nhưng điều đó không ngăn cản tôi lãnh mạnh. Lãnh mạnh bị hủy diệt bởi xung đột, thành tựu, thành công, tham vọng, hoang mang này, mọi đau khổ của sống. Và năng lượng, năng lượng bị phung phí. Bạn hiểu chứ, thưa bạn? Bởi huyền thuyên, tranh cãi, bám chặt điều gì bạn đã làm và đang nói, “Điều này đúng, tôi sẽ bám chặt nó.” Bạn hiểu chứ? Năng lượng hàm ý chuyển động liên tục, đang liên tục khám phá cái gì đó mới mẻ, không phải thuộc công nghệ, nhưng thuộc tâm lý. Để cho bộ não của bạn trở nên năng động lạ thường và không phí phạm năng lượng đó. Khi bạn có năng lượng đó vậy thì bạn có thể quan sát những vấn đề – bạn hiểu chứ? Tất cả những vấn đề ăn khớp chặt chẽ với nhau, tất cả chúng đều vừa vặn cùng nhau, chúng không tách rời. Nó là một chuyển động dài vũng vàng đều đều.

Brockwood Park, ngày 31 tháng 8, 1985

Như trước đây chúng ta đã nói, chúng ta khá nghiêm túc, ít ra là người nói. Ông ta đã ở cùng nó suốt bảy mươi năm hay nhiều hơn. Và chỉ tham dự một vài nói chuyện, hay đọc vài từ ngữ được in ra sẽ không giải quyết được những vấn đề của chúng ta, nó sẽ không giúp đỡ chúng ta. Và người nói không đang giúp đỡ bạn. Làm ơn hãy tin tưởng điều đó, hãy chắc chắn rằng người nói không là uy quyền, và vì vậy ông ta không là uy quyền mà bạn có thể nương dựa để được giúp đỡ. Có những người khác có thể giúp đỡ bạn. Và nếu bạn muốn được giúp đỡ, nếu người ta được phép vạch ra đầy kính trọng, lúc đó bạn chuyển những vấn đề của bạn sang những người khác giải quyết, và họ sẽ giải quyết chúng tùy theo những ham muốn của họ, tư lợi của họ, quyền hành của họ, vị trí của họ, và tất cả những việc đó. Vì vậy chúng ta là những người thường dân đang nói chuyện cùng nhau. Chúng ta sẽ cùng nhau thâm nhập, đối diện những sự kiện, không phải những ý tưởng về sự kiện nhưng những sự kiện. Và không phải những học thuyết, chúng đều vô nghĩa. Không phải những lý thuyết, những giả thuyết, người được khai sáng, người không được, người mà – cái gì? – gần thượng đế hơn bạn, nhưng cùng nhau chúng ta sẽ thâm nhập vào nghi vấn của tự do này, tự do có liên quan gì đến thời gian và thời gian đến suy nghĩ và hành động. Bởi vì chúng ta sống bằng

hành động, mọi thứ chúng ta làm là hành động, không phải một hành động đặc biệt trong thế giới kinh doanh, hay trong thế giới khoa học, hay trong thế giới phỏng đoán được gọi là triết lý. Nhưng trái lại chúng ta sẽ quan sát những sự vật sự việc như chúng là.

Có nhiều hỗn loạn trong thế giới, bạo lực, vô trật tự, và ai đã gây ra việc này? Đó là câu hỏi đầu tiên của chúng ta. Ai chịu trách nhiệm cho tất cả sự hỗn loạn mà chúng ta có trong thế giới, thuộc kinh tế, xã hội, chính trị, và vân vân, tất cả đều dẫn đến chiến tranh? Có những chiến tranh đang xảy ra, những chiến tranh khủng khiếp ngay lúc này. Và liệu chúng ta, mỗi người chúng ta nhận ra không phải bằng trí năng nhưng thực sự trong sống hàng ngày của chúng ta, tình trạng của ngôi nhà mà chúng ta đang sống, không chỉ ngôi nhà được xây dựng phía bên ngoài, nhưng cả ngôi nhà phía bên trong. Liệu chúng ta nhận ra nó vô trật tự, mâu thuẫn ra sao, chúng ta có tự do ít đến chừng nào? Từ ngữ *tự do* đó cũng hàm ý tình yêu, không phải tự do để làm việc gì bạn ưa thích, khi bạn muốn, nơi bạn thích. Nhưng chúng ta đang sống trên quả đất này, tất cả chúng ta, và mỗi người đang tìm kiếm tự do riêng của anh ấy, diễn tả riêng của anh ấy, thành tựu riêng của anh ấy, con đường riêng của anh ấy đến sự khai sáng, dù đó là gì: hình thức đặc biệt riêng của anh ấy về tôn giáo, mê tín, niềm tin, trung thành và tất cả những sự việc theo cùng nó, uy quyền, uy quyền thứ bậc, thuộc chính trị, tôn giáo, và vân vân. Chúng ta chẳng có bao nhiêu tự do. Và từ ngữ đó, mà được sử dụng quá bừa bãi bởi những người loạn thần kinh và mọi con người, dù anh ấy sống ở Nga, nơi sự độc tài thâm khốc, hay trong những thế giới tạm gọi là dân chủ, mọi con người phía bên trong, nhận biết được hay không nhận biết được, cần tự do, giống như mọi cái cây trong thế

giới cần tự do để tăng trưởng, để có ý thức của chất lượng cao quý, tình yêu.

Và sự liên quan của tự do đến tánh tự lợi là gì? Làm ơn, chúng ta đang cùng nhau nói chuyện về những sự việc, bạn không, nếu tôi được phép nói rõ, đang lắng nghe người nói, đang lắng nghe một con người trên bục giảng. Ông ta không quan trọng gì cả. Và người nói thực sự có ý về điều này; ông ta, người nói, không quan trọng. Nhưng có lẽ bạn lắng nghe điều gì ông ta nói như thể hai người bạn đang bàn luận rất nghiêm túc về những sự việc. Chúng ta đang hỏi: Sự liên quan giữa tự do đến tánh tự lợi là gì? Bạn gạch một đường giới hạn từ đâu giữa tự do và tánh tự lợi? Và tánh tự lợi là gì? Sự liên quan của nó đến suy nghĩ và đến thời gian là gì? Làm ơn, tất cả những câu hỏi này được bao hàm trong tự do. Luôn luôn nhớ rằng tự do không là đang thành tựu những tham vọng, tham lam, ganh tị riêng của người ta, và vân vân. Sự liên quan của tánh tự lợi đến tự do là gì? Bạn biết tánh tự lợi là gì? Tánh tự lợi có lẽ được giấu giếm dưới mọi viên đá thuộc sông của chúng ta – đúng chứ? Liệu chúng ta đang cùng nhau nói chuyện? Liệu bạn hoàn toàn chắc chắn rằng chúng ta đang cùng nhau nói chuyện – không phải với người nào đó đang ngồi trên cao nhưng tất cả chúng ta đang cùng ở một mức độ?

Tánh tự lợi là gì? Liệu người ta có thể, một cách nhận biết, một cách chú ý, thâm nhập vào điều đó? Nó sâu thẳm chừng nào, hời hợt ra sao, nơi nào nó cần thiết, nơi nào nó hoàn toàn, tuyệt đối, không có vị trí gì cả. Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi, chúng ta đang cùng nhau thâm nhập. Tánh tự lợi đã tạo ra nhiều hỗn loạn trong thế giới, nhiều vô trật tự, bạo lực, xung đột. Dù tánh tự lợi đó được đồng hóa cùng một quốc gia, cùng một cộng đồng, cùng một gia đình, hay cùng thượng đế, cùng những niềm tin, những trung thành và vân

vân, tất cả nó đều là tánh tư lợi, đang tìm kiếm sự khai sáng – vì chúa, như thể bạn có thể tìm kiếm nó! Cũng vậy, trong tìm kiếm đó có tánh tư lợi, và cũng có tánh tư lợi khi bạn xây một ngôi nhà, có bảo hiểm, cầm cố. Tánh tư lợi được khuyến khích theo thương mại, và cũng bởi tất cả những tôn giáo; họ nói về giải thoát nhưng tánh tư lợi hiện diện trước tiên. Và chúng ta phải sống trong thế giới này, chúng ta phải vận hành, phải kiếm tiền, có con cái, lập gia đình hay không lập gia đình. Và đang sống trong thế giới của thế kỷ thứ hai mươi này, tánh tư lợi của chúng ta sâu thẳm ra sao, hời hợt ra sao? Thâm nhập vào điều này rất quan trọng. Tánh tư lợi phân chia con người – đúng chứ? Chúng tôi và chúng nó, và tôi, tư lợi của tôi đối nghịch tư lợi của bạn, những tư lợi của gia đình tôi đối nghịch những tư lợi của gia đình bạn, quốc gia của bạn, quốc gia của tôi mà trong nó tôi đã đầu tư nhiều cảm xúc và tư lợi vật chất đến độ tôi sẵn sàng chiến đấu và chết, mà là chiến tranh. Và chúng ta đầu tư tư lợi của chúng ta trong những ý tưởng, những trung thành, những niềm tin, những giáo điều, trong những nghi lễ và vân vân, toàn vòng quay này. Tại gốc rễ của nó có nhiều tư lợi.

Lúc này, liệu người ta có thể sống trong thế giới này, hàng ngày, minh bạch, cùng tư lợi nơi nào cần thiết – làm ơn tôi đang sử dụng từ ngữ này cẩn thận – nơi nào thuộc vật chất nó cần thiết và thuộc tâm lý, phía bên trong, nó hoàn toàn được xóa sạch? Liệu điều đó có thể được? Bạn hiểu chứ? Chúng ta cùng nhau chứ? Liệu có thể cho mỗi người chúng ta đang sống ở đây trong một xã hội rất, rất phức tạp, ganh đua, bị phân chia bởi đồng ý và không đồng ý, một trung thành đang đối nghịch một trung thành khác, sự phân chia to tát này đang xảy ra, không chỉ cá thể nhưng còn cả tập thể, và đang sống trong thế giới này để gạch một đường giới hạn giữa tư lợi và không tư lợi bất kể thứ gì thuộc tâm lý? Liệu chúng ta

có thể thực hiện nó? Bạn có thể nói vô tận về nó, bởi vì chúng ta thích tham dự những nói chuyện và những giảng thuyết và lắng nghe người nào đó, nhưng ở đây chúng ta phải cùng nhau quan sát, ~~đ~~ không những phải lắng nghe lẫn nhau bằng từ ngữ nhưng còn cả phía bên trong, thăm thẳm, tìm ra một cách toàn ~~đ~~, không chỉ tư lợi của tôi, rộng khắp, tổng thể, tư lợi nằm ở đâu. Và phía bên trong, thuộc tâm lý, liệu người ta có thể sống mà không có bất kỳ thì thầm nào của tư lợi, của cái tôi, “cái tôi lệ thuộc,” mà là bản thể của tư lợi? Một người khác không thể giải thích, hoặc nói đây là tư lợi, đây không là tư lợi, điều đó khủng khiếp lắm. Nhưng người ta có thể tự tìm ra cho chính người ta, từng bước một, ngập ngừng, rất cẩn thận đang thâm nhập, không phải đang đến bất kỳ kết luận nào. Bởi vì không có ai sẽ giúp đỡ chúng ta. Tôi nghĩ chúng ta phải hoàn toàn chắc chắn rằng không người nào sẽ giúp đỡ chúng ta. Họ có lẽ giả vờ và bạn có lẽ giả vờ, nhưng điều thực sự là rằng sau hai triệu rưỡi năm này, hay bốn mươi ngàn năm, chúng ta vẫn còn đang tìm kiếm sự giúp đỡ, và chúng ta bị kẹt cứng. Chúng ta đang tiến đến đầu nguồn của sự trói buộc của chúng ta.

Và trong thâm ~~n~~ vào tư lợi chúng ta cũng phải thâm nhập vào nghi vấn: tự do là gì? Và tự do hàm ý tình yêu; tự do không có nghĩa vô trách nhiệm, làm chính xác việc gì người ta thích, mà đã tạo ra một hỗn loạn như thế trong thế giới. Và cũng cả tư lợi có liên quan gì đến sự suy nghĩ? Chúng ta đã thâm nhập vào nghi vấn của thời gian ngày hôm trước, và cũng cả suy nghĩ, đang suy nghĩ. Liệu chúng ta sẽ thâm nhập vấn đề vào nó, thời gian và suy nghĩ là gì – chúng ta cần không? Chẳng tốt lành gì khi cứ lặp đi lặp lại nó, điều đó gây ra sự nhàm chán, ít nhất đối với người nói. Vì thế ông ta phải thay đổi những từ ngữ, những cụm từ đặc biệt, sự yên lặng giữa những cụm từ. Nhưng nếu bạn chỉ lắng nghe những

từ ngữ, những từ ngữ, những từ ngữ, và không hành động –
vậy thì chúng ta sẽ bị bỏ lại chỉ cùng tro bụi.

— * * * —

Bắt đầu dịch: 13:00 ngày 10 tháng 4 năm 2012

Dịch xong: 15:25 ngày 14 tháng 6 năm 2012

Sửa xong: 15:00 ngày 25 tháng 9 năm 2012

In sách, đọc lại sách ...15 tháng 12 năm 2012

Đã dịch: [\[www.jkrishnamurtiongkhong.com\]](http://www.jkrishnamurtiongkhong.com)

- 1 – Sổ tay của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Notebook
- 2 – Ghi chép của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Journal
- 3 – Krishnamurti độc thoại (Dịch 2006- Sửa 3-2013)
Krishnamurti to Himself
- 4 – Ngẫm nghĩ hàng ngày cùng Krishnamurti
Dịch 2005 - Sửa 3-2013
Daily Meditation with Krishnamurti
- 5 – Thiền định 1969 (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Meditation 1969
- 6 – Thư gửi trường học (Dịch 7-2008 – Sửa 3-2013)
Letters to Schools
- 7 – Nói chuyện cuối cùng 1985 tại Saanen
Dịch 2007 - Sửa 2012
Last Talks at Saanen 1985
- 8 – Nghĩ về những điều này (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Think on these things
- 9 – Tương lai là ngay lúc này (Dịch 9-2008)
The Future is now
- 10 – Bàn về Thượng đế (Dịch 10-2008)
On God
- 11 – Bàn về liên hệ (Dịch 2008)
On Relationship
- 12 – Bàn về giáo dục (Dịch 2007 - Sửa 10-2012)
On Education
- 13 – Bàn về sống và chết (Dịch 2-2009)
On living and dying
- 14 – Bàn về tình yêu và sự cô độc (Dịch 2-2009)
On Love and Loneliness

- 15 – Sự thức dậy của thông minh- Tập I/II
Dịch 2009 - Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 16 – Bàn về xung đột (Dịch 4-2009)
On Conflict
- 17 – Bàn về sợ hãi (Dịch 7-2009)
On Fear
- 18 – Vượt khỏi bạo lực (Dịch 6-2009)
Beyond Violence
- 19 – Bàn về học hành và hiểu biết (Dịch 8-2009)
On Learning and Knowledge
- 20 – Sự thức dậy của thông minh-Tập II/II
Dịch 2009 – Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 21 – Nghi vấn không đáp án (Dịch 2009)
The Impossible Question
- 22 – Tự do đầu tiên và cuối cùng (Dịch 4-2010 - sửa 2013)
The First and Last Freedom
- 23 – Bàn về kiếm sống đúng đắn
Dịch 1-2010 - sửa 3-2013
On Right Livelihood
- 24– Bàn về thiên nhiên và môi trường (Dịch 5-2010)
On Nature and The Environment
- 25– Tương lai của nhân loại (Dịch 5-2010)
The Future of Humanity
- 26– Sự kết thúc của thời gian (Dịch 5-2010)
The Ending of Time
- 27– Sống chết của Krishnamurti (Dịch 2009)
The Life and Death of Krishnamurti
A Biography by Mary Lutyens
- 28–Trách nhiệm với xã hội (Dịch 6-2010)
Social Responsibility
- 29– Cá thể và xã hội (Dịch 7-2010)
Individual & society

- 30- Cái gương của sự liên hệ (Dịch 11-2010)
The Mirror of Relationship
- 31- Bàn về cái trí và suy nghĩ (Dịch 8-2010)
On mind & thought
- 32- Tại sao bạn đang được giáo dục? (Dịch 2-2011)
Why are you being educated?
- 33- Bàn về Sự thật (Dịch 3-2011)
On Truth
- 34- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập I/II (Dịch 5-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 35- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập II/II (Dịch 6-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 36- Truyền thống và Cách mạng (Dịch 7-2011)
Tradition & Revolution
- 37- Khởi đầu của học hành (Dịch 8-2011)
Beginnings of Learning
- 38- Giáo dục và ý nghĩa của sông (Dịch 9-2011)
Education and Significance of Life
- 39- Cuộc đời trước mặt (Dịch 10-2011)
Life Ahead
- 40- Gặp gỡ sự sống (Dịch 11-2011)
Meeting Life
- 41- Giới hạn của suy nghĩ (Dịch 12-2011)
The Limits of Thought
- 42- Lửa trong cái trí (Dịch 2-2012)
Fire in the mind
- 43- Nói chuyện tại Nhà bếp (Dịch 2011)
1001 Bữa trưa cùng J. Krishnamurti
The Kitchen Chronicles
1001 Lunches with J. Krishnamurti
- 44- Nói chuyện cùng sông Tập I/III (Dịch 2012)
Commentaries on living-First Series
- 45- Bàn về tự do (Dịch 12-2012)
On Freedom

- 46-Thâm nhập Thấu triết (Dịch 3-2013)
Exploration Into Insight
- 47- Nói chuyện cùng sống Tập II/III (Dịch 3-2013)
Commentaries on living - Second Series
- 48- Nói chuyện cùng sống Tập III/III (Dịch 4-2013)
Commentaries on Living-Third Series